Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

POEZIA

revistă de cultură poetică
Anul XXIII, nr. 1(83)/ primăvară 2018

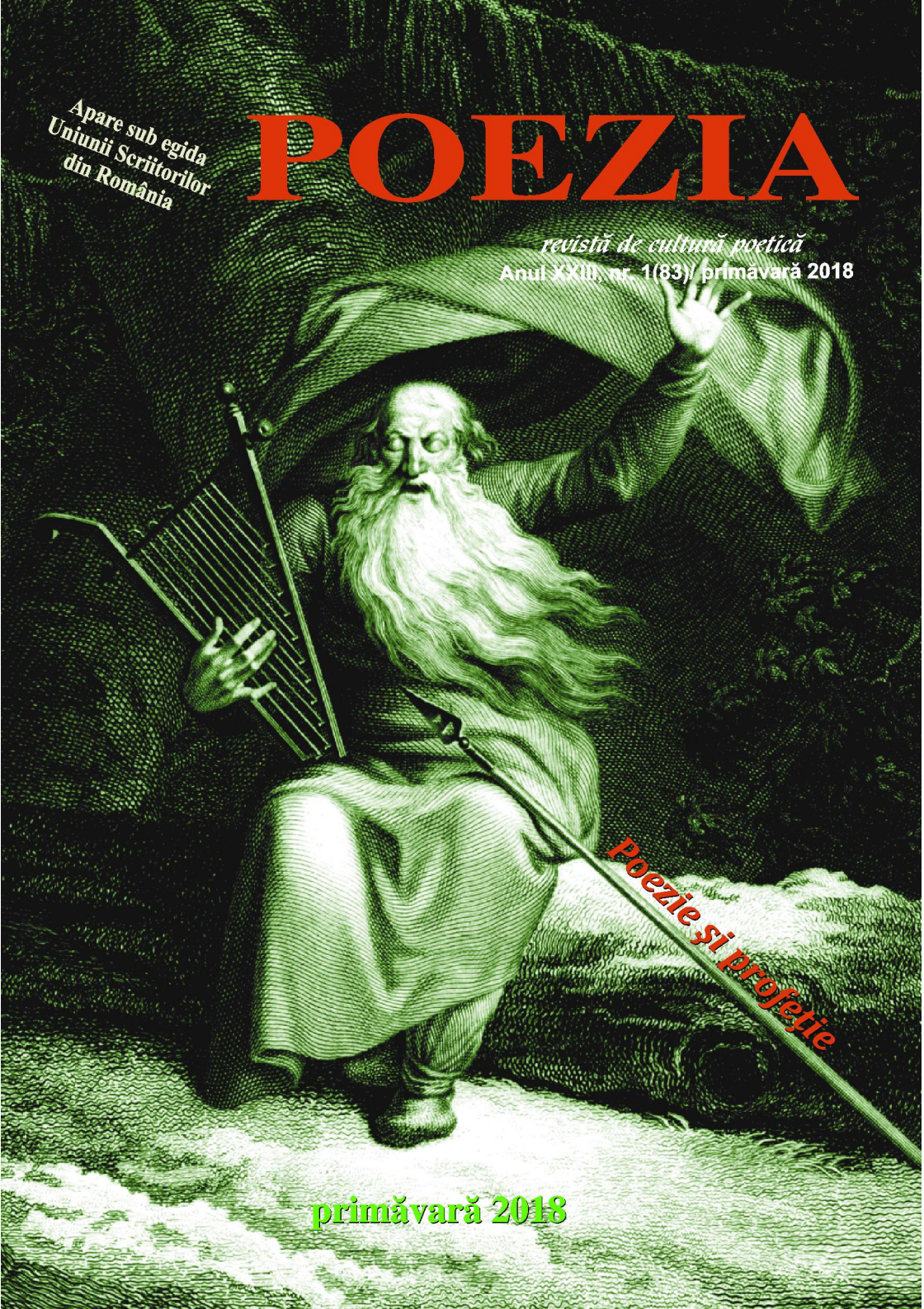

Poezie și profeție

primăvară 2018

APARE SUB EGIDA
UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

POEZIA

revistă de cultură poetică
nr. 1 (83)/ primăvară, 2018

Tema numărului

POEZIE ŞI PROFEȚIE

Primăvară 2018

Editor: FUNDAȚIA CULTURALĂ POEZIA
Număr apărut cu sprijin de la bugetul local

REDACȚIA:
DIRECTOR FONDATOR: Cassian Maria SPIRIDON
REDACTOR ŞEF: Marius CHELARU
REDACTORI: Emanuela ILIE, Liviu PAPUC
SECRETARIAT DE REDACȚIE: Doina BUCIULEAC, Mariana IRIMIȚĂ

COLEGIUL:
Lucian ALEXIU (Timişoara)
Leo BUTNARU (Chişinău)
Dragoş COJOCARU (Iaşi)
Chiril COVALGI (Rusia)
Ioan HOLBAN (Iaşi)
Olimpia IACOB (Satu Mare)
Miron KIROPOL (Franța)
Carmelia LEONTE (Iaşi)
Güner AKMOLLA (Constanța)
Mihaela MOSCALIUC (SUA)
Mircea PLATON (Iaşi)
Mircea M. POP (Germania)
George POPA (Iaşi)
Adam PUSLOJIC (Serbia)
Christian W. SCHENK (Germania)
Baki YMERI (Priştina)
Andrei ZANCA (Germania)
Michael WATERS (SUA)

Pe cop I:
Blind Ossian Singing his Swan Song, gravură de Johan Frederick Clemens după pictura lui Nicolai Abildgaard, British Museum

REDACȚIA ŞI ADMINISTRAȚIA:
Str. I.C. Brătianu nr. 22, etaj 1
700037, Iaşi
Tel./Fax: 0232-260390
e-mail: *poezia95@yahoo.com*
www.poezia.usriasi.ro

ISSN 1582-0890

RO53RNCB0175033618300001 – BCR IASI

ABONAMENTE pe adresa **REDACȚIEI** sau în **contul** revistei
(cu condiția expedierii pe adresa revistei a documentului de plată precum şi a adresei poştale complete unde să fie expediată revista)

Tipărit la **BLUE SIM & CO**
Bd. Carol I, 3-5, 700037 Iaşi, simonaslf@yahoo.com

SUMAR

Cassian Maria SPIRIDON – *De la profeție la Poezie* **/ 5**

„Nu am părăsit niciodată poezia”, convorbire **Metin Cenghiz**, Turcia/ 8

POEME de: Ioana DIACONESCU (17), Christian W. SCHENK (19), Octavian DOCLIN (20), George ANCA (22), Ion Gheorghe PRICOP (24), Daniel IONIȚĂ (25), Elena Liliana POPESCU (27), Elena VULCĂNESCU (32), Ștefan AMARIȚEI (35), Melania RUSU CARAGIOIU (36), Dan MINOIU (39), Gabriela PACHIA (40), Manolita DRAGOMIR-FILIMONESCU (42), Adriana WEIMER (44), Nina GONȚA (47), Carmen MĂCELARU (48)

TINERI AUTORI: Magdalena HĂRĂBOR (50), Marian HOTCA (51), Libastra BOTEZATU (53), Irina-Lucia MIHALCA (54), Lucian Victor BOTA (56)

POEZII DE LA CENACLUL SCHENK / 58

POEZII DE IERI PENTRU AZI / 71

ARTE POETICE LA ROMÂNI: G. CĂLINESCU – Revistele și scriitorii tineri / **74**

POEME românești de*:* Mihai EMINESCU (76), Veronica MICLE (78), Tudor ARGHEZI (78), Lucian BLAGA (78), Leonid DIMOV (81), Petre STOICA (82), Nichita STĂNESCU (83), Anghel DUMBRĂVEANU (84), Grigore VIERU (85), Marin SORESCU (86), Gheorghe PITUȚ (88), Ion PACHIA TATOMIRESCU (89), Adrian BOTEZ (90), Leo BUTNARU (91), Mircea PLATON (91), Marius CHELARU (92), Cassian Maria SPIRIDON (95)

traduse de: Liliana FOȘALĂU**,** Gabriela PACHIA, Guner AKMOLLA, Mircea M. POP, Joachim SCHWIETZKE

Marius CHELARU – *Biblioteca* HAIKU/ **99**

POEME de*:* Rebekah MORGAN (108), Rainer Maria RILKE (110), Johann Wolgang GOETHE (112), Michele Joshua MAGGINI (115), Giovanni IBELLO (119), Alice FONSECA (122), Filomena CARIA (122), Adilla LOPES (124), Eugénio de ANDRARE (125), Antonio NOBRE (125), Teresa de JESUS DUARTE REIS (126), Pierre CHAPUS (1128), Jacques CHESSEX (129), Armel GUERNE (131), Maurice CHAPPAZ (131), Georges HALDAS (133), Anne PERRIER (134), Phillippe JACOTTET (136), Valerii BRIUSOV (137), Leopold STAFF (146), Kazimiera ILLAKOWICZOWNA (146), Jaroslav IWASZKIEWICZ (147), Kazimierz WIERZYNSKI (147), Julian TUWIM (148), Ylmaz ARSLAN (149), Mihalis GANAS (151), Ondrej HLOZEK (156), Jan TAZBERIK (160), Jeton KELMENDI (163), Dalimir STANO (191), Jerzy PARUSZEWSKI (195)

în românește de: Radu ANDRIESCU, Christian W. SCHENK, Eliza MACADAN, Ana VRĂJITORU, Constanța NIȚĂ, Alexandru G. ȘERBAN, Nicolae MAREȘ, Niculina OPREA, Sorina MUNTEANU, Mircea Dan DUȚĂ, Dagmar Maria ANOCA, Lucian ALEXIU

P O E Z I E Ş I P R O F E Ţ I E

Mircea PLATON – *Chipul poeziei* / **166**
Dragoş COJOCARU – *Citat şi parafrază profetică biblică în opera* Nabucco *de Verdi* / **170**
Daniela ANDRONACHE – *Forţa profeţiei în poemele dramatice* Manfred *şi* Cain *ale lui George Gordon Byron* / **172**
Cristina RUSU – *„Cînta-voi acum iubitului Meu/ Cîntarea celui iubit al Meu pentru via Mea, profeţia cînt a lui Isaia* **/ 177**
Diana Dobriţa BÎLEA – *Lumea închisă într-un vers* / **181**
Raul CONSTANTINESCU – *Poezie orfică – profeţie* / **185**

E S E U

Adrian BUCURESCU – *Lumini spre Ţara-Mamă* / **188**
Daniel ONACA – *Par Lagerkvist sau peregrinul împăcat cu lumea*/ **190**

C R O N I C I Ş I R E C E N Z I I

Ioan HOLBAN – *În casa de curat a copilăriei* / **197**
Pasărea albastră din amurgul reginei de caro / **199**
Fericirile triste ale zeilor / **202**
Cristian LIVESCU – *Despre simplitatea patriarhală: Ioan Ouatu* / **204**
Simion BOGDĂNESCU – *Gramatică afectivă* **/ 207**
Valentin TALPALARU – *Iniţierea prin contemplare* / **209**
Vasile FLUTUREL – *O nestemată a poeziei conte*mporane: *Piatra de Ca' Vendramin*, de Eugenia Bulat **/ 211**
Vasile DIACON – *Constantin Mănuţă, la vremea croinului „rugător"* / **215**
Constantin MĂNUŢĂ – *Vasile Larco – reprezentant al liricii contemporane* **/ 219**
Diana VRABIE – *Vasile Fluturel: poetul ninsorilor galbene* / **225**
Dana Nicoleta POPESCU – *Versurile unui cărturar umanist* / **230**
Dana Dobriţa BÎLEA – *O călătorie iniţiatică* / **231**
Marina CUŞA – *Călătorii în lumea cărţilor* / **236**

Î N S E M N Ă R I Florentina NIŢĂ – *Poezia diasporei (VII)* / **238**

P A R O D I I d e Lucian Perţa/ 242

P R I M A V E R B A – Carmelia LEONTE/ 246

Mihai EMINESCU: *Cu gîndiri şi cu imagini* / **250**

Cassian Maria SPIRIDON

De la profeție la poezie

În primul cînt din *Iliada* lui Homer citim că, fiind fără cinste primit de către ahei și atrizi, preotul lui Apollon, Cryses, venit la ei cu mari daruri spre a-și răscumpăra fiica, alungat de aceștia, se roagă fierbinte de fiul lui Zeus și al Lotonei spre a-i răsplăti cu aceeași măsură pe Danai. Apollo împlinește ruga preotului aducînd pieirea între animale și în oastea Danailor. Ahile cel iute își adună poporul și cuvîntă: „O, tu, Atride, socot că de-acum îndărăt rătăci-vom/ Drumul luîndu-l spre casă, de-a fi să scăpăm de la moarte,/ Cum deopotrivă i-apasă pe-Ahei și războiul, și ciuma!/ Hai dar, să luăm și-ntrebăm un prooroc sau un preot de seamă,/ Ori pe tîlmaciul de vise – căci visul tot Zeus ni-l trimite –/ Ca să ne spună de ce mîniatu-s-a astfel Apollon./ Oare ne mustră că n-am împlinit vreo rugă sau jertfă?/ Poate, cumva, fir de fum de la jertfe de miei și de capre/ Vrea ca, primind, să ne-alunge năpasta cea grea de la oaste!"/ Astfel grăind, se-așează, iar atunci cuteză să vorbească/ Calhas, feciorul lui Thestor, mai bun printre toți ghicitorii,/ Cel ce știa cîte sînt și-apoi cîte-or mai fi, cîte fost-au,/ Călăuzind pe Ahei pîn' la Troia, pe mîndre corăbii,/ Cu proorocirea-i cu har, dăruită de Foibos Apollon./ El, dar, cu gîndul curat, glăsui și le spuse o vorbă:/ «O, tu, Ahile, de Zeus îndrăgit, mă îndemni, lămurire/ Despre-a lui Foibos mînie să dau, despre-Arcașul Apollon!/ Iată, îți spun, iară tu ia aminte și jură-mi pe dată/ C-ai să mă aperi cu gîndul tău bun și cu vorba și brațul./ Căci, zău, socot că pe-un domn supăra-voi, și-a lui stăpînire,/ Mare-ntre Argivi – cel căruia Aheii îi dau ascultare./ Mult mai presus e un rege, cînd pe-omul de rînd se mînie:/ Chiar de-și înfrînge el țîfna, și-o ține atuncea ascunsă,/ Pică păstrează apoi lungă vreme, gîndind s-o-mplinească/ În sinea lui. Ci tu spune și jură-mi că teafăr m-oi ține!»/ Dîndu-i răspuns, glăsui către dînsul Ahile cel iute:/ «Ia-ți tot curajul și spune ce proorocire-ai în gîndu-ți!/ Zău, pe Apollon, de Zeus îndrăgit, cel căruia tu, Calhas,/ Rugă-i înalți, cînd destăinui Danailor proorocirea,/ Nimeni, cît eu mai trăiesc pe pămînt și mai văd eu lumina,/ Mîna-i cea grea nu va fi să-ți ridice asupra, la nave,/ Dintre Danai, dintre toți, nici măcar dac-ar fi Agamemnon,/ Cel ce cu mult mai de vază-ntre-Ahei socotește că este!»/ Prinse curaj, glăsuind proorocul cel fără prihană:/ „El nu ne mustră că n-am împlinit vreo rugă sau jertfă,/ Ci că pe preotul Chryses lăsatu-l-a făr' de cinstire/ Marele-Atrid, care fiica nu-i dete, n-a vrut nici odoare:/ De-asta ne-aruncă Arcașul necazuri și va să mai deie/ Încă! Năpasta cea

grea el Danailor n-o să le-o ierte/ Pînă ce tatălui ei nu i-a da-o pe galeșa-i fiică/ Fără de plăți sau odoare, ba chiar și cu jertfa mărită/ Dusă în Chryse – atuncea abia ar afla îmbunare!" (traducerea Dan Sluşanschi).

Homer definește aici profetul drept: *cel ce știa cîte sînt și-apoi cîte-or mai fi, cîte fost-au*, avînd acel dar al profeției primit de la zei.

Platon, în dialogul său *Phaidros* (sau *Despre frumos*: dialog etic), prin glasul lui Socrate expune care sînt binefacerile nebuniei primite de la zei și de cîte și în cîte feluri se manifestă: „Or, adevărul e că dintre bunuri, cele mai de preț se nasc din nebunia cea dată nouă în dar de zei. Iat-o pe profeteasa de la Delfi sau pe preotesele de la Bodona; în sfînta lor sminteală, ele i-au ajutat pe greci în multe și minunate feluri, fie că era vorba de interesul cîte unuia, fie de acela al cetăților; în schimb, călăuzite de rațiune, abia de au făcut vreun lucru bun, dacă nu chiar nimic".

Nu este uitată nici Sibylla cea care *străvedea cu duhul*, arătîndu-le ce-i așteaptă în viitor și îndrumîndu-i spre o purtare potrivită.

Luminează și viziunea înaintașilor asupra nebuniei (*mania*) pentru care nu era un *lucru de rușine sau ocară*: „Altminteri, de ce ar fi legat ei numele acesta de cea mai mîndră dintre arte, de arta de a străvedea în viitor, spunîndu-i „arta nebuniei" *(manike)*? Ei socoteau că nebunia, cînd hărăzită-i de la zei, este ceva frumos, și tocmai de aceea au folosit și numele acesta. În schimb, oamenii de astăzi, neștiind ce e frumosul, au strecurat aici un *t* și au numit arta de a vedea cu duhul – *mantike*".

Cînd cad urgii și blesteme asupra cetății, asupra unui neam, cum am văzut și în citatul homeric de mai înainte, salvarea vine tot de la cei cîțiva aleși, purtători și știutori ai celei *mai mîndre dintre arte, arta de a străvedea în viitor*: „Există apoi boli și nenorociri cumplite, care, stîrnite de nu se știe ce străvechi păcate, s-au năpustit asupra cîte unui neam; și doar nebunia în stare să străvadă viitorul, ivindu-se în mintea cîtorva aleși, a știut să dezlege răul prin rugi adresate zeilor și închinăciune; ea a născocit purificări și rituri de inițiere, mîntuindu-l pentru totdeauna pe cel ce se împărtășea dintr-însa; iar pentru cel care a știut a se lăsa prins cu dreaptă măsură de nebunie și delirul ei aflat a fost și leacul la tot ce este rău prezent".

Socrate însuși, în același dialog (traducerea Gabriel Liiceanu) recunoaște că nu-i nici el lipsit de *darul de a vedea cu duhul*, grație *daimonului*, echivalent al unei *voci interioare* ce-l însoțește și îndrumă: „Tocmai mă pregăteam, prea bunul meu prieten, să trec rîul, cînd se iscă știutul semn daimonic; întotdeauna el mă împiedică să împlinesc ceea ce tocmai am de gînd să fac. Mi s-a părut ca aud în preajmă un glas care îmi spune să nu plec mai înainte de-a ispăși ce am greșit față de zeitate. Am, ce e drept, darul de a vedea cu duhul dar nu din cale-afară, ci – asemeni celor care au deprins puțină carte – atîta doar cit am eu trebuință. Acum, de pildă; văd

limpede care îmi e greşeala. Adevărul, prietene, este că-sufletul însuşi are darul de a străvedea. La un moment dat, în timp ce îmi rosteam discursul mi-am simţit sufletul neîmpăcat şi parcă m-a cuprinsa ruşinea la gîndul că – vorba lui Ibycos – «aş cîştiga cinstirea oamenilor, păcătuind în schimb faţă de zei»".

Cicero, în tratatul său, *Despre divinaţie* (*De divinatione*) (format din două părţi, prima trece în revistă, prin intervenţia fratelui său Quintus, care pledează întru aceasta, diversele aspecte ale divinaţiei, pentru ca într-o a doua să argumenteze în contra acestui dar al profeţiei) încearcă o definire a termenului: „Credinţa că şi în rîndul oamenilor se întîlneşte frecvent *divinaţia,* numită de greci *mantică,* adică o anume capacitate de a presimţi şi cunoaşte viitorul, are o origine străveche; datînd din timpurile eroilor mitici, această credinţă s-a consolidat prin acceptarea ei unanimă, atît de către romani, cît şi de toate celelalte naţii. Sublimă şi cu adevărat salutară însuşire, dacă există vreuna de acest fel; datorită ei, natura umană, deşi muritoare, s-ar putea apropia foarte mult de puterea providenţială a divinităţii. Şi, aşa cum în multe alte privinţe, noi, romanii, procedăm mai bine decît grecii, şi în acest caz, noi am numit această extraordinară însuşire şi artă de a prezice *divinatio,* după numele zeilor, *divi,* pe cînd grecii, conform explicaţiei lui Platon, au derivat denumirea manticii, *mantike,* de la cuvîntul nebunie [*mania*]. Adevărul e că nu ştiu să existe vreun neam, fie el civilizat şi instruit, fie sălbatic şi primitiv, care să nu creadă că viitorul poate fi comunicat prin semne şi că el poate fi înţeles şi prezis de anumiţi oameni" (traducere Gabriela Haja şi Mihaela Paraschiv).

Decelează totodată modalităţile prin care sufletul poate accede la starea profetică: „Sufletele pot ajunge în starea de exaltare propice divinaţiei, fără intervenţia raţiunii sau ştiinţei, ci prin propriul lor impuls, eliberate şi nestînjenite de trup, în două moduri: în starea de delir profetic şi în cea de vis".

Cicero remarcă inclusiv disponibilitatea lui Democrit atomistul de a recunoaşte *că există un presentiment al viitorului.*

Cel care a scris *Despre supremul bine şi supremul rău*, defineşte în scurt divinaţia *ca presimţirea şi prezicerea acelor lucruri socotite întîmplătoare*. Pentru Quintus există *o anume capacitate şi un har de a prevesti viitorul, atît pe baza unor semne observate de-a lungul timpului, cît şi printr-un fel de instinct şi inspiraţie divină*.

Fratele lui Cicero, în pledoaria lui în favoarea existenţei manifeste a acestui dar, concluzionează: „Există prin urmare în suflete o capacitate premonitivă, venită din afara lor şi închisă în ele din vremea divinităţii. Dacă ea se manifestă mai intens, e numită delir profetic şi atunci este exaltat prin inspiraţie divină".

Prezicerea unor evenimente nu s-a făcut doar prin vorbe obişnuite, ci şi în versuri, cu osebire în hexametri: *În versuri, cîntate cîndva de poeţi şi de Fauni*. În versuri erau enunţate şi oracolele apolinice. Rostirea profetică era cu atît mai pregnantă cu cît era practicată în versuri.

Profet vine din grecesul *pro* şi *phemi – a vorbi în numele cuiva*.

În scriptura veterotestamentară, iniţial, profet însemna *cel ce vede* (*roé*) sau *vizionar* (*hozé*) – şi se apela la el pentru a afla opinia divină asupra unui lucru.

În *Dicţionar al Noului Testament* (realizat de preot dr. Ioan Mircea, Editura B.O.R., 1995) citim: „profet, cel ce spune dinainte cele ce *nu se* cunosc sau cele ce au să se întîmple în viitor. El este trimisul şi unsul lui Dumnezeu şi vorbeşte în numele Lui. Proorocul este inspirat de Dumnezeu ca să vorbească, sau să scrie, cele despre voia şi planul Lui (II Tim. 3, 1.6) şi e luminat de Duhul lui Hristos (I Petru 1, 11) sau de Duhul Sfînt (Luca 1, 67; II Petru 1, 21), spre a descoperi *«harul ce avea să vină»* (I Petru 1, 10). Proorocul vorbeşte acoperit de taina întrupării Fiului lui Dumnezeu şi a mîntuirii, descoperită şi făcută cunoscută prin Hristos şi Biserica întemeiată de El, taina neştiută nici de îngeri (Efes. 3, 10 I Petru 1, 12). Chemarea şi misiunea proorocului vin de sus, el fiind un mijlocitor între Dumnezeu şi oameni. El nu adaugă nimic de la sine, ci grăieşte numai ce-i comunică Dumnezeu sau Duhul Sfînt".

Şi Giovanni Papini, în *Viaţa lui Iisus*, defineşte în aceeaşi manieră: „Proorocul e glas ce vorbeşte în numele lui Dumnezeu; sol mînat de Dumnezeu să-i dea de ştire celui ce s-a abătut din drum, celui ce si-a uitat de învoială, celui ce nu stă de veghe. E secretarul, tălmaciul, trimisul lui Dumnezeu; stă mai presus de Regele care n-ascultă de Dumnezeu, de Preotul care nu-l înţelege pe Dumnezeu, de Filozoful care-l neagă pe Dumnezeu, de Neamul care l-a părăsit pe Dumnezeu ca să alerge după idolii de lemn si de piatră".

Şi în *Crezul sau Simbolul credinţei* se face apel la prooroci: „Şi întru Duhul Sfînt, Domnul de viaţă făcătorul, Care din Tatăl purcede, Cel ce împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi slăvit, Care a grăit prin proroci".

Gianbattista Vico, în *Ştiinţa nouă*, afirmă că prima formă de comunicare a înţelepţilor lumii greceşti a fost prin poezie, şi sînt supranumiţi *poeţi teologi*, trăitori *desigur înaintea poeţilor din vîrsta eroică*, cum citim în axioma XLIX, capitolul 209.

Savantul italian prezintă *principiile sau originile caracterelor poetice*: (381) „Jupiter s-a născut în poezie în mod firesc, ca un caracter divin, adică un universal fantastic; toate vechile naţiuni păgîne raportau la acest universal fantastic tot ceea ce avea legătură cu auspiciile, ceea ce

înseamnă că aceste naţiuni au trebuit să fie, prin însăşi natura lor, poetice; ele au început înţelepciunea poetică prin această metafizică poetică, potrivit căreia Dumnezeu este contemplat prin atributul providenţei sale; de aceea au fost la început «poeţii teologi», adică înţelepţii care pricepeau vorbirea zeilor primită prin auspiciile lui Jupiter; ei au fost numiţi pe drept cuvînt «*divini»,* în sensul de «ghicitori», de la «*divinari»* care înseamnă propriu-zis «a ghici» sau «a prezice»; ştiinţa lor s-a numit «muză», şi ne-a fost definită de Homer ca fiind ştiinţa binelui şi a răului, adică divinaţia, ghicirea; prin interzicerea ei, Dumnezeu i-a arătat lui Adam religia cea adevărată, după cum s-a mai spus în *Axiome.* Pornind de la această mistică teologie, poeţii au fost numiţi de către greci, «*mystae*», cuvînt pe care Horaţiu îl traduce cu multă ştiinţă prin «interpreţii zeilor», socotind că ei explicau divinele taine ale auspiciilor şi ale oracolelor: fiecare naţie păgînă a avut o sibilă a ei, cunoscătoare a acestei ştiinţe, douăsprezece din ele fiind chiar menţionate; iar sibilele şi oracolele sînt lucrurile cele mai vechi care au existat în lumea păgînă.

(383) Această naştere a poeziei ne este confirmată în sfîrşit de următoarea însuşire eternă a ei: anume că materia ei proprie este imposibilul credibil, aşa cum, spre pildă, este imposibil ca un corp să fie minte (deşi s-a crezut că cerul tunător ar fi Jupiter); de aceea poeţii încearcă cel mai adeseori să cînte minunile săvîrşite de făcătoarele de vrăji, prin mijlocirea farmecelor: ceea ce trebuie înţeles prin aceea că toate popoarele au un sentiment ascuns despre atotputernicia lui Dumnezeu; din el se naşte alt sentiment prin care toate popoarele sînt îndemnate firesc să aducă nesfîrşite onoruri divinităţii. În felul acesta poeţii au întemeiat religiile la păgîni" (traducere Nina Façon).

În *fragmentele* atribuite lui Democrit (traducere Adelina Piatkowski) la care face trimitere Cicero, în *De oratore*, citim: „Am auzit adesea că nimeni nu poate fi bun poet (această părere, se spune că a rămas în scrierile lui Democrit şi ale lui Platon) fără înflăcărarea sufletului şi fără o anumită undă de inspiraţie, aidoma furiei sacre. *De Divinat.* I. 38, 80 Căci Democrit neagă că cineva poate fi un mare poet fără înflăcărarea inspiraţiei, ceea ce, dealtfel, o spune şi Platon. Horatius, *De Arte Poetica* 295 Democrit crede că talentul înnăscut preţuieşte mult mai mult decît o artă chinuită şi că din Helicon poeţii întregi la minte se cuvin excluşi". În *fragmentul* redat de Dio Chrysost, citim: „Democrit spune aşa despre Homer: *Homer, înzestrat cu o fire dumnezeiască, a durat o construcţie armonioasă din cele mai felurite cuvinte*. Nu ar fi fost cu putinţă să făurească versuri atît de frumoase şi pline de înţelepciune fără să fi avut parte de o natură divină şi miraculoasă".

Nu altfel se exprimă Vico în *Ştiinţa* sa: „§ 821 Raţiunea *poetică* face să fie cu neputinţă ca cineva să fie şi poet, şi metafizician la fel de sublim; aceasta pentru că metafizica abstrage mintea de la simţuri, în timp ce facultatea poetică trebuie să cufunde minte în simţuri; metafizica se înalţă pînă la ideile universale, în timp ce facultatea poetică trebuie să coboare în faptele particulare.

§ 822 Amintim aici axioma mai sus arătată în care se spune că, prin hărnicie, omul poate dobîndi în orice activitate priceperea pe care natura nu i-a dat-o, dar că lucrul acesta nu e cu putinţă în poezie unde acela care nu posedă din naştere înclinaţia necesară nu o poate obţine prin munci – ştiut fiind că artele poetice şi artele critice pot să dea cultură spiritului, dar nu-l pot face mare".

O a treia formă de *manike* (arta nebuniei) este descrisă de Socrate tot în *Phaidros*: „Dacă se înstăpîneşte asupra unui suflet gingaş şi curat, el îl stîrneşte şi-l exaltă, şi-l mînă către cîntări şi felurite poezii; datorită chipului acesta, nenumăratele fapte ale strămbunilor capătă veşmîntul frumuseţii şi luminează mintea şi sufletul urmaşilor. Însă cel care, lipsit de nebunia ce vine de la Muze, ajunge la poarta poeziei încrezător că va pătrunde aci prin nimic alta decît meşteşugul său, este un poet nedesăvîrşit, iar poezia lui – numai cumpătare – păleşte în faţa celei hrănite de sfînta nebunie".

În partea I-a din *De devinatione*, tratatul lui Cicero, fratele lui ne spune, în capitolul XXXVII: „Se întîmplă uneori ca sufletul să fie puternic impresionat de vederea unui chip, alteori de sonoritatea unui glas sau de vreun cîntec; adesea o grijă sau o teamă îl poate zdruncina. Iată un exemplu:

Cu mintea pierdută precum ar fi fost o bacantă/ Printre morminte, îl strigă pe Teucer al său.

Chiar şi această exaltare atestă prezenţa în suflet a unei forţe divine. Democrit susţine că nu poate fi mare un poet lipsit de inspiraţie divină".

În tot acest excurs, cu citate cuprinzătoare, am încercat să pun în evidenţă strînsa unitate dintre profeţie şi poezie, nici una dintre ele nu se manifestă la înălţimea cuvenită în absenţa intervenţiei divine, fie ea prezentă şi sub forma nebuniei, fără inspiraţia care coboară asupra poetului doar în prezenţa harului nu-i cu putinţă poezia, şi numai astfel poate fi numit cel vizitat de Muze: *poeta vates* – poet profet.

Viitoarele numere vor avea ca temă:

2018 – *Poezie şi păcat; Poezie şi clarviziune; Poezie şi virtute*
2019 – *Poezie şi avatar; Poezie şi metempsihoză, Poezie şi mîntuire; Poezie şi Înviere*
2020 – *Poezie şi dans; Poezie şi matematică; Poezie şi inteligenţă, Poezie şi raţiune*

NU AM PĂRĂSIT NICIODATĂ POEZIA
– convorbire cu **METIN CENGIZ**, Turcia –

Cînd l-am întîlnit pe Metin Cengiz (deşi, anterior, îi publicasem poeme în reviste de la noi) cel mai recent a fost la Iaşi, invitat fiind la Zilele „Convorbiri literare". Venise împreună cu „beduinul" Naim Araidi, care de acum s-a dus la Domnul. Apoi am mai lucrat cu Metin şi la alte proiecte, am citit mai mult din poezia sa, i-am prefaţat o carte, tradusă în româneşte de Niculina Oprea. Apoi, din pas în pas, am ajuns la ideea de a avea această convorbire pentru cititorii revistei „Poezia", apoi şi alte proiecte.

Metin Cengiz, născut la 3 mai 1953 la Göle - Kars, Turcia, este poet, eseist, traducător şi editor. A început studiile superioare la Universitatea Erzurum Ataturk, Departamentul de Limbă şi Literatură Franceză (1977), şi le-a finalizat la Universitatea Marmara, Departamentul de Limbă Franceză (1987). Din cauza ideilor politice, după lovitura de stat din 1980 a fost închis doi ani. Apoi s-a stabilit la Istanbul unde a fost redactor şi editor la diferite reviste, edituri. În 2005 a înfiinţat Editura „Digraf" (azi *Şiirden*), specializată în publicare de poezie.
A publicat 14 cărţi de poezie, poemele lui au fost traduse în franceză, engleză, italiană, spaniolă, română, bulgară, bosniacă, azeră, kurdă, maghiară, indiană. Are volume de poezie publicate în Franţa, Spania, SUA, Ungaria, şi, acum, România. A publicat şi cărţi despre aspecte teoretice/ critice ale poeziei turce. A tradus în limba turcă din creaţia scriitorilor Pablo Neruda, Eugène Guillevic, Jacques Prévert, Jules Laforgue, Aimé Césaire, Max Jacob, Gerard Augustin, Michel Cassir, Tahar Bekri, Naim Araidi, Jaime B. Rosa. A obţinut premiile literare „Behçet Necatigil" (1996), „Melih Cevdet Anday" (2010), Premiul Internaţional „Tudor Arghezi" (2011, Tg. Jiu, România), Premiul literar al oraşului Mersin pentru întreaga operă (2014), Premiul Special pentru *Interferenţe cu limba şi literatura română* acordat de revista „Convorbiri literare" (2015, Iaşi, România). Este membru al Sindicatului Scriitorilor Turci şi al PEN Turcia.

Marius Chelaru: Am văzut mai multe oraşe din Turcia, am trecut şi prin Erzurum, unde ai început Universitatea. Cum erau Göle, Erzurum în anii copilăriei tale?

Metin Cengiz: Göle e un orăşel. Altădată, formal, era în districtul Kars, din punct de vedere oficial. Acum e un oraş din Ardahan. Din nou, oficial. Undeva în fundul Turciei, între Erzurum şi Kars, un oraş între

păduri. E un oraş frumos. Oamenii au o grămadă de timp. E aproape de Domnul. Cititul şi băutul… două căi de a omorî timpul. Le-am făcut pe amîndouă. Încă le mai fac.

Copilăria mea în acest oraş a fost fericită. Cel mai mult timp l-am petrecut imaginîndu-mi. Cartea pe care o citeam îmi arăta o lume nouă. Aşa am ajuns azi.

Marius Chelaru: Azi eşti un autor cunoscut, tradus în mai multe limbi străine. Din ce ştiu, primul tău poem, „Nasıl Şiir?", a fost publicat în 1980… Dar cum a fost drumul tău spre scris, spre poezie? Sub ce auspicii au fost începuturile?

Metin Cengiz: Da, *Cum e Poezia?/ Nasıl Şiir?* Prima dată am scris poezie. Cînd eram copil mă ajuta să scriu poezie, şi mă gîndeam la poezie. Era diferită de roman, de povestire, era foarte diferită de filosofie. Mă ajuta să scriu poezie, dar nu îmi plăcea. Nu era ca marile poeme care îmi plăceau. Apoi am început să citesc romane. Poezia era doar un joc. Niciodată n-aş fi publicat-o. În oraşul meu şi aşa oamenii nu ştiau nu ar fi ştiut mare lucru despre poezie. Dar trăiau foarte aproape ca într-o poezie. Vorba lor era similară poeziei. Ei bine, am scris, de asemenea, şi un roman. Dar de fapt nu. Cuvintele mele erau ca o poezie. Apoi m-a atras politica. Mai multă filosofie, sociologie, roman, poem istorie… Nu am părăsit niciodată poezia. Şi mi-am trimis poemele la reviste. De la Kars la Istanbul, la Ankara. De la un capăt al lumii la altul. Aşa a fost. Poemele mele au fost publicate. Am fost închis pentru politică. Am stat în puşcărie. Am ieşit şi am continuat să scriu poezie. Am scris poezie, m-am gîndit la poezie şi am scris-o[1]. Aşa s-a întîmplat.

Marius Chelaru: Din ce ştiu, după ce ai ajuns să stai la Istanbul unde ai început să lucrezi ca redactor/ editor la diferite reviste, edituri, în 2005 ai înfiinţat editura „Digraf" (care azi se numeşte *Şiirden*), specializată în publicare de poezie. Cum este piaţa editorială de poezie pentru un autor, în Turcia? Dar pentru editor?

Metin Cengiz: În Turcia, nu toate cărţile de versuri sînt citite. Doar cărţile poeţilor populari sînt citite. Taxele sînt mari. Tipărirea este scumpă.

[1] Din opera poetică: După potop (1998), Marea dragoste (1989), Crinul înfloreşte din propria-i otravă (1991), Cartea Cîntărilor (1995), În vremurile tinereţii (1998), Imnurile iubirii (2005), Viaţa şi Hazardul (2006), După potop şi alte poeme (2006), Poezii complete 1 (2007), Poeziile libertăţii (2008), Poezii complete 2 (2009), Reflecţiile sînt casa mea (2011), Statul şi lumea (2013), Poeme alese (2013), Amărăciunea poemelor (2015).

Aşa că publicarea de carte de poezie nu este o afacere profitabilă. Se vînd ceva cărţi. Cărţile mele şi încă una…. Aşa că… continuăm.

Marius Chelaru: 4. Am fost la cîteva expoziţii în Turcia, una, de pildă, despre Bediuzaman Said Nursi[1], altele legate de carte clasică ş.a. Turcia este o ţară în care poezia are o poveste fascinantă. Cum ştii tu că mai este privită şi abordată şi de publicul larg şi de poeţi poezia în formele clasice orientale în Turcia?

Metin Cengiz: Cum ştii, Bediuzzaman e un gînditor, nu un poet…

Imaginea este baza poeziei moderne

Marius Chelaru: Am scris de mai multe ori despre opera sa în revistele din România.

Metin Cengiz: Cărţile lui sînt foarte populare. Dar cei mai mulţi oameni nu le înţeleg. La fel cum nu înţeleg Coranul. Oamenii iau acele cărţi cu sentimente religioase. Dar ei nu vor cumpăra cărţi de poezie. Nu le citesc. Doar oamenii educaţi citesc poezie. În perioada otomană poezia era un instrument de educaţie. Împrejurimile palatelor erau cunoscute prin poezie, sufletul Imperiului Otoman. Acum nu mai e aşa ceva. Poezia modernă deja nu mai e înţeleasă. Poezia modernă e deja greşit înţeleasă. Oamenii scriu lucruri de neînţeles. Lucruri absurde. Ei cred că asta este poezie modernă. Pe cînd poezia modernă este productivă. Ea creează o lume nouă. Imaginea este clară şi inteligibilă. Imaginea este baza poeziei moderne. Dar imagine productivă. Imaginea creează sensul.

Marius Chelaru: Tu ai fost tentat să scrii, ai scris vreodată astfel de poezie?

Metin Cengiz: Acesta este înţelesul meu despre poezie. Da, scriu astfel de poem. Creator de imagine şi generator de sens.

Marius Chelaru: Schimbările apărute la începutul, şi apoi pînă după mijlocul secolului al XX-lea s-au regăsit şi în literatură, unde, în afară de o mai mare apropiere de ce se petrecea în Europa şi în lume, a fost o varietate interesantă de tendinţe, curente, mişcări particulare care au dus

[1] Badiuzzaman/ Badiuzzaman (1873-1960) – *Minunea timpurilor*, *Said* – stăpîn. George Grigore a tradus, cu titlul *Cuvinte. Din opera Risale-i Nur* (*Epistolele Luminii*), în 2002, una dintre perlele înţelepciunii coranice de pe meleagurile Turciei. Cartea cuprinde un mic fragment din opera gînditorului turc, *Risale-i Nur*; am semnalat-o în „Convorbiri Literare", decembrie 2002.

la imaginea de azi a poeziei turce contemporane, una modernă, interesantă, dar în care se întrevede, de la caz la caz, şi ce înseamnă istoria locului şi tradiţiile. Sînt lucruri care te interesează, ai publicat volume de eseuri critice ca *Realismul socialist în poezia turcă între anii 1923 şi 1953*, în 2002, şi *Modernismul şi poezia turcă modernă*, în 2003[1]. Cum vezi tu, azi, poezia din ţara ta ca atare, dar şi raportat la ce se petrece în Europa, în lume?

Metin Cengiz: Turcia este o punte între Europa şi Asia. O punte de gîndire. Regiunea Orientului Mijlociu beneficiază, de asemenea, de pe urma acestei punţi. Deci, modernizarea în Turcia este problematică, dar este şi unică. Din 1800 Turcia se modernizează. Se schimbă. Se transformă. Nu copie. Este o ţară originală. Trebuie să înţelegem asta. Şi ca să respingi tradiţia trebuie să o cunoşti bine. Trebuie să păstrezi avantajele tradiţiei. Aşa trăiesc oamenii. Nu ca în Europa. Nu ca în perioada otomană. Nu sînt musulmani ca arabii. Ca poet, trebuie să scriu acest adevăr. Poporul meu este entuziast. Este mistic. Crede în Allah, dar, de asemenea, bea şi rachiu.

Marius Chelaru: Călătorind prin cîteva oraşe din Anatolia şi discutînd cu unii scriitori despre cîteva nume mari ale literaturii turce contemporane, mi s-a spus că, de pildă, Orhan Pamuk (dar şi alţii) ar fi mai degrabă un „produs" mai mult occidental decît al Turciei, că ar fi alţi autori care ar trebui consideraţi reprezentativi. Crezi că e o opinie puţin răspîndită?

Metin Cengiz: Orhan Pamuk a scris Turcia. Dar aşa cum vrea Occidentul. Acum nu mai scrie. A primit Nobelul. Acum s-a eliberat. E mai frumos. Acum încearcă să înţeleagă Turcia. Occidentul nu-i iubeşte pe turci din motive istorice. Am văzut asta personal. Ei asemuiesc pe turci arabilor. Ori iranienilor. Aşa e politica. Ea nu vrea să cunoască poeţii. Dar, în Turcia, poezia este veche. Romanul e nou. Dacă vrei să cunoşti Turcia şi pe turci, ar trebui să le citeşti poezia. Nu un roman. Occidentul vrea scrierile orientaliştilor. Dar în Turcia sînt scriitori foarte buni. De pildă romancieri Ahmet Hamdi Tanpınar, Sabahattin Ali, Sait Faik Abasıyanık, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Oğuz Atay. Poeţi... Nîzım Hikmet, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Oktay Rifat, Behçet Necatigil, Cemal Süreya...

---

[1] Volumele de eseistică: *Puterea poeziei* (1993), *Realismul socialist în poezia turcă între anii 1923 şi 1953* (2002), *Modernismul şi poezia turcă modernă* (2003), *Poezia, religia si sexualitatea* (2005), *Poezia, forma şi stilul* (2005), *Globalism, postmodernism şi literatură* (2008), *Ce este ficţiunea?* (2009), *Cultură şi poezie* (2010), *Filosofia şi poezia* (2011), *Eseuri despre viaţă şi poezie* (2011), *Despre poezia lui Cemal Süreya* (2012), *Ideea de poezie la Platon şi Aristotel* (2013).

Marius Chelaru: Mulţi au fost publicaţi la noi, pe unii i-am citit, despre parte am şi scris sau urmează să fac asta, cred (dintre cei amintiţi de tine, de pildă, Tanpınar Hüsnü Dağlarca etc.)…

Metin Cengiz: În zilele noastre... e greu să scrii după aceşti poeţi, dar nu imposibil. În pofida multelor dificultăţi cărţile mele au fost publicate în multe ţări. Sînt invitat la festivaluri. Am prieteni poeţi în multe ţări ale lumii. Dar acestea au însemnat puţine traduceri de poezie. Au dificultăţi în traducere. Poemele mele nu au fost traduse. Tu ai citit poate vreo două sute de poeme. Scrierile teoretice despre poezie nu sînt niciodată cunoscute. Sper că aceste dificultăţi vor fi depăşite. Tinerii… Sînt încrezător acum în cîţiva, tineri la ora asta.

Poezia e puternică în România

Marius Chelaru: Coordonezi activităţi editoriale, reviste, ai publicat şi autori români. Cum „se văd", la ce nivel sînt cunoscute poezia/ literatura română în Turcia?

Metin Cengiz: Poezia e puternică în România. Sînt festivaluri în toate ţările. Tinerii scriu poezie diversă, originală. Traducerile sînt foarte importante şi pentru ţara ta. Din păcate, „centrul" poeziei e în două ţări europene, anume Franţa şi Italia.

Marius Chelaru: Ai alcătuit antologii poetice care au fost bine primite de public[1]. Ai şi alte proiecte în acest sens?

Metin Cengiz: Am capul plin de proiecte. Dar nu sînt bani... Proiectele noastre cu multe ţări sînt pe jumate făcute. Festivaluri ... Antologii... Premii... Cărţi... Dar nu oportunităţi.

Marius Chelaru: Vorbeşte-ne şi despre munca ta în televiziune. Ştiu că ai pregătit şi ai realizat o emisiune tv dedicată poeziei, „Şiir and Resim" la „Karadeniz" TV.

Metin Cengiz: A fost o experienţă bună pentru mine. Am devenit şi prietenul pictorilor. Am dobîndit o mai bună înţelegere a relaţiei dintre poezie şi pictură. Televiziunea e foarte importantă. Dar acolo nu poţi face ce vrei.

Marius Chelaru: Unul din volumele tale se numeşte *Amărăciunea poemelor*. De ce amărăciune?

[1] *Antologia poeziei moderne de la Baudelaire pînă în zilele noastre,* în 2000, şi *Florilegii ale poeziei franceze contemporane*, în 2005

Metin Cengiz: Te rog să ai în vedere poemele care rămîn în mintea noastră. Toate poemele din mintea noastră sînt despre durere, tristeţe. Sau poeme care conţin lecţii profunde despre umanitate. Poeme care arată adevărul. Cînd le citim, aceste poeme ne dăruiesc plăcere. Plăcere estetică. Atenţia noastră este prinsă sub influenţa poeziei. Numesc asta teoria efectului. Mai avem nevoie să citim poezia şi în acest context. Pentru critică.

Marius Chelaru: Un volum de eseuri al tău se numeşte *Globalism, postmodernism şi literatură*.

Metin Cengiz: Epoca noastră este epoca creării percepţii. Ne dirijează atenţia spre unele locuri. Mergem şi o primim. O folosim. Citim. Efect. Poetul îl va distruge. El trebuie să creeze un contra-efect. El trebuie să arate adevărul. Posibilităţile lor sînt fără sfîrşit. Noi avem doar stilourile noastre.

Marius Chelaru: Ai fost de mai multe ori în România, ai ajuns şi la Iaşi –împreună cu Naim Araidi –, în 2015, cînd revista „Convorbiri literare" (în care apăruseră poeme ale tale) ţi-a acordat premiul Special pentru *Interferenţe cu limba şi literatura română*).

Cum e România pentru tine?

Metin Cengiz: Din păcate, cum ştii, Naim a murit… Iubesc România. Mi-a devenit apropiată. Am mulţi prieteni sinceri acolo. E o ţară ca o poezie. Oameni sinceri. Încă e intactă. Capitalismul nu i-a capturat încă. Şi un popor cultivat. E promiţător pentru poezie. Mai mult, sîntem apropiaţi unii de alţii. Avem o istorie comună. Deşi nu plăcută/ atrăgătoare întotdeauna.

Marius Chelaru: Să încheiem, nu înainte de a-ţi mulţumi că ai acceptat să avem această convorbire, cu proiectele tale.

Metin Cengiz: Mă gîndesc că putem face multe şi împreună. Poate legat de reviste, programe, festivaluri şi călătorii poetice… Îţi mulţumesc şi eu.

Interviu, traducere şi note de **Marius Chelaru**

Ioana DIACONESCU

V A M P I R
Își așezase pe mijlocul meu
O mînă înmănușată în argint și rece
Ochiul lui adîncit în orbită mă fascina
Pregătită fiind pentru frică

Își scoase apoi haina de pămînt cu guler de ierburi
Îmi puse pe umeri un șal destrămat
Mă strînse la piept îmi frînse o coastă
Ce frison îmi spuneam
Credeam că o să-mi fie mai frică
Dar el nici una nici două își așează binișor gura
Pe gura mea
Și ce gură avea rece ca gheața și fierbinte ca lava
Tocmai izbucnind din vulcan
Nu-i simțeam gustul ci mireasma tuberozei otrăvite
Picurată pe limbă
Și viața mea trecea în venele lui pe nesimțite
Încît starea de adormire se adînci
Cu o pasiune mortală
Cu o stea înfocată
Pe un cer de cerneală

FĂRĂ ARME
Acolo m-a adormit șarpele cu ochii lui verzi
Și de smarald revărsat roșu
Într-o vale adumbrită de genele
Uriașe încolăcite
Trupul era așezat în formă de L
Pe mușchiul verde de partea umbrei
Torsul putea fi zărit de sus ca o stîncă pe care
Se adînceau
Solzii lui pămîntii ascunși de lumina de lună
Ca atunci cînd pe țărm pășești fără a ști
Că marea te-ngroapă și-ți păstrează întreagă
Făptura

UN BRAȚ VEGETAL
Desprins părea un braț vegetal
Pe care se putea vedea tresărind devenirea
Frunze ramuri și flori
Săpînd în sufletul

Neştiutor de moarte
Adumbrirea
Ce este aceasta
Îţi răspunde ecoul izbit între copaci

Dar orbirea cine le-o vede
Orbirea lor fără frunze
Ramurile braţelor
Spre înălţarea privirii

Planezi pământeană
Pe vîrfurile nervoaselor degete
De balerină boreală
La urma urmelor se trage cortina amurgului
Nu a scenei mirosind a fard

Dar orbirea cine le-o vede
Au ajuns la frunze ramurile verzi

O albie tot are
Ceea ce pare a fi aurul şi pământul
Toate culori din vraja feţei tale
Ce se va stinge
În timp ce nu se stinge

CUM CLOPOTELE MĂRII
Cer scris peste cerul real
Adîncit în cuvinte
Dimineţile caste în neguri fierbinţi
Din nerisipire
Pieptul tău peste lumina înflorită a iernii
Deodată respirînd adînc
Pîntecul tău
Sub lumina gurii mele
Zorii sub fulgere fremătătoare
Halucinogene
Adîncită în sufletul tău mă absorbi
Cum clopotele carnivore ale mării
Gonind înspre mine
Rapace înfometate

Christian W. SCHENK

Toamna corbii...

Vânt de toamnã bate-n frunze,
Crengile s-adie,
Stropii vinurilor vechi
Au plecat din vie.

Vânt de toamnã suflã fumuri
– amintiri plãcute –
Dinspre zilele trãite-a
Verilor avute.

Vânt de toamnã-i aminteşte
Apei ce-şi strecoarã
Clipocitul încã treaz,
Sã curgã spre moarã.

Vânt de toamnã, vânt de toamnã
Cine oare te îndeamnã
Sã alungi în mine stropul
Cel ce va mãri potopul
Altor stropi, ca sã ajungã
Anilor ce mã alungã?

Nu da bice cailor
Toamnã rea, ursuzã,
fiindcã versul mi-a fugit
Cu o altã muzã -

Vânt de toamnã-ngãlbeneşti
Paginile goale
Peste care corbii tãi
Dau pe rând ocoale...

Octavian DOCLIN

Geamgiul şi olarul

Îşi aminteşte azi cu duioşie
cum în plină amiază de vară
cînd lumina dansa albindu-i ochii
spărgea liniştea doar un strigăt
ca un cîntec suit pînă la el
din vechime
era al unui om mai mult scund
care căra în spatele lui prea îngust
o sarcină de lumini ocheți şi oglinzi
îl aude şi acum amintindu-şi copil fiind
cît de repede ieşea la poarta de la drum
să-l vadă şi să-i audă chemarea
pentru cei care aveau nevoie să-şi umple
vreo spărtură în uşi ferestre ori porți
„oglinzi şi geamuri pentru neamuri,
geamuri şi oglinzi pentru oameni cuminți"
numai un singur astfel de îndemn
îl mai scotea cu aşa nerăbdare din casă
cel al olarului din Biniş
care şi el parcă intona un alt cîntec bătrîn
„hai la oale, hai la oale" şi el olarul
bucuros dădea gol pe plin
şi pleca mai departe
geamgiul însă era întotdeauna oprit la casa părintească
pentru odihnă şi cină
pentru a umple şi el un gol dar cu lumini
ce-l orbeau şi-l făceau să adoarmă apoi
visînd numai vise colorate de copil
pe care le mai trăieşte şi astăzi la bătrîneţe
dimineaţa sărea repede din pat
să-i povestească visele de peste noapte geamgiului
dar vai, astăzi numele nu şi-l mai aminteşte
îşi aminteşte doar cum mama sa încerca
să-i şteargă o lacrimă liniştindu-l
s-o dus maistorul
dar ți-o lăsat oglinjoara asta
să-ți aduci aminte ori de cîte ori te uiți în ea
de lumina dintr-o amiază de vară
pîlpîind în ochii tăi cruzi de copil.

Mama
Îşi priveşte deseori mama
gherghină înfloritoare cîndva
Iederă a tatălui său
astăzi tot mai puţină
şi atunci dar numai atunci
îşi scoate oglinjoara din buzunarul de la piept
pe care i-a dat-o în copilărie
mama lui spre aducere aminte de răceala
lutului reavăn
ori de lumina care-şi făcea loc
ca un sfredel în ochii lui
atît de nerăbdători să vadă
şi să cuprindă lumea cu splendorile
şi nenorocirile ei
(tot mai des visa la vîrstele lui viitoare
cu cercuri tot mai şterse în trunchiul
trupului său mergînd şi el spre împuţinare
dar tot mai vizibile pe fruntea lui
pe crucea tăiată în două de la jumătate)

era copilul pentru care simţea ceva altfel
„nu mai scrie copile poezii că te poţi tulbura la cap
şi pocăieşte-te" el îi răspundea încet
„ştiu mi-ai mai spus asta"
dar cădea repede în subteranele lui
revenind plin de remuşcări şi angoase
fugea la ea odihnindu-şi capul în poala ei
pocăit doar pentru o clipă
pleca însă pentru aceleaşi căderi şi reveniri
şi tot aşa pînă astăzi cînd tot mai împuţinat şi el
amintirea frumuseţii acelei flori din grădină
rămîne enigma străinului
a celui ce scrie aici
revenit copil pentru mîngîierea
a două mîini mult prea fragile.

Amantul
Aţi fost voi vreodată
prin subteranele docliniene
ca să călăriţi moartea moarte

adică moartea virgină
nu n-ați fost pentru că
sigur v-aș fi văzut
atunci de ce plîngeți de frica ei
eu nu plîng eu rîd împreună cu ea
de aceea la chemarea ei
cobor măcar o dată pe lună
în subteranele mele
(ehei în tinerețe o iubeam zilnic)
unde mă așteaptă cu trupul ei
de tăciune să ne iubim pînă la epuizare
doar în pielea goală
așa se face că ori de cîte ori revin
la suprafață
gol goluț hainele oprindu-le la ea
ca să fie sigură că voi reveni de fiecare dată
la chemarea ei
doar cu huo amantul morții cu pieptul păros și negru
mă apostrofați
fiindu-vă frică să mă arătați
cu degetul.

George ANCA

și eu mă bucur
și eu mă bucur mereu
când mă vizitează Dumnezeu
și Dumnezeu se bucură mereu
și el și tu și eu
poate mai repede eu
că m-a ajutat Dumnezeu
mi-a luat-o pe mama la el
și a ajutat-o cu moarte la fel
ca pe soldații războaielor
săracii noroaielor
când era ea credincioasă
venea Dumnezeu în casă
și ne bucuram mereu
când ne vizita Dumnezeu

scriu aici
scriu aici în loc să citesc De rerum natura
sufăr cu trupul în loc să fiu liber de toate
însă mai bine să fie aşa mă sfătuie locălnicia

în fără scris şi nesuferinţă că nu m-aş arăta nici morţilor
încă o dată aş fi bucuros de a compune în româneşte
o operă precum Corbul americanului antibostonian

atunci unde-i fereastra mea noaptea s-o deschid
bustul în aşteptare şi vorbele crezute în sunet
se petrec în ţările mici altfel de păsări prin altfel de ferestre

dar s-or fi diluând în pământuri cu munţi visuri de geniu
lucru este înfăţişarea prin haine ascunsă cuminte
faţa frigului întoarsă în făptura întoarcerii la De rerum natura

profet
profet osândit să-şi răscumpere tragicul orgoliu
de a media între umanitate şi absolut prin nefericire şi solitudine
se dizolvă intelectual în lumea imaculată a gândului bun

nici dorinţa de a schimba faţa lumii nici gândul salvării prin fapta memorabilă
nu schimbă destinul omului trecător Faust vrea să facă binele general
dar când deţine puterea ajunge să creeze o lume numai pentru sine

pânză
am ales o singură pânză
de peste apă
când mi-a ieşit înainte
femeii celei dintâi i-am întins-o
pe maluri o încerca din ispită
şi noaptea s-a dus prin sate
iar în oraşe nu-şi privea umbra

dimineaţa s-a întors la pânza
de peste apă aleasă de mine
cu mâna mea am acoperit-o
aflându-mă sub valuri de râu
a aşteptat să îi ies înainte

necunoscut iar eu învăţasem
cum n-o s-o mai văd pe sub pânză

şi-n iarnă se va grăbi la vreme
de gheaţă îmi va cere din suflet
să strâng la piept haina pânzei primite

Ion Gheorghe PRICOP

Lecţie

Nu grăbi, Eliahor, exerciţiile tale de trecere sunt,
fatalmente, mai scurte, copiii şi catedralele se fac
totuşi în timp, poema
şi cartea cer necesarul
tribut de sînge şi carne; parcă ai fi caii înhămaţi
de bunicul la căruţa gata s-atingă pragul de sus
al piscului ciorilor, sau
cănăruţa, fata de fulgi
a veterinarului satului, zis şi *cel-de-oţel*, care-a
cotrobăit două zile şi două nopţi prin măruntaiele

vacii vădanei, ca să-i scoată viţelul ce dădea să
se nască-nainte de vreme; nu grăbi, căci toate
făcutele prin sunet se
legitimează şi poartă
o coajă zisă a *coacerii*, şi chiar aşa dac-ar fi, să poţi
prescurta faza de naştere a lucrului, ce-ai mai
întreprinde în rest? Te-ai
uita la moarte cum vine:
c-o falcă-n ceriu, şi cu alta în pămîntul, din care
tu nu te mai poţi smulge, pentru simplu fapt că,

într-o zi, maică-ta te-a aşezat în poziţie verticală
ca să se numească năstruşnica faptă a bipedului
mers, şi te-ai obişnuit
să prinzi între gingii

biberonul cerului senin, de care atîrnă cu atîta
deliberare cînd luna şi soarele, cînd stelele, să pui

stăpînire pe spațiul vieții,
fără habar să ai că el se
învecinează cu acela al morții, ca și cum între
cele două imperii ar mai fi un spațiu lipsit de

răbdare și conștiență, total absent la murmurul
poetului-studiu, care mărturisește teiului din
copou că nu credea
să-nvețe *a muri vreodată*…

Disoluție

Auzi, auzi, Eliahor, frasinului de presiuni îi pocnesc
cercurile vîrstei; în găzduirea lor trunchiul nu le
mai încape…Timpul revarsă
dincolo de maluri, nămolul
secundelor a cotropit iarba de siliciu; orele doar,
cu gingii zdrelite și-amintesc de ospețe la mesele
mari, unde se mîncau leșuri
de oameni…Ehe, era vremea
cînd ochii căprui nu le plăcea și-și băgau reciproc
ciosvîrte de carne prăjită în irișI, și rîdeau – veselie

amară, desfătare tîmpită…Vuietul zilei se-ntunecă,
se prăbușește de zgomot, acum, arborele tăriilor
se-nclină; trecut-a mileniul
de cînd numărătoarea
săptămînilor nu mai este septenară și nici unisensă,
că prea, în huzur, migratoarele păsări s-au plîns
și și-au rîs de ele…

Daniel IONIȚĂ

Romanță deșănțată

Gladiator al vieții, port pe frunte,
prin întuneric, veștede cununi –
săruturi tulburi, prinse de cu seară,
cusute-n remușcări de zei nebuni,
care-mi tăiau în gând, odinioară,
răzbite încleștări catifelate
zăcând pe-o rână lângă sâni molateci –

cârmuitori spre vise deocheate,
curtând alene cu măscări sordide
muieri scârbavnice pe-o canapea,
cu roata Universului pe pântec
şi-o răsuflare aprigă şi grea –
ca oseminte-ntr-un pahar aiurea,
sorbit prin lăturalnice mocniri,
cotrobăind prin dosnicii de trupuri
croite din sudalme şi-înjosiri.

Mă ruginisem de atâta plânset
şi rob al rănii sfinte mă jertfeam,
când m-am trezit, între rostiri şi patimi,
cum prins de vrăji pe trupu-ţi colindam.
Dar azi, în schilava-mi singurătate
mă văd şezând pe-un scaun sub un tei,
tot cobzărind romanţe deşănţate,
cântând poveşti cu Feţi-Frumoşi şi Zmei
care se bat pe viaţă şi pe moarte,
şi pentru piepturi ample de femei.

Contradicţie
Te revăd uneori prin ferestre crăpate
Ca pe-un duh străveziu care fumegă dus
Şi-mi răsar amintiri dintre lacrimi uitate,
Ca iubiri ce-au apus,
Ca iubiri ce-au apus.

Îmi întinzi spre infern paradisuri precare,
Le apuc tremurat, ştiind bine că mor;
Încleştată te simt, deşi trupul mă doare,
Mi-e atâta de dor,
Mi-e atâta de dor.

Te împing ca să pleci, dar te vreau lângă mine,
Dorul meu eşti de-o viaţă, deşi moartea-ţi cerşesc,
Mă robeşti cu-amintiri, cunoscute, străine,
Te iubesc, te urăsc,
Te urăsc, te iubesc.

Pe vârful limbii
Culori înceţoşate mă sugrumă ridicându-se ameninţător de pe şevalet.
Mai respir încă acuarela care-mi apasă pieptul.
Dragostea şi moartea mă sărută cu rândul,
cu săruturi lungi, atotcuprinzătoare.
O ploaie cu amintiri de Salvador Dali m-atinge…
Murmur privind pictura paşilor dinspre cârciumă spre cimitir,
mărşăluind prin faţa maimuţei primordiale
precum paradă naţională pe dinaintea tribunei
de un 23 August târnosit de un sinod de popi mizeri,
în târgul încheiat de Diavol cu duşmanii naţiei mele.
Trupul meu s-a repezit să te întâmpine
pe tine, care nu poţi muri, cum nu poţi iubi –
ţi-am ieşit înainte cu zâmbetul lipit, cu pelicanol, de faţă,
cu aplauze mecanice şi temenele de lustragii –
ţie, celei pe care nimeni n-o sugrumă lent,
pentru care sufletul meu păştea otrava deşertăciunilor
în tarlaua haotică a unei iubiri convalescente.
Când vei termina pictura de pe pieptul meu?
Când vei schimba paleta de culori ca să nu mă mai înăbuşe?
Pe vârful limbii simt gustul acuarelei trupului tău.

Elena Liliana POPESCU

Te apropii

Iată, încă un merit
se adaugă astăzi
la re(ne)cunoaşterea ta.

Nu ştii, nu vrei
să poţi să ştii,
că nu ştii nimic despre tine.

Unde s-a dus toată strălucirea
deşertăciunilor încîntătoare?
Unde sînt aromele îmbietoare
ale nimicului?

Te apropii, prietene,
de cunoaşterea
propriei necunoaşteri!

Ţi-aduci aminte
de nopţile insomniilor tale,
de altă dată,
pe cînd se apropiau zorii
şi te speriai,
de ceea ce credeai a fi
ignoranţa ta?

Te-apropii,
din ce în ce mai mult,
de zorii adevăratei dimineţi,
după o noapte infinită de insomnii
cu peisaje tulburătoare…

Necunoaşterea pare uneori
atît de fermecătoare,
pentru a te prinde în mrejele ei
pentru secole de neştiinţă…

Necunoaşterea
poate fi atît de ispititoare
pînă ce vei reuşi să-i vezi
nenumăratele ei neajunsuri
şi să realizezi că este doar o fantomă…

Încoronată regină peste iluzii,
este puternică
în măsura în care
îi conferi aceasta putere.
Te-ai întrebat vreodată
cine poate să fie,
de vreme ce îţi ştie toate secretele,
toate scăderile tale,
toate dorinţele tale iluzorii,
ademenindu-te
doar spre a-i fi umil servitor?

Dacă nu ştii, află că va veni timpul
cînd întrebările sfîşietoare
îi vor fi peisajul insomniilor
celui ce va voi să afle –
insomnii ce negreşit vor veni–
pentru cel care caută
necontenit
drumul spre casă.
Te-apropii, fiule, de simplitate
şi uneori apropierea
este atît de dureroasă…
Ea scoate la iveală toate îndoielile,
toate neliniştile tale
iar tulburarea ta poate să-ţi fie fatală.
Nu te teme, nu ţie,
cel care eşti,
ci aceluia,
care îţi imaginezi că eşti,
căruia îi iei apărarea
de sute de ori pe zi,
pe care îl învinuieşti de mii de ori,
pentru a-l ierta de zeci de mii de ori
în fiecare clipă…

O, cît de mult vei voi să afli
ceea ce te poate duce acolo
unde nu ştii că eşti!…
Vei pleca într-acolo, fără doar şi poate,
dar te va speria pericolul
compus din miliardele de pericole
minuscule,
ce te pîndesc la tot pasul.
Oare nu este mai bine să ştii
că el te însoţeşte permanent,
şi să accepţi
să-ţi devină tovarăş de drum?

Te înspăimîntă faptul
că ţi-ai putea pierde
dreptul la necunoaştere,

fiind atras aproape pînă la nebunie
de inefabilul neantului,
pe care l-ai putea denumi haos
în momentele tale cele mai bune…

Tumultul diversității
te atrage ca un magnet.
Și totuși,
în cel mai adînc tu însuți
este liniște…

Iar liniștea aceea te-nvăluie
în simfonia ei tăcută,
uneori
de-atîtea ori,
mereu…

Te-apropii de rîul
„A ști sau a nu ști".

Ești gata să-l treci?
E înspăimîntător!…
Curge prin fața ochilor tăi
larg deschiși
care încă nu văd.

Te apropii
de marea întrebare, fiule!…
Ești pregătit să afli răspunsul?
Ceea ce te împiedică să vezi
poate fi, paradoxal,
ceea ce te poate ajuta să-l găsești…

Ești pregătit să mergi mai departe?
Sau poate mai aproape, cine știe?

Participi sau nu,
la distrugerea statuilor
ce preamăresc (ne)meritele tale?
Ele se vor prăbuși oricum
de la sine

în timp ce tu poți construi altele,
la fel de nesemnificative,
după libera ta dorință.

Te-apropii de simplitate,
și obstacolele din calea ta
nu se vor sfii să ia formele
cele mai amenințătoare!
Și cîteodată –
deși poate atunci
ți se vor părea încîntătoare -
vor încerca totul
pentru a te opri din drum…

Te apropii
de marea simplitate, fiule!

Te va speria poate drumul,
pe care vei fi din ce în ce mai singur…

Ceea ce crezi că te-ar putea opri,
ce pare să fie atît de puternic,
pe cît este de iluzoriu,
întreabă-te: „ce poate să fie?"

Cu cît te apropii mai mult,
pericolul se amplifică
prin fascinația infinitelor
nuanțe ale irealității
ce te pot întîrzia
dacă nu vei fi
suficient de ferm.

Te apropii de ceea ce este…
Ești pregătit?

Elena VULCĂNESCU

CRIN PENTRU CALUL ŞCHIOP

Pe urmele iubirii jocul alternativ
de-a retrăirea frustă şi nostalgii de sine
cântec să fie ori plâns izbăvitor?
Proaspăt încoronată statuia ispiteşte
gând, întrupare, fior şi ideal...
Clepsidra s-o deşarte Străbunicul
rănit cu tot cu cal!

O schijă mică pentru fiecare, o cumpănă
cât să nu mori erou, îi părea rău pentru cal
din soiul nărăvaş strămoşesc
îmblânzit de teutoni pe culmile Pleşului
cutezător în suiş, zburător în pripor,
învăluiţi pân' la glezne în coame înfoiate
din hău, de mult uitaţii stârci de munte
înnobilaţi Pegas.

Arătări de pripas, cal şi om colbăiţi
ologi deopotrivă, lihniţi, netulburaţi
de junghiuri cât de scărpinături
din nu ştiu care strategii hilare
au nimerit în forfota de muzici şi urale:
— *Dar cui sporește fala,* nechează cabalina
răpusă de ponos, *cum nu le vine-n minte*
odihna țesălată și-o traistă de-ovăz?

Nici şaua nu-o primea
îl vindecase steaua în milă şi şchiopie,
prinsese drag Bunica să-l ţesale
fiul ei urmărea cum cale-i croieşte
la nici nouă ani din tresăriri la fiecare
semn, cicatrici mici, asprite petele mai mari
şi vinele pulsând de mângâieri pe un câmp
de-omăt, de-aceea îl şi chema Xanthos!

Se spulberau cireşele-n hotar
le încolţea copita altor cai
nu mai erau răsplata cea dulce de cules
le auzeai cum bat mitraliat
brazii de verzi ardeau înăbuşit invalidase Goetz
captură de cherestegii străini lagărul
potopea de inamic, Tarcăul clocotea de samovare
de îngerii stârniţi de-atâta ceai, ciupit de tifos
şi neatârnare Bunicul se acrea de îndoieli.
Oprea la gară, aflai cam tot ce se lua pe bani,
trenul se primenea de zgură şi răniţi
arar vreunul avea puteri să spună
de unde vine-i steagul drept ori frânt...

Când *Ducipal* când *mârţoagă hodinită*
băligărea Bunicul cârnea din nas la litera
condiţiilor de pace prefigurau alt cal de bătaie
de la o lopată la alta roaba poticneşte
derapează, Averescu trebuia să cadă
în ciuda Străbunicului maior reformat
socrul Bunicului oltean şi tatăl Bunicii ardelence,
să ne înţelegem: vorbim despre rudele mele paterne
trecute în Moldova, crescute în frica altor mânii
nerecunoscute de harul suişului.

Exultante ajustările, rigoarea care află
numai ce-i folositor unui prim-vizitiu la carele
Soarelui, generalul concesionase moşia pentru sanatoriu
de la Costinescu, încuscrit cu Ştirbei de la Buftea
geografie convenabilă întremării gradaţilor stâlciţi
cu medici francezi, noroc de cal nu se îndurase
să-l împuşte. Atins de crin la crupa lui beteagă
făcea de ieslea lui Caligula, voinţa robustă a nechezatului
din foale umplea valea de ecoul speranţei,
eroul cruţase *runisch* numele şi faima ţinutului
Regina a dat mâna cu maiorul
gală şi crinul, pentru calul şchiop!

Ar fi trecut la Averescu dar când nu-i baftă
nici *fluid* nu e, cine va muri e deja mort
dar nu știe, alesese pe Carp, local votase caii
lui Bogdan, ginere lui Kogălniceanu, noblețe
genuină herghelia prefectului adapă-n curcubeie
înalță dinaintea, rotește dinapoia, el singur
călărește din unghiul bărbiei spre singurul loc
al profețiilor unde alegătorii își țin gura, și el
îmbrobodit, nătăfleț, o biată de chestură
cu tulumbari ce-adapă din coveți!
Dar cum o sta Marghiloman cu caii?!

Pentru Bunicul se spusese cam tot
Buna Mică, mama tatălui meu trecea pe deasupra
ca o pasăre îi ținea în aceeași direcție,
pe cât de blondă tot atât albită o Zână-Mab
cu ochii verzi de dincolo de munți
știa sfârșitul din cauzele luptei mă lua cu ea
în visul dacic mânam și eu fugari cerești
desferecam întinderi fără hat
pământul de slăvită soartă părea împlinit.

Ei au rămas acasă în munți și psalmi pentru fiecare
fărâma de viață eu m-am ales cu Prințul,
nedesluşită starea ce-i zic uneori *Prinț*
un fenix poate-aprins în plină iarnă...
Ce lucie sărăcie a zării fără duhuri!
latentele obârșii un verb părut poetic
mai scot în șesul firii, pereche milostivă
puterea veche a morții și zorii ce-o învie!

harta nemărginită a lumii
minutarele stelelor, misterioasă înfăţişare a timpului perpetuu, deprindere memorată în oglindă, amintire amorfă, dezvăluie cartea magică plutind în rîurile frenetice dinlăuntrul luminii, pe care n-am citit-o încă

glorioasele sfere din strălucirea focului renasc o umbră veche, geometrie analitică topită în preţioase ornamente fragile, planul pămîntesc al labirintului, efecte însîngerate şi cauze pierdute

memoria lumii, algoritmul aproximării gîndurilor, ţipătul înalt al stelelor nepereche, adoarme tăcută printre tigri, uită anxietatea troianului mîngîind cu recunoştinţă botul calului de lemn, darul perfid al grecului

ca om universal voi predica legea mea navigînd pe fluviul alb din calea lactee, în barca sufletului vrăjit a lui osiris, deşi în vise chipurile sînt oglinzi sparte, agonii ale timpului, paharul golit pînă la fund în cascada şuierătoare a pămîntului

mă mîndresc cîtă vreme sînt eu, mă mîndresc cu mine însumi, eu sînt la mijloc şi tot eu la dreapta şi tot eu la stînga, asemenea punctului vecin cu el însuşi pe harta nemărginită a lumii

privilegiul de a fi
sîntem făpturi ce mişună repede, repede, de la un colţ de stradă la capătul de început al lumii, în bucurii zguduitoare, încît omul care dispare lasă în urma sa un loc sub soare şi numai timp frumos. pămîntul simte firul său de plumb şi astronauţii se-mprăştie prin spaţiul cosmic, iar preotul despică de la amvon aerul cu mîinile în largi acolade. în noaptea plictisită de sforăitul oamenilor, perna de sub cap s-a făcut piatră în somnul meu, apoi s-a făcut fulg de nea

voluptoasă trecerea corpului meu şi fuziunea cu corpul general al luminii, însă atît de absolută încît plutesc ca o fantasmă prin această viaţă sau o altă ficţiune

porţi de intrare şi de ieşire de oriunde spre oriunde
omul are încă puterea de a naşte zei, cum lumea mai are încă plaje însorite şi spectrul luminii pluteşte spre insulele promise, reminiscenţa armoniei celeste

acolo splendoarea tăcută inundă strălucirea încredinţată umbrei noastre, pleoapa cu spinii ei zvîcneşte sub pielea scufundată, presimţire dizolvată în dezgheţul de amiază al falselor zăpezi

aerul pur sculptează corpul tău melodic, în timp ce arborele nopţii pîlpîie în pupile, înalţă bolta aprinsă, porţi de intrare şi de ieşire fără înconjur obositor de oriunde spre oriunde în numele tuturor

cînd universul doarme, vorbeşte prin somn, prin constelaţii de sînge, cînd universul se trezeşte, imaginea devine act, se întîmplă întocmai, lumea intră în acţiune şi-atunci merită să visezi ceea ce vezi

acolo unde viaţa e doar o stratagemă, oamenii joacă moartea în picioare, iar pămîntul cînd se dezmeticeşte nu-i decît tresărire de gîngănii sub uscate frunze

Melania RUSU CARAGIOIU

CÂNTECUL IUBIRII

Grupaj de poeme inspirat din profunzimea Cântării biblice

1. CÂNTECUL DRAGOSTEI

Văd umbra vântului şi urma sărutărilor lui;
Sunt viorii ca amurgul cel rar.

Frunzele arborelui de smirnă au scris
în cetină numele tău;
Picioarele ciutelor sar peste el
şi botul lor adulmecă spre chemarea firii.

Aburii vântului nu-mi pot da bucuria de tine;
Roua ierburilor mi te aminteşte, iubitule!

Lumina mea e frumoasă!
Ea răstălmăceşte covoare şi corturi princiare.

Sunt albă, atinsă de aripa morţii,
Sunt neagră de tăciunele deşertului.
Sunt alungată să păzesc clipa deschiderii
florilor din oază.

Neascultarea mea m-a pedepsit căci am rătăcit
la amiază,
Am rătăcit în asfinţit pe colinele verzi,
Să te găsesc,
Ademenindu-te de la mioarele tale...

Dar, vai, zâna cea frumoasă
îşi paşte iezii aproape de turmele tale!

Se făcea că
un car de aur, trimis de un faraon, a luat-o.
Caii îşi scuturau în coamă şiruri de perle şi
zale de aur.
Zânei i-au rămas numai boabele roşii ca de sorb
şi căuşele cu stropituri de aramă şi argint.

2. FLUIERE

De ce nu-mi vii iar, iubite?
Fluiere se aud peste munţi;
Amuţesc prin văi...
Căprioarele neliniştite îşi ridică atent urechile,
Întorc botul spre soare :
Dintr-acolo vine el...
Cântă un cântec de dragoste:
„Vino, o, frumoasa mea iubită,
„zăpezile s-au stins,
„ploile au stat,
„rodul pământului a făcut scut,
„cuiburile sunt pline de pui...

„Ieşi să mă întâmpini,
„nu mai sta în umbra perdelelor,
„după zăbrelele casei!
„Mireasma viţei înflorite te-a adormit?

„Nu auzi glasul porumbeilor sălbatici
„certându-se cu vulpile şirete,
„care-şi sapă vizuini sub vie?”

Și cântecul s-a auzit până la alungirea umbrelor,
până la adormirea turmelor,
până la ora când pasc puii de cerb.

Munți, apropiați-vă, pentru o clipă doar!
Aș vrea să-l văd pe mire,
Să-i mângâi pletele răscolite de vânt,
Să-i port o clipă mielul pe care îl duce pe umeri.

Covor de flori înmiresmate, furați-l
și aduceți-l mie,
o clipă, doar...

Am cusut un ștergar pentru fața lui,
Am frământat o turtă îndulcită cu miere,
Am cules mere pentru cidru,
Și casa s-a învârtit mereu după soare,
De nu mai știu, câte ori,
Vântul a uscat cămășile întinse pe iarbă,
Râul s-a tulburat în altă cascadă,
Porumbița și-a săpat alt cuib în unica stâncă
Și căprioarele vin să mă întrebe de tine...
Le pare rău de singurătatea inimii mele...

3. MÂNGÂIEREA SOARELUI

Sub mângâierea soarelui înălbeam pânza;
Vălătuci cu ferestre colorate se ridicau în mingi rotunde;
Căutam să le citesc în preziceri,
dar în jocul lor se spărgeau,
unul după altul...
Trilul turturelelor îmi vorbea tot despre frumosul meu...
Îl vedeam săltând peste pajiștea cu flori,
cu mieii și mioarele lui.
De acolo îmi făcea semne...
Apoi, se făcea că se înserase...
A venit fără pași până la zăbrelele ferestrei...
Se uita la mine...
Cânta iar despre viile înflorite,
Despre timpul cântării, care a venit...

Dan MINOIU

POTECĂ

Mi-am băgat sufletul în paharul cu apă
Mi-ai aruncat noaptea ca un blestem,
A venit dimineaţa şi-am văzut cum ne crapă
Iubirile noastre, în topoare cu semn.

Viscolul uitării încă nu plecase
Tropotul luminii era-ncătuşat
Somnul tău de veghe ne îmbrăţişase
Cu dorinţe repezi de-a ne fi iertat...

Te-am cuprins cu palma lumii descheiate
Tu ţi-ai scurs privirea către alt soroc
Ceaşca se golise, timpul terminase
Zarurile vremii, fără de noroc

Tot aşa vremelnic ca o depărtare
Ai privit cu sînge scurs în al meu drum,
Şi te-am vrut sălbatic într-o aşteptare
Rătăcind frunzare, frunzele duium…

TĂCERI

Umbrele noastre-n noapte
Se preling uşor ca un blestem
Te chem pe poteca uitării de şoapte
Şi caut sărutul de care mă tem.

Clipe de vioară înfioară noaptea
Mese lungi de vară se petrec în burg
Te aştept cu toamna ce fură dreptatea
Frunzelor pe care nu le mai parcurg.

Clopoţei de toamnă rînduiesc privirea
Şoaptelor pe care ni le-am spus plîngînd
Atîrnînd de vise şi nemărginirea
Timpului pe care l-am pierdut rîzînd...
Toată-aşa venită ca un foc ce arde
Într-o vîlvătaie, ne-am pierdut cumplit
Te-am cuprins jăratic, fluturînd petarde
Peste timpul care, nu a mai venit...

PLÎNS
Focul armei tale s-a lovit de mine
Atingînd regretul de-a ne fi durut
Te-am lovit cu şoapta plînselor suspine
Scuturînd tristeţea de-a ne fi avut.

Şoapta încetase cotropind pădurea
Zgomote de lemne duc pe al meu trup
Te-am iubit cu drujba, tîmpla şi securea
Tu mi-ai plîns copacul din care mă rup.

Clopote de frunze rostuiesc cărarea
Lumea se desparte, clipocind uşor
Te doresc cu timpul şi cu renunţarea
Şoaptei ce dezmiardă clipele de dor.

Ce sfîrşit de toamnă mai purtăm în suflet ?...
Lemnele sînt sparte pentru-o iarnă grea
Te doresc cu pleoape şi te vreau cu umblet
Despărţit de cîntec şi absenţa ta.

Gabriela PACHIA

Năvod
Cu greu s-au înnodat firele, dezlînatele,
că zbîrnîie tăişuri peste neamuri, platele...

Nici nu s-au dat mugurii tăi încrezuţi în stambă
că labirintul se-ntomnează mai sus de gambă...

Nici n-au frunzit portalurile-ţi în crude crînguri
că uscăturile-ţi zîmbesc hîde, dinspre sîmburi...

Nici n-ai florit boboci pe ştergarele de şoapte
că noaptea-şi întinde la uscat crengile-i moarte...

Te lupţi statornic cu amontele ca să dai rod,
iar clocotul pămîntului te-ntoarce în năvod...

Abia ai prins culoare víuă pe dinafară
că scoarţele scrobite ţi se decolorară...

Ai căptuşit cuferele cu sirecuri goale –
le-ai rînduit cu straturile-ţi epiteliale...

Ai sfredelit cernoziom pînă-n scrise ceruri
şi-ai păturit copaia cu flanelate geruri...

Şi, cînd te-ai învelit în cumpene de glod şi gînd,
ţi-a lunecat privirea spre năuc tărîm flămînd...

Nici n-ai ajuns polară cenuşă gînditoare
că zorii altora crunt te-mprăştie-n strînsoare...

"*Time is but the stream I go a-fishing in.*" Şi iar îngaim :
"*Only dead fish swim with the stream all the time !*"

C-un picior în doctrină, altu-n desţelenire,
cu vătraiul noduros scormonind vad de-albire,

Cuvînt volatil, nici n-ai cotit bine spre semeni
că mărăcini te sorb, ocolind starea de gemeni...

Hidromel
E-nzorzonat oraşul cu hidromel de sărbătoare
şi cresc luminile polare şi bat în portocaliu,
în roşu, în albastru, şi bradu-n vicleim e argintiu
şi stele emoliente împlinesc soprane căzătoare...

Şi viscolesc chenare pentru tristeţi alambicate...
Serviţi, sunt gînduri proaspete, cu glicerină !
Mame şi taţi afelic cîntă în coruri din vitrină
şi cărămizile de rai se stivuiesc netulburate...

Întreg oraşu-i frămîntat de spintecate gustări suculente,
zidurile asimptotelor – vrem, nu vrem – s-au terminat,
iubiri triunghiulare, pe catalige, s-au neantizat...
Păşesc pe lemn îngust întrebările impertinente...

Şi-i bradul sacrificial mult, mult prea epopeic şi prea sus
pentru re-mpodobire, coroniţe rostuiesc îngeri
nedumeriţi, cu sacră misiune, pe-alocuri sîngeri,
şi argintatul se închide-n conuri de umbră, nesupus...

Şi-i mult, mult prea tîrziu tîlcul să-l înverzesc...

Ferit de ger
Un vrej de gînd
cu papion
mă striveşte de cer

umblasem abătut
cu desagă dungată
de om stingher

ploaia tihnită
din clei de oase
mi-a crescut aripi de înger

aşteptasem inert
pe pluş de uşi
o viaţă de echer
schele de icoane
înfloresc în ulei
picurînd polen efemer

mîzga rutinei
pe pantofi Guban
s-a pierdut în zîmbet de jongler

fereastra smerită
cu viţă-de-vie şi mierlă
m-a ferit de ger...

Manolita DRAGOMIR-FILIMONESCU

ALTĂ PRIMAVARĂ
False regrete
serile de primăvară
când aerul e blând şi

doare uneori.
Nu ştim unde şi când
revin imagini trăite
false regrete depărtate de contur
pierdute în fumul altei seri.
False regrete înseamnă dorinţa de-a
relua drumul laolaltă
acolo unde l-am lăsat
acum douăzeci de ani. Sufletul de altădată
ne aşteaptă la colţul anilor
ne avertizează că iarăşi
primăvara a revenit
ca o recompensă închipuită şi dulce-amară
în acelaşi timp.

ÎNGERII
Asta există undeva pe sub umeri.
La stânga şi la dreapta dacă te uiţi
în spate le vei găsi fără îndoială ca
vântul măturând frunzele copacilor.
Ce de timp se risipeşte între degetele lor.

CE-I NOU ÎN SUFLETUL TĂU?
Soseşte zăpada în fulgi încă albi. Seara
Luceafărul conduce un car aurit cu roţi sfărâmate.
Ce-i nou la marginea sufletului tău trecător, seara
aprinde încă mii de flăcări în ochii trecătorilor. Singurătate şi
speranţe se-amestecă cu degetele mele şi eu rămân deschis
la ecoul cuvintelor tale. Vine zăpada şi primăvara este departe,
în sufletele voastre se separă lacrimi în râuri amare.
Ce-i nou la răspântia viselor larg deschise, pe acoperişul casei
păsările nu se mai anima cu un cântec. Ele se pierd în rănile
negre ale sufletului tău. De unde-i mai vin răspunsuri atârnate
în vânt.

PICTURĂ PE ALB
Agăţaţi de albastrul cel mai profund
suspendaţi de aripile decupate de o mână
de copil, clipele curgeau unele după altele
şi coborau scara la fel de-albastră.
Muzica sublinia aripile ca într-o

operă încă neterminată. Fulgii puri
se aşezau în jurul pădurii tăcute
şi aşa primitoare. Forme umane
dormeau în umbra blândă. Era timpul
când îngerii reveneau pe pământ,
ca într-un ţinut de descoperit clipă
de clipă şi orele se culcau solidare şi ele
în jurul braţului tău adăpostindu-mi umărul
lunar şi tandru.

SCHIMBĂRI
Să ai nevoie de trupul tău pentru
a traversa timpul primit cadou.
Să ai nevoie de vocea ta ca să poţi striga
sufletul tău în formă de cuvinte
doritoare de zbor. Să ai forţa
unei pietricele, să-ţi loveşti duşmanul,
să-l distrugi cu o lovitură rapidă
a sufletului în formă de zbor
fără ţintă, pentru sine. Pasărea
pe care visele o vor întâlni undeva
în univers şi aceste scoici sfărâmate
sub pasul indiferent schimbă poate
totul în nisip egal şi etern el însuşi.

Adriana WEIMER

Lumină de stea
Se va întoarce
fructul în sămânţă
şi strălucirea solară
în lumină de stea
îşi va regăsi cerul;

se va întoarce
izvorul la matcă
şi cuvântul în sens
îşi va regăsi calea;

cântecul
se va reîntoarce
în sfere
și rugăciunea
va renaște
calea sfințirii.

În lumină voi apune,
în lumină voi trece,
cum lumina-n vitralii
îndumnezeită-n
Altare.

Cum arde
Cum arde
timpul
între două clipe,
gândul
între două cuvinte,
lacrima
între două priviri...

Cum arde
apusul
între două zile,
sufletul
între două nopți de cuvânt,
liniștea
între două neliniști,
iubirea
între două destine...

Întru spirit și timp
Pun piatră peste piatră,
cuvânt peste cuvânt,
faptă peste faptă;

și templul
se construiește pe sine,
precum piramidele:

– inexplicabile dimensiuni
în spațiu și timp;

și timpul
mă construiește pe mine,
precum piramidele:

– inexplicabile dimensiuni
ale spiritului.

Și piatră peste piatră,
cuvânt peste cuvânt,
faptă peste faptă
vor dura piramide
întru spirit
și timp.

Spre noi înșine

M-aștern la drum,
te-aștern în gândul meu

și drumul devine
o călătorie în mine;

eu însămi
devin drumul.

Tu mă privești
din icoana gândului meu,
mă-nsoțești
cu iubire;

și din ambele părți
ale cerului meu
lumina
mă cunoaște,
mă vrea, o vreau,
ne-nsoțește mereu
pe drumul
spre noi înșine.

Nina GONȚA

Luna
E noapte.
Mă uit la cer.
E noapte cu lună.
Luna are azi conturul feței tale...
Înseamnă că mi s-a făcut dor.
Dorul vine năvalnic peste mine.
Fug...
Fug de suferință?
Nu, eu fug...
fug...
de mine!

Lasă-mă
Lasă-mă să-mi scriu poemele mele,
lasă-mă,
Nu-mi spune că sînt prea triste,
morbide.
Lasă-mă.
Lasă-mă să-mi spun oful pe hîrtie,
să mă vindec de nostalgie,
lasă-mă.
Să-mi spun durerea toată,
căci n-am facut-o pînă acum,
niciodată.
E tot un fel de psihoterapie.
Lasă-mă.
Vor veni şi zile mai bune,
lasă-mă.
Cînd vom avea alte lucruri a ne spune,
lasă-mă.
Poate iar ne va zîmbi soarele,
poate ne va lumina ...luna,
poate ne va auzi Cel de Sus.
mai avem, mai am... multe de spus...
Lasă-mă să-mi spun oful pe hîrtie, lasă-mă.
să fac iubirea să reînvie, lasă-mă.
Eu ştiu,
nimic n-am uitat.
N-am uitat...

ştiu ce înseamnă fericirea.
Lasă-mă să mai încerc, lasă-mă.
Să fie totul ca altădaf.
Lasă-mă!

Carmen MĂCELARU

Percepţii

În preajma ta mă port ca o sîrmă ghimpată, te înconjor o dată, de două ori
Mă asigur că vei rămîne cu mine în ţarcul aceleiaşi poveşti
Ne continuăm unul altuia propoziţiile, ridurile, liniile din palmă

Paşii mei întîlnesc paşii tăi cu zgomot de pahare brumate

În preajma ta vin la adăpat cumva cu frică, cu ochii mari în stînga şi-n dreapta
Setoasă ca în preajma unui rîu în savană, niciodată nu ştiu ce fel de capcane
Ai pus sub piele, plonjez ca un cormoran în iubirea de pe fundul toracelui

Cuvintele date prin sîngele tău cresc mai mult, lucesc, capătă alte sensuri

În mod consecvent scot acest lichid din tine ca atunci cînd eram mică
Şi-i scoteam bunicii o găleată cu apă la prima oră a dimineţii
Mai întîi îmi vedeam chipul reflectat, apoi ea bea din licoarea asta

Şi întinerea, întinerea, aşa se întîmplă şi acum în preajma ta
Răspîndesc miros de utopii, sînt un stol de cocori trecînd pe foaia albă
Îl poţi împrăştia oricînd, iar cenuşa, cenuşa e făcută din particule vii

În preajma ta mă port ca în faţa unui cîmp deschis, nu mai am repere
Nu mai am ficţiune, un lup tăvălindu-se în zăpadă se uită la mine

Iar eu te port sub unghii ca pe un pămînt în care am căutat rădăcini

Fiecare femeie
Duce în spate un singur asfinţit pentru singurul bărbat pe care l-a iubit
Fiecare femeie are un declin, o arsură pe spinare, un loc unde ploile nu mai cad

O singură tăcere şi o singură moarte pentru singurul bărbat pe care l-a iubit
Fiecare femeie are un sfîrşit de glorie, o amputare a viselor, o singură armură
Care doar o singură dată poate fi pătrunsă, o singură dată învinsă
Vine o vreme cînd iubirea nu mai e ţesută din carne vie ci cîrpită cu fire de iută
Ca pentru orice sac ponosit, fiecare femeie măcar o dată în viaţă stă
Pe marginea sufletului uitîndu-se în gol, dîndu-şi rotocoale propriului trup
Aşa cum păsările mult timp îşi hrănesc puii şi într-o zi renunţă
Fiecare femeie doar o singură dată trece razant pe lîngă inima iubitului
Atunci e şansa să fure cufere cu aur, doar într-o singură noapte
Are o mie de mîini şi tot ce va urma după aceea sînt doar repetiţii mai mult
Sau mai puţin reuşite ale acelei nopţi, pentru că, desigur, în acea noapte
Are o mie de ochi cu care vede în măruntaie, în vise şi-n stelele lui ocrotitoare
Doar o singură dată poate coase fin, atît de fin, încît niciodată nu se va cunoaşte
Că sînt de fapt două suflete închegate, o singură dată trece albia rîului
Şi dacă a rămas de partea cealaltă nu mai există cale de întoarcere

TINERI AUTORI

Magdalena HĂRĂBOR

CÂNTEC

Dâre de foc sapă-n oglinzi de ape
Răscolind comori de adânc
Fierbinți dorinți umplu
Secunde de lut
Când întunericul
germinează lumini.

În mine
mai e timp
pentru o poveste
În mine
mai e timp
pentru o ninsoare

porți ferecate
cu zăvoare
voi deschide cu frunzele și crengile albastre
lipite de mâinile tale

aripi în
inimă
cântec
în
mine
cântec
de
zare

flacără

simfonia unui alt răsărit.

DESTINE LAOLALTĂ

Animalele se conjugă prin toți porii
Procese derivative
Dereglări, reglări în univers
Fiecare lucru e un început
Fiecare om are trecut, un drum

Merg mână-n mână evoluțiile,
involuțiile ne dau peste cap
Fremătând , în cele din urmă, sensurile se vor întâlni într-un punct comun
În miezul lucrurilor locuiesc acum
Florile de tei nu vor fi risipă
Iar amintirea de smoală se va topi
În păr, pene de păun
Nu de carmin va fi trecerea mea, suava mea trecere ,
Ci de albastru
Paşii de cobalt
Adunaţi laolaltă
De oameni, păsări, peşti
În mintea mea
Fac spectacol de măşti
Sunt un nucleu pulsativ.

ÎMBRĂȚIȘARE
la răscruce de stânci
încovoierea apei
o gură de soare
trupu-i înghite
raze deșteptate de
legănarea unei dimineți
îngenunchezi
la picioarele secularilor arbori
ții la piept memoria frunzelor şi al pământului cânt
stingând stridențele, tânguirea

Eşti goana după fluturi
o amăgire scăpărând
flacăra
din undele îmbrăţişate de raze
croieşti
dantelăria
surâsului.

Marian HOTCA

poem trist
haite de îngeri
spintecă depărtarea
tăcerea prelungă de pe obraz

se lichefiază în lacrimi
aproape galbene

durerile noastre se coc amar
în suspinul soarelui bolnav
şi ultimul punct tardiv
ce se pune la final de propoziţie
ca întotdeauna forţat
ne întăreşte moartea

sufletul prinde rădăcini
în imnul ierbii necosite
ca nişte aripi încremenite în carne
nemaiputîndu-şi
fîlfîi soarta
în limanul vremii

şedinţa de singurătate
traversăm tăceri nemăsurabile
încălţaţi în atîtea cuvinte goale
fără a avea vreo soartă precisă -
un punct diform de azi pînă mîine
se face linie orizontală
între pasul de ieri şi pasul de azi

ceasul rămîne fără memorie
e doar o zgîrietură adîncă în conştiinţa peretelui
secundele ca o introspecţie
transformă gîndul de piatră
în lacrimi

o undă cutremurîndu-se
sculptează în silueta imprecisă a sufletului
şedinţa de singurătate

oasele stau istovite în carne
aşteptînd o ultimă strigare
a îngerului desăvîrşit

urmează o lungă răcoare
în miezul pietrei zvîrcolindu-se

* * *
o geană de ceaţă
umedă
ca lacrima ochiului
ce a vărsat sînge
mi-e toată tristeţea
de-acum

îngeri giganţi cu aripile adîncite în jale
îmi cutremurau
epicentrul luminii
iar visele abia ieşite
din chinul întunericului
nu mai creşteau

tot gîndul meu
era o rană caldă
în care se ducea să moară
ultima speranţă

pastel cosmic
îmbrăţişarea glasurilor
în cerurile crude
cutremură ecoul luminii
departe soarele lipit de o geană
îşi legăna speranţa
în crestele norilor
curgînd

LIUBA (Liubastra BOTEZATU)

prozo-poem
un stâlp de lumină, în mijlocul satului, ca un arhanghel veghează liniştea serii,
depănând amintiri...
pe aici nu mai trec demult căruţe cu cai, cum în vremea tinereţii sale,
doar masini din cele mai noi sperie străzile satului,
nici oi nu mai sunt,
unde si unde, câte o vacă rătăcită umple văzduhul cu miros de balegă...
„s-au orăşenit, nemernicii,
dar nu m-au făcut şi pe mine cu nişte fraţi mai tinerei!'', gândea stâlpul în

lună,
„nici mie nu-mi pun straie mai arătoase... egoiştii...''
„copii... arareori câte unul, şi acela grăbit...
trecut-au vremile frumoase când se adunau cu toţii serile la poalele luminii mele să povestească nebunii ori să se joace de-a nu ştiu care joc, ori zilele când se găsea vreunul mai năzbâtios să-mi bage degetele-n ochi că prea îi bucuram pe alţii...
„s-a dus de râpă satul, ori a luat drumul oraşului, ori lumea s-a prostit...''
în mijlocul satului, un stâlp de lumină mai veghează stingher, visând să plece pe lună...

Irina Luiza MIHALCA

Prin ochii copilului, fulg în devenire

Privirea adâncă a copilului aducea lumina, nu întreba nimic.
Din infinitele raze, sclipiri albastre topesc
îngheţul pustiu, mânia, tristeţea,
balsam, ochii rotunzi pătrund în centrul inimii,
mâna mângâie chipul, şterge lacrima,
viscolul ce-l cotropea prin timp, urletul umbrelor nopţii,
zâmbetul învinge fulgerul negru,
ghearele demonilor ce-l sfâşiau adânc.

Coborâtor din stele, îngerul luminii,
copilul chemat la dorinţa iubirii,
candelă şi-adăpost,
prin forţa privirii şi puterea cuvântului,
deschide larg ferestrele, ridică barierele sufletului
înlănţuit în durere,
devorat de spaime şi patimi,
eliberează inimii Credinţa, Speranţa, Iubirea,
prizoniere-n întuneric.

Prin ochii copilului se revedea pe El, redevenea
... fulg, zbor de fluturi, vis, stea, răsărit, lumină sacră, Infinit!

Timpul sensibilităţilor

Ninge iar în această zi,
cu fulgi de cer prin aripile unui înger,
ninge cu iubirea noastră, purtată prin timp,

o bucurie infinită a sufletului
prin ferestrele deschise sau poate nici ea,
ci doar un gând de împlinire,
pe urmă doar conturul trupurilor
luminate în noaptea destinului,
un fir în balansul căutărilor noastre.

Ard stelele căzute, încălzind piatra,
cu piatra aruncată-n oglinda apei,
un cerc într-un alt cerc, într-un alt cerc...
până la marginea apei,
la ultimul cerc, dintr-un alt timp!

Dacă vrem să căutăm ceva,
îndepărtând norii,
va trebui să ridicăm piatra,
ca, odată găsit ce căutăm,
să continuăm,
să dăm la o parte noi pietre,
să îndepărtăm alți nori,
toți norii,
până la ultimul de pe cerul nostru.

Știu, e posibil ca primul lucru găsit
să ne distragă atenția căutării.
Știu, tot ce poți atinge
te duce pe aleea dorită temporar,
căci drumul descoperirii este fericirea,
iar ce nu poți atinge
eterna dorință - un drum nemărginit.

Vorbește-mi, te rog, doar vorbește-mi
Poetul va vedea, astăzi și mâine,
cu toți ochii, prin toți ochii.

Poetul va simți, astăzi și mâine,
cu toate inimile, prin toate inimile.

Poetul va râde și plânge, astăzi și mâine,
cu lacrimile noastre, prin lacrimile noastre.

Poetul va scrie, astăzi şi mâine,
cu toate mâinile, prin toate mâinile.

Poetul va trăi şi muri, astăzi şi mâine,
cu toate vieţile voastre, prin toate morţile voastre.

Vorbeşte-mi, te rog, doar vorbeşte-mi!

Vorbeşte-mi de mirajul noilor primăveri,
de prima sau ultima vară!

Vorbeşte-mi de-a ta nestinsă flacără
chiar dacă continui să râd şi să plâng prin ninsoare!

Vorbeşte-mi, te rog, doar vorbeşte-mi,
dar nu lasă cuvintele iernii să ne viscolească inimile!

Lucian-Victor BOTA

* * *
azi Dumnezeu mi-a rupt
o bucată de pământ
şi văd cum mă ia de mînă
îmi răscoleşte sufletul
pe toate părţile

mă simt neputinciosul
ce îşi tîrăşte viaţa printre aripi
îngenuncheate

Doamne, te rog ai grijă ca
sufletele malignizate să-şi recapete
bucata de pământ
pentru viaţă...

* * *
poeţi înghețaţi în
casele unde doar frigul
pătrunde
prin crăpăturile vieţii

poeţi care îşi vînd
cărţile
la colţ de stradă
pentru-a le dospi
şi lor
pîinea din pămînt

poeţi care mor şi nimeni
nu-şi mai aduce aminte
de ei şi cărţi
roase de timp
şi biblioteci în suflet
prăfuite

***
mă sufoci cu tăcerea ta...

peste mine cad zăpezi amare
fereastra nu mai răsare soarele, mereu
îmi arată apusul

în mine
rămîne un sihastru să se roage
ca

peste veacuri să treacă
ceaţa de pe insulă
din trup, din ochi
din orbi...

***
am simţit umbrele tale
cum mă sugrumă

te arunci ca o viperă ce îşi ascunde veninul
în sărut
despicîndu-mi trupul
peste anotimpuri
împrăştiindu-l dincolo de zări

POEME DE LA CENACLUL SCHENK

Adrian VIZIREANU

DE TEAMĂ

Ia-mă de mână
cu umbra arţarilor tăi
şi strânge-mi tristeţea-n arama
foşnindă a palmelor tale!
Îmbrăţişează-mă
cu amintiri de vară toridă
şi-n toamne târzii,
din bătăile inimii,
îţi voi înverzi
crengile nude cu suflet de frunze!
Colindă-mă-n ierni
fugite-n mesteceni
prin urme uitate-n zăpadă
si haide să facem din alb
iarăşi oameni,
aşa cum erau, altădată!
Acoperă-mi visul
cu nopţile tale
şi-aprinde-mi spirale albastre-n fereastră!
Aleargă-mă-n cer,
aleargă-mă-n soare
ecou de nisip prin castele efemere
şi leagănă-mi trupul cu marea în poală
şi cântă-mi s-adorm, copil, iar tu mamă!
Ce teamă îmi e şi ce gând mă-nfioară,
să uit într-o zi să te văd,
aşa cum te vedeam, ţară!

M-AM RĂTĂCIT

Opriţi măcelul!
Opriţi măcelul
ăsta de galben şi roşu!
Opriţi copacii!
Nu vedeţi cum aleargă nebun,
dezgoliţi azi în cerbi

şi-njunghie cerul cu coarnele lor uriaşe ?!
Opriţi norii ăştia negri de grauri
ce ţipă diform şi nu ştiu să plouă!
Opriţi săgeţile cocorilor!
Îmi străpung în cârduri interminabile răsăritul,
iar soarele se teme să mai urce în cer!
Căutaţi-mi un colţ în rotundul pământului,
sau poate în rotundul unei amintiri,
unde să-mi ascund ultimul verde
şi fluturele ăsta rătăcit în fereastră
ce-nvaţă de ieri moartea să zboare.
Opriţi măcelul ăsta de galben şi roşu!
Sunt atât de multe frunze muribunde
pe drumul spre casă,
încât el, îngrozit, a fugit în alt anotimp,
lăsându-mă rătăcit într-o toamnă...

Dora PASCU

VALOAREA UNUI SFERT DE CEAS

Mă iartă tu,
băiatul meu,
că vreau să ne vedem
mai des,
ştii, dragul meu,
nicidecum eu,
să-mbătrânesc
nu mi-am ales,
iar dacă-ţi cer
un sfert de oră
din multe câte sferturi sunt
şi câte viaţa ne oferă,
în drumul nostru pe pământ,
e pentru că,
de-acum, la mine,
oricare sfert e cântărit
şi măsurat bine-n centime
de cel care ne-a
plămădit
din coasta lui,

din coasta cui
nu se mai ştie
din vechime.
Şi, ştii ceva,
atunci când vii
aruncă-ţi ceasul şi tableta
şi telefonul şi iphonul
sau, pentru dumnezeu,
mai lasă-le, dragule, în uşă,
să nu-ţi mai cârâie-n mănuşă
că fură mult din sfertul meu ...

Alexandru IANCU

PUZZLE
(*antipoezia zilei de mâine*)

se scria poezie
după sufletul fiecăruia
şi se citea cu drag
până au venit unii
care au spus că vor revoluţiona poezia
si oamenii vor avea parte
de mai multă metaforă

deşi criticii literari au avertizat
că de fapt
e doar o megaţopăiala poetică
a acestora inconştienţi
care va duce la doar trei epitete în plus
câştigate de cititori
în schimbul cărora aceştia
vor trebui să-şi aşeze singuri
versurile în ordine
şi oamenii
nu vor mai şti niciodată
dacă au citit
şi vorbesc
despre aceeaşi poezie
nimeni nu a făcut nimic
şi de atunci viaţa

a devenit
la fel de prozaică
precum un puzzle
dăruit celebrei Venus din Millo

Nicolae NISTOR

SABIA DREPTĂȚII

nu pot să fiu cavalerul dreptății
spada mea a fost furată
acum este obiect de recuzită
teatrul acela absurd unde
piroanele din cap vorbesc
spada mea este ritualic sacrificată
pentru un spectacol
călărețul singuratic
fuge ca un nebun
căutând dreptatea
prea bătrân să plângă
prea trist să râdă
ce sabie grea și hâdă...

Eugenia MIHU

CRÂMPEI DE DOR

Revino, iubite, la mine-n pridvor
Și trage la prispă și suflet zăvor,
Încuie, iar cheia ascunde-o pe-o stea,
În lutul din cioburi, în dungi de ulcea,
De-i vrea.

De-i vrea să te-ntorci să culegi ce-ai sădit:
Culoare din flori, irizări din zenit,
Ori plânsul în hohot din muguri de tei
Când pașii se pierd pe-ncâlcite alei,
De vrei...

De vrei te aștept pe al dorului prag
Și-n brațe-liane, plăpânde, te-atrag,

Apoi te lipesc cu al inimii scai
Şi-n cânt de sirenă îţi murmur ”mai stai”
Să-mi dai...

Să-mi dai din iubirea-ţi ce mistuie munţi
Şi face vâlcele prin piscuri. Şi punţi
Ce leagă-n edecuri cornişe de stei.
Să-mi dai din iubirea-ţi curată, de vrei,
Crâmpei.

Crâmpei de amor şi o viaţă de vis
Să-mi stai lângă piept, şi să-mi fii un proscris.
Nădejdea mi-e-n suflet, speranţe îmi trag
Să-mi calci prin ogradă, odaie şi prag,
Cu drag.

Cu drag te privesc, dar mă doare să-ţi spun
Că viaţa-mi se trece şi-n mine apun
Speranţe şi vise şi-n vers mă-nfăşor
Şi crede, iubite, că nu mi-e uşor,
Şi dor...

Şi dor, şi ispite, şi toate se duc,
Se scurg spre devale, ca frunza din nuc,
Şi geaba privesc cu regret înapoi
Că viaţa mă doare iar eu mă-ncovoi,
Şi-apoi...

Şi-apoi de nu-mi vii, de nu eşti, de nu stai,
Mă scutur sub brumă, ca floarea pe plai,
Mă frâng peste seceri, biet spic în ogor,
Şi-n aripi torn plumb, ca din zbor să cobor,
Să mor.

De-i vrea, de vrei,
Să-mi dai crâmpei,
Cu drag şi dor
Şi-apoi să mor.

Evelyne Maria CROITORU

PRINSĂ

Te-am așteptat. În mare.
Purtată de clocotul amintirii unei alte vieți.
Te-am văzut.
Atent la perlele de pe margini.
Ce frumuseți purtai!
Prinsă-n scoică, șopteam.
Mă scufundam cu fiecare zâmbet.
Știai?
Soare
Scapă-mă de strânsoare!
Nu vezi
Amintirea cât doare?

Lorena CRAIA

VIN

lacrima ta lucrează pământul
mijlocul tău se-ntâmplă cu vântul

sunt viu și ești vie prin tine tot vin
curge spre mine paharul ce-n chin

se-ntoarce pe dos de-amarul amar
ești vie eu vin apar și dispar

bea draga mea bea și-apoi plânge
Maria cu ochii de noapte și sânge

beau fără tine suntem tăcuți
în lacrima-cursă de îngerii muți

beau dragul meu beau și-apoi plâng
Mariile nopții cu sângele frâng

pâinea din pântec beau fără tine
sunt vie ești viu și vina tot vine

Ion DUDUVEICĂ

ROMANȚĂ TÂRZIE...

Ne-om întâlni așa, din întâmplare,
Când vom ieși ca gâzele la soare,
În parcul cu biserica din scânduri,
Ca doi străini, marcați de-aceleași gânduri...

Ne-om așeza tăcuți, pe-aceiași bancă,
Eu, un țăran, iar tu, bucureșteancă.
Nu ne-om privi, nu vom rosti cuvinte,
Ne-or răscoli aducerile-aminte...

Ne-om aminti c-am fost amanți de-o toamnă,
Cu păr de-argint eu, tu-nspicată, Doamnă,
Vom admira cum ne marcară anii,
Privind cu jind cum înfloresc castanii...

Ne-om ridica și vom porni agale,
Eu, pe aleea, către lac, la vale,
Mergând pe drumuri încă paralele,
Ornate cu zambile și lalele...

Evra GART

SCRISOARE

Acum, după ce am călătorit îndelung
şi vântul mi-a dat aripe să zbor
deasupra prăpastiilor adânci
unde hrana nu-ți îndestulează trupul
am străbat întinsul
să-mi construiesc himera
care să-mi stâmpere setea de dor ;
intensa căutare a portretului tău
pierdut între măştile străine fără chip
dansam într-un cerc concentric
şi totul în jurul meu se'nvârtea
m-a îndemnat să-ți scriu:
transmit ultimele urări
aşteptam în van clinchetul telefonului

narai fapte ale tinereţii
îmbătrânind fără preget
acum,o bunicuţă ce tricotezi ciorapi
în serile de iarna, nepoţilor.
Ieri am citit un poem - şi :
n-am fost mulţumit
n-am iubit doar ochii tăi mari,
cuminţi şi adânci,
n-am simţit gustul amar al mierii
ce-ţi înăbuşa trupul fierbinte -
n-am încetat nici o clipă să visez
atât de simplu ar fi fost să plâng
fiorul vieţii nu-l înţeleg toţi
de neiertat mi-ar fi fost cuvintele
de nepătruns şi fără rost
sub scuza tăcerii domnului timp -
nu trăim pentru fapte improbabile
ce ne-ar mulţumi.
Amintirile cu fotografii le-am inchis
în seiful din piept
pan' la ultima despărţire
adevărul din noi
nu văd pe oricine să simt efigia
de porţelan când ai fost mai rece
decât marmura făr' de mână
şi cât o venera!
Toate cele bune, acum mă duc...

Daniel DUMITRU

NICIODATĂ

Niciodată să nu pui o pasăre sub
curcubeul obosit.
Pentru ce să faci asta? Să dai aripi curcubeului?
Niciodată să nu stai în aceeaşi încăpere cu un zbor
Sunt frânturi de pasăre pe geamul închis,
urme de ruj din vara trecută
când te strecurai încet pe lângă sticla ferestrei
doar ca să îmi parfumezi somnul.
Niciodată nu ştii ce e dincolo de orizontul păsării.

O să plec mâine
Aici voi lăsa doar stolurile prăfuite
din sertarul baroc
cu statui de pitici hohotind

Adina VELCEA

GÂNDURI

Nu ştim să zâmbim, nu ştim să trăim,
ca bobul de rouă ne scurgem încet,
pe frunza zburlită, pe firul de iarbă,
pe trupul cel verde pocnind a lumină...
Nu ştim ce putem, nu vrem să mai vrem,
ne pierdem în ziuă, ne-ascundem în noapte,
culegem frânturi minţind că se poate
întregul să fie creat din nimic.
Deschidem o poartă, şi-apoi încă una,
privim înainte , în noi-niciodată,
şi frunza zburlită, şi firul de iarbă,
uscate le ţinem, ascunse în palmă.

Mai este o poartă.

Steluţa CRĂCIUN

OMUL CARE HRĂNEA PORUMBEII

Se trezea mereu înaintea zorilor,
ara ţărâna grasă,
îşi desfăcea sufletul în boabe
şi le semăna.
Cu răbdare aştepta
ca soarele amiezii
să-i coacă lanul.
Între palmele lui
asprite de timp şi de trudă
fărâma spicele
şi, dând deoparte pleava
şi toate celelalte neajunsuri cotidiene,
alegea cu grijă boabele,

le punea într-o pungă transparentă –
că să cunoască drumul,
venea în oraş, se aşeza pe o bancă
şi hrănea porumbeii.
Într-o zi, nu ştiu cum s-a făcut,
însă boabele sufletului s-au terminat -
nu fusese prevăzător, nu păstrase nimic.
Degeaba a încercat să ceară cu împrumut,
nimeni n-a vrut să-i dea vreun grăunte de suflet.
Până în seară
ogorul s-a acoperit cu buruieni
mai nalte ca trupul lui gârbovit,
aşa că nimeni nu l-a mai văzut.
Doar un porumbel
se rotea stingher
deasupra ogorului nelucrat,
căutându-l.

Camelia ARDELEAN

EROS DE PE-UN VRAF DE NORI

M-a vizitat din nou, subit, cu-aceeaşi nonşalanţă,
Un Eros de pe-un vraf de nori, căzut pe-o ambulanţă;
Voia să mă prezinte scurt zeiţei Afrodita,
Ce într-o palmă jar ţinea şi în priviri ispita.

M-am învoit cu planul său – părea croit să ţină
(În suflet, Ikebana mea ştiam că se dezbină),
Am completat un formular, cu gânduri anodine,
Sperând că va reînflori „Parisul" pentru mine.

Dar stânjeneii prevăzuţi s-au prefăcut în paie,
Când diva lent şi-a etalat cosiţa cea bălaie;
Am perceput pe loc, discret, din looku-i de silfidă,
Că şansele-mi la măritat includ mulţimea vidă.

Cu o figură de martir, întins-am mâna dreaptă
(Simţeam acut că de-ntâlniri şi-amoruri nu sunt aptă);
M-am prins de-un firicel de zid, voind să fiu stabilă,
Şi i-am vărsat instantaneu tot jarul pe textilă...

Camelia OEHMIG

ANDOCATĂ PRINTRE VISURI
Privesc placid cum timpul trece,
Printr-o iluzie concavă;
„Reasamblată“ ca o navă
Pierdută-n portul „demirece“

Și andocată printre visuri
Cu înveliș sardanapalic
Peste aspectul cel moralic,
Semnez cu valul compromisuri.

La școala vieții cu „licență”,
Clasez erori artizanale;
Transport succese inegale
În rucsacu-n convalescență.

Privesc placid cum timpul zboară –
Un pescăruș cu aripi mute,
Hoinar în inimi involute,
Sub orizontul prins cu sfoară…

Daniela Sorina CIURARIU

CÂND APĂ-ȚI SUNT

albul de cruce-al iasomiei
umple amurgul cald cu mir
în câmpul verde sunt doar ruga
de ploaie a unui singur fir

se smulge zilnic rădăcina
sublimului de-odinioară
moare buchetul de lumină
în ochiul blând de căprioară

caii în ropot rup iar marea
pulsând-a rănilor de maci
albastrul ochiului meu moare
când apă-ți sunt și totuși… taci

Ion SORESCU

ÎNTREBĂRI...

Lumea privesc prin ochii minţii
Şi mă ascund de timp o clipă:
Imaginea ce se-nfiripă
Îmi taie-adânc în bolta frunţii.

Observ cum fără mine curge
La fel ca înainte totul:
Şi eruditul şi netotul
Trăiesc în chinul de a strânge.

În viaţa asta ce e moară
Se naşte omul doar să moară -
O fi acesta rostul lumii:

Să umplem gropi în cimitire
De-a valma fără osebire
Şi înţelepţii şi nebunii?

Ana PODARU

Prieten drag

De-aş putea să zbor până la tine
în pasăre aş vrea să mă prefac
să strâng sub aripi clipele puţine
ce-au amuţit şi pe vecie tac,

m-aş aşeza-n fereastra casei tale,
iar trilul meu urechea-ţi s-o mângâie,
ca foşnetul de frunze din cărare
ecoul lui în suflet să-ţi rămâie,

să te privesc de pe un ram cu flori,
prieten drag ce-ai fost plin de iubire,
ce mi-ai pictat durerile-n culori...
salvându-mă din barca cu mâhnire.

Tu, omule, ce porţi în tine lutul,
Olarul modelându-te mereu,

iubirea ta atinge absolutul...
un vers sublim din lira lui Orfeu,

rămâi așa, potir de împlinire
ce-ajunge mir pe gât de însetat,
un sâmbure de vis și fericire...
un strop divin dintr-un izvor curat.

Dorel TĂTARU

Introspecție

Originea singurătății mele
E scrisă-n manuale și ziare,
Strâng lacrimi erudite-ntre măsele,
Și plâng cu plăsmuiri subsidiare.

Eu n-am lansat, copil fiind, pe ape,
Știința-mpăturită în vapoare,
Cu vela mare din citiri mioape,
Să pot râde și eu cu gura mare.

Și n-am mutat vreun râu cu bolovanii,
Eu pietre așezam doar în clasoare,
Acolo am zburat și cu bâtlanii,
Copil de încăperi laboratoare.

Azi, recunosc că nu sunt autiste
Cum am crezut la rătăcirea minții,
Un joc de nori cu ploaia din batiste,
Și cum spuneam, nici râsul cu toți dinții.

POEZII DE IERI PENTRU AZI

[FRAGMENTUL TODORESCU]

CÎNTECUL V

Cui voia a ispăsi[11], viaţa sa să o îmbune,
credinţa svîntă să o înveţe şi poamele să le arate.
Fără doauă că va peri cine viaţa nu-şi îmbună şi
credinţa nu va ţine, să poamele-i nu-i va arăta.
Îmbunatul vieţiei, svente cuvente să ascultăm
şi pre ele să le ţinem, într-inimi-ne să rămîne.
Cine învaţă pre credinţă şi pre cea bună nădejde
şi pre pace sufletului, bucurie în Domnezeu.
Usbăimu-ntr-un Domnezeu, carile îl credem în trei obraze:

tatăl, fiul şi duhul svînt, svîntă troiţă deplină.
Tatăl, domnul zeu,
noi credem că-i noauă roditoru
şi-ncă în toate agiutoru,
meserernicu grijitor.
Iesus Cristus ispăşitor
şi de pagubă slobozitor
şi meserernicu feritor,
la tatăl svîntu grăitor.
Duhul svîntu-i învăţător,
pre izbavă îndereptător,
triştilor veselitor,
în suflete hrăboritor.
Cui voia a ispăsi, aşa ştie despre Domnul:
el în unăciune este, trei în obraze să-l cestimu.
Credinţa face pre noi frumoşi, să plăcemu lu Domnezeu
şi în suflete să avem pace şi în părăţia cerului.
Ceastă credinţă în cine este pre păcate nu purcede,
pre tot binele nevoieşte, lucruri svente el lucreadză.
Carii rămînu în păcate, de duhul svînt ei se rup;
fără doauă ei pieru, că sluj eseu dracului.
Tot omul în viaţa sa rămînie în credinţă bună,
în dragoste cea frăţească, cum să placă lu Domnezeu,

[1] Cui voia a ispăsi – cine vrea a ispăşi.

Cui fie cinste mare, fericat pînă-n vecie,
de la el noauă pace bună şi meserere tatălui svînt.

cca 1571-1575
Texte româneşti din secolul al XVI-lea, 1982, p. 338-339

Anonim

[LAMENTAŢIA LA MOARTEA LUI ALEXANDRU][1] [1]

O, întunecare de minte,
O, giudecatei năpăstuitoare,
O, a bună rudă pierdzătoare,
O, frumseaţei gonitoare,
O, bucuriei jeluitoare,
O, îndrăznire[i] fugătoare,
Ce va face lume, de acmu înainte,
Deca muri Alexandru, marele împărat?
Şi noi cumu-l vrem uita şi să nu-l plîngem?

1582-1604 (Moldova)
Crestomaţie de literatură română veche, 1984, vol. I, p. 234

Udrişte NĂSTUREL

(cca 1596-1657)

STIHURI ÎN STEMA DOMNIEI ŢĂRII RUMÂNEŞTI, NEAM CASEI BÂSĂRĂBEASCĂ

Ceastă ţeară corbu-ş poartă întru pecetea ei,
fericit acum se-au dat adaos peceţii.
Scut la pieptul corbului cu un semn ca acela,
om den jeţiu şezîndu-ş toiag laudă acela.
Mare neam băsărăbesc cu aceasta semnează,
că marea acelor isprăvi a toţ(i) să-i vază.

Evanghelie învăţătoare[2]
Literatura română veche, 1962, *Mănăstirea Dealul. 1G44,* vol. II, p. 273

[1] Versurile se află în capitolul al IV-lea *(Pentru păcatul întristării)* din *Floarea Darurilor* (trad. rom. veche, în ms. 4820 de la Biblioteca Academiei).

[2] Reproducem traducerea românească ***veche,*** aflată în *Evanghelia* din 1644. Nu se cunoaşte numele tălmăcitorului. Compunerea este o prescurtare a celei imprimate de Udrişte Năsturel Sn 1635, în *Molitvenic* (în limba slavonă).

Nicolae MILESCU

(1636-1708)

STIHURI LA DUMN EZAESCUL DAVID

Taci Orfeu, lapădă Ermis alăuta,
Cu trei picioare de la Delf apune la uitare încă,
Că David nouă, a Duhului lovind alăuta,
Iviaşte ascunsele de ale lui Dumnezău taine.
Mulţime a véchi istoreşte minuni,
Porneşte spre laudă Celui ce au zidit lumia.
Mîntuind pre toţi, tăinuieşte şi scriia.
Pre păcătoşi către întoarcere aduce,
Cu multe ş-alte şi a judeţ zicînd lege,
A curăţi învaţă cei sufleteşti greşale.
Lui Dumnezeu mărire.

A armoniei sfinte ca miiarea de dulce cîntările lui David.

1661-1665

ARTE POETICE LA ROMÂNI

G. CĂLINESCU

Revistele şi scriitorii tineri

Revistele de altădată, în generalitatea lor, erau un mijloc pentru scriitori de a se face cunoscuţi. Ele se năşteau, adesea, din iniţiativa unui grup care, spre a fi semnalat, arbora şi o anume teorie literară, publicînd un „manifest". Tinerii, ca să fie admişi, luau, printr-un mimetism inocent, coloarea revistei. Eu am trimis la *Sburătorul* o poezie sau două, ce-i drept foarte stîngace, pentru care am primit un răspuns indulgent. La modă, în acel cerc, erau poeziile criptice. Am fabricat două în acest stil şi mi-au fost îndată publicate.

Azi revista are un rol considerabil mai mare. Toţi sîntem angajaţi într-o operă grandioasă de construcţie şi vă închipuiţi că monumentul literar prin caracterul lui de permanenţă şi universalitate ocupă un loc de frunte în şantierul nostru obştesc. Arta se naşte din viaţă, misiunea fundamentală a unei reviste este de a aşeza pe tînărul scriitor în faţa frumuseţilor vieţii noastre.

Însă arta este transfigurare şi problema e de ordin estetic. Revista trebuie să îndrumeze, sugerînd, spre viaţa tot mai complexă, mergînd de la infinitul mic al microscopului pînă la macrocosmul telescopului, de la încolţirea seminţei pînă la fizica cosmică, în ce mod? Relevînd din literatura universală şi romînă, în primul rînd socialistă, chipul cum o temă de înfăţişare prozaică sau aparent neductilă pe nicovală, ia în mîinile unui artist cu fantezie arborescente neaşteptate. Scriitori mari şi unele şcoli literare de altădată au relevat contemporanilor fragmente de univers, din păcate foarte limitate. O revistă are datorieA, azi, să deschidă toate porţile către frumusețe.

Aş adăuga doar că nivelul teoretic şi stilistic al revistei se cade să fie excepţional.

Tinereţea artistului

A vorbi eu despre mine este greu. Un scriitor nu ia cunoştinţă despre sine decît prin reacţia contemporanilor şi a posterităţii, precum n-am şti cum arătăm la faţă dacă nu ne-am privi în oglindă. Şi încă imaginea cu oglinda este insuficientă pentru că judecata asupra figurii noastre o dăm tot noi. iar noi sîntem foarte parţiali cu noi înşine. Dar în fine, unii scriitori stîrnind la contemporani reacţii violente şi contradictorii trebuie

să stea mult timp în fața oglinzii pînă ce aburul se usucă și figura apare mai clară. Afară de asta, el nu-și va vedea niciodată chipul său în viitorul care-l depășește presupunînd că nu se va destrăma ca un nor. Așadar a vorbi despre felul cum am ajuns la „izbînzile grele", este, pentru o conștiință adîncă, o problemă gravă. „Izbînzile" înseși, dacă le luăm cu sensul de „succese", pot fi înșelătoare. Ar trebui deci esteticește să definim ce înseamnă în artă „izbîndă", ceea ce ne-ar duce prea departe. Nu am nici o idee, nici infatuat bună, nici demoralizant rea despre mine, ci doar o prezumție autorizată de contemporani că pot lua parte la competiția artistică. înțeleg prea bine că întrebarea fost pusă spre a se obține, în vederea tinerilor, o mărturisire utilă asupra traiectoriei de la dibuiri la ceea ce, fiind vorba de alții, s-ar numi opere de măiestrie. Calitatea fundamentală a artistului socotesc a fi „ingenuitatea", capacitatea de a rămîne mereu uimit de univers și a-l redescoperi mereu altfel. Măiestria constă în a nu distruge sau stînjeni această ingenuitate, într-o foarte studiată simplitate.

POEME ROMÂNEŞTI ÎN LIMBI STRĂINE

Mihai EMINESCU

Sur les cimes

Sur les cimes s'en va la lune
En faisant frémir les feuilles
Et du bois le cor revient
Chant d'amour et chant de deuil.

On l'entend lointains fuir
Et tout bas, de plus en plus,
L'âme endolorie et nue
Du désir de mort remplir.

Tu te tais ; mon cœur ravi
Par tes sons te cherche encore…
T'entendrais-je, tendre cor,
Sonner jamais dans ma vie ?

Dehors l'automne…

Dehors l'automne, des feuilles craignant la pluie,
Et le vent qui fouette la croisée.
En relisant des lettres écornées,
L'espace d'une heure, tu recomposes ta vie.

Tu trouves encore de ces petits passe-temps,
Et ne voudrais qu'on frappe à ta porte,
Tu aimerais encore plus par ce temps,
Tout près du feu, que la rêverie te porte

Très loin. De moi aussi toutes les pensées s'emparent,
Je rêve du conte de Dockia la fée.
Autour de moi s'amasse le brouillard.

Mais le frou-frou d'une robe me rend heureux,
Qui donc serait dans ma maison entré ?!
Deux fines mains recouvrent mes yeux.

J'entends sonner minuit

J'entends sonner minuit dans le vieux clocher,
Douanier des vies, le Sommeil, s'obstine à m'ignorer.
Sur des chemins battus veut me porter l'esprit,
Là où si bien ressemble la mort avec la vie.
La balance du jugement ne changera jamais,
Car entre vie et mort le battant s'est figé.

Ta langue, elle est si pauvre

Ta langue elle est si pauvre en mots et en idées
Quand tu te fonds aux rêves, telle la mer aux rochers.
Tu cherches en vain le mot, le son pour y cercler
Comme sur une pâle surface la diaphane pensée.

Mais n'est pas vague la langue et point profane le mot
Sortis comme une force de l'océan-cerveau.

Car toutes les choses du monde sont éternelles

Solitaire, la mer pleure doucement sa souffrance.
Depuis longtemps elle dit et mystère et détresse,
Depuis des millénaires elle se tourmente et dit
Sa solitude.

Des toiles blanches pendent et flottent sur la mer
Vagues profondes tremblent sous les noirs navires
Entre ciel et mer, en effleurant l'air,
L'oiseau s'élance.

L'eau reste en son lit, et (au-) dessus les étoiles
Illuminent sagement, ignorant les siècles ;
Seules les vies errantes, vouées au néant,
Volent, par nuées.

Car toutes les choses du monde sont éternelles :
Si elles naissent, c'est pour périr, formes vaines,
Mais elles portent toutes au cœur la vie
De l'oiseau Phénix.

Traduceri de **Liliana Cora Foşalău**

Veronica MICLE

Both Hatred and Love
From now on both hatred and love unfurling from your side
Will utterly exhaust their significance in my life,
Since I have paid tears and sighs in return for your love's tide
What further rewards could repay your fierce hatred and strife ?

And yet, if you would desert me to shed more bitter tears,
Heartlessly contemplating my eternally broken heart,
From the boundless torment, the ever deeper sorrow's spears,
I'd sooner your wrathless voice said you'd forget me and we'd part.

English version by **Gabriela PACHIA**

Tudor ARGHEZI

Inscription on a Ring
I've written small, you'll read th' inscription toilsomely,
Put it on your finger, take it off evenly.

Whenever out of reach for kisses, your goldsmith
Smiles in the gold verse I've written as your wordsmith.

I wish fault wouldn't rest with me in my doing,
For having such a tiny root in my wooing,

Though small, still enough for a pomegrate to yield,
When world-weary, read its promise as a charmed shield.

Whenever you take off the ring or contemplate,
Kiss my engraved ring sliding on your finger's fate.

English version by **Gabriela PACHIA**

Lucian BLAGA

Eve's Shadow
From the sweet torments,
from the bitter delights
which carry our laments
from death to revival's flights,

from the night's lust for pleasure,
from love's ardent kingdom and skies

you're left with a shadow's treasure,
slightly bluish, rife under your eyes.

What could the gift be compared to,
when the enchantment is matchless ?
To a landscape, to fortune's clue
bygone in fabled realms gone traceless ?

Triumphs, resounding in sins that enthrall,
the deeply wounded allurement
would the shadow under your eyes recall,
the unwavering endurement

of times that echo May's thrills and fair rites,
the sweetbrier scent, the mouth all afire,
expelled Eve running out of Heaven's heights,
and still, I can barely fathom the code,
it recalls her first shadow cast on the road.

The Yearning
I cravingly breathe your fragrance and cup both my palms
around your cheeks the way you embrace
a marvel within your soul.
Our closeness consumes us, as we sit eye to eye.
Nonetheless you whisper to me, „I'm deeply longing for you !"
You speak so mysteriously and passionately, as if
I were a wanderer on some other realm.

Woman,
what sea does your heart conceal and who are you ?
Sing your yearning once more,
for me to listen
so that the moments might seem fully-grown buds,
from which eternities truly blossom.

The Quatrains of the Beauteous Girl

I
Since the Sun wouldn't go down
without turning his face towards
the city's maidens, I wonder :
why should I decline the Sun's rewards ?

II
A beauteous girl is
an open window to Paradise.
Many a time a dream is more verisimilar
than the truth's device.

III
A beauteous girl is
the clay pouring into its moulds,
being consummated on a step
which is the fairytales' thresholds.

IV
What an immaculate shadow
would a girl cast into the light !
She is much like nothingness,
the sole stainless thing heaving in sight.

V
A beauteous girl is
life's lofty firmament,
the heaven's vault,
the ring's sheer adornment.

VI
Beauty looming out of beauty,
you were embodied unheralded,
as in „One Thousand and One Nights"
the story out of a story was ferreted.

VII
A beauteous girl is
a smokelike chimera,
to whose soles, while walking,
there'd cling the dust, the road, and terra.

VIII
A beauteous girl is
the mirage on the skyline,
the gold within the language,
the teardrop of the heaven's whine.

IX
A beauteous girl is
as the Sun would reveal :
a novel wonder on a timeworn path,
the rainbow which leaps from the dew's seal.

X
Beauteous girl, you will remain
our realm's dream prolongation,
the sole genuine memory
amongst our legends' elation.

English version by **Gabriela PACHIA**

Leonid DIMOV

Disquietude
It's time you steered to the old bay :
Tranquility and verbs are ripe.
On the horizon's copper lay
Night butterflies fluttered a stripe.

You might not even recognise
The ship that carries me away,
Plundered by cruel army cries
To idler Moluccas' heyday,

And there'll be nothing to recall
But the seashell hearts in clusters,
Chanting for you as to enthrall
Your feet bedight with lacklustres.

And there I harbour hydromel
And absinthe from tropical mint.
There I store red gold, the ship's spell,
Arboresque silver, from hold's glint.

I propel floating carpets there
on the poop deck, right by my side,
Pile postcards of the port's giftware,
A cynegetic stork chick's glide.

If the fripperies I carry
Seem unearthly and uncanny,
I lodge seas of thoughts, unwary,
Large isles for you, more than many,

You might long for a livid North
With Scandinavian hillocks.
My harsh fjord quietudes call forth,
Stolen from ships in other docks.

Or our beloved old quayside
Might be closer to your heart's throb,
There we shall go, if you decide
To hear it purl while waters sob.

Don't make a detour, don't linger,
Can't you see my fright through the masts ?
The framing night's a grave clinger
So your white boat will wreck outcasts.

English version by **Gabriela PACHIA**

Petre STOICA

For These Joys

For the joy of journeying across unlike sands
for the joy of grasping gentler flashes of lightning
for the joy of the tongue relishing the sweetness
of the fruit ripened in the climate of the star-studded lichens
for the joy of laughing in the summer sunshine through the rain
for the joy of scrutinising the sufferings of the darkness in broad daylight
for the joy of sipping the nimbus of the butterfly
fluttering the afternoon away into nothingness
for the joy of sleeping on the fleece
of the ram – a windfall from the zodiac
for the joy of listening by the white flares
to the fairytales hidden in childhood's draw-well
for the joy of instilling life into the snowman
for the joy of stroking a foal with wings
of whirling roses

for the joy of dying and nonetheless
being resurrected in the armpit of a rosemary youngling

you were ushered into this world for all these joys my sweetheart

English version by **Gabriela PACHIA**

Nichita STĂNESCU

The Music
Suddenly they appeared under the trees.
They carried a guitar
which left behind a heavy, triungular shadow
on the night's vasty meadow.

Then they started to sing
and the melody stretched
its cold arms towards you.

I kept staring at the ground,
deep into the earth's core,
to behold your fleeting footpath.

The melody was stretching its cold
feline arms towards you,
so I failed to grasp the embrace
coming out of the blue,
like nightfall's hug,
electrical and dark.
The melody was feasting on you
like crawfish colonies across the bay
bustling upon the pray.

Suddenly they went away from the trees.
They carried a guitar
which cast a heavy, triungular shadow.
snatched and torn from the night's meadow.

When I turned my face to you,
I beheld a mere skeleton
polished by the sand's hue.

O, my love, my sweetheart,
my beloved woman,
you are welcome with infinity's charm.
I kissed your arch, your sternum,

the suave bone embellishing your arm,
the second's skeleton crossing eternity...

Beauty Sickness
I can't say it was good luck
that I met you.
I merely say it was a marvel.

Strive not to die, my sweetheart,
Do your utmost not to die if you can.

I've been bereft of my life,
you've been bereft of your good luck.

All I can say is
that the two of us have been living
on this earthly globe.

English version by **Gabriela PACHIA**

Anghel DUMBRĂVEANU

Climbing Up the Years
Water plants recall my sweetheart's
Transcendental movements. All I have left is
Her body's glow, her hair's black sea,
In the darkness of my Gothic tower, among dusty tomes
And luminiscent owl eyes, among handbook leaves
Whence the wounded clock recites the city's hours
In the twilight of the mauve steppes.
In the evening I return from the crowded streets
And tear the pubescent girl's green glances off
My face, wash off the neon light dust,
The poster letters, the signboard colours,
The ceaseless street hubbub. Then I can hear
Her solemn footsteps climbing up the years.
I keep waiting for her with each still hour
Of my tower, shy about her musical movements
And the transcendental luminiscence of her knees.

Landscape in White
We'll be wounded by so much white we'll be buried
like two hieratic trees under the snowfall
let's run away, too much stillness is pouring
over our temples and eyes let's run away

as long as we can still recognise the path before the night
blows its frozen stars over us
my breath will fling wide open
the unseen window I cast my glances into the farness
over the snowdrifts gliding
along her blue footsteps across the river
into the warm bedchamber where the guardian
spirit of the fire is burning right there under bear skins
under the quince lanterns on the shelves
under your armpit frangrance
let's run away we'll be wounded
we'll be wounded by so much white I long for your steps
disburdened of garments in the room's quietude.

The Tree
"Good night," said the tree
And noticed in astonishment :
These last few days
His eyesight has grown dim
Because of the yellow
Looming out of his eyes.
"Good night, good night,"
Sighed he
And went further away,
Fumbling around by the roadside,
While I was hoarding up
The fallen leaves behind him
Until daybreak. Then
We leaned against each other
In the autumnal cold.
"You are my friend," he added.
But I paused
Since he had the gift of speech
And, besides, he was my friend.

English version by **Gabriela PACHIA**

Grigore VIERU

Now I Am Awaiting
Like another Master Mason Manole
I immured my woman
alive within the walls.
When my thorough work

was almost accomplished,
I was unquenchably
yearning for her.
I craved to see her eyes –
so I shattered the wall
down to her eyes.
I craved to see her mouth –
so I shattered the wall
down to her mouth.
I craved to embrace her waist –
so I shattered the wall
down to her waistline.
I craved to caress her crushed
knees –
so I shattered the wall
down to her knees.
I meant to take her measurements
for some new footware –
so I shattered the wall
down to her soles.

Now I'm expecting
someone to take my head :
be it the woman,
or the emperor.

1968

English version by **Gabriela PACHIA**

Marin SORESCU

We Engrave Our Portraits

On a prodigious wall of cells
We engrave our portraits
And then we pass away.

Sometimes there further remains on the wall
Whatever we were holding in our hands while still alive :
An amphora, a woman, a knife...

Our descendants walk behind,
In throngs as if in a museum,
They inquisitively stare at us,
Learn from our history

Only to go wrong in their own life history
Right by our side.

The Compass
The sea is an immense compass,
Crammed with fidgety fish,
Invariably pointing North.

Naturally each fish abides
By its own North,
Which it seeks to foist,
Swallowing the feebler Norths
Whenever Neptune turns his gaze elsewhere.

There's a rumour that the times of the unique
North, scientifically calculated, are nearing,
When all the fish will swim
Aligning themselves in the same direction,
One behind the other,
Dutifully heading northwards, on their bellies,
Ultimately southwards, on their backs.

Henceforth no more ships
Will drift off their course,
Nor will they be swallowed by whirlpools,
Accordingly, by handling
Such a foolproof compass
The whole world will much more precisely
ascertain its everyday bearings.

On This Sphere-Shaped Earth
After having ascertained
That the Earth is sphere-shaped,
The geographers reached the conclusion
That life itself must be round as well.

If you set out from a specific happiness
And keep straight towards elderliness,
You are likely show up, at some point in time,
As an adolescent,
Looming from sunrises and optimism.

Nevertheless
From all these throngs of people who'd set out

To discover this grain of truth,
Furnished with wheat, weapons, and all things needful
In their iron ships,
No one has returned as yet.

Oh, don't ever lose heart, my fellow people !
Have faith in the map of your hopes.
Since, by all means, on this sphere-shaped Earth,
Everything ought to be perfect.

English version by **Gabriela PACHIA**

Gheorghe PITUȚ

The Wheel (I)

To Valentina

My sweetheart, we are a wheel,
each of us tied with our careworn rope ends
to the other's shoe sole
and a child tumbles us head over heels
weeping down the mountains of the universe.
A spindle of frozen darkness
dwells between us,
supporting our somersault,
how hard it is to behold
our confused eyes in the topsy-turviness,
the rolling entraps villages,
immortal fortresses
on the wheel half
germinating from me,
while nature's softness
unexpectedly adds
to the wheel side which devours you.

Thus you surrender
and I can barely hear your vanquished
call to motionlessness to take repose
but who can stop
a wheel from its rolling ?

English version by **Gabriela PACHIA**

Ion PACHIA-TATOMIRESCU

The Golden Thread Springs from Love
I take root and meaning from the honey's light –
since beauty beweds new rhythms due to myself,
in the vivid-violet blue water, at the abysm's waterfall,
where few are those who kiss the absolute and where, from
the farthest remoteness, dandelion hearts cease to be heard ;
felicities in the lights – dimensions within the octads,
in the plenteousness of autumn's cave, of the riverbed,
at the sublime boundary, barren of the fierce uranium –
and the fate of the Fortunate Light, in the copper space,
coronates the zenith, the rainbow revives
over the field of truth, in the sight of the being –

since the wellspring's golden thread gushes forth from love...

A Crucified Poem...
A crucified poem...
My blood's teardrops course down into my vowels,
my blood's stalagmites dry in my consonants,
my own blood wrinkles the sour cherries in the orchards...

A crucified poem...
My human tongue cut with the pruning shears,
the dog's tongue severed by the cleaver
of a harum-scarum government,
the swan's tongue pulled out by the tongs
of a dentist fallen from the skies...

A crucified poem...
My fortune gasps on the dissection table
of the Three Fates, the destiny sneezes :
the star flour steals into
its nostrils,
my wedding shifts from the marshes into the Heavens...

English version by **Gabriela PACHIA**

Adrian BOTEZ

The Poet's Sonnet
there's still summer lavishing in my parched soul
the yearning for beauty still scratches my wing :
vultures haven't pronounced me less than a spit's roll
while lenient flowers still suffer my ebbing...

yet how long will this beam profligacy last
how will I pay the rent in this adjourning world ?
Christ murmurs – no haughty ukase would He cast :
"*you'll reveal the Poetry of Light when purled !*"

a bohemian cricket – I've chirped at the moon
a poor burdock burr – stuck to the garment span
"*a nobody and a nought*" – some would harpoon

but quiet as a mouse – nose to the frying pan...
...the more furibund blaspheme might be spooned
the sooner Christ will descend and heal my wound !

The Ploughman of the Bookfields
should it rain on in antiquarian bookshops
we'd once again disregard the Turquoise Ice Floe :
all books confirm reckless urticaria crops
letters swear grossly like a sailor to a foe !

the Antiquarian God – hunchbacked – gently stoops
to readjust the frail stars in their righteous skies :
swarms have shed their silver glow – still slough limestone loops
instead of dreams – their deeds get mouldy as disguise...

poor gigantic Lord God abiding within signs
there's no human helping hand around at sunset :
no field paths or rich harvests to spur the headlines

nor do You have true praisers – for your toil's asset...
...Your body's crucified upon the Holy Book
You'll always whisper: „*ploughmen are an endless brook...*"

English version by **Gabriela PACHIA**

Leo BUTNARU

*** * ***

einst
war das Wasser so klar
so klar
dass es
bevor du hineintratest
zu dir kam um dich zu waschen.

Traducere în limba germană de **Mircea M. Pop**

Mircea PLATON

ABIHAYAT [1]
Sessız qalğan edı tılım,
Geyik acele ızı, kozlerım,
Betımnın gızlı colında.
Sararğan yapraqlar
Cerge tuºken bolar,
Qollarımda...
Sarmaşıq eken qabırğalarım,
Bolay geşken asırlarım.

KUZ RESIMI
Yarem, bılmedım,
Sen edınmı, taumı edı,
Nefeske aldınız satımnı,
Tuşkende dağlarnı,
Kuneşımnı.
Etrafımda kolgeler ostırdım,
Tuydımmı, acep, ozenlerdekı cam qoqısını,
Carıqlı
Erınlerımen menı opkenını,
Renksız kuz qıravın frezye şeşeklerını ?
Yapraqlar fışırday
Qayaların tuşuncesında;
Tuvmağan tuşuncelerını cılay
Otırıp semende?
Yeşıl kozlerımen şıqlı[2] canıman qaray...

[1] Elıxır – bengisu, abıhayat (n. Tr.)
[2] Roua – şıq, çiğ (n. tr.)

Belkı ekınız bolarsınız bırtane
Anca bırtane...

QOLYAZISI
Bılesınmı?
Asılında, qolyazısında qaldım.
Kop kışı oquyalmay menı.
Senın sıran şımdı...
Kop sayfalarnı qoparğanlar – o, totırıp maydan tozıman –
Bazıları sılıngen yada yabancı tıllerde yazılğan –
Ve mor qaranfil bolğanlar cavundan.
Men artıq kitap tuvılman,
Mevsim bolğaman,
Koktekı yıldızların ızlarını taşığaman
Uzaqlaşıp insanlardan.
Saqla menı, sır bolayım herogliftan,
Yoqsa sende atacaqsınmı aşşığa, üyle celıne,
Unutulğan incelemede:
Bır sayfa, bır söz ışında,
Sessızlıknın tışında
Yuksek aydınlıqlardanmı kelgende?

Versiunea în tătara crimeeană: **Guner Akmolla**

Marius CHELARU

Vater
meine seele und ich waren eine ganze nacht neben der zeit
aus den augen meines toten vaters schauend

in die wirklichkeit die sich im jenseits versteckt
ich habe sein antlitz gemustert in dem auch die falten gestorben waren
gezeichnet aber von allem
liebe verschwendung träume getötet oder noch ungeboren und wünsche nach mädchen

sein leben sass neben mir
gehüllt in einen schleier verwelkter küsse

die nacht seines leibes hat mich langsam umfangen
mein vater begrub in der asche der augenblicke sein erloschenes ich
schaute zum leben und wortlos warf er die letzte schaufel
in welcher ein traum mit ihm und mutter hing

als ich geboren wurde
lachten sie und maßen so ihr glück
mit meinem kleinen körper dem die seele schlug um sich raum zu schaffen

in der frühe
nahm ich jenen traum
und legte ihn auf eine rose für mutter

als meine einsamkeit geboren wurde
pflegte ich sie wie eine blume
sie wuchs wie ein kind
mit träumen wünschen hoffnungen
sie hatte merkwürdige träume
von wäldern ohne bäume und ohne gräser
ich hüllte mich in ihre träume
und sie umhüllte mich
als wir zusammen lustwandelten
die menschen schauten auf uns mit bohrenden augen
oder neidisch
weil nicht viele die einsamkeit so schön aufziehen können

manchmal
abends
stehe
ich alleine
ohne die einsamkeit vor mir
und warte

so lag vater dort im sarg
aber ich sah ihn
wie
er zwischen märchen trat
mich erwartend
als ich bereit war
eine in einen leib gekleidete seele zu werden
die welt mir zu füßen legend
wie eine wolldecke die wartete dass ich sie
mit meinen wünschen verzierte
er legte meine hände auf die erde und
die erde hat mich angenommen
mich an der großen darbietung teilnehmend lassen

jetzt schritt er zur seele der erde

ich ging mit von erstaunen getränkten schritten
jeder tag den ich durchmaß hat mich
mit allen meinen träumen beherbergt
ich konnte mir nur eine kette von erinnerungen anfertigen
die ich gewollt hätte
manchmal in den worten von mutter oder vater wohnend
erstaunt von der lage des seins

jetzt hat vater seine schritte beendet

die erinnerungen haben ihn gleichzeitig mit dem leib verlassen
es ging zunichte wie ein ereignis in einem ozean der stille
ich blieb mit meinen brüdern und mutter
die noch jeden morgen auf eine blume von ihm wartet
aber in jener nacht mit dem geruch auferstandener traurigkeiten
rannen meine gedanken

wie tränen längst ausgebrannter kerzen

ich höre die stimmen meiner eltern jünger als sie je waren

ich schließe die augen und schaue in das jenseits von mir
meines vaters augen scheinen jetzt blumen die märchen bewohnen
vielleicht
von einem irgendwann geliebten mensch
den das vergessen hinweg genommen hat
obwohl er glaubte dass auch die erde ihn nicht vergäße
unter dem lid des neu geborenen tages
sind auch die letzten schatten verschwunden

die träume mit vater
verlieren ihre immer dünneren schattenbilder
ich frage mich
ob ich tatsächlich existierte vor dieser nacht
die nach schweigen und wieder erwachten traurigkeiten roch?

Traducere în limba germană
de **Mircea M. POP** și **Joachim SCHWIETZKE**

Cassian Maria SPIRIDON

POEMA DEDICATO ALLA MIA MADRE, MARIA SPIRIDON
per aratura alta/ invadata da mal'erba
viaggio al conturno del campo
come ognuno animale solo

/ sul pendio abrutto in quale
gli acaci prendono fraternità impenetrabile
la giungla (freddolosa) ti
traccia la pelle dell'anima

fino in vicino della fontana(undici metri
fino allo specchio dell'acqua)
l'erba asciugata –curvata, rotolata dal gioco
del bambini- per il quale la fienala difficilmente percorre

per caso sono prodotti dell' amore
opprimato dalla orticaria necesità
l'ansia del foglio nel prato strappato
ristretta ad un pezzo affollato dai tutti i parti
- di granturco/di patati-qualche alberi
in diminuzione-(diminuati di solitudine)- fieri
in tempo del nonno

il passo frusciato/la voce della madre annunziando
i vestiti stappati di gloria/ricordo delle ferite
coltivate in cervello/ radice della soffrenza

ci sono di più quelli che devono morire
la tristezza ti distruisce/ prendi il tempo con i diti
impietrite/ chiami il pensiero nero
tuttavia il torre della chiesa/i piopi vegliando all' entrata
gli abeti(rubati per l'alberi di Natale dell'
infanzia)
il camino-ora asfaltato-i paesani
uguali nel truogolo della vita

con la pena/ di più in più maggiore del dolore
in cervello
mi trovo tra le mandibole della notte di stordito
come una daina spaventata da rottura del ramo secco

come un motore imballato inutile

si mostra sppezzata l'epiderma
la voce dolce e nitida
con infinita timidezza/ di angelo perdonato

colpito forte in luce
ti mostra la caduta/e
i neri sorgenti di musiche e di silenzio

come si misura il petto vergine
con i duri campi di fieno
come il rotolato l' essere fiorisce
come hodogliono
        il solitario volto e la fronte
                (giovenile- fiduciosa)

RITORNO DEL PADRE
1
Il padre per stagni
corre
con il cavallo
molto difficile
per il suo spalle
tanto anziano
verrei ridere
per il grande stagno
corre solo
il vecchio zoppo
io sono lontano

vergonatevi
ridete cantate
allegretevi fratelli
si ritorna dalla dispersione
Il vostro padre
il quale lo taglierò
per la grande festa

2
Il mio padre malato
        giallo a palli
porta i passi per palude

non mi capisce
non lo capisco
– si è fatta notte
o non si è fatta notte-

NELLA GIORNATA QUANDO...
nella giornata quando mi sono nato
uscì dalla chiesa il prete
cantava
„Gesù è risuscitato dai morti
la morte con la morte camminando''

nella giornata quando sono nato
di mattina alle sei
era primavera culminante
la lìa fioriva
le parcelle mi eravano favorevole
le stelle brillavano lentamente

libero
mi sono trovato nei mani della vita
partendo da zero
strozzato di ribellione e
solo

quando mi sono nato
molti erano morti prima e molti
i quali si nascerano poì

era mota erba
che non poteva essere la seconda volta caminata
neanche di me o di altri nessuna volta
ed erava ancora un cavallo rosso su campo giallo
il quale nessuno non avrebbe avuto coraggio
cavalcarlo in quel momento ne poì
più di tutto era la Luna sola e malata
-donna molto matura, senza virginità di tardi
e mancino-
era ancora un pastore che aveva molte pecore e cani
eravano belve, pianti ,cime e acque

quando mi sono nato era scritto
il libro

sulla vita vissuta su le strade sotto lunare
dove amiamo l'altro/ come un fiume
dove la notte esiste/il dolore esiste
dove la storia c'è come un crollamento
– senza fatiga e fredda –
dove si corre per l'anima trasparente della neve

erano scritti / tute le civiltà e tutte le succende
e non soltanto tanto
ma molto più grave
ma/non m'interessa
ciascuno si diffende come pùo

MERAVIGLIOSO ERA
meraviglioso era quando la mia sorella puliva lampada
da otto-nove fuochi al tempo di sera
bambino sentivo come il giardino il cortile
ti facevano vedere fantasmi

la lampada messa in chiodo tanto possibile che io possa alzare
la luce chiara la stanza
era di notte/ come mi giocavo
il vetro di otto-nove fochi mi è caduto sopra di braccio
oggi vedo ancora la sua orma

OLTRE FORESTA
la mia sorella
parola infinita portata su acqua
voce stenica
avendo la radice liquefiata
piange

nuda
giglio invisibile
scivola per nebbia
i bracci retti della foresta
raccolgono la nebbia
il nuda si strazia in ramo
la mia sorella piange

BIBLIOTECA *HAIKU*

Marius CHELARU

„Haiku", revista de interferenţe culturale româno-japoneze, serie nouă (4), anul 27, nr. 58/ 2017, toamnă-iarnă

Acest număr al revistei conduse de Valentin Nicoliţov (din redacţie fac parte şi: Nicole Pottier, Franţa, Neil Withman, SUA, Teodora Moţet, Magdalena Dale şi Vasile Moldovan) se deschide cu un editorial semnat de Valentin Nicoliţov, despre a noua conferinţă a Asociaţiei Mondiale de Haiku, care a avut loc în 8-9-10 septembrie, la Parma. La lucrări au participat autori din mai multe ţări, menţionaţi de editorialist, care notează şi că tema centrală a fost „peisajul", şi despre peisaj în haiku au fost prezentate o serie de conferinţe susţinute de Ban'ya Natsuishi, Jean Antonini, Toni Piccini, Katica Kukavkova (cu care colaborăm şi la „Carmina Balcanica"), Sayumi Kamakura, Zlatka Timenova, Sameh Derouich ş.a. a mai fost o expoziţie de haiga, o masă rotundă, expoziţie de carte, concursurile aferente, concert ş.a.

Apoi în revistă este un interviu cu un nume care contează în haiku-ul francez şi nu numai, Jean Antonini, semnat tot de Valentin Nicoliţov, grupaje de poeme (haiku, senryu, tanka, poeme într-un vers) ale unor autori ai SRH, sau din afara ţării (între care J. Antonini, Diane Descôteaux) recenzii (Virginia Stanciu Butescu scrie despre *Sub clar de lună*, a lui Constantin Stroe, semnalată şi de noi, în acest număr, Vasile Moldovan despre *Lumini pe ţărm*, de Magdalena Dale şi Luminiţa Suse, semnalată şi de noi, în numărul trecut, şi despre o placheta, *Poeme de iubire*, a lui V. Nicoliţov), in memoriam – Vasile Moldovan scrie despre fostul nostru coleg în ale liricii nipone, Ion Untaru, poeme ale copiilor, şi, în final, reviste străine, rezultatele concursului internaţional al revistei „Haiku", premii internaţionale, anunţuri, cărţi la redacţie. Aşadar, ca de obicei, un sumar bogat.

*

„Ginyu", nr. 77/ 25.01.2018

Din nou „pelerinul" (ginyu) a călătorit către noi, de la Saitama, din Japonia, trimisă de Ban'ya Natsuishi şi Sayumi Kamakura. Ca de obicei, cuprinde texte critice Toshyuki Tsukimura), de data aceasta şi un raport asupra conferinţei care a avut loc la Parma, în Italia, între 8-10 septembrie 2017, semnat de Toyomi Iwawaki-Riebel, poeme semnate de un grup numeros de autori: Ban'ya Natsuishi, Sayumi Kamakura (care semnează şi un „raport de expoziţie"), Toshio Kimura, Adam Hlobus, John Martone, Yoshitomo Abe, Shin'ichi Suzuki ş.a. Sînt şi poemele premiate la prima ediţie a „Shimanami Future Haiku Contest", relatări (rapoarte) a unor evenimente şi, în final „Ginyu Gallery", cu poeme selectate şi comentate de Ban'ya Natsuishi, ale unor autori ca Dany Blackwell, Bill Cooper, Lavana Kray din nou, Ana Cates.

Ca de obicei, cîteva poeme (ale unor autori din creaţia cărora nu am tradus pînă acum, conform „regulii" noastre): „după incinerare/ linguri de

orez/ în curry" – Dany Blackwell (Spania); „prietenul meu s-a lăsat de băutură./ Stăm, ascultăm ploaia, în tăcere ceva lipseşte" – Adam Hlobus (Belarus). Şi poeţi premiaţi la „Shimanami Future Haiku Contest" (şi pentru a vedea maniera de selecţie/ felul în care scriu autori japonezi): „O, Mona Lisa!/ nici un viitor ca acesta/ pentru mine!" (locul I, Takuya Nara); „Din viitor/ un plan de dezvoltare/ fără nici o simetrie" (locul III, Eri Matsuda); „ Chiar şi în viitor/ o rodie/ rămîne roşie" (menţiune, Rie Ozaki); „Iubesc viitorul/ nu vreau ca vara/ să se termine" (menţiune, Yume Takahashi); „Pînă la viitor/ ascult sunetul valurilor/ din depărtare" (menţiune, Hinako Fukuoka).

*

Şerban Codrin, *Stîlpi de felinar. Antologie sezonală de poezie minimalistă epigramatică haiku*, ediţia a II-a, prescurtată, cuvînt înainte de Laura Văceanu, ilustraţii: Ion Grigoruţă, coperta IV – foto Ion Cucu, Editura Ex Ponto, Constanţa, 2017, 266 p.

Şerban Codrin – cu care am avut discuţii aplicate; am publicat una din convorbiri în „Poezia" recent, relevînd cititorilor felul lui de a fi – este unul dintre cei mai longevivi, dar şi mai avizaţi autori de lirică niponă de la noi. Ştiam că lucrează la această carte – discutasem la un moment dat, la Constanţa, despre saijiki, despre kigo şi ideea de haiku faţă cu modernismele de azi –, şa că am aşteptat să văd cum va arăta editată. Şi eu, ca şi autorul (deşi avem şi abordări/ opinii nuanţate, poate chiar diferite a unuia faţă de altul), consider că sînt anume „cerinţe" pe care acest tip de poem trebuie să le păstreze ca să mai fie haiku. Autorul, în esenţă, susţine elementele clasice a ce înseamnă haiku, şi în spirit zen, notînd, între altele că, după momentul Shiki, care „a avut repercusiuni cu bătaie lungă", şi, dincolo de o „democratizare" a „accesului oricui la creaţia literară" a „contribuit, în perspectivă estetică, la decăderea dramatică" a acestei formule poetice „prin acceptarea banalizării, prin infiltrarea platitudinii, prin declinul formei, schimonosind complexitatea şi noblețea poeziei, înlocuindu-le cu simplismul inexpresiv şi uniform". Astfel, azi, „arta marilor maeştri s-a vulgarizat adeseori pînă la grotesc şi la caricatură". Şi, nu în ultimul rînd, dincolo de elementele care ţin de istoricul românesc în domeniu, al cărţilor/ antologiilor apărute, cum am amintit şi cu alte prilejuri, este o primă (şi binevenită) versiune, în spaţiul românesc, a unui „almanah poetic al elementelor naturii. Dicţionar al temelor şi al cuvintelor sezonale" – adică saijiki.

În fapt, această „democratizare" şi tot corolarul, care trebuie analizat mai amplu, nu i se datorează neapărat (sau doar) lui Shiki, pentru că schimbările din Japonia erau complexe la acea vreme[1]. De fapt, începuseră cu

[1] Despre rolul şi epoca lui Shiki am discutat cu mai multe ocazii, între care în cărţile: *Haiku. Haiga. Haibun,* Iaşi, 2013, cuvîntul înainte la Masaoka Shiki, haiku, Versiunea în limba română: N. Amălinei, Iaşi, 2014 ş.a.

mult înaintea sa. Dar e de discutat pe această temă.

Încheiem, pe moment, cu un îndemn la lectură, şi, pentru a ilustra cum a fost alcătuită cartea, iată secţiunile acesteia (după prefaţă şi două texte intitulate Cînd poezia vine din *Imperiul ceresc*, şi Haiku – un experiment literar sau un nou gen?): Ce se întîmplă în literatura română? Cîteva repere pe un drum secular, E haiku o nouă specie literară?, Începuturile drumului românesc, Antologii de haiku româneşti, pentru marcarea teritoriului, Antologii din secolul al XXI-lea, Antologia Romanian Kukai, 2009, Semne indicatoare din interiorul domeniului haiku, Delimitarea domeniului haiku, În definitiv, ce este haiku?, Reguli esenţiale ale structurii compoziţionale în haiku, Estetica poeziei haiku, Cîteva figuri de stil, Dincolo de broasca lui Matsuo Basho, Haiku pe piaţa literară, Poezia minimalistă, Discuţii inutile, Ce e forma liberă în viziunea japoneză, Ce se întîmplă în poezia haiku internaţională, Un almanah poetic al elementelor naturii. Dicţionar al temelor şi al cuvintelor sezonale (saijiki), Lista temelor şi cuvintelor sezonale ale mediului natural românesc, Trei poeme în proză – haibun, Micropoeme orientale şi occidentale, Bibliografie, Fişă bio-bibliografică, Indice de autori.

*

Jules Cohn Botea, *Licurici ai gîndurilor mele*, Editura Vasile Cîrlova, Bucureşti, 2000, 98 p.

Recent a plecat dintre noi Jules Cohn Botea, un nume des întîlnit în rubrica noastră, fie legat de diversele sale activităţi în domeniul liricii nipone, de prezenţa sa în antologii, dar şi cu volume personale (între care amintim *Reverberaţii/ Reverberations*, poeme tanka şi haiku comentate, poeme într-un vers, 2003, sau *Zîmbete în stil japonez*, senryu şi kyoka, 2011).

Am discutat cu Valentin Nicoliţov şi Vasile Moldovan despre dorinţa revistei de a prezenta, încă o dată, o carte a domniei sale. Aşa se face că primind, prin intermediul lui Vasile Moldovan, o carte mai veche a lui Jules Cohn Botea (în care poemele sînt grupate în secţiunile: De-a lungul unui an, Timp şi contratimp, Întrebări cu şi fără răspuns – haiku, şi în final, un grupaj de senryu), îl mai aducem încă o dată în faţa cititorilor noştri cu aceşti „licurici ai gîndurilor" sale.

În *Reverberaţii*, amintită mai sus, Jules Cohn Botea spunea că „o carte de haiku nu poate fi citită pe nerăsuflate", iar dacă după lectură „nu simţi nevoia să închizi ochii şi să vizualizezi tabloul oferit sau să meditezi la adevărurile uneori tragice propuse, înseamnă o nerealizare, un non haiku". Să închidem şi noi ochii după ce vom citi aceste poeme ale sale, vizualizîndu-l şi pe el şi pe alţi colegi care nu vor mai ajunge la întîlnirile iubitorilor de lirică niponă: „Cer alb de iarnă/ cu ciori în loc de stele. Rîul îngheţat."; „A nins azi noapte;/ pentru florile mele/ totul s-a sfîrşit"; „De ce în fugă?/ Azi e luni apoi e joi/ noi cînd mai trăim?".

*

Vasile Spinei, *Gardul de măceşi/ Eglantine hedge*, haiku & senryu, traducere în engleză, coperta şi ilustraţiile, cuvînt înainte de Ion Codrescu, Prefaţă de Itō Isao, Bons Office, Casa Editorial Poligrafică, Chişinău, Republica Moldova, 197 p.

Pe autorul acestei cărţi îl ştiu cam de pe vremea în care a publicat primul său volum de haiku, *Surîsul călugărului* (prefaţat tot de Ion Codrescu), la editura Leda, din Constanţa, anume 1996. De atunci a mai publicat alte şase cărţi de lirică niponă, haiku şi senryū, aceasta fiind cea de-a şaptea. Lecturînd-o, am avut două puncte de interes – primul, firesc, constituindu-l poezia/ felul de a scrie a lui Vasile Spinei; al doilea a fost dat de maniera în care văd acest fel de a compune haiku cei doi care au semnat cuvintele de început, anume Ion Codrescu şi Itō Isao, despre care am vorbit de mai multe ori şi în „Poezia", şi în alte reviste.

Dar mă voi referi aici numai la poezia lui Vasile Spinei şi anume mă voi opri, dat fiind şi spaţiul alocat, pentru că tot am vorbit de cîteva ori de „amprenta locului" (sau „specificul local"). Şi sînt multe lucruri care amintesc de Moldova de peste Prut în această poezie, chiar dacă vocabularul nu este deloc numai tipic locului. Sînt o serie de localisme, nu multe, dimpotrivă, şi folosite fără ostentaţie, şi care, unele, se regăsesc nu doar acolo, dar par mai „acasă" în poezia lui Vasile Spinei: scurtătură, ciorovăiala vrăbiilor, „varga de salcie/ cu mîţişori", „ocara ciorii", cîinele clefăind, buruienile cît gardul, coteiul zburlit. Sau, într-un poem: „aşez albina pe o frunză/ acul din deget/ mai rabdă" (aici, „rabdă" în sensul de aşteaptă").

Şi, desigur, felul în care surprinde locul/ momentul, care, poate şi subiectiv, mă duce cu gîndul la „acasă" al meu, din sat. Nu o dată regăsesc atmosfera care şi mie îmi e atît de aproape de inimă, şi îmi aduce aminte de satul bunicilor: „vîntul/ şi dangătul clopotului…/ ploaia cu frunze". Sau, de la el de acasă, de pe malul Nistrului: „pe turela cetăţii/ tufa de mărăcine/ în floare". Sau: „pe luntrea/ cu vîsle rupte/ o cioară".

În principal „simeza" e mai degrabă una a naturii, cu tot ce înseamnă ea, a lumii satului, sau apropiată acesteia, dar din loc în loc mai transpare cîte o comparaţie de tipul lipsei vreunui SMS, zgomotul unui supersonic, vreun anticariat sau un pantof cu toc, un lift defect ş.a.

Despre elementele formale să spunem doar că, în general, autorul caută linia clasică, inclusiv legat de categoriile estetice caracteristice, chiar dacă uneori, nu foarte des, numărul de „silabe" nu este 5-7-5, şi kigo este mai degrabă în ideea de „keyword". De pildă, pentru că regăsim şi teme dureroase, actuale pentru Moldova de peste Prut şi de dincoace: (dar tot în „haină specifică"): „răstignire…/ mormintele de-acasă/ copiii emigraţi".

În această lumină am citit acest volum al lui Vasile Spinei, un autor care, în ani, şi-a „rafinat" (spune I. Codrescu) felul de a scrie haiku, îmbinînd categoriile clasice ale acestui poem, izvorît din „sol" japonez, cu felul său de a fi

şi de a simţi de aici, din Moldova. Un volum atent realizat şi editorial/ tipografic, îmbogăţit şi de arta haiga a lui Ion Codrescu.

*

Nina Kovačić, *Proljetni Ćaj/ A spring tea*, editor şi prefaţă (*Momentele poetice haiku ale Ninei Kovačić*): Mirko Kovačević, ediţie plurilingvă; traducători – engleză: Djurdja Vukelici Rozici, germană: Beate Conrad & Klaus-Dieter Wirth, spaniolă şi italiană: Veljka Ružička Kenfel, română: Dan Doman şi Corneliu Traian Atanasiu, japoneză: Hidenori Hiruta, bulgară: Iliyana Stoyanova, slovenă: Alenka Zorman; ilustraţiile interioare şi coperta: Maja Ettinger-Cecić, Zagreb, Croaţia, 2016, 196 p.

Sub egida Asociaţiei Culturale Croate (care am înţeles de la autoare că este cam ca Institutul Cultural de la noi, ca rol declarat, dar, din ce am priceput, cu altfel de manieră de a sprijini creatorii, şi chiar apariţia acestei cărţi de lirică niponă reflectă asta), autoarea croată Nina Kovaćić a publicat spre finele anului trecut o selecţie din creaţiile sale din ultimii cîţiva ani, care au apărut şi în reviste de profil naţionale. şi de peste hotarele ţării sale. Este o ediţie în mai multe limbi, între care regăsesc cu plăcere şi româna, iar traducătoarea pentru limba engleză (cu excepţia cîtorva poeme semnalate ca atare în carte) este Djurdja Vukelici Rozici, pe care cititorii revistei au putut-o cunoaşte mai bine atît prin semnalările cărţilor sale din această rubrică, cît şi din interviul apărut în numărul trecut.

Croaţia are un număr de autori recunoscuţi şi în ţară şi peste hotare, cu o activitate interesantă în domeniul liricii nipone. Am publicat poeme ale multor creatori croaţi în revistele de la noi, în care am/ am avut rubrici de profil, „Carmina Balcanica", „Cronica", „Kadō", şi, evident, „Poezia". Acest volum e interesant din mai multe puncte de vedere, de la faptul că, fiind unul de debut, care cuprinde creaţii din genuri considerate, în genere, şi în Croaţia (deşi pare că mai puţin/ oricum mai nuanţat decît la noi), „de nişă" este sprijinit de stat, printr-o instituţie menită a promova cultura naţională croată peste hotare, la faptul că autoarea a ales între limbile în care să îşi transpună creaţia şi limba română.

Volumul cuprinde haiku, senryu (pentru ambele genuri Mirko Kovačević foloseşte în cuvîntul său de deschidere numai „haiku", menţionînd acest fapt), haiga, şi haibun (două texte), majoritatea publicate şi în croată, dar şi în engleză în diverse publicaţii naţionale şi internaţionale, tipărite sau online, între 2012-2016.

Cele mai multe dintre poeme (deşi poate din traducere uneori, din punct de vedere formal, scapă acest lucru) sînt scrise în manieră clasică. Pe alocuri însă regăsim şi variante de scriere monoku (legat de care discuţia teoretică este una interesantă, unii văzînd-o legată mai strîns de felul japonez de a fi, alţii ca un experiment). Uneori, nu foarte rar, autoarea a căutat, unde era posibil, să evite în poem verbul. (exemplu: „din molozul/ unei case arse/ cîntecul unui greier"). Fără a căuta un să se folosească de un vocabular sofisticat, Nina Nina Kovačić mizează

pe forţa imaginii, pe surprinderea acelui „moment haiku", pe puterea acestui tip de poem de a crea putere de sugestie din simplitate. Doar două exemple: „o moară părăsită/ boabe de făină agăţate/ de o pală de curent" (poemul mi-a adus aminte de o moară uitată de lume, undeva la marginea unui sat, în care, prin geam, am văzut un sac rupt şi parcă vreo cîteva boabe de grîu uitate şi de şoareci în bătaia vîntului care călătorea în voie prin toate ungherele); şi textul care dă titlul cărţii: „o petală de cireş/ cade în ceaşcă/ ceai de primăvară". Nina Kovačić are darul de a extrage „culoarea" dintr-un moment aparent banal (ca, de pildă, acela în care briza se ascunde între frunze şi apoi în părul femeii), dăruindu-i haine potrivite de haiku.

Din loc în loc cîteva poeme (nu aceleaşi) au şi traduceri în cîte o altă limbă, două fiind şi în română.

Poemele sînt grupate (după prefaţă), într-o manieră personală, în secţiunile: Amurguri şi nopţi, Zori şi zile, De la origini, Viaţă domesticită şi sălbatică, Apă şi vînt, Copilărie, Momente şi, în final, cele două texte haibun, O întîlnire şi Elementele, apoi date despre autoare, despre ilustrator, mulţumiri.

Am zăbovit mai mult asupra cărţii şi pentru poeme, dar şi pentru felul în care a fost realizată şi editorial, şi ca design – şi ilustraţiile (semnate de un artist cu nume), sugestive şi din punct de vedere al complementarităţii cu textul, dar şi prin contrastul interesant între modernismul lor şi căutarea formulelor clasice din poeme, fiind redate tipografic reuşit; una peste alta o ediţie atent lucrată, hîrtie de calitate, policromie, cartonată/ broşată ş.a.

O autoare interesantă, ale cărei poeme cred că le voi mai întîlni în diverse reviste şi antologii, inclusiv, poate, în cea la care lucrează acum Djurdja Vukelici Rozici, cu autori croaţi.

*

Sagesse et Poesie chinoise, par **Hu Pin Ching, M.-T. Lambert, Pierre Seghers**, Introduction Pierre Seghers: Editions Robert Lafont, Paris, 1986, 124 p.

Dată fiind legătura aparte, felul în care au pătruns dinspre China în Japonia multe elemente de cultură/ literatură şi spiritualitate, semnalez, sumar aici (pe larg o voi face cu altă ocazie, probabil în „Convorbiri literare"), o ediţie bilingvă, chineză-franceză, frumoasă şi din punct de vedere tipografic, cu ilustraţii de epocă, adecvate, despre „înţelepciunea şi poezia chineză", apărută în colecţia „Miroir du monde" (îngrijită de Pierre Seghers), la editura pariziană Pierre Lafont[1].

(În timp, în măsura posibilităţilor, vom semnala, pe scurt, cărţi din şi despre cultura/ literatura şi poezia şi a altor ţări asiatice.)

Sînt şi la noi ediţii cu selecţii de poezie chineză, unele mai pot fi găsite prin biblioteci. În aceasta sînt poeţi din „perioada legendară" (pînă în 1766 î.Chr.), Dinastia Han (206 î. Chr.), apoi perioada „Celor Trei Regate" (?-217), dinastia Jin (265-420), Dinastiile de Nord şi de Sud (Cele şase dinastii) (420-

[1] Mulţumiri domnului Vasile Moldovan.

589), Dinastia Tang (618-907) – în care sînt marile nume Li Po, Du Fu ș.a., Cele cinci dinastii (907-960), Dinastia Song (960-1279), Dinastia Yuan (1277-1367), Ming (1369-1644), Qing (1644-1911).

Sigur, nu veți regăsi aici formele poetice care au plecat spre lume din Arhipelagul Nipon (haiku, tanka ș.a.), dar, dată fiind influența civilizației/ culturii chineze în toată Asia, și nu numai, o selecție de poezie chineză din cele mai vechi timpuri, pînă azi, poate fi o lectură interesantă și pentru iubitorii de lirică de sorginte niponă.

*

Adina Al. Enăchescu, *Iubirea dincolo de timp/ Love beyond time/ L'amour au-delà du temps*, poeme într-un vers şi haiku de dragoste, ediție trilingvă română, franceză, engleză, cuvinte de început: Florin Grigoriu, M. Chelaru, Carmen Mărculescu-Fărcaș, Editura Societății Scriitorilor Români, București, 2016, 162 p.

Poate că primul lucru care trebuie subliniat este că, aidoma altor doamne care fac parte din diversele grupuri/ societăți de haiku de la noi, la cei peste 80 de ani, Adina Enăchescu publică un nou volum. A ales să îmbine paginile de haiku cu altele care cuprind poeme într-un vers. Cartea este dedicată autorilor din Societatea Română de Haiku, care a ajuns la un sfert de veac de la înființare.

Poemul într-un vers are, la noi, o istorie interesantă, în prim plan cu Ion Pillat, subiect pe care l-am dezbătut pe larg, cu altă ocazie[1], și legat de întîietate și „controversele" iscate atunci. Și, nu în ultimul rînd, am scris și despre modul în care a fost receptat de creatorii de lirică de sorginte niponă la noi.

La noi au abordat acest gen mulți autori, parte dintre ei și creatori de haiku/ lirică de sorginte niponă, între care și Adina Enăchescu. De pildă în *Florile gîndului*, a doua ediție, sînt 202 de poeme într-un vers, dedicate lui Ion Pillat. În cazul de față, putem vorbi și de asemănări, dar și de diferențe formale/ tematice/ de stil ș.a. față de abordarea pillatiană. La fel și armonia întregului – dorită/ căutată de autoare –, pentru că, așa cum a fost concepută creația pillatiană trebuie abordată ca o unitate, admisibilă și sub raportul conținutului, și al formei; de pildă legat de titluri, cărora Pillat le acorda o importanța aparte – Cornelia Pillat scrie[2] că, din „procesul de elaborare" al poemelor într-un vers „se poate deduce că titlurile acestea au luat naștere ulterior, din concentrarea lirică a poemului respectiv." Astfel, titlul întregea poemului „înțelesul", sporindu-i puterea de sugestie. Cred că de la acest mod de a vedea „întregul" a dorit să pornească și Adina Enăchescu, nu doar în acest volum (în ediție trilingvă, fără specificarea numelui traducătorilor).

[1] În *Ion Pillat și poemul într-un vers. Receptări de ieri și de azi și din perspectiva creatorilor de lirică niponă*, Editura Fundației Culturale Poezia, Iași, 2011.
[2] Ion Pillat, *Opere*, vol. 3, p. 460.

Privite împreună, în ambele părți ale volumului (ca de obicei, am putea spune, în cazul autoarei) „culorile" dominante par să fie nostalgia, dublată, parcă, în fundal, de o strună de melancolie, unde de regret, dar și de împlinire – frumusețea, bucuria de a fi, de a participa la spectacolul vieții, la comuniunea cu universul. Și, desigur, mai ales pentru secțiunea haiku, dragostea (pentru un loc, o persoană ș.a.), pășind din tinerețe, prin vîltorile timpului fără odihnă și prea iute curgător, care ne macină clipele pînă la cea din urmă din viața asta.

La fel cum, fără a ne mai opri la discuțiile „tehnice" privitoare la poemul într-un vers sau la haiku, e de remarcat, în aceste texte, și prezența locurilor de suflet (sau a „ecourilor" legate de acestea – toaca la chindie, Teiul din Copou, satul ș.a.) ale autoarei; un exemplu: „Satul meu natal –/ peste codrii seculari/ luna nouă".

Putem vorbi și de alte aspecte (de pildă „ecouri" din lirica universală – un text, „Un urcior de lut –/ ca mîine voi fi și eu/ oale și ulcele", ne duce cu gîndul spre vechea Persie, la Khayyam), dar încheiem dorindu-i autoarei ca aceasta să nu fie, cum spune la un moment dat („Zi de zi trudesc/ la ultima mea carte –/ cîntul meu de lebădă") ultimul său volum, ci doar unul dintre ele.

*

Letiția Lucia Iubu, *Inscripții pe un bob de grîu,* poeme într-un vers, ediție trilingvă, română – franceză (versiune de Paula Romanescu), engleză (versiune de Vasile Moldovan, care semnează și cuvîntul înainte, *De la poemul pillatian la propria expresie*), Editura Autograf MJM, Craiova, 2015, 94 p.

Despre poemul într-un vers, istoric ș.a., am discutat mai sus, la cartea Adinei Enăchescu (dar și cu alte prilejuri), cum și despre maniera în care au urmat „tiparul" pillatian", cu toate ale sale, autorii români. așa că trecem direct la Letiția Iubu, o autoare despre care am mai amintit, la fel, la „Biblioteca haiku", în diverse împrejurări. În această carte (girată de două nume cunoscute din peisajul liricii nipone nu doar de la noi, Vasile Moldovan și Paula Romanescu) autoarea a ales să grupeze poemele în ciclurile: *Rădăcini, Anotimpuri, Inscripții pe un bob de grîu, Pe urmele iubirii*.

Remarcăm în mod special (dincolo de posibilele interferențe și cu preocupările legate de lirica de sorginte niponă, la care face referire în cuvîntul său V. Moldovan), de modelul pillatian pe care l-a urmat autoarea, felul în care se vede în aceste poeme amprenta „rădăcinilor" noastre, de la colinde, cîntecele de leagă, sărbătorile religioase (Crăciunul, Paștele, Boboteaza, Rusaliile, Sînzîienele ș.a.), datinile de pe meleagurile oltenești, natale, obiceiurile legate de pîine, de grîu ș.a.

În încheiere, două exemple din poemele ale Letiției Iubu care are o cale a sa proprie, în această carte, profund și frumos legată „rădăcini", de părinți, bunici, casa părintească, satul natal, amintirile din copilărie (parcă am simțit și eu, citind un text al său, mireasma gutuilor din odaia mamaiei mele): „Cîntări cu glas de îngeri dezleagă taina lumii" (*Colinde*); „Pe asfaltul încins dansînd o paparudă" (*Arșița verii*).

Pe scurt din reviste

„Dobrogea culturală", anul VIII, noiembrie 2017

În acest număr al revistei, care apare semestrial, sub egida Ligii Scriitorilor Români, Filiala Dobrogea, şi conducerea lui **Alexandru Birou**, sînt, fie în consiliul editorial, colegiul de redacţie, fie între semnatarii textelor, mai multe nume de autori de lirică de sorginte niponă – Alexandra Flora Munteanu, Floarea Cărbune, Dan Norea, Mihaela Cojocaru, Olga Duţu, dar şi colaboratori ai revistei noastre, între D.D. Bîlea. De pildă, Floarea Cărbune scrie despre *Aniversarea a 40 de ani de înfrăţirea oraşelor port Yokohama şi Constanţa*, apoi şi versuri, Dan Norea – fragmente de proză, jurnal de călătorie, dar şi epigrame, senryu, Mihaela Cojocaru – proză, Olga Duţu – un interviu cu Iulius Predușel, Alexandra Flora Munteanu – cronici de carte ş.a.

*

„Banchetul" („revistă de cultură şi rostire" a Fundaţiei Culturale „Ion D. Sîrbu" Petroşani), condusă de **Dumitru Velea** (redactor şef)

În nr. 16-17-18 / 2017 – regăsim semnăturile (fie în colegiul de redacţie, fie cu texte în acest număr) unor colaboratori ai revistei noastre (amintim pe Mihaela Albu, Christian W. Schenk, Baki Ymeri, Menakhem M. Falek ş.a., sau din chiar numărul de vară al „Poeziei", Luminiţa Potirniche şi Mihaela Aionesei), la p. 116, Daniela Şontică (în articolul – „Dumitru Ichim cu cărţile pe masă: în prelungirea lui Voiculescu"), aminteşte în trecere şi despre cum a „încercat esenţa tare a haiku-ului" Dumitru Ichim.

În numerele 22-23-24/ 2017, la paginile 46-47, citim notele de lectură ale lui Savu Popa, un text intitulat „Kazuo Ishiguro – laureatul Premiului Nobel pentru literatură, 2017. Despre romanul *Să nu mă părăseşti*, al lui Kazuo Ishiguro, ca un bildungsroman al (de)formării unor copii şi tineri". La p. 96, un grupaj de Andreea Maftei, intitulat „Haiku tanka senryu". La p. 148-149, Şerban Codrin semnează text intitulat „Ion Pachia-Tatomirescu în căutarea lînii de aur". La paginile 176-177 Andrei Ţion, într-un articol intitulat „Întîlniri extreme în teatrul contemporan" scrie despre un festival de teatru, „Întîlnirile Internaţionale de la Cluj", a şaptea ediţie, amintind că: „mult interes a stîrnit expunerea Teatrul japonez tradiţional susţinută de Fumino Owada ca un curs de iniţiere într-un fenomen artistic prea puţin cunoscut la noi", într-o prezentare şi despre spectacolele cu păpuşi, măşti, păpuşari, evoluţia manifestărilor teatrale, începînd din secolul al XV-lea, „trecute prin formulele clasice Noh, Bunraku şi Kabuki".

P O E Z I E S T R Ă I N Ă ÎN TRADUCERE ROMÂNEASCĂ

P O E Z I E A M E R I C A N Ă

Rebekah MORGAN

noaptea trecută
în timp ce traversai nişte oceane invizibile de codeină

m-am duelat din priviri
cu heruvima din cameră

trupul micuţ
era învelit în pânză de sac zdrenţuită

ochii ei străluceau, verzi ca ai mei
nu am clipit nici măcar o singură dată

îmi venea s-o omor
doar pentru a auzi un sunet nou

pentru a-mi scufunda mâinile în sânge
şi a-mi face mănuşi personalizate din satin

în schimb, am împrumutat ciocanul tău
şi am bătut în cui o felie de portocală pe perete

m-am aşezat pe pat, care-mi era barcă
şi am privit prin hubloul acela citric, strălucitor

în timp ce valurile creşteau
iar peştii învolburau marea

vai inima mea, vai nu inima mea
este dusă de curentul golfului

Versiunea română: **Radu Andriescu**

baby-girl,
dulce-mama-natură
divină mie,
cânt către tine
eşti totul
te rog, a-s- c-u- l-t- ă

sper că mă poți auzi ACUM
spun adevărul
tu eşti viitoare sfântă, surioară
de război-zdrenţuită- sweet-potato- pie

cea mai scumpă,
te rog a-m- i-n- t-e- ş-t- e-ţ- i
că bebeluşul ce-am fost
a crescut în Sud
cu sos bbq
şi honey mustard dulce
fragede bucăţele din puii tatălui meu
am refuzat să mănânc

sosul bbq este mult mai bun decât ketchupul
folosit ca sânge fals
cu sânge real este mai bine să umpli cada
pădurea-i plină
de viermi
& dar dacă eu şoptesc dulce
(shh ...)
„Dizidenţii au fost inculpaţi,
dovezile contestate au fost întărite
revoluţia este poate televizată,
dar toată lumea-i pe iphone,
puteţi vă rog să trimiteţi rachete solare?“

o să spui: da?
(nu ...)
cealaltă altă faţă a ta e de clovn plîngăcios din alamă,
alamă calpă
şi faţa ta-i goală
precum paharul meu de Mint Julep din North Cackalacky

POEZIE GERMANĂ

Rainer Maria RILKE

(*4.12.1875 în Praga; † 29.12.1926 în Sanatoriul Valmont lângă Montreux, Elveția)

ATÂT DE TÂNĂR

Atât de tânăr sunt. Vreau fiecărui sunet,
ce trece lângă mine, să-i dau a mea ființă,
și în a vântului atât de dulce tunet,
asemenea cățărătoarei plante zvâcnet,
vreau dorul să se-anine-n cuviință,

De orice armură ființa-mi desgolesc
să simt cum pieptu-mi se lărgește,
căci este vremea să mă pregătesc
de drumul mării unde-o să găsesc
acele țări spre care mă gonește.

(28.11.1897, Berlin-Wilmersdorf)

ZI DE TOAMNĂ

Doamne, e timpul. Vara a fost mare.
Așterne-ți umbra pe cadranele solare,
și pe ogoare lasă vântu-n voie,

Și poruncește fructelor să-și țină rodul plin;
mai dă-le două zile lungi mediterane
ca să alunge gusturi diafane
din struguri dulci în greul vin.

Cine acum casă nu are, nu-și mai face,
cine acum e singur, singur o să fie,
va sta veghind, citind, scrisori va scrie
și pe alei va rătăci fără de pace
pe când neliniștite frunze adie.

TU, VECINE DUMNEZEU

Tu, vecine Dumnezeu, când uneori
în noaptea lungă eu de tulbur cu a mea bătaie
e că-ți aud răsuflu-ți rareori
și știu: Ești singur în odaie.
Când îți dorești ceva, nu-i nimeni pentru tine
să-ntindă un pahar să bei:
Ascult mereu. Dăm doar un singur semn.
Îți sunt aproape.

Doar un perete-ngust, întâmplător, ce ne desparte
e între noi; căci s-ar putea să fie:
Chemarea gurii tale, alei mele, de departe -
şi el se prăbuşeşte făr' să ştie
lipsit de zgomot, mut.

E construit din ale tale chipuri.

Tablourile tale îţi stau ca nume-n seamă.
Şi când luminile odată mă cunosc
eu, în adâncul meu, te recunosc,
ca strălucire risipită pe o ramă.

Şi simţurile mele-n grabă amorţite
Sunt fără ţară şi de tine despărţite.

CÂNTEC DE DRAGOSTE
Cum îmi pot ţine sufletul să nu-l atingă
pe al tău? Cum să-l înalţ deasupra ta
spre alte lucruri?
O, cum l-aş aşeza lângă altele pierdute-n
întunericul străinei linişti, ce nu cutremură
când adâncimile ţi se freamătă.
Dar tot ce ne atinge, pe tine şi pe mine,
Ne-mpreunează-ntr-un arcuş
care pe două corzi o notă scoate.
Pe care instrument suntem întinşi?
Şi care virtuos ne ţine-n mâini?
O, dulce cântec.
Din *Poezii noi* (1907)

CÂND VOI MURI, TU DOAMNE CE VEI FACE
Când voi muri, tu Doamne, ce vei face?
Îţi sunt ulciorul (de-n cioburi m-aş preface?)
Şi băutura-ţi sunt (de m-aş strica îţi place?)

Îţi sunt vestmântul ce va să te-mbrace,
cu mine sensul tău dispare.

Dacă m-am dus n-ai casă-n care
cuvinte să te-ndemne cu ardoare.
Din ostenitele-ţi picioare-ţi cad mereu
sandalele de catifea ce îţi sunt eu.

Mantaua ce o porți ți se desprinde.
Privirea ta ce-o simt pe-al meu obraz
atât de caldă o primesc, ce-n orice caz
mă va urma și căuta cu mult necaz –
va pune pietre reci în poala care
le va purta înspre apus de soare.

Ce ai să faci, tu Doamne? Mi-este teamă.

PALIDUL PRUNC, ABEL, GRĂIEȘTE:
Eu nu sunt. Fratele mi-a făcut ceva.

Ceva ce văzul nu vedea.
Lumina toată mi-a luat.
El chipul mi-a înlăturat
cu chipul său.
Acum e singur el fără să știe.
Eu cred că el mai trebuie să fie.
Lui nimeni nu îi face ce mie îmi făcu.
Pe drumurile mele duse-acu,
vin toți fugind de-a lui mânie,
și toți se pierd în el fără să știe.

Eu cred că fratele pândește
ca judecata de apoi.
La mine noaptea se gândește;
la el însă ea dă-napoi.

Johann Wolfgang GOETHE

(1749-1832)

PESTE PISCURILE TOATE
Peste piscurile toate
E tăcere,
Pe vârfuri de copaci, nemișcate,
Simți și tu
Doar o adiere de vânt;
Așteaptă! În curând
Te vei odihni și tu.

CĂTRE SULEIKA[1]*
– din *Divanul de est-vest* –

În parfum te vreau eu toată,
Bucurii să ai din plin,
Mii de trandafiri deodată
Cum răsar aşa declin.

Ca flaconul tău ce-ngână
Tot parfumu-mbătător
Să-l pot ţine-n a mea mână
Nu-mi ajunge lumea lor.

Lumea lor, iubire plină,
Umplu un întreg pocal,
Sufletele fără vină
Poartă cântece pe val.

Când prin noi plăcerea-nvie
Nu ne doare cerul sur?
N-a frânt suflete o mie
Cu războaiele-i Temur?[2]

RECENZENTUL
Veni odat-un tip la masă
Şi l-am primit cu bine-n casă;
L-am ospătat pe-ndestulate
Pân' s-a umflat pe săturate,
Desert i-am, chiar prea destul,
Şi-abia că îl văzu sătul
Cu dracul s-a dus la vecin
Şi-acolo mă bârfi hain:
„Că supa nu avea legume,
Friptura rea, vin fără nume..."
Păi să-l ia dracu drept patent,
Ucideţi-l, că-i recenzent!

---

[1] Suleika nume (arab) folosit de Goethe în amintirea dragostei lui din tinereţe din Frankfurt pe Main, Mariane von Willemer (1784-1860), în *Divanul de est-vest*.
[2] Temür ibn Taraghai Barlas (Turcă = "Fier" – 1336-1405), conducător şi luptător pentru răspândirea islamului în Asia Centrală. În aşa numita luptă, împotriva chinejilor, pentru "parfumul eteric" (extras din trandafiri) în anii 1404/1405, după un măcel cumplit, şi-a pierdut viaţa.

IPOHONDRUL
Să ia dracu-ntreaga lume!
Îţi vine să-ţi iei câmpii!
De-ceea, vezi, m-am hotărât
Să nu mai văd pe nimeni,
Las lumea-ntreagă-n seamă ei,
Şi dracului o las!
Dar cum zăresc din iarăşi un om
Îl îndrăgesc din nou.

PRIMA PIERDERE
Ah, cine poate readuce
Ziua dragostea dintâi,
Ah, cine aduce doar o oră
Din frumosul timp ‘napoi!

Singur îmi hrănesc durerea
Cu-amăgiri ce vin tot noi
Să-mi jelesc norocul dus.

Ah, cine poate readuce
Zilele care-au apus!

Traduceri de **Christian W. SCHENK**

POEZIE ITALIANĂ CONTEMPORANĂ

Michele Joshua MAGGINI

Michele Joshua Maggini s-a născut la Jesi în 1996 şi este student la Facultatea de Litere moderne a Universităţii din Bologna. Din 2016 colaborează cu Centrul de Poezie Contemporană al aceleiaşi universităţi şi scrie pentru publicaţia online „Midnight". Este câştigător al mai multor concursuri de poezie iar în 2017 i-a fost decernat la Gallipoli premiul „Poié" pentru volumul inedit la acea dată, *Esodo*. Poeziile traduse în limba română fac parte din volumul de debut.

Prolog I

„Să-mi sfinţeşti pe tot întâiul născut, de la om până la dobitoc, că este al meu",
Exod, 13

Exodul a fost acest mers de val
de la un nume la altul, până la punctul extrem
în care nu putea fi numit, până la punctul
extrem al chipului, unde numele se pierde.

Valurile se duc şi nu se întorc fluxuri,
nu se fac sinonime şi mareea umană
izbeşte în ţărmuri parcă să le înghită.
Suntem un anotimp
al lumii.
Vino
să vezi cum înaintează marea,
un asediu căruia i s-a pierdut
începutul şi de aceea ne seamănă.

Exodul a fost asta, acest mers al nostru
de la capăt cu o clipă înainte de victorie, şi să pierzi
ca să mai încerci, pentru un sfârşit mai perfect.

(Se descoperă ceva mereu vechi aşa încât să nu
mai întrebăm cine suntem la primul risac de oa
meni care se grăbesc pe trotuar).

* * *

În acest sfârşit, în cântul corului, tu
eşti cuvântul: vocea sângelui
în sângele care încovoaie cel puţin
lumea asta a mea şi pierzi numai ca să se poată

reface palmă cu palmă babeluri de blesteme
tragedii care să insinueze vieți.

Erai și tu și te revăd
că erai picătură în ploaie și băteai
în fereastra mea ca pentru a intra

și a îneca tot și pe mine,
să îneci palmele de țărm smulse din muşcăturile
urletelor, până și timpul e un sentiment și devoră
aşteptarea, care adăpostește orice acțiune.

În această istorie care merge înainte
nu-i aşteptat cel care caută echilibrul acela
unde să pună un soare, nici măcar stelele care nu
sunt în mișcare din vreo iubire pământeană.
A fost om cel care zeilor voce le-a dat
și noi se îndreaptă timpul către ce se vede:

nisip în ciment, în clepsidre, în vene,
în flori care fără dumnezeu irump din flori și
sunt gestul mamei care pâine
în gură îmi bagă iar tatăl
este blestemul care strînge dinții
până-i sparge.
Ei spun
că este o frică ce salvează ce ne salvează
pe noi nelăsați de viața care niciodată nu ne-a-ntrebat,
dar vine cum vin anotimpurile.
Și e a noastră durerea ce-am învăţat cînd ne jucam

smulgând coada șopârlelor.

* * *
În inima fricii
bătaia de ascultat a unei rase
care sigur adevărul îl caută
și piere în imens,
în imens adevărul îl percepe.
Dar asta nu-mi aparține:

să iubești înseamnă să-ți fie frică să ai.

Pământ şi apă
Aici unde nu-i mare – numai pământ
şi pământ şi lui totul îi trebuie redat -
cineva grăbeşte întoarcerea
în foamea iubirii.
Te îndemn împotriva unui bine care
învârte măcar pământul tău.
Al meu se clatină se frânge nu se dă bătut se pătează se
[recompune.
Şi cobor încă o dată în locul
unde să te ucid la infinit nu s-a transformat în regret niciodată,
ci în păcatul extrem, în iertare.

***
Nu suntem destul de puternici să aşteptăm lumini
şi se aprind ruguri ale căror umbre
delimitează un *pomoerium*
Unde arde, e pământ, e om.

Printre focuri se adună solzi de cenuşă ca şi cum ar căuta
(iartă-i, pentru că nu ştiu ce fac),
sfârşitul care se nemureşte şi suntem acolo fiecare dintre noi
aplecat, segment care se adaugă
întâmplării care deja a fost.

***
Dă-ţi seama că suntem aici, în acest mers
barbar şi că lumea se învârte chiar şi când
[lumea
eşti tu, chiar dacă oprită împietreşti ca soarele.
Prea multe glasuri şi există cine nu se lipseşte

şi te disting în această venă ciuruită
că vorbeşti ca mine această tăcere:
glasul fiilor cărora nu le-a fost dat
să aleagă; iar să alegi înseamnă să te răzvrăteşti.

***
De ce-urile nu se dezvăluie, destine
sunt, ca semne ale unui alfabet pierdut
sunetul (Cartagina trebuia
trebuia să fie rasă din temelii).

Nu a existat niciodată o singură viaţă în viaţă,
ci miliarde ca să se reconstruiască.

***
Numai atât, această semnificaţie.
Numai acest real în care
gladiatori ne batem în
muşcătura timpului, barcă în care se
agită şi soarele ca să urce din nou
ziua din mare, de la şolduri la ochi
şi ne întoarcem mai adînc în zi,
în marea din noi, în noi,
unde e lumina care devorează.

***
O poveste decide destinul în vene
ca o voce o cruce o voce care
spune că orizontul nu e sigur numai pentru că este
numit. Atunci tu vorbeşte-mi ca să
[putem noi da
sinonime, verb nou cărnii. Vorbeşte-mi,
[pentru că am nevoie
de o voce ca s-o recunosc pe a mea.
Dar înainte ca verbul să devină carne şi
carnea sfârşit, printre mulţimea de relicve la mal
mă caut în infinitatea celor care eu sunt, celor care voi sunteţi.

Zama
Uită ale plantelor nume
sângele se perpetuează în spiralele stirpei
ca o semidreaptă punctul pierdut.
Fiind tată şi tată, legionar
pierit în înfăşurarea secolelor,
te aştepţi în răspunsuri la înfăţişări
ale cuiva de-al tău.

Era la Zama înfrângerea
în capcana propriei tale îmbrăţişări
dar nu te-ai îndepărtat de baricentru:
simularea de la Canae: ajunseseşi
şi tu la punctul mort
în care orice faţă îşi are
propria expresie

în perpetuarea anotimpurilor.
Am fost deja praf împrăştiat
în plămânii pietrei.
Omule, am cerut altare pentru nume:
a numi e o religie care acordează moartea.
Om e un nume care aminteşte pământul
necioplit de timp
timp în care am stipulat noi
alianţe cu piatra şi materia.

Mai mult între timp nu există, ca să aştepţi tu ora
gestaţiei ideii, şi atunci te vâri
în pântecele mamelor: în încurcătura
de rădăcini esenţa
prematură căreia i te faci tată.

Şi suntem tată şi fiu.

Prezentare şi traduceri de **Eliza MACADAN**

Giovanni IBELLO

Giovanni Ibello s-a născut la Napoli în 1989, este absolvent al Facultăţii de Drept a Universităţii Federico II şi lucrează la un birou de avocatură din acelaşi oraş. Din 2012 este înscris în Ordinul Ziariştilor din Campania, secţia publicişti, şi scrie despre fotbal. Colaborează cu publicaţiile „Words Social Forum" şi Blogul de Poezie de la RAI (Radioteleviziunea italiană), unde traduce poezie din limba engleză sau scrie recenzii critice. Poeziile traduse în limba română fac parte din volumul său de debut Turbative siderali, publicat în 2016 de Terra d'Ulivi Edizioni.

Din ceea ce visai nu rămâne
decât o tăcere siderală
o retragere a stelelor
în băltoace şi filamente de aur,
reflexia sirenelor aprinse
pe zidurile crăpate ale caselor.
Astfel dormi, nu vezi şi pierzi
teatrul spaţial al umbrelor.
Dorinţa este ultima diafonie.
Dar câte pisici se iubesc noaptea
în timp ce apa şiroieşte în canale.

*
Nu scriu despre tăcere, ci despre vid.
Scriu despre apă în timp ce se prelinge
într-un reticul de noduri şi barbacane.
Căci e întotdeauna ceva
despre faliment
despre opoziţia orelor,
zeflemeaua
cuvintelor.
Mă gândesc la marea desfigurată
de dârele vaselor comerciale
chinezeşti.

*
Noroc adevărat e să fii corp care trăieşte
şi să-ţi simţi acel corp ca pe un scut. Piatră care tace.

Dar dacă spinarea e spintecată
de o lumină albă care se face materie
numai aerul acoperă povara absenţei.

Nu vezi? Un banc de ceaţă subţire
ne învăluie mâinile, strânse în rugăciune.

E o obsesie care nu-mi dă pace la răsărit
vocea ta care mă strigă:
„Cum îţi explici zbaterea unei răni?"

*
Când totul se va fi sfârşit
somnul ne va înlemni ochii
dar înainte de final
e o retrospectivă lentă a copilăriei
o trecere în revistă a iubirilor.
Apoi respiraţia se rezolvă
într-un orgasm neuronal,
e ca o implozie
de planete în minte
o tulburare siderală
a corpului care redevine sămânţă.

*
Este imorală
frumusețea care ne însingurează
și tăcerea cea mai lungă
e întotdeauna cea
care este ruptă
în momentul nepotrivit.

„Lasă-mă să plec”
mi-ai spus.
„Lasă-mă să plec.
Așa cum îi lăsăm pe morți să plece”.

*
Tu crezi că aș băga spaima-n California cu frumusețea mea
dar nu știi că bărbații singuri plâng noaptea ca porcii,
plătesc cu viața intensitatea unui orgasm.

Acum,
când toate astea se întâmplă
nu mai ești.

Ai plecat după ce mi-ai spus
că singura tăcere pe care o înțeleg
e așteptarea unui penalty.

*
Poezia pe care nu reușesc să o spun
e un gâlgâit de sânge
care se ramifică
atunci când lumina și repaosul se fac materie
iar cuvântul se reduce
la o amprentă a distanței
nu are nume, nici chip, nici voce
numai un perete despărțitor
și doi ochi holbați care se pândesc
din mijlocul unei barbacane.

Prezentare și traduceri de **Eliza MACADAN**

POEZIE LUSITANĂ: Portugalia în versuri

Alice FONSECA

O VIZITĂ ÎN AÇORES

Açores!!... Pământ de vis
şi orgoliu al naturii.
Tu eşti aceea ce ai încris
verdele pe steagul ţării.

M-am plimbat pe aleile parcurilor
şi m-a copleşit emoţia
iar liniştea din adâncul văilor
mi-a tăiat repiraţia.

Furna şi Lagoas am văzut,
cu privelişti fascinante.
Pentru cine te-a cunoscut
nimic nu mai e ca înainte.

Când aceste zile se vor încheia
şi pe Continent voi reveni,
depre farmecul şi frumuseţea ta
tuturor, întregii lumi voi vorbi.

Açores sunt un poem
cântat păcii, calmului,
al iubirii şi purităţii semn.
Sunt un imn închinat Dorului.

(din *Antologia de poesia e prosa*, Lisabona, 2006)

Filomena CARIA

ITINERAR AL ÎNCÂNTĂRII ŞI DORULUI

O, Coimbra, eşti tărâm de încântare!
În idilicul tău Choupal, auzim atât de des
al lui Don Pedro ecou de jalnică frământare
pentru a sa Inês.

Fântâna îndrăgostiţilor! Quinta[1] Lacrimilor!
Mărturisesc, impasibil, durerea lor

[1] Fermă, proprietate rurală

ce a înnegrit toate paginile cronicilor
cu cea mai frumoasă poveste de amor!!!
Iar frumuseţea ta e infinită.
Amorul cânţi pe toate ulicioarele.
În ritm de Cabra[1] inima ne palpită.
Râul Mondego îţi sărută picioarele.

Catedrală veche! Universitate!
Profesorii… Aceeaşi cuvântare!
Ei lasă-acolo pe vecie-n pietate,
de dor pierdută, inima, la plecare.

Santa-Cruz! O, veche bisericuţă,
din piatră-ornamentată la perfecţiune.
Făcutu-te-au anii atâta de negruţă
ascultând de-amor mereu o rugăciune.

Între frumoase camponeze şi viitori profesori
câte-or fi fost mici jurăminte de fidelitate!
Păstrează-n timp secretele acelor dulci amoruri
vechile pietre din Penedo de Saudade.

O Portugalie a celor mici, ca noi!
E patria cea mare în miniatură
şi amintirea peregrinilor eroi
cu gigantesca lor aventură.

În Santa Clara, mânăstire din vechime,
doarme regina- călugăriţă cea miloasă
Isabel, care, din pâinea pentru sărăcime,
făcuse proaspeţi trandafiri, duioasă.[2]

Zgomotoasa „Ardere a panglicilor”[3]
care înnebuneşte lumea vechii cetăţi

---

[1] Sunetul care anunţă începutul cursurilor la Universitatea Coimbra.
[2] Aluzie la legenda transformării în trandafiri a pâinii pe care regina o dădea pe ascuns săracilor în momentul în care a fost surprinsă făcând acest lucru.
[3] “Arderea panglicilor” este o tradiţie academică, având originea în Universitatea Coimbra, care constă într-o săptămână festivă în timpul lunii mai şi marchează sfârşitul anului academic.Printre activităţi:serenada studenţeacă, concerte şi cortegiul academic.

este o afişare a fetelor, frumoaselor,
surâzând propriei lor tinereţi.

Farmecul tău e forţa ta latentă!
Bătrână-aşa de tânără când te privim.
Coimbra, tu, eternă fetiţă şi adolescentă !
Suavă privighetoare de Bernardim!

(din *Antologia de Poesia e Prosa*, Lisabona, 2006)

Adilia LOPES

LISABONA

Oraş alb,
semănat
cu pietre.

Oraş azuriu,
semănat
cu cer.

Oraş negru
ca o ulicioară.

Oraş pustiu
Ca un depozit.

Oraş lilá,
semănat cu *jacarandaşi*.

Oraş auriu,
semănat cu biserici.

Oraş argintiu,
semănat cu Tejo.

Oraş în degradare,
oraş ce se sfârşeşte.

(din *Poemas Novos*, 2006)

Eugénio de ANDRADE

PENTRU *JACARANDAŞII*[1] LISABONEI

Ei sunt cei ce anunţă vara.
Nu cunosc altă glorie, alt
Paradis: la intrare, *jacarandaşii*
sunt în floare, câte unul de fiecare parte.
Şi un surâs şi un cămin liniştit
mă aşteaptă.
Spaţiul, în toate direcţiile,
îţi multiplică oglinzile, deschide
verande către mare.
Şi, ca în visele cele mai puerile,
pot să zbor aproape de tot
de norii înalţi – frate cu păsările –
pierzându-mă în aer.

*(d*in *Os Sulcos da Sede*, 2001)

António NOBRE

LISABONEI, ORAŞ AL NAVELOR GLORIOASE

Lisabona, la malul mării, oraş al priveliştilor.
O, Lisabonă a blândelor Procesiuni!
O, Lisabonă a măicuţelor şi a fadistelor!
O, Lisabonă a liricelor declamaţiuni...
Lisabona cu Tejo şi cuceririle
şi unde Camões încă îşi odihneşte oasele!
O, Lisabonă de marmură, Lisabona!
Cine nu te-a văzut, n-a văzut primadona.

Hai cântă, cântă pentru lună, a mea chitară,
pentru Lisabona Poeţilor Cavaleri!
Galere nebune ridicând a lor ancoră,
oraş de negricioşi marinari,
intrând şi ieşind cu navele din docuri.
spre ţări străine îndreptându-şi prora.
Spre Franţa unii, fluturând mâinile pe-alocuri,
sau către India... şi Dumnezeu mai ştie ţinta altora!
.....

(din *Despedidas*: 1895-1899, 1902)

[1] Arbori din America de Sud, cu flori albastru-lila, cultivaţi şi în Portugalia pentru ornamentarea străzilor.

Teresa de JESUS DUARTE REIS

IUBIREA MEA, ŢARA MEA

Portugalia, ţară de vis,
de unire a îndrăgostiţilor.
Dulci şi calde parfumuri
de pace în frumuseţea luncilor.
Soare auriu la orizonturi,
ce îmbrăţişează cântecul izvoarelor.

Portugalia visurilor,fanteziilor,
a sărbătorilor şi a cântărilor
şi calda câmpenească serbarea.
.....
Sunetele pline de melodie,
culori, parfum şi bucurie,
atât de proaspete ca luna noaptea.

Este marea descoperirilor,
deschise aripile rândunelelor,
spre a altor cântări căutarea.

.....
Mare care duce lumina gândului
pe aripile uşoare ale vântului,
mai uşoare decât tristeţea mea.

Ţară calmă şi înseninată,
în cântece gingaşe legănată
de valuri libere în vânt cu marea.

(din *Antologia de Poesia e Prosa*, Lisabona, 2006)

Traduceri de **Ana VRĂJITORU**

P O E Z I E E L V E Ț I A N Ă DE EXPRESIE FRANCEZĂ

Dacă nume precum cel al truverului Othon de Grandson (1340?-1397) – în Evul Mediu – sau cel al cronicarului Genevei François de Bonivard (1493-1570) – în vremea Reformei – atestă vechimea literaturii elveţiene *romande* (de expresie franceză), în schimb, genevezul Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) a adus recunoaşterea universală a numelui său, fiind asimilat tacit, fără tăgadă, în marea cultură şi literatură a Secolului Luminilor de pe Sena.

Proximitatea geografică a Franţei a făcut adesea problematică afirmarea unei identităţi helvetice specifice, dat fiind faptul că în teritoriile situate între Munţii Jura şi Alpi (Elveţia romandă) franceza se vorbeşte încă de la începuturile sale, schimburile interculturale fiind seculare. Aşa se face că, după J.J. Rousseau, poeţi şi scriitori precum: Benjamin Constant, Blaise Cendrars, Robert Pinget ori Philippe Jaccottet par că se topesc până la identificare cu literatura din Hexagon. În acest sens, Universitatea din Geneva a jucat, de-a lungul secolului XX, un rol de catalizator de energii creatoare. Generaţii întregi de studenţi din toată lumea au fost iniţiaţi în lingvistică de către Ferdinand de Saussure (fondatorul lingvisticii moderne), în psihopedagogie de către Jean Piaget, în critica litera-ră citindu-i ori ascultându-i pe Albert Béguin, Marcel Raymond, Georges Poulet, Jean Rousset ori Jean Starobinski, ale căror nume se leagă de universitatea genevează, centru de răsunet intelectual internaţional.

Poate tocmai datorită vocaţiei sale cosmopolite, în ţara *cantoanelor* se vorbesc nu mai puţin de patru limbi oficiale, această pluralitate culturală şi lingvistică favorizând contac-te şi schimburi culturale intense. În acest sens, câţiva poeţi romanzi, din dragoste pentru limba franceză şi din dorinţa de-a îmbogăţi patrimoniul cultural al ţării, devin mediatori literari exemplari ca *traducători* din marile literaturi ale lumii. Este cazul unor poeţi precum: Armel Guerne, traducător inegalat din Novalis, Hölderlin, Rilke, Kleist, Fraţii Grimm, Melville şi chiar Yasunari Kawabata; Maurice Chappaz, traducând din opera anticilor Teocrit şi Virgiliu; Georges Haldas, traducând poezia italianului Umberto Saba, dar şi din Catul şi Anacreon; Philippe Jaccottet, semnând traduceri inspirate din R. M. Rilke şi Hölderlin, ş. a.

Grupajul nostru de traduceri se focusează pe câteva nume sonore ale poeziei elveţiene de expresie franceză, încercând să acopere, *multum in parvia*, câteva decenii de poezie romandă, începând cu: Armel Guerne, Maurice Chappaz, Georges Haldas – poeţi elveţieni născuţi în proximitatea Primului Război mondial, şi continuând cu: Philippe Jaccottet, Anne Perrier, Pierre Chappuis, Jacques Chessex – poeţi născuţi între cele două Războaie mondiale, fiind cu toţii înscrişi în marea aventură poetică a secolului XX.

Numeroase premii literare de mare greutate marchează, la rândul lor, recunoaşterea internaţională a poeziei din ţara cantoanelor în cadrul literelor francofone. Iată doar câteva exemple : Maurice Chappaz: *Grand Prix Schiller (*1997*)* şi *Bourse Goncourt de la Poésie* (1997); Jacques Chessex: *Prix Goncourt* (1973) pentru romanul *Ogre (Căpcăunul)* şi *Prix Goncourt de la Poésie* (2004); Anne

Perrier: *Prix Rambert* (1971) precum şi *Le Grand Prix de littérature française hors de la France* (2011) acordat de Academia Regală a Belgiei. [**Constanţa Niţă**]

Pierre CHAPPUIS

(n. 1930)

ÉBLOUIS & AUTRES POÈMES/ UIMIȚI & ALTE POEME

Memorie, oglindă risipită
Solul, insulă ea însăşi ca o pudră de azur
Ziua prin frunzişul înalt
îşi întreţese arabescurile cu voci melodioase
ascendente, aeriene.

* * *

Petale, rămăşiţe
cu miile în aer

Catastrofă radioasă

Vântul îşi înalţă un castel de zăpadă

* * *

Mergeam
din adânc în adânc
voind să găsim coroanele
în orgele de cărbune
Un cânt
foarte îndepărtat
reţinut într-o cochilie veche
în care au încremenit
începuturile.

JOUR OUVRABLE / ZI LUCRĂTOARE

Sărată, murdară, amestecată, mânjită
de-a lungul unei zile posomorâte,
o zi proastă, cenuşie – zi de lucru;

alterată, înjosită, ea se degradează,
se strică, se ruinează.

Zăpadă de stradă**,** de oraş**.**

Ea se transformă în apă, în noroi, saramură
negricioasă, cafenie,

răvăşită, după ce-a fost netedă, şi mătăsoasă,
ca la ieşirea dintr-o maşină de lustruit.

Zăpadă arţăgoasă

Sfărâmată, malaxată (prin *înmuiere*, *murdărire*, *întinare*)
ea se subţiază, pastă insalubră, purtătoare de febră.

Obscenă, respingătoare

Pierzându-şi originea, scadenţa, pe măsură ce s-a tot repetat

Zăpadă (nu ca atare), în descompunere, putrezită
Zăpadă pentru râioşi, de rumegat, de bombănit, de bodogănit.
pentru pisălogi.

Mii de urme încâlcite, care se întredistrug
Jeg – în loc de zăpadă,
care nu mai ţine, târşită, împroşcată
pe margini.
Cu acest preţ (plus îmbulzeala! strada
va fi recuperată
Deşeuri şi ruine.

Jacques CHESSEX

(1934-2009)

DEVANT LA FORÊT DES HÊTRES/ ÎN FAŢA PĂDURII DE FAGI

Întâia dată când îl întâlnii
în faţa pădurii de fagi
chipul tău îmi spuse că dragostea
nu era nici nerăbdare, nici forţă.
Dar nu te-am crezut şi m-am dus
pe tot felul de cărări
în nori
Apoi veni ziua când fantoma mea
cu plăcere te recunoscu
la liziera aceleiaşi păduri
pe care şi tu o regăsiseşi
Şi vocea se făcu auzită: „ – Dragostea, spuneai tu,
Nu e nici nerăbdare, nici grabă !"
Abia atunci te-am crezut.
Atunci zăpada se putu aşterne
peste orice cuvânt inutil şi tăcut.

APRÈS LA NEIGE ÉTAIT LA BRUME/ DUPĂ ZĂPADĂ ERA BRUMĂ
După zăpadă era o brumă
în care să intri ca-ntr-un ospiciu
zgomotul respirațiilor tăcea
chiar și groapa ta vorbea în șoaptă,
Yorick, ca și cum îngerul Timpului
cu degetul pe dinți
ar păstra peste măsură această falie.
Dar ce paznic merită melancolia
însoțită de vorbărie, de iederă neagră,
dacă noaptea crește după cântul său ?
După zăpadă era brumă –
poartă vizibilă a ospiciului
groapă în care să-mi ascund visele cele vii
Gura îngerului respirând fără voce
fără niciun nume,
nici al tău, Yorick, nici sufletul tău,
nici ceața morții,
nici dinții tăi fixați în zgarda
prea vizibilă a Anotimpului.

CHANT D' AUTOMNE (*Élégie*)/ CÂNTEC DE TOAMNĂ (*Elegie*)
Yorick, într-o zi plouase în groapa ta
craniul tău strălucea ca un fruct copt
păsările intrau în nori
elevul tău îmbătrânea și visa
Yorick, nu mai exista nici regat, nici legături,
nici legi la care să te supui
Era doar ploaia toamnei căzând
neîntrerupt în iarba galbenă
Yorick, într-o zi plouase în craniul tău,
așa cum această ploaie nu încetează să cadă
în memoria elevului tău
cu frunzele mărăcinilor
Yorick, cu petalele verii care-a trecut
cu fructele ei coapte
ca și cheagurile de sânge imaginare
din visul Golgotei.

Armel GUERNE

(1911-1980)

LE POIDS VIVANT DE LA PAROLE/ GREUTATEA VIE A CUVÂNTULUI

Putem scrie şi se scrie...
putem tăcea şi se tace...
Dar pentru a realiza că tăcerea
este unica şi marea cheie,
trebuie să pătunzi toate simbolurile,
să devorezi toate imaginile,
să asculţi pentru a nu auzi,
să suporţi până la moarte
ca pe o strivire
greutatea vie a cuvântului.

NE PAS MOURIR. COMMUNIER/ SĂ NU MORI. SĂ TE ÎMPĂRTĂŞEŞTI

Aş vrea să mă strecor fără vreo speranţă
în afara acestei lumi şi fără vreun strigăt
să pot surâde făcând să transpară
această imensă bucurie
nelăsând după mine niciun regret
nicio tristeţe, ci o dragoste cu adevărat
ajunsă la încrederea pe care
cu siguranţă o împărtăşeşte
Aş vrea să nu las în momentul
când voi fi aspirat de către eternitate
decât o urmă a fericirii mele:
Să nu mor. Să mă împărtăşesc.

Maurice CHAPPAZ

(1916-2009)

AI-JE LAISSÉ PASSER LA TERRE PROMISE?/ SĂ FI RATAT PĂMÂNTUL PROMIS?

Iată cum se ridică fărâmele umbrei
din dorinţa de-a fi creată din nou,
de-a se naşte în Dumnezeire.
M-am aşteptat eu însumi să ating vârsta coaptă
să fac pace cu lumea prin rugăciune –
cea mai pură dintre faptele nopţii
adevărata hrană
rugăciunea ca o fiinţă
cântul ce modelează invizibilul,
care extrage din natură

chipurile sfinte.
Astfel apare Christos
Marele afiş al dimineţii
Vestitorul eternităţii
Cel ce ne învaţă misterul în plină zi
trezirea conştientă, mila eficientă.
Christos este prezent
cu cocoşul său, moartea,
spunând precum o santinelă:
„ – Trezeşte-te, e ziuă !"
Atunci iubiţii îşi întind braţele
precum ţăranii istoviţi...
M-am născut într-o zi
în care fluturii îşi ardeau aripile
de atâta absenţă
precum un felinar la uşa grajdului.

LA MORT EST DEVANT MOI/ ÎN FAŢA MEA E MOARTEA
În faţa mea e moartea
ca o bucată de turtă dulce
Viaţa m-a învârtit în gâtlejul său
precum vinul într-un potir
Una prin alta am încercat să mi le explic
Mi-am înmuiat turta în vin,
m-am aşezat,
am început să fumez.
Eram ursuz cu femeile.
Atât cu mâinile, cât şi cu mintea
am încercat să pun umărul la opere viabile.
Acum caut un parfum
în noapte.

NE SERAIT-CE QU'UN INSTANT/ CHIAR ŞI PENTRU O CLIPĂ
Aş vrea ca săruturile
să substituie cântecele păsărilor.
Ca ele să piuie încă din zori
pe obrajii tăi, pe pleoapele tale.
Aş vrea ca noaptea
să înlocuiască ziua,
ca rugăciunea
să ţină locul muncii,
ca tăcerea
să ţină locul cuvintelor

Aş vrea ca eternitatea
să se substituie acestei vieţi,
fie chiar şi pentru o clipă.

Georges HALDAS

(1917-2010)

ANTI-NARCIS
Tremur privind această apă
care-mi redă chipul tău
Şi mai tremur în faţa unei dorinţe
în care se amestecă cerul şi pământul:
Puţinul ce sunt mâinile noastre de azi şi de ieri
Puţinul ce-l mai avem de trăit pe pământ
Dar acest puţin care este totul
este tot ceea ce pot să fac pentru voi –
spuse lumina –
Purtaţi-mă în ochii voştri :
Apa va fi mai profundă
şi grâul mai fericit !

AVERSE/ AVERSĂ
Plouă când eşti lângă mine
cu cea mai blândă ploaie
pe copac şi pe floare
Plouă pe tot ce moare şi pe tot ce nu moare
Plouă pe orice absenţă
şi chiar pe această plagă uşoară
ce se numeşte prezenţă
Plouă pe duminicile noastre
pe frunzişurile goale
Plouă pe ceea ce a fost cenuşa şi pe curaj
pe vin, pe aurora
pe tot ce se împarte
Tu eşti cea mai plăcută ploaie
Iar eu sunt ţărmul.

DIALOGUE/ DIALOG
Atât de multă linişte
peste atât de multă noapte
Atât de multă dragoste
peste atât de multă violenţă
Eu sunt cuvântul

germinând în apa profundă
Eu, spuse apa, eu te conţin
Iar eu, răspunse grâul, pentru tine
voi fi suportat frigul şi întunericul
Dar voi face din tine
Apă vie
Voi fi forţa şi slăbiciunea ta
Astfel, tu vei fi aceea care
curgând fără-ncetare în mine
Nu vei seca.

Anne PERRIER

(1922-2017)

LA PRIÈRE D'OPHÉLIE/ RUGĂCIUNEA OFELIEI

Să fiu lăsată să plec acum
Voi cântări atât de puţin pe ape
Voi lua cu mine atât de puţine lucruri
Câteva feţe, cerul de vară, un trandafir deschis
Râul este atât de răcoros, rana atât de arzătoare
Să fiu lăsată să plec la ora incandescentă
Când discrete, vitele se retrag
în umbra grajdurilor
Când caierul zilei devine mai lent
M-aş întinde încetişor pe ape
Aş asculta cum se lasă la fund tristeţea
ca o piatră. În timp ce vântul din sălcii
mi-ar suspenda cântul
Trecători, nu mă reţineţi
Plângeţi-mă, căci pământul
nu mai are loc
pentru strania Ofelia
I s-a pecetluit vocea, i s-a spart vasul raţiunii
Lumea mă asasinează şi totuşi
De ce trebuie ca ziua să fie atât de pură
Pasărea atât de transparentă iar
Florile să se deschidă în zori mai candide
O, frumuseţe ! Să ne luăm repede adio
de pe râu, de pe fluviu
Să fiu lăsată să plec acum
Marea e aproape, eu îi respir deja
Sarea arzătoare din adâncuri
Cu ochii larg deschişi aş coborî

în miezul nopții liniștite
M-aș strecura între arborii de coral
Îndepărtând amforele albastre
Atingând ușor obrajii copilărești
ai fusaiolelor, căci acolo se găsesc
Cuvintele cele iubite
Hrana lor este liniștea, pacea
Ele sunt prietenii peștilor luminoși,
ai stelelor marine. Ele trec ușor
dintr-un secol în altul
Ele vorbesc neîncetat despre Dumnezeu
O, memoria mea, sparge-te înainte
de-a merge să tulburi străfundurile
eternității... Astfel vorbește Ofelia
în grădina pustie.
Apoi tace profund îndurerată
Râul scânteiază și fuge sub frunze
Vântul singur îi poartă plângerea spre mare.

LA VOIE NOMADE/ CALEA NOMADĂ
(fragmente)
Dacă tot trebuie să cădem,
Atunci s-o facem în aceeași cădere
Strălucitori și repezi precum pasărea
Copacul, fulgerul.

* * *
Să luăm cu noi ca singur bagaj
Ca singură taxă vamală
Acest cântec de flaut ezitant
Între o liniște și alta.

* * *
Singurătatea –
Acest mărăcine mâhnit al inimii
Din care urcă la sfârșitul zilei
O salivă de colibri.

* * *
În timpul cât cade
O lămâie coaptă în palma zilei
Ochii mei regăsesc
Prospețimea copilăriei.

* * *
Trezindu-mă foarte devreme
Arunc în vânt aceste cuvinte
Un pumn de grăunţe dedicate
Lumii înaripate a zilei.

Philippe JACCOTTET

(n. 1925)

SOIS TRANQUILLE, CELA VIENDRA !/ FII LINIŞTIT, TOT VA VENI !
Fii liniştit, tot va veni ! Te-apropii
Şi arzi ! Căci cuvântul ce va fi la sfârşit,
Mai mult decât primul, va fi mai aproape
De moartea ce nu se opreşte din drum.

Să nu crezi că va merge s-adoarmă sub pomi
Sau că-şi va ţine răsuflarea cât timp scrii.
Chiar şi când bei spre-a-ţi potoli setea
Cea grea, cu gura cu-ale sale mici suspine,

Chiar şi când strângi cu forţă nodul
Celor patru braţe spre-a le fixa mai bine
În arzătoarea-ntunecime a pletelor voastre,

Ea vine, cine ştie prin ce tertipuri spre voi doi
De foarte departe sau de foarte-aproape, ea vine:
De la un cuvânt la altul eşti tot mai bătrân.

Prezentare şi traduceri în limba română: **Constanţa NIŢĂ**

POEZIE RUSĂ

Valerii BRIUSOV

Valerii Briusov – 1873 -1924; poet, prozator, dramaturg, cercetător, critic şi istoric literar, socotit unul dintre întemeietorii simbolismului rus. s-a născut la Moscova la 13 decembrie(*stil nou*) 1873, într-o familie de negustori şi a decedat la 9 octombrie 1924, tot la Moscova.

PE DRUMUL SPRE DAMASC

Buzele mele se apropie
De buzele tale,
Tainele se săvîrşesc ca o melodie,
Iar Lumea se face catedrale.

Noi, ca slujitori ai sacrului,
Creăm acel ritual.
Severe, sub acoperişul adăpostului,
Răsună cuvintele - vizual.

Îngerii, prosternaţi la podele,
Cîntă troparul.
Stelele – sînt lampadare astrale,
Iar noaptea este altarul.

Ce ne atrage cu aprinsă furie,
Precum oţelul e atras de magnet ?
Respirăm pasiune şi gingăşie,
Dar văzul e închis permanent.

Vîrtejul de ape ne prinde pe dată
În ultimele mîngîieri.
Iată-l, fixat demult, odată
Drumul nostru spre Damascul de ieri.

(Episod biblic privind creştinarea lui Saul)

ÎN ZILELE PUSTIIRII

Vor sosi zilele ultimelor pustiiri,
Forţele pămînteşti, deodată, au secătuit;
Pleacă rămăşiţele jalnicelor generaţii,
Spre Soare, spre căldură, spre Sudul închipuit

Iar turnurile noastre, oraşele, cetăţile,
Atinse vor fi de glasul Groaznicei Judecăţi,

Lumina victorioasă nu va fulgera pustiurile
Şi trenurile nu vor bubui pe şine ca alte dăţi

Sub iederă se vor ofili născocirile arhitecţilor,
Vor dispărea pietrele sub covor de ierburi,
Pieţele vor fi sălaşul rece al şerpilor,
În săli de palate leii vor mormăi aleanuri.

Dar în aceste zile, ale ultimelor pustiiri
Se va ivi – o ştiu – dintre oameni, un voinic.
Va zgudui somnul mîndru din construiri
Va doborî cu lumină tăcutul întuneric.

Pe străzile pline de muşchi, fiarele vor asculta
Paşi omeneşti, în liniştea limpezită,
În case va scrîşni, la deschidere, uşa,
Şiruri de statui se vor înălţa din vatra potolită.

Citind numele din pieţe şi biserici,
Cunoscînd după inscripţii, chipuri şi sfinţi,
Străinul va pătrunde în adînc de biblioteci,
Va descoperi secretele vechilor noastre cărţi.

Şi zi şi noapte, alarmat va fi mereu,
Înghiţind prevestirile ascunse-n praf de mormînt,
Căutarea adevărului, visele despre Dumnezeu
Şi cîntecele – imnuri pentru plăcerile de pe Pămînt.

Prieten dorit, din secole necunoscute !
Tu tremuri tot, eşti zguduit de ce a fost !
Ascultă, deci la mine, auzi versuri neştiute:
Am fost, am gîndit, am trecut ca un fum de adăpost…

1899

Prezentare şi traduceri de **Alexandru G. ŞERBAN**

POEZIE POLONEZĂ

POLONIA CENTENAR: 100 DE POEȚI – 100 DE POEME[1]

Nicolae MAREŞ

Matricea stilistică a liricii poloneze s-a plămădit din aluatul perenității trainice, de la ceea ce am putea denumi slăvirea Patriei. Plecînd de la acest motiv poezia bună poloneză a făcut pasul în universal. Interpretînd lirica lui Mickiewicz, un exeget de seamă contemporan, Julian Przyboś, ajungea în urmă cu cîteva decenii la o concluzie plină de adevăr şi bun simţ, aceea că scriitorii polonezi se trag cu toţii din Walendrod, din eroul care moare pentru ţară pentru a trăi veşnic. Reprezentantul avangardei cracoviene, şi el poet de mare forţă, spunea că fiecare generaţie de polonezi, „găseşte în opera mickiewiczeană inspiraţia necesară, încrederea în popor şi în omenire, fiecare om descoperă în capodoperele lui Mickiewicz pildele morale şi artistice pe care le caută." Cred că aşa ar putea fi citită, mai ales din afară, lirica bună poloneză.

Mi-a fost dat să cunosc nemijlocit, în Polonia, trei generaţii de poeţi. Cu unii dintre ei m-am împrietenit. De ce? Pentru că admiram la ei curajul, forţa expresiei din verbul lor, dragostea lor faţa de Polonia, şi nu în ultimul rînd, bogata lor cultură, reflectată în scrierile lor. Am fost şi încă mai sînt sub imperiul talentului, sensibilităţii şi dragostei acestora faţă de cultura naţională şi universală, aceste virtuţi prevalînd în fiecare vers al lor şi mai ales în fapta multora dintre ei. *Grai polon, Vistulo scumpă,// Dragostea e cel mai scump cuvînt...// Grai înalt şi rîu adînc,// Grai şi rîu – singurele pe pămînt.* (Władysław Broniewski). Sau din acelaşi poet: *Polonia – înseamnă a făuri,// Polonia – înseamnă a trăi.*

Cel care a dat Poloniei un nou suflu şi un renume nemaicunoscut pînă atunci pe mapamond, din 1978 Ioan Paul al II-lea, Episcopul Romei, cunoscut şi îndrăgit de mai toţi locuitorii planetei, a fost Papa Wojtyła, intrat deja ca Sfînt în lumina altarelor. Aşadar, Sfîntul poet – Poetul Wojtyła, autorul Tripticului Roman, tradus în româneşte la cîteva luni de la apariţie în polonă şi italiană, acest sacerdot în momentul în care confraţi lui de pe Vistula, de la Moscova, Praga, Bucureşti, Budapesta, Sofia dezbăteau înfierbîntaţi la îndemnul moscovit cum să aplice estetica realismului socialist de urmat în literatură şi internaţionalismul socialist în lume, episcopul Karol Wojtyła scria într-un registru norwidian:

Patria – cînd gîndesc – pe mine
mă exprim şi mă înrădăcinez,

[1] Cf. Nicolae Mareş, *Tălmăciri,* Opera Omnia, TipoMoldova, Iaşi 2015

inima-mi spune acesta,
de parcă o graniță tainică
de la mine spre alții pleacă (....)
...cînd gîndesc: Patria – ca pe
o comoară în mine să o ferec vreau.
Neîncetat mă-ntreb cum s-o sporesc și cum să
lărgesc spațiul pe care îl cuprinde.

Patriotismul – o mai spun încă o dată –, ca și aspirația și tendința de a turna verbul în tipare noi, asemenea încercări nu lipsesc din această lirică. În acest exercițiu făcut timp de o sută de lirica contemporană poloneză, care își are rădăcinile în lirica romantică și din romantismul și neoromantismul polonez își are obîrșia poezia modernă, mai toți cei 100 de poeți contemporani din secolul la XX-lea grupați în florilegiul de față. Bineînțeles glasul lor se exprimă în cele mai diverse registre, fără ca acești creatori să fie străini de ceea ce se petrece în lume, avînd mulți dintre ei chiar partea lor novatoare. Așadar, nu întîmplătoare, recunoașterea internațională a acestei lirici, încununată fiind în efortul ei creator prin decernarea Premiului Nobel pentru literatură, de două ori, la o distanță de mai puțin de două decenii. Simultan cu cele două vîrfuri s-a dezvoltat o pleiadă întreagă de poeți, unii dintre ei cu nimic mai prejos decît cei care au primit laurii acestei recunoașteri internaționale aproape unanime.

Fără teama de a greși, putem împărtăși ideea poetului Tadeusz Borowski, aceea că „poezia înseamnă o căutare necontenită". Acest lucru l-am constatat, l-am exprimat sau l-am exemplificat deseori în scrierile mele. Puritatea acestei lirici pleacă și de la faptul că cei care au creat-o, acești atleți care au alergat pe piste neumblate, au fost trecuți prin flacără. (Leopold Staff, Jerzy Zagórski). Cel mai răscolitor și longeviv, ca poet, din generațiile antologate, rămîne pentru mine, Tadeusz Różewicz. El este primul care lansează imediat după cea de-a doua marea conflagrație mondială o nouă poetică și cheamă la o exprimare cît mai directă, aproape aforistică a gîndurilor despre realitățile prin care trecuse poporul polonez în timpul războiului, pentru a oglindi trăirile și chinurile îndurate. Różewicz a venit în urmă cu șaizeci de ani cu o poetică care va avea cele mai puternice reverberații în conștiința cîtorva generații. Am demonstrat acest lucru de nenumărate ori din anii '70 pînă azi. Neliniștea exprimată de autorul **Neliniștii** în volumul cu același nume, publicat în 1947, urmat de **Mănușa roșie** (1948) **Cîmpia, Poemul deschis, Convorbirea cu prințul** *sau* **Nimic în pardesiul lui Prospero** (1963) se va regăsi, ulterior, exprimată, pe alte paliere, dar în același registru poetic, aceasta făcîndu-l de la început inconfundabil. Am în vedere: **Basorelief** (1991), **Mereu fragment. Recycling** (1998), **Cuțitașul profesorului** (2001), **Zona gri** (2002, și **Ieșire** (2004). Pentru prima dată s-a auzit, în anii '50, că Leopold Staff, un clasic în viața al poeziei contemporane

poloneze (din prima jumătate a secolului al XX-lea), ar fi fost puternic impresionat de scrierile tînărului poet, ultimele sale versuri din florilegiul **Natura moartă** – remarcîndu-se prin factură lor de tip różewiczean. Aceste elemente am ţinut să le surprind în florilegiul de faţă. Nu greşesc, cred, dacă afirm că Tadeusz Różewicz a devenit în anii ’60, şi a rămas pînă azi, seismograful trăirilor polonezului de pe toate treptele societăţii, pentru că la el: poezia se prelinge// prin crăpăturile nenorocirilor. Şi numai de nenorociri n-a dus lipsă concetăţenii săi dar şi de pe alte întinderi. Autorul **Neliniştii** este cel care a descoperit în primul rînd înstrăinarea omului contemporan. Astfel că, de la uitaţi de tinereţea noastră pînă la: Timpul nu vindecă niciodată// rănile care se cicatrizează// cuvîntul nu intră, în locul cuvîntului// Buzele lumii sînt perfect închise// De aur e tăcerea lumii vîndute/. etc. – sînt doar cîteva din sutele de faze sau trepte ale manifestării şi exprimării lui. Şi mulţi din confraţii săi îl va urma. Ca într-un caleidoscop, remarcăm cum majoritatea poeţilor polonezi surprind realităţile şi paradoxurile lumii contemporane: Szymborska, Lec, Lipska, Herbert. Ultimul din ei este şi mai îndurerat, atunci cînd constată că: Poetul luptă cu propria-i umbră // Poetul ţipă ca pasărea în pustiu. Nu lipseşte nici descătuşarea din mesajul lor: Drama nopţii şi a sîngeului s-a terminat. (Mieczysława Bóczkowna). Cît de încovoaiaţi de durere au fost poeţii polonezi a suprins cracovianul Tadeusz Sliwiak privind la silueta confratelui său – Tadeusz Hołuj, cel trecut prin gheena Auschwitzului: Eşti tot din durere făcut// Durerea te face Om să fii.

Din meditaţie asupra vieţii s-a plămădit şi lirica lui Jarosław Iwaszkiewicz, Mieczysław Jastrun, Kazimierei Iłłakowiczówna, Annei Kamieńska, a lui Czesław Miłosz sau a Wisławei Szymborska. La cea din urmă, nimic din ce e omenesc nu pare a-i fi indiferent: bătaia abia auzită a inimii fătului în pîntecul mamei, privirea umilă a animalelor, fiorul irepetabil al primei iubiri, distrugerile provocate de marile cataclisme naturale, nebunia actelor de terorism, virtuţile şi luciditatea funcţionează la ea necontenit: Szymborska disecă, analizează, clasează, dar nu trage niciodată concluzii definitive. Îndoiala şi nemulţumirea, catalizatori ai progresului, se aliază cu speranţa că acest progres va fi pus în serviciul omului, măsură obligatorie nu numai a celor înfăptuite, dar, mai ales, a ceea ce urmează să înfăptuiască. Constatînd înstrăinarea tot mai accentuată a individului, prins în capcanele – vizibile sau nu – ale unei civilizaţii dezlănţuite („plăcute sînt întîlnirile rare” – se spune într-o poezie) poeta crede în perfectibilitatea omului, mărturiseşte credinţa în izbînda a ceea ce ţine de esenţa lui adevărată, deasupra conjuncturii şi trecătorului. Viaţa – pare a spune poeta – e făcută dintr-un lanţ nesfîrşit de lucruri şi fapte mărunte, fără importanţă, poate de aceea – de cele mai multe ori – trecute cu vederea. Numai absenţa le pune în valoare, tot aşa cum starea de boală pune în lumina reală plictisul unei zile mohorîte de toamnă suportat de un organism sănătos, într-un spaţiu rece şi neprimitor, umbrela aşezată într-un colţ sau rochia aruncată pe spătarul scaunului.

Cîtă gravitate, cîtă feminitate şi introspecţie în poemul Annei Kamieńska despre femeile bătrîne care sînt tinere**:**

vindecate fiind de doliul
purtat după cei care au murit
şi după cei vii

Abia acum ar putea iubi
fără să ceară nimic în schimb

Abia acum prin lumea transparentă
văd că durerea şi bucuria e una şi-aceeaşi

Abia acum ar putea fi arătoase
ca un glob – ca frumuseţea stelelor stinse

Femeile bătrîne se uită în oglindă
Şi prin pielea ridată
strigă
că nu mai sînt ele

Mor femeile bătrîne
Dragostea adevărată
la sfîrşitul drumului se află.

Nu numai poeţii care scriau în ţară exprimau dureros alienarea tipică pentru societăţile totalitare, mai ales tinerii din generaţiile anilor ’70 sau ’80, asupra cărora vom reveni. La modul concret, spiritual găsim exprimată înstrăinarea şi mai dureros la cei care au ales exilul – emigrînd. Vai, cît sînt de marcaţi aceştia numai la vederea cufărului de lemn în care au împachetat agoniseala sumară la plecare şi care după ani îşi asociază valiza demodată cu întoarcerea acasă, geamantanul de odinioară transformîndu-se în avuţia lor cea mai de preţ. Cufărul ca început firesc al necazurilor şi sfîrşit al nebuniei, iată o temă sfîşietoare. Prin aceste obiect vede Kazimierz Wierzński Ţara, şi simte:

Urletul cîinilor după meleagurile carpatice,
Spasmul pe care mi-e ruşine să-l recunosc –
Şi mutatul dintr-un loc într-altul.
Din America în Europa,
Din Europa în America.
Cufărul pe umeri îl port,
Gata de drum,
Ţara.

Şi ce frumos că nu s-a înstrăinat de trăirile confratelui său, Jan Koprowski, prietenul meu varşovian, care funcţiona ca mînă dreaptă a lui Jarosław Iwaszkiewicz în conducerea Uniunii Scriitorilor, şi care a avut puterea să îi răspundă şi să îşi publice confesiunea la fel de mişcătoare:

Unul s-a întors în timpul vieţii,
Alţii s-au întors acasă după moarte:
de la München, Londra
şi Toronto
s-au întors la Cracovia
ori în cimitirul din Varşovia
la Powązki.
Moartea i-a adus în ţara
pe care a părăsit-o, cu gîndul
că niciodată n-o să mai revină.
Şi s-au întors ca să n-o mai părăsească
niciodată.
Unul scria versuri despre copilărie
şi cu toate că era acolo
tot timpul se afla aici.
A fugit de meleagurile patriei
dar nu se putea elibera de ţară.
Căra amintirile în valize,
în inimă şi-n minte.
A schimbat oraşe şi case,
mobile şi prieteni,
dar nici o schimbare
n-a putut înlocui
ceea ce de schimbat nu se poate
ceea ce este şi va fi:
plopii de pe Vistula,
lacurile mazuriene
şi pe craiul Zygmunt
de pe columna din Varşovia.
Bine că te-ai întors.
Împreună ne vom simţi mai lejeri
şi mai veseli.
Ne vom întîlni în codrul Czarnolas
sub teiul preferat
al lui Jan Kochanowski.

Numai un suflet de poet ca al lui Jan Koprowski putea reacţiona la această înstrăinare. Poate şi de aceea Czesław Miłosz, considerat decenii de-a rîndul trădător, şi-a găsit în anii ’80, alături de alţi mulţi poeţi împrăştiaţi prin

lume, şi pe care i-am adunat în coperţile acestei cărţi laolaltă, în postura lor de veritabili creatori ai literaturii polone. Va constata, peste ani, atunci cînd libertatea de circulaţie n-a mai fost o problemă, însuşi Stanislaw Baranczak, cu toate că acesta doar la modul retoric, că nicăieri în lume nu te vei simţi ca la tine acasă.

Un capitol substanţial în această antologie îl ocupă poeţii ***Generaţiei '68*****,** care cereau cu ani buni înainte de a se petrece evenimentele de la Gdansk, Szczecin sau din Silezia « să se spună adevărul » sau să se apeleze la « exprimarea directă ». Corespundeau aceste cerinţe şi chemărilor lansate de la Sfîntul Scaun de Poetul Papă, Ioan Paul al II-lea, cu acel răscolitor „Nu vă fie teamă!" şi care propovăduia în omiliile sale că adevărul şi numai adevărul îi face pe oameni liberi. Am adus de aceea în această ediţie a noii antologii pe reprezentanţii ***Noului Val*** cît şi poeţii din jurul ***Solidarităţii,*** dezvoltînd-o mult pe cea din 1981, apărută la Dacia din Cluj: Tomasz Jastrun, Antoni Pawlak, Jan Półkowski, Maciej Niemiec, Stanisław Barańczak etc. La ultimul din cei enumeraţi impresionată este capacitatea cu care profesorul de literaturi comparate de la Harward surprinde absurditatea birocratică a acelor vremi:

COMPLETAŢI CU LITERE MARI
Născut? (da, nu; tăiaţi ce nu trebuie);
de ce „da"? (motivaţi); unde,
cînd, de ce, pentru cine trăiţi? cu cine
se atinge suprafaţa creierului, cu ce
concordă frecvenţa bătăilor pulsului?
pielea rudelor din străinătate? (da, nu); de ce
„nu" (motivaţi); dacă se adaptează
la curent sîngele epocii? (da, nu);
dacă vă adresaţi singuri scrisori?
(da, nu); dacă vă folosiţi de telefon pentru
mărturisiri? (da, nu); dacă aveţi şi în ce
nu aveţi încredere? din ce vă trageţi
mijloacele de trai în caz de nesupunere?
aveţi în posesie bunuri de teamă trainică?
cunoştinţe de corpuri şi limbi străine?
ordine, medalii, oprobii? starea civilă
a curajului? dacă intenţionaţi să
aveţi copii? (da, nu); de ce
„nu"?

Ceva ionescian , am spune: – nimic mai absurd. In faţa acelor realităţi Teatrul Studenţesc din Varşovia demonstra seară de seară încă din anii '60, cînd îl frecventam, că părintele teatrului absurdului păleşte în faţa realităţilor cărora cetăţeanul socialist trebuie să le facă faţă. Pentru Adam Zagajewski, reprezentant al ***Noului Val*** , realitatea se înfăţişa ca „un pulovăr rupt în coate".

Şi cînd mă gîndesc că la Bucureşti aveam „poeţi" care edificau o „eră nouă"; la Varşovia aceştia spuneau că „se trăieşte din înfrîngeri", iar „morţii n-au prea multe de spus". La întrebarea ce-ar fi de făcut, Leszek Szaruga întrevede o singură ieşire: trebuie demascate: „măştile, prefăcătoriile, minciunile". Suferea reprezentantul **Generaţiei '68,** autorul florilegiilor „**Şcolii poloneze"** sau **„Despre totalitarism**", şi el fiu de poet, că „nimeni nu se mişcă din loc// toţi aşteaptă// la ce va fi. (1981). Iar poeţii bătrîni „aşteaptă moartea pe care o cunosc din copilărie". Ce peisaj trist şi totuşi adevărat.

Fiul altui poet, clasic în viaţă, Mieczysław Jastrun, născut dintr-o mamă poetesă, făcînd aşadar parte dintr-o dinastie de poeţi (toată prezentă), Tomasz Jastrun remarca cum minciuna a trecut sub a trădării ipocrizie, cît timp crucea a înţeles raţiunea de stat, cît timp se încearcă a se dovedi că steaua de la Bethleem a fost roşie şi ea, iar Maica Domnului din Zyrardow ar fi intrat în partid. Vedea poetul Tomasz Jstrun cum, în colivia din aur sau de argint ajunsese să trăiască Vulturul , cel care odinioară şi-a dus veacul prin munţi, şi-a fost veacuri de-a rîndul simbol al Ţării. În colivia în care a fost închis în vremurile din urmă, el s-a transformat în papagal. Sub fardul lui roşu şi sub genele obosite observă „peisajul cioplit din zborul lui de o mie de ani". Le rămîneau acelor care mai dăinuiau în necredinţa lor îndărătnică să fie aruncaţi bestiilor pentru a-i mistui (1983). Cu timpul angoasa devine şi mai puternică, lumea fiind cuprinsă de teama că a devenit martora unei epidemii din care se nasc monstruozităţi şi despre care ziarelor le este interzis să scrie. Epidemia aceasta ar fi cuprins lumea – exclamă poetul.

Şi iată un alt diapazon al patriotismului: Acum stăm aici// Pentru Polonia// Care s-a dus (1982).

Neîncrederea în orînduirea care a dat călăi bolşevici de talia lui Djerjinski este elocventă şi la alţi poeţi, care remarcă cum criminalul tot criminal rămîne. Colaboratorul apropiat al lui Lenin, hotărîndu-se să plece la ţară, împreună cu fiul, acolo se scufundă în linişte, dorind să fie departe de «foamea actelor comisarilor şi duşmanilor transpiraţi de frică». Pînă la urmă reflexele nu îl trădează, iar cînd pune mîna pe capul băiatului său, întins pe pămînt constată primul kageb-ist: – uită-te Jasiek // ce frumos i-aici //ce linişte // cîţi copaci// pentru spînzurători avem. (1981)

Revenind la frica omniprezentă din deceniile totalitariste, Antoni Pawlak, constata cum diferenţa fricii ajunsese să îi despartă pe oameni.

frica mea este o frică mică
este reală ca ecoul paşilor în noapte
ca sunetul soneriei
are forma unui baston sau a răngii
frica mea mă condamnă să mă învîrtesc
în jurul lucrurilor mici şi primitive
frica ta e metafizică
ca o taină mare

în care-i amplasat Dumnezeul sfîrşitului lumii
şi moartea ta

s-ar putea să sune prost, dar uneori într-adevăr
aş vrea să mă pot teme ca tine

Şi totuşi nimeni n-avea să surprindă, în 1979, în patru versuri, cum din aplauzele furtunoase ale acelor timpuri (avusese loc un congres al partidului ce guverna ţara), care se transformau în ovaţii, iar delegaţiile participante la evenimentele ce se organizau se ridicau în picioare. Pentru conştiinţa unui poet adevărat aceasta însemna: **Finis Poloniae**.

*

Cel care doreşte să surprindă lirica poloneză, Poezia cea mare poloneză nu poate să nu remarce că aceasta a fost întotdeauna ancorată în realităţi. Acest fapt i-a dat credibilitate, acasă şi în lume. Iar de aici pînă la a fi iubită şi înţeleasă n-a fost decît un pas.

Leopold STAFF

(1878-1957)

OMUL

Citesc istoria
Şi văd ce-ai făcut
Timp de milenii, omule!
Ai ucis, ai distrus
Şi te gîndeşti necontenit
Cum să faci în continuare
Toate astea
Îndoit.
Mă gîndesc atunci,
Dacă meriţi,
Oare,
Numele să ţi-l scriu
Cu O mare.

Kazimiera IŁŁAKOWICZÓWNA

(1892-1983)

DEZRĂDĂCINARE

Rădăcina scoasă din glia neagră
nu grăieşte, e mută ;
nu se lasă smulsă, ci luptă –
pînă ce mîna duşmanului sîngerează.

Din nisip – pe mine mă smulgi, rădăcină,
Cîine, pasăre, vînt care şi el veghează.

Jarosław IWASZKIEWICZ

*** /Pana ţi-e ruptă/

Pana ţi-e ruptă, dar încă scrie,
Inima ţi-e atinsă, dar încă bate,
Vocea-ţi strigă... dar nimeni nu răspunde
Iar steaua-ţi luminează pe la spate.
Arborii întunecaţi merg pe-al lor drum,
Teii foşnesc, crengile se vor prăbuşi,
Iar eu stau şi-ascult: al vîntului cînt
Despre ceea ce s-a dus şi nu va mai fi.

Şi încă n-am spus ultimul cuvînt.
Ce-am fost aici – cum pot să spun ?
Poate-s o creangă ce s-apleacă la pămînt,
Poate-s o piatră care se duce la fund.

Kazimierz WIERZYŃSKI

(1894-1969)

CUFĂRUL

Mariei Dąbrowska
În pod doarme întoarcerea
Cufărul în tablă ferecat, valizele,
Întreaga mea patrie,
Paşapoartele, cetăţenia,
Vizele de emigrant.

Cuferele, avuţia mea cea mare,
Pe care aici trebuie s-o apăr,
Începutul firesc al necazurilor
Şi sfîrşitul nebuniei.

Cufărul copiilor bătrîni famaţi
Gata mai departe de prostii şi de copilării
Păstrează printre cîrpele aruncate
Singurătatea sălbatecului, amărăciunea nostalgiei,
Zdrenţele cele mai disperate.

Urletul cîinilor după meleagurile-mi carpatice,
Spasmul pe care mi-e ruşine să-l recunosc –
Şi mutatul dintr-un loc într-altul.
Din America în Europa,
Din Europa în America.
Cufărul pe umeri îl port,
Gata de drum,
Ţara.

Un asemenea bagaj. Un aşa voiaj.
Şi-aceasta mi-e drumul:
Toate punctele cardinale îmi sînt deschise,
De ieşit nu pot ieşi din niciunul.

Atît sînt de năucit. N-am nici ce lua.
Nici cu ce-ajunge la capăt:
Podul meu şi-ntoarcerea,
Pierzania şi dragostea,
Pe care nu ştiu s-o ucid
Şi nici n-o pot apăra.

1964

Julian TUWIM

(1894-1953)

ERRATUM

În viaţa mea s-a strecurat o greşeală înfiorătoare.
Şi de-aici lucruri întunecoase şi texte ambigue.
Te rog să îndrepţi:
De la al patruzecilea an începînd,
Într-un mai, lună apropiată de pămînt,
În loc de fior –
Trebuie scris: amor.

Traduceri de **Nicolae MAREŞ**

POEZIE TURCĂ CONTEMPORANĂ

Yîlmaz ARSLAN

Yîlmaz ARSLAN, născut la 12 ianuarie 1968 în Okmeydanî, Istanbul. A absolvit învăţământul primar şi cel secundar în diferite şcoli din Istanbul apoi Facultatea de Ştiinţe Economice şi Administrative din cadrul Universităţii Gazi (1990). Din 1984 a început să publice poezii în diferite reviste de artă şi cultură iar odată cu anii studenţiei, poetul a abordat un stil poetic nou cu deschideri spre orizonturile artei reale în ceea ce priveşte viaţa şi literatura dar şi cu deschideri spre orizonturile culturii universale. În 2002 a primit premiul „Orhon Murat Arîburnu".
Volume publicate: *Scrisori de apă* (1995), *Copacul luminii* (2002), *104 poeme alese* (antologie poetică împreună cu Hüseyin Alemdar şi Mor Taka Yay, 2005), *Zamfir* (2008), *Sânge risipit* (2012).

BALADĂ

te-ai născut din mare şi te-am sărutat

niciun poem de-al meu nu s-a numit încă turcoaz,
în nopţile gri, zilele mele turcoaz îmbracă faleza
în rochia speranţei,
focul a adus lângă mine o garoafă
cel care a plecat de lângă mine
m-a legat la ochi cu cravata,
eram asemenea unui copil cuminte care asculta
muzica ploii lăsându-şi pletele în bătaia vântului
şi a dragostei

te-ai născut din ploaie şi te-am sărutat

femeia mea turcoaz, niciun copil de-al meu
nu îmi poartă numele deşi eu sunt călătorul
care a ieşit din mări şi a traversat
pădurea în flăcări
pentru a-ţi aduce frumuseţea trandafirului
mi-am ridicat fruntea spre nori şi am plâns
zile întregi
într-un rondo pentru certăreţi -
neatent ca un visător
mi-am şters lacrimile în întuneric
iar în paginile foşnitoare ale zilelor
mi-am furişat sufletul

te-ai născut din vânt şi te-am sărutat

păsări de oţel vânează iubirile
în pieptul meu se aud acorduri de serenadă –
unei înfrângeri nicicând nu i-am dat un nume
însă râsul acesta nu este al meu –
Firuze, ce ape te ridică pe sus,
ce cameră cu miresme de busuioc te aşteaptă
există un balcon în care se aude
fiecare bătaie a inimii
fiecare singurătate poate fi glonţul
care va lovi pe neaşteptate

te-ai născut din soare şi te-am sărutat
dar ai rămas o promisiune
ruptă în bucăţi

MIM
MIM[1] ,
OARE AM AJUNS LÂNGĂ TINE, MIM?
Peste câmpia sufletului tău m-am prăbuşit,
eu sunt ceea ce sunt ori ceea ce nu sunt
adică cel născut din albatroşi, MIM
aşa cum spun unii fără ca eu ştiu
MIM,
cine sunt eu? cine ştie dacă nu sunt chiar tu
AM AJUNS, MIM
noduri cioturoase îmi sugrumă respiraţia
mereu cu sufletul însângerat
eşti cadoul meu din şiragul de mărgele rupt,
cu nicio flanelă nu te mai pot încălzi
rămân îngrijorat asemenea unui părinte
draga mea, la atingerea ta
simt că răul cel mai mic
se poate ascunde în oricine –
nu mă întreba de ce sunt ceea ce sunt.
fără tine îmi pierd
cumpătul!

Prezentare şi traducere în limba română de **Niculina OPREA**

[1] În text cu înţelesul de „mamă”. MIM este corespondentul literei *m* în alfabetul arab (sursa: *wikipedia*).

POEZIE GREACĂ

Mihalis GANAS

(n. 1944)

Mihalis Ganas s-a născut la Thesprotia, în Epir, în anul 1944, dar din 1962 trăieşte şi lucrează la Atena, unde a şi urmat studii de drept.
A colaborat cu Televiziunea na]ională (ERT) ca şi consultant pentru emisiunile literare, precum şi ca scenarist.
Poemele sale au fost traduse în numeroase limbi şi puse pe muzică de către cunoscuţi compozitori precum M. Theodorakis, N. Mamangakis, N. Xidakis, D. Papadimitriou şi alţii.
În 1994 i s-a decernat Premiul de Stat pentru volumul cu titlul „Cântec popular".
În revista Eleftherotipia, Vanghelis Hadzivasiliou, critic literar, definea astfel opera poetului Mihalis Ganas: „Dragostea şi moartea, adorarea naturii greceşti, marile uitări, dar şi exerciţiul permanent al memoriei, al reamintirii - toate acestea reprezintă coordonatele inconfundabile ale gândirii lui Ganas, în care cititorul simte că pătrunde foarte uşor, graţie, printre altele, şi valorificării profunde de către creator a valorilor tezaurului poetic al strămoşilor, realizare care cere nu numai libertate a cugetului, ci şi stăpânire desăvârşită a limbii, inspiraţie şi talent."
Iar D. Frangopoulos constata, de asemeni: „Creaţia lui Ganas este una a evaluării de sine, care se identifică adesea cu spovedania.
El nu dă sentinţe cu privire la durere, ci studiază moartea, dobândind astfel cinstea accesului la nemurire…"

Amnezie

Ca o radieră, fiecare zi o şterge pe cea de dinainte
şi trece mai departe.
Uneori o şterge pe cea care-i urmează,
iar alteori şterge întreaga săptămână.

Dar îmi amintesc ploi şi păsări
şi istorii pe care nu le-am trăit niciodată.

În timpul nopţilor se scrie viitorul meu,
se prevăd detaiile înfricoşătoare
ale zilei următoare
şi trebuie să mă trezesc la şapte,
cu inima în dinţi să mă întorc
ca să apuc să ajung la vreme,
să primesc poruncile.

Dar îmi amintesc zăpezi şi munţi
şi exiluri în care n-am fost trimis niciodată

Mi-am uitat chiar şi părinţii –
cine şi câţi şi cum au fost.
Privesc scrisori şi fotografii
şi nu ştiu care-s cei vii
şi nici care-s cei deja morţi -
bătrâni, bătrâne, copii,
toţi, făpturi între două vârste, pline de jale.

Dar îmi amintesc priviri şi glasuri,
chipuri pe care nu le-am cunoscut niciodată.

Şi iată calul roşu...
Un cap de cal se apleacă să bea apă.
A zărit de-a dreptul, în afara chipului său,
o muscă deasupra crupelor,
înainte să se spargă oglinda izvorului,

nări deschisele, doldora de fărâme
de respira]ie domoală;
şi-a văzut ochii înspăimântati
de tremurul unei umbre în aer.

Din nou.

Câmp întins. În jur, munţi. Un cal bea apă.
Ceafa-i e bine arcuită.
Un vânt îi unduieşte coama,
când trece deasupra o pasăre neagră.
Umbra loviturii de nuia se iveşte pe crupe.

Din nou.

Zbor la joasă altitudine, cu elicopterul,
deasupra regiunii Timfi.
Podiş înverzit printre lanţurile muntoase înzăpezite.
Pe mal, un cal roşu însetează. Se înspăimântă. O ia la goană.
O iau la goană, împreună cu el,
alţi 150 de cai, roşii, cenuşii, albi, negri,
pe drumul Ioanina-Kozani.

Hristos a înviat!
Păşeam pe cărarea ce ducea spre casă.
Aprilie ţesuse, din bumbac, o nouă mare.

Cu cât ne înghesuiam să ne găsim loc
înlăuntrul platanilor,
cu atât era mai mare tăcerea lor.
Doar ochii ei, deschişi ca o rană nevindecată,
mă priveau din lumânări ca din adâncul meu.
Şi şopteam, îmi amintesc, „Hristos a înviat".

Cerul, mai adineauri îmbrăcat cu stele,
se înfofolea într-un cearşaf udat de ploaie.

La doi paşşi de izvor,
fratele ei îşi umplea plosca.
-Hristos a înviat! Cum vă mai este viaţa –
cum să mai fie - se apropia mortul de incinta timpului,
s-a întors să ne vadă
şi-n clipa aceea tot locul s-a umplut de lumină
ca şi cum cineva ne-ar fi fotografiat în noapte…

Poveste de Crăciun
Şade singur
şi-şi curăţă arma, lângă foc.
Ştie că nu va veni nimeni.
Drumurile-s înzăpezite şi închise,
ca anul trecut.
E Crăciunul, ca anul trecut.
Băuturile zac îngheţate în dulapuri.
Vinul sparge sticlele.
Dânsa-i moartă de trei ani.

Stă singur lângă foc.
Nu bea, nu fumează, nu vorbeşte.
Zăpada se aşterne încet pe duşumea, pe masă,
pe fotografiile de demult,
pe ochii familiari ai mor]ilor
ce-l privesc din viitor.
Dânsa-i moartă de trei ani
şi doar privirea ei mai răzbate dinspre cele trecute.

Se apropie miezul nopţii.
El îşi curăţă încă arma.
Cum să-i spun „Crăciun fericit" -
urare care nu ajunge la el –
drumurile-s închise,

mintea se lasă răpită de creanga memoriei,
dar nu dărâmă zidurile singurătății
ce s-au clădit lent
și fără cuvinte…

Se apropie zorile.
El își curăță încă arma
cu mișcări lente, ca și cum ar mângâia-o.
Îi rămâne uleiul printre degete,
dar mângâierea se pierde.
Deapănă în minte scene de vânătoare
cu porci mistreți și ochi însângerați,
înainte să cadă el însuși pradă
în ghearele unui vânător ce-l pândește, nevăzut,
trădându-și din când în când prezența
printr-o țeavă lucitoare,
o mișcare în tufișuri sau miros greu de fum și praf de pușcă.

Cum să se culce, cum să adoarmă…
Mă îndemn să devin eu însumi tată al tatălui meu –
un tată ce-a zămislit un copil tăcut și capricios –,
să-i spun o poveste înainte de culcare,
doar-doar l-o prinde somnul.

Somnule care îi furi pe copii,
fură-l și pe tată…

Ia-l se subsuori,
ca și cum ar fi bolnav sau rănit…

Poartă-l pretutindeni unde ajung copiii…

Dă-i înapoi vechii prieteni,
apoi cerne zăpadă albă, ca-n fiecare an,
să iasă mama, să privească la fereastră,
iar noi, nepoții, să-i citim neliniștea în ochii albaștri,
să nu-i spunem că-i moartă…

Somnule care-i furi pe copiii,
fură-ne și pe noi, părinții minori,
copii ai copiilor noștri…
Ca-n spatele genelor să-i auzim pe cei mari
cum tușesc, cum tac, cum blesteamă zăpada.

Iar nouă să ne fie milă de dânşii
c-am crescut, între timp,
şi să ne grăbim să devenim asemeni lor,
pentru ca, văzându-ne mari,
să se simtă consolaţi…

Somnul fumătorului
Somn sfânt, de leu.
În pat
pe canapea
pe saltea
pe podea
pe pământ
sub pământ.
Şed pe scările casei părinteşti, parcă mâhnit şi confuz.
Dintr-o poiană se aude o mierlă.
Brusc se face noapte.
O simt pe mama în spate, apropiindu-se,
şi-mi trece prin minte bănuiala că ţine un cuţit în mână.

VOCE: Mamele mor? Nu mor!
Cum au trecut şaptesprezece ani?
Mă gândesc la tine. Deci, exişti (n.tr.: *aluzie la celebrul silogism al filosofului francez René Descartes, „Cuget, deci exist").*

Apare şi Hristo, plin de praf. Se aşază pe canapea. Mihali, îmi spune, am dat de belea. Îşi aprinde o ţigară de foi subţiri şi-ncepe să fredoneze cântecul, încet, aproape şoptit, cu dulceaţă şi durere în glas.

Aproape cinsprezece ani, Hristo al meu…
Mă gândesc la tine. Deci exişti, oare?

Prezentare şi traduceri de **Sorina MUNTEANU**

POEZIE CEHĂ CONTEMPORANĂ

Ondřej HLOŽEK

Pe (prin) strada Dolorosa
Cine a aruncat plasele în întuneric?
Şi din care stăvilare?
Din acele stăvilare, pe care
Se întunecă.

I
În pragul lumii de oase,
Ce nu se aseamănă. (cu nimeni şi nimic)

***
Prin strada Dolorosa
plutesc nori viorii.
Aşezându-se pe trecători,
sunt plini de apă netransparentă.
Cum e, să fii nevăzut
pe pământ.
Ca un trup de pescăruş aruncat
pe care două perechi de mâini
îl înghesuie în neviaţă.

* * *
Grămezi de trupuri, ale acelora ce n-au reuşit să scape.
Ca o condamnare?
Nu, ca nişte uneltiri ale cerurilor.
Doar moare îndrăzneţ
şi cu gâtul rupt
apelează la iminenţa sfârşitului.

* * *
Te perpeleşti precum o halcă de carne
într-un pat încins,
eşti chiar pe trezite,
însă ochii ţi s-au înnegurat.
Unde ai fost,
că după tine
tot laşi sticle deschise pe rând
şi bucăţi de hârtie cu versuri?
Sunt prea strâmte acele uşi,
Prin care deocamdată nu te pricepi să treci.

* * *
Şi vinovăţia a început
deja cu prima tentă.
Am mers după stele,
au luminat lângă hipogastru -
Ursa Mare era în margine.
Spre dimineaţă mă trezesc
cu teamă,
le tot număr.
Alioth lipseşte. (Alioth e o stea din Ursa Mare)
De la una la cealaltă
şi invers,
dus de mână.
Iar acest fără sfârşit întuneric
mă pune la încercare.
Taina se acoperă
de o coajă
şi nu se preface
în vis.

* * *
Mi-e teamă să mă dezvălui.
Cică e mai uşor decât...
Dansez prin cameră
şi ameninţ ambientul
până la ameţeală.
Mă prăbuşesc şi nu pot respira,
sub năvala vieţii
mi se scurge din gură spumă.
Dar în felul ăsta nu se mai termină,
lipseşte curajul.
Cu plămâni de ciclist
Şi braţe de Koloděj -
- sufletul, spartă
ţeavă de evacuare

* * *
Smuls din vis
vede întunericul monoton,
îl loveşte orbeşte.
Ţipă, că mai vrea
să pipăie maturitatea,
dar n-are cu cine

vorbi despre asta.
Aşa că tace,
şade într-un colţ lângă pat
şi-şi lasă degetele să treacă curgând
prin întunericul monoton.

* * *
Nu mai simt păducelul desfrunzit.
Nu mai disting zâmbetul nepotului
şi foşnetul unei fete colorate.
Mi s-au tăiat toţi
molizii.
Nu mai sunt degetele castelului Vikštejn,
doar pe partea opusă
aşteaptă cineva,
care nu e acolo,
nu stă, nu se mişcă,
dar e mereu acolo,
chemat ca o vrajă.
Calea ce porneşte de la mine.

* * *
[Oamenilor le ţâşneşte din gură
să ne veselim.
Îmi tot sună asta
în urechi.
Nu vreau să-i aud,
nu vor să aibă pe limbă
un blestem,
doar o groapă goală
şi dorinţa de a se asigura,
că nimic,din ce mi au dat,
nu e suficient.

* * *
În fiecare dimineaţă tata
îmi cere un zâmbet.
Iar eu nu sunt în stare să-i zic
Că e ca o umbră de porumbei.
Să nu-şi ia zborul
până ce deasupra patului său
nu vom ajunge la acea poveste,
punem mâinile

şi aruncăm penele
vor fi iarăşi alţii.

* * *
Vânătoare de raţe,
zboruri împietrite,
crăpături goale de ţinte asfaltate.
Pe oglinda apei se perindă
chipuri,
timpul e zăvorât.
Două salturi –
– şi gata viaţa.

* * *
Ţi-am spus:

Nicio şedere
pe raft/poliţă.
Spre râu.
Sub castelul Vikštejn.
Acolo, unde aproape că
ne-am răsturnat
cu barca.

* * *
Te-am găsit,
Doamne,
În acele sfârşituri,
Când drumul s-a frânt.
Aşa de frumos
am rămas unul fără altul

Versiunea în limba română **Mircea Dan DUŢĂ**

P O E Z I E S L O V A C Ă

Jan TAZBERÍK

JAN TAZBERÍK (3. 3. 1950 Rimavská Sobota, Slovacia), a absolvit studii de filozofie la Universitatea din Bratislava. A funcționat ca profesor de filozofie la Politehnica din Bratislava, la Universitatea din Bratislava, la Institutul de Cercetare a Culturii, la Institutul de Științe Literare din cadrul Academiei Slovace de Științe, ulterior la Centrul Național de Cultură (director). A debutat cu volumul *Izvoarele luminii* (Pramene svetla,1977). A mai publicat *Anvergura luminozității* (Rozpätie jasu,1983); *Punctuația luminii* (Interpunkcia svetla, 1990); *De sub nivelul pietrei* (Spod hladiny kameňa, 2012); *Pragul de jos al luminii* (*Spodný bod svetla*, 2014); *Lumina și alte mașini* (*Svetlo a iné stroje, 2*016). Este unul dintre autorii monografiei *Dialectica culturii artistice* (Dialektika umeleckej kultúry,1988). Eseist, publicist, este interesat de noile apariții editoriale. Distins cu Premiul Societății Scriitorilor Slovaci, „Milan Rúfus" (2016) pentru poezie (*Svetlo a iné stroje*);Premiul Fondului Literar pentru creația originală în limba slovacă pe anul 2016 (*Svetlo a iné stroje*); Premiul Societății Scriitorilor Slovaci (*Spodný bod svetla*, 2014); Premiul Fondului Literar pentru creație originală în limba slovacă pe anul 2014 (*Spodný bod svetla*).

IUBIRE TARDIVĂ

1
Spui că lucrurile de pe masă sunt ca păsările călătoare.
În hățișurile ochilor ace la fel de gri, ascuțite.

2
Și la fel de repede
te străduiești să mai adaugi la ele ceva în plus,
un nume, o silabă.
Iar mâna ta pusă pe fața de masă
așteaptă mereu asemenea unei aripi
să-și ia zborul.

COPACUL, PE URMĂ EA

La capătul rândului neterminat
crește trunchiul copacului.
Și poate va fi altfel
dacă toate acestea le comprim prin cuvinte
și le bag sub pielea de lemn.
Mâini periculos de albe.
În cele din urmă nu –
mâinile trec peste coapsa netedă
iar prin rădăcinile copacului vine cutremurul,
răsfoind în el...

CE RĂMÂNE ÎN MEMORIE
Sincer, cu voce tare îţi spun că nu ştii nimic despre aceasta –
pădurea e în alt context.
Şi grafemele întâlnirilor noastre în păienjenişul pădurii
cu semnele ochilor noştri răsfirate de la trunchi la trunchi. Dar atenţie,
manuscrisul încă nu e terminat, azi eu însumi sunt o mână străină,
care face corecturi. Acea pădure vesperală care creşte
de la tine către mine, se află şi mai jos.
Dar nimic din acestea încă nu s-a petrecut.
Nimic din ceea ce ar trebui să tremure nu tremură.
Nimic din ce mi-am dorit nu apare.

Nimic nu se află acolo. Trebuie mers la o adâncime şi mai mare.
Ochii noştri sunt răsfiraţi la subsolul textului.
Dacă e nevoie de vărsare de sânge, voi fi dibuit de cuvinte?

* * *
Privesc la câte toate au plecat din casa aceea.
Părăsindu-şi locul
iar eu îmi imaginez acel loc altfel, din zăpadă şi din stea.
Din nimic printre rânduri.
Cercetez acel loc dintre noi.
Facem schimb de
ultime mesaje
prin crăpăturile pereţilor.

Dunărea; e înainte de furtună
Râul – un lujer viguros de plantă
înrădăcinat în orizont. În nodurile
curenţilor de apă mai degrabă punctuaţia luminii
decât mişcarea. Restul sunt doar incizii ale râului,
unghiuri de refracţie, întreaga geometrie subacvatică a luminii,
anonimitatea albiei de pietriş din care urcă spre suprafaţă
spuma poemului; o imagine, furtunoase, prea multe cuvinte grele,
prea multe date, lemne aduse de-a lungul malului secole întregi.
Lungul, vigurosul braţ de apă se-ntinde
către orizontul care se-ntunecă.
Nu pretinde nimic de la terenul din jur.
Nu consemnează.
Stilul nu e important.
Iar nava care învolbură suprafaţa în depărtare,
a lăsat aici apă

aranjată într-un mod nemaivăzut, proaspătă,
întoarsă în sine, poate nouă, cu mişcarea luminii
drept gaj, poate în cuvintele pe care le completează pentru un observator
orizontul întins implacabil, al râului.
Soarele de seară ca o lampă deasupra splaiului
mai trimite o strălfulgerare de lumină deasupra noastră, se înţepeneşte
printre case, nu se mai mişcă,
doar pipăie sângeriu suprafaţa apei.
Pe urmă
divulgă ascunzişul apei...
Cuvinte.
Consecinţă.
Rezultat.
Efect.
(„Aşteaptă!"
„Încă nu dormi!") +
Tunete de lumină se întind tainic sub luciul de apă.

DESPRE IUBIREA MEA

Totul se află într-un paralelipiped al spaţiului închis. Gândul că aceasta este una din premisele vreunei metafore mai acătării nu reduce îndoielile mele. Ieri, adică în ziua de joi, am fost băgat în cutia de chibrituri şi am zăcut acolo, chibrit, şi am aşteptat, sau mă rog, nu prea am aşteptat, flacăra. Dar cine să ştie cine ar trebui să mă aprindă sau să nu mă aprindă. Iar eu am ştiut că nu ştiu asta şi pe urmă eu, chibritul, m-am rostogolit pe o rână către un alt chibrit, mai spre margine, acolo unde a început totul. Desigur, dacă am fost atât de aproape de flacără, mi-era şi nu mi-era frică, deoarece gâlceava despre premisele metaforei a fost şi nu prea a fost o ceartă despre cvadratura gândului. Dar nu mai e joi şi aceasta nici nu e întreaga istorioară a chibritului care se pricepe să aprindă dar nu să şi iubească. – Acela care nu a auzit de drama spaţiului închis, de fapt, habar nu are ce-i iubirea mea.

Traducere din limba slovacă: **Dagmar Mária ANOCA** şi **Lucian ALEXIU**

POEZIE ALBANEZĂ

Jeton KELMENDI

Jeton KELMENDI, născut la 27 noiembrie 1978 în orașul Peć, Kosovo, este poet, eseist, traducător și jurnalist. A studiat la Univesitatea din Prishtina, obținându-și licența în Arte, Mass – Media și Comunicare. În cadrul Universității Libere din Bruxelles, poetul a făcut un master cu specializare în Studii Politice și de Securitate Internațională.
Pe Jeton Kelmendi l-am cunoscut la Paris în 1997, poetul făcându-și remarcată prezența în cercurile de scriitori, a avut o ascensiune demnă de atenția confraților și a specialiștilor în domeniul Literaturii și al Istoriei Literare Contemporane. Deși este destul de tânăr, până în prezent a publicat 15 cărți de poezie și 25 de volume cu traduceri literare. Multe dintre volumele lui de poezie au fost traduse în străinătate iar poeziile sale au fost traduse și publicate în 31 de limbi.
Jeton Kelmendi este membru al PEN Club din Belgia, al mai multor Asociații Culturale Profesionale și Academii Internaționale. Activitatea i-a fost răsplătită cu numeroase premii, cel mai recent fiind „Premiul Internațional pentru Poezie, 2017" acordat de „Academia Europeană de Arte și Științe" de la Paris.

DRAGOSTE ÎN TIMP DE RĂZBOI

Uneori, gândesc la lucruri
care se pot întâmpla
în mod surprinzător,
de exemplu o ceață groasă
ce mă poate acoperi
ușurându-mi traversarea frontierei
pentru a trece dincolo,
în urmă cu câteva luni acolo
am văzut o fată cu părul ondulat,
fată pe care au văzut-o și ei.
O fată cu părul ondulat la care
am început să visez
asemenea unui îndrăgostit.

Dar sfârșitul înseamnă război
și nu intui viitorul,
fiecare zi este o luptă cu moartea,
poveștile despre cei ce
au căzut pentru libertate
ori altele precum
distrugerea inamicului,
sunt probabilități cotidiene
pentru a împărtăși veștile bune
cu cineva care dorește

dragoste în timp de război,
cineva care te crede stupid chiar dacă
în timpul cele mai sângeroase bătălii
un soldat nu va renunța
să mai gândească la iubire,
așa cum știu soldatul
din mine.

În timpul războiului,
Dumnezeu știe
când va veni sfârșitul,
timpul face ravagii;
nu va fi loc pentru dragoste,
însă, ce s-ar întâmpla dacă fiecare
ar sădi moartea,
cine ar mai da de fructul dragostei?

Poetul gândește
că marile iubiri se nasc
în timp de război.
Probabil,
probabil depășind imaginația
din scrierile biblice,
sau chiar și încântătoarele scrieri
ale lui Lorca și ale lui Hemingway.
Pur și simplu
dragostea este un alt război,
este un război mai lung
decât orice altceva numai că
armele sunt altele: inima,
sufletul și sexul.

Eu însumi vin și merg drept
spre centrul scenei;
aici este un altfel de război,
privesc la el zi de zi cum
viața devine tot mai plictisitoare,
în mintea mea tot mai confuză
acesta este un nou început
dar și bucuria celor
ce se pregătesc pentru
puțin mai multă dragoste.

Nu sunt sigur dacă
este un vis ori nu,
dacă vreunul va întreba
de ziua de azi, însă totul
s-a întâmplat în ’99.
Tot în ’99 era gata să mor.
Aceasta este dragoste
dar și război,
altfel nu-mi pot imagina.

La miezul nopții, luna
a uitat să-și arate fața,
doar un soldat rătăcit
pentru alte linii de front
se reîntoarce din depărtări.
Când există dragoste în timp de război,
războiul poate continua...
Acesta este soldatul
în timp de război.
Noiembrie, 1999, în timpul războiului din Kosovo.

Prezentare și traducere în limba română de **Niculina OPREA**

POEZIE ŞI PROFEŢIE

Mircea PLATON

CHIPUL POEZIEI

La alţii

În 1678, la doar câteva luni după ce Milton publicase *Paradisul pierdut*, John Dryden – cunoscut la acea vreme ca autor dramatic – devine Poet Laureat al Angliei. Milton era un „republican" orb, Dryden era atât de prosper şi de bine văzut încât i se îngăduia să-l împrumute cu bani (500 de lire) pe regele Carol al II-lea. Într-o zi oarecare pentru mulţime, dar suspendată în atenţia istoricilor literari, Milton primeşte vizita lui Dryden care îi cere permisiunea de a-i adapta pentru scenă poemul despre protopărinţi. Adaptarea (*The State of Innocence*) e încheiată cu puţin înainte de moartea lui Milton, în 1674, şi publicată în 1677.

Un sfert de veac şi o „Glorioasă Revoluţie" (1688) mai târziu, moare Dryden (1700). Se stinge ca Milton, subţiat financiar, preţuit de public dar decăzut din favorurile unui rege, Wilhelm III, puţin înclinat să-şi alambice protestantismul prin versurile unui poet care devenise, din anglican, catolic. Chiar dacă era cel mai mare poet al Angliei, papistaşului Dryden i-a fost preferat Thomas Shadwell, un *„True-Blue-Protestant-Poet".* Oferindu-i-se demnitatea de istoriograf regal, Dryden o refuză, neacceptând să jure credinţă noii stăpâniri.

Pope, care în 1700 avea 12 ani, va povesti mai târziu că l-a văzut pe Dryden în Londra. Deşi biografii moderni ai lui Pope tind să pună la îndoială acest lucru, poetul cu gheb teodiceic ţinea la această reminiscenţă.

La noi (ca şi pe la alţii)

Constantin Rădulescu-Motru scria undeva cum, în timp ce-şi susţinea lucrarea de licenţă în faţa unei comisii prezidate de Titu Maiorescu, pe sub geamurile universităţii a început să curgă convoiul funerar al lui Eminescu. Au coborât cu toţii, în frunte cu mentorul Junimii, şi s-au alăturat cortegiului.

Pan M. Vizirescu, care l-a cunoscut bine şi pe C. Rădulescu-Motru, îmi povestea odată că, aflat în refugiu la Iaşi în iarna 1917-18 ca elev al unui liceu militar, a trăit un moment de neuitat. Stătea în spatele şirurilor de soldaţi care străjuiau de-o parte şi de alta strada Lăpuşneanu. Ştia că urma să treacă Regele Ferdinand. Şi erau pregătiţi să-i dea onorul. La un moment dat, dinspre Copou a apărut un domn în vârstă, cu părul alb şi ţinută demnă, deşi uşor adus de spate. Ofiţerul din capul rândului,

recunoscându-l, a salutat și, după el, întreg șirul de ostași. Pe strada pustie de ger, privind nedumerit în juru-i, înainta modest nu Regele, ci un scriitor: Barbu Ștefănescu-Delavrancea. „În acele clipe grele pentru țară", îmi povestea Pan Vizirescu,"am trăit senzația că, pe strada Lăpușneanu, Barbu Ștefănescu-Delavrancea trece braț la braț cu Ștefan cel Mare."

Când l-am cunoscut, Pan Vizirescu ocupa două odăi într-o casă care fusese locuită de Eminescu. Tot acolo B.P. Hasdeu își desfășurase câteva din ședințele de spiritism.

Tot de Eminescu se leagă și celebra amintire a lui Arghezi care, copil fiind, l-ar fi zărit pe poet pe Calea Victoriei, „trecând în adâncă visare". Ca și în cazul lui Pope cu Dryden, istoricii literari tind să considere acest episod drept apocrif.

Teatrul memoriei

Dar chiar și așa, oare ce-i făcea pe scriitorii de altădată să rețină sau să inventeze întâlnirea unui mare poet? Ce semnificație avea pentru un copil (Pope, Arghezi) silueta celui mai mare poet al epocii (Dryden sau Eminescu)? Și de ce apoi țineau, după puteri, să îl continue pe acel mare poet?

Dacă nu îi vedeai cu ochii fizici, îi admirai cu ochii minții. Se ucenicea și în absolut pe lângă ei. Nu numai pe lângă scrisul lor, ci pe lângă personajul în sine, precum Petrarca pe lângă Sf. Augustin sau Dante pe lângă Vergiliu. Relația era cea de la discipol la maestru, de la adolescent la bărbat. Nu dialogai cu o carte, ci cu un personaj care juca în teatrul memoriei.

De ce era important să fi văzut sau să fi conversat măcar o dată cu un mare poet? Ce îți putea transmite o întâlnire astfel încât să te fi marcat pentru tot restul vieții? Poate că fascinația exercitată de întâlnirea unui poet pe vremuri se datora unui întârziat ecou al vechilor școli de *sophia* unde învățătura se transmitea „acroamatic" - prin viu grai și cu întreg trupul (mimica feței, gesticulație, intonație). Corpul era o probă a adevărului celor învățate; înfățișarea maestrului dovedea validitatea doctrinei sale și faptul că aplica el însuși ceea ce învăța pe alții.

Poate era o supraviețuire din timpurile poeților *vates*, profeți. Trupul poetului – scară de ritmuri. Poate puteai să-i furi meseria, care i se citea pe chip, sau versurile care-i curgeau din buzunare. Era cumva doar o superstiție estetică alimentată de cultul sfinților și-al moaștelor? Se transmitea poezia prin învecinare, ca o aromă? Era arta un „har" care se căpăta prin atingere? Putea poetul, precum regii Franței și-ai Angliei, să vindece de scrofule? De scrofulele sterpiciunii sufletești poate? De ce

fugara ochire a „marelui poet" – de multe ori dezabuzat, nebun sau în zdrenţe – a făcut parte sute de ani din tradiţie?

Ultimele întâlniri

Mă tot frământă întrebările astea de când am aflat că „Dumnezeu a murit" şi că nici arta nu se simte prea bine. „Dumnezeu a murit" răpus de creaturile sale iar autorul a murit ca să lase loc „cititorilor". Autorul nu mai există. A fost înlocuit de „teorii ale receptării"[1], răpit de „desanturi" literare, dizolvat în „paradigme" care stipulează că cititorul e cel care inventă opera, cel care instituie sens zădărniciilor auctoriale. Autor e oricine şi orice, de la scriitorul care merge cu un metrou, până la mulţimea care se înghesuie în acelaşi metrou şi până la metroul în sine, cu scrâşnetele şi farurile sale. Pentru că literatura nu mai e decât o stare. Un moft psiho-somatic.

Cu înviorătoarea excepţie a lui Nichita Danilov – care alintă în chichiţa sufletului amintirea Magistrului jucând Hamlet cu degetele-i de la picioare – întâlnirea cu un poet modern nu mai stârneşte nimănui nici o înfiorare. Poetul în blugi, cu mustaţă înflorată şi sandale, e banal. Birocrat *hippie*. Poetul cu lavalieră şi autografe meşteşugite e un caraghios impostor provincial.

Ultimele întâlniri esenţiale par a fi avut loc înainte de naşterea „istoriei contemporane", adică a timpului definit de o abstracţiune şi nu de o persoană (precum „epoca lui Augustus", „renaşterea carolingiană","secolul lui Ludovic cel Mare" sau „epoca victoriană").

[1] Centrul e nemişcat dar mişcă. Scopul hermeneuticii e de a ajunge în centru. Nu de a **se** mişca, ci de a mişca pe alţii. Exegeza modernă se mişcă, vine cu metode, cu trucuri, se agită, rămânând la margine. Metoda îngreuiază spiritul ca un rucsac. Spiritul trebuie să fie uşor ca să se lase atras de forţa de gravitaţie a centrului nemişcat, care pe toate le mişcă. Agitaţia e a periferiilor. Una cu nemişcatul centru să fii pentru a fi atras de el. "Nu te-aş căuta dacă nu te-aş fi găsit". Nu poţi intra din exterior în interior. Discursul critic e călătoria spre suprafaţă. Probabil că omul, laolaltă cu literatura, a glisat de la simplitatea iniţială la multiplicitatea categoriilor slabe. În prima variantă, merge pe un singur drum, urcă, şi vede celelalte drumuri de la înălţime, din piscul unde l-a purtat asceza. În cealaltă ipostază umblă pe toate drumurile, refuză să crească, să aleagă pentru a creşte, pentru a curge. Căutarea perpetuă e semn al orgoliului, al omului care vrea să rămână singur cu sine, care nu vrea să se predea, să se dăruiască niciunui răspuns. Un om care caută şi nu găseşte e un om care se găseşte pretutindeni doar pe sine (îmi vin în minte poeziile lui Chaulieu şi călătoriile romanticilor, eclectismul lor subiectiv, egotist, de oameni care se înclină la templul propriului geniu). Omul modern e omul posibilităţilor, adică al irealului, în vreme ce omul tradiţional e un om al realului, adică al fiinţei.

Treptat, de la începutul secolului XX, poetul a încetat a se mai considera parte a unei tradiții. O dată cu avangarda, poezia *spontanee, ad-hoc,* devine regula. Poezia care-şi poartă cu sine propria-i dezordine. Poezia care te bântuie ca o stafie; fără de trup prozodic, fără de braţe ritmice. Poezia neîntrupată.

Meşteşugul poetic

Până în pragul secolului trecut, poezia era şi meşteşug. Prozodia, figurile de stil, vocabularul dădeau inspiraţiei consistenţa unui ritual. Asonanţa şi aliteraţia au fost cândva înlocuite cu rima. Stanţa spenseriană a cedat locul cupletul eroic. Epopeea s-a subţiat în sonet. Şi rondelul, în baladă. Întotdeauna însă, inspiraţia acţiona prin tehnică. Prozodia era baletul ideii care astfel putea dezvălui ceea ce era ascuns şi ascunde ceea ce era prea limpede.

Apoi prozodia a lăsat locul sincerităţii. Atomii poetici nu au mai avut nimic în comun. Doar agitaţia. Tristan Tzara nu semăna cu Gherasim Luca decât prin faptul că operele lor sunt ilizibile. Suflul poetic a refuzat orice alt acoperământ decât spuma propriei învălmăşeli. Poetul modern ambiţionează reducerea realităţii la sine, în vreme ce poetul vechi încerca amplificarea sinelui în realitate. Ispravă pe care o realiza prin prozodie. Ceea ce s-a câştigat în spontaneitate s-a pierdut în amplitudine. Din limbaj public, arta a devenit iconoclastie privată. Şi împreună cu trupul poeziei a dispărut şi cel al poetului.

Pierzându-şi măsura, poezia şi-a pierdut şi autorul. „Rostirea poetică" (*poetic diction*) era un stoc de epitete, fraze şi rime care validau poezia ca rostire diferită de limbajul cotidian. Uneori această manieră putea fi ridicolă, dar ridica poezia de la statutul de rictus grafic, la cel de elaborată contemplare lingvistică. „Sentimentul", „geniul", „ideea" aveau chip prozodic. Şi printre trăsăturile acestui chip intrau elemente tradiţionale şi inovaţii după *decorum*. Poezia, ca şi neamul omenesc, avea o istorie şi un „cod genetic". A citi o poezie de la 1700 înseamnă să-i citeşti şi precursorii: „pentru că noi, scriitorii, avem şi noi descendenţa noastră directă şi clanuri, ca alte familii". A vedea un poet însemna în ultimă instanţă a vedea tradiţia şi chipul poeziei. A te convinge că poezia e întrupare şi continuum. Că nu e doar duh deşucheat, ci împăcare de contrarii. Duhu-îmbrăca greutatea cuvântului. Metrul, rima, tehnica, poate micşorau focul ideii, dar îl şi protejau, ajutându-l să dureze mai mult decât o scăpărare. Poezia intra în firea lucrurilor prin nervurile iambilor.

Parcă din textura artei şi-a oamenilor de-acum lipseşte pelicula de argint care ne transforma în oglinzi. Ne-am întunecat.

Dragoş COJOCARU

CITAT ŞI PARAFRAZĂ PROFETICĂ BIBLICĂ ÎN OPERA *NABUCCO* DE VERDI

Opera *Nabucodonosor* (prescurtat, *Nabucco*) a însemnat primul mare succes al lui Giuseppe Verdi şi trecerea compozitoriului în prima linie a teatrului muzical italian. Este compusă pe un libret al lui Temistocle Solera, care, la rândul său, s-a inspirat din drama franceză *Nabuchodonosor* de Auguste-Anicet Bourgeois şi Francis Cornu. Premiera a avut loc la Teatro alla Scala din Milano în anul 1842. În operă, acţiunea se desfăşoară în jurul anului 586 î.Hr., când asiro-babilonienii cotropesc Ierusalimul şi îi duc în sclavie pe evrei la Babilon. Cârmuitorului babilonian titular, cunoscut tradiţiei mai ales din cartea biblică a lui *Daniel*, i se opune, dinspre partea iudaică, marele preot Zaccaria (nume, de asemenea, de rezonanţă biblică, mai precis profetică, însă a cărui existenţă istorică datează cu două secole mai târziu): el îşi încurajează mereu seminţia şi se roagă ardent pentru ea. Iar, la un moment dat, activitatea patriotic-religioasă a acestei impunătoare figuri sacerdotale se manifestă sub forma unei profeţii, ce constituie obiectul analizei noastre de mai jos.

Profeţia lui Zaccaria face parte din actul al treilea al melodramei[1] şi constituie, în intenţia libretistului şi a compozitorului, punctul central al acestei scene, intitulate, tocmai, *La profezia*. Actul se desfăşoară sub *motto*-ul „*Le fiere dei deserti avranno in Babilonia la loro stanza insieme coi gufi, e l'ulule vi dimoreranno*", care, ca şi în cazul celorlalte acte, este preluat din *Ieremia* (50:39)[2]. Intervenţia solistă a pontifului[3], susţinut ulterior de vocea colectivă, este plasată imediat după faimoasa pagină corală „*Va pensiero*", în care evreii duşi în robie în Babilon îşi deplâng, pe malul Eufratului, servitutea şi patria pierdută.

[1] Libretul operei *Nabucco* la care ne raportăm este cel publicat în volumul: Verdi, *Libretti*, Mondadori, Milano, 2000.

[2] În ediţia românească a Societăţii Biblice, acest pasaj apare tradus după cum urmează: „De aceea fiarele pustiei se vor aşeza acolo împreună cu şacalii, şi struţii vor locui acolo" (*Ier*. 50:39). Ca în multe alte cazuri de traducere a Bibliei, întâlnim aici o spectaculoasă variaţiune animalieră, în care bufniţele din ediţia italiană sunt înlocuite în cea română de şacali (aşadar, mamifere în loc de păsări), iar huhurezii cedează poziţia, totuşi în perimetrul aceleiaşi supraclase, supradimensionaţilor struţi.

[3] „Această splendidă arie de bas (ce se întinde la *fa* grav la *fa* acut)", notează pretenţiosul Jacques Bourgeois (*Giuseppe Verdi*, trad. rom., Editura Eminescu, Bucureşti, 1982).

Nemulţumit de atitudinea defetistă generală a poporului (şi, am adăuga noi, indiferent la splendida reuşită muzicală a lui Verdi[1]), marele preot începe, într-un scurt recitativ de patru versuri, prin a le reproşa exilaţilor această lamentaţie, ce pare demnă mai curând de nişte „femei neajutorate" (*femmine imbelli*). Imediat, el îşi îndeamnă „fraţii năpăstuiţi" (*angosciati fratelli*) să se ridice, întrucât prin gura lui grăieşte Domnul (*sul mio labbro favella il Signor!*). După acest succint recitativ (însumând şi două interogaţii retorice, plus exclamaţia abia citată parantetic) are loc profeţia propriu-zisă, menită a întări spiritele abătute ale înrobiţilor prin configurarea unui viitor al implacabilei răzbunări divine ce va lovi pe asiro-babilonianul asupritor[2]. Textul numără douăsprezece versuri (punctate de alte nu mai puţin de cinci semne de exclamaţie), versuri pe care, aici, le vom înşira analitic, intercalând, după cum obişnuim, tălmăcirile în limba română, parafraze ce rezolvă topica hiperbatică şi scurte comentarii.

Zaccaria începe prin a-şi anunţa capacitatea profetică prin excelenţă: aceea de a citi în bezna viitorului (*Del futuro nel buio discerno*...): imaginea rezultată este, din capul locului, aceea, îmbărbătătoare, a libertăţii redobândite, închegată sugestiv sub forma lanţului nedemn sfărâmat în cele din urmă (*Ecco rotta l'indegna catena!...*). Explicaţia succesivă este una de natură războinică: asupra teritoriului locuit de nelegiuiţii babilonieni se repede, furios în simbolica-i grandoare justiţiară, leul lui Iuda (*piomba già sulla perfida arena/ del leone di Giuda il furor!*)[3]. Drept consecinţă ultimă, definitivă şi definitorie, a acestei divine intervenţii, devastatul peisaj babilonian va conţine, în neadăpost, doar osemintele nedemnei seminţii (craniile evidenţiindu-se la modul romantic), peste care vor adăsta numai hidoase lighioane ale pustiei: hienele şi şerpii (*A posare sui crani, sull'ossa/ qui verranno le jene, i serpenti!*). În absenţa neamului anientat cu împărat cu tot, praful şi pulberea măturate de vânt vor fi acum „stăpânite" de o (pentru noi înfiorătoare) „tăcere fatală" (*Fra la polve dall'aure commossa/ un silenzio fatal regnerà*). Pe acest fundal deja dezolant al silenţioasei pustietăţi,

[1] „De o liniară puritate şi de o simplitate solară", scrie Giuseppe Tarozzi (*Giuseppe Verdi. Vita e opere*, SugarCo Edizioni, Milano, 1980, p. 68).

[2] Piero Mioli caracterizează lapidar această profeţie drept „michelangiolescă" (*Il melodramma romantico*..., Mursia, Milano, 2017, p. 315).

[3] Inconfundabil în măreţia sa monarhică, leul ca simbol al dreptăţii atotputernice a lui Dumnezeu figurează în Vechiul Testament: elocvent în *Osea* (13:8), dar şi, mai devreme, în *Isaia* şi în *Plângerile lui Ieremia*. În Noul Testament, regele animalelor îl va simboliza cu precădere pe Iisus Hristos. Alteori, ferocitatea leului îl propune, dimpotrivă, ca o imagine a diavolului (bunăoară în 1 *Petru*, 5:8).

unicul semn de viaţă va fi unul, prelungit şi repetat, de rău augur (cum ar fi zis vechii romani): tristele tânguiri prevestitoare de moarte ale bufniţei, aport profetic animalier van doar în aparenţă (stridentă *vox clamandis in deserto*), de fapt el însuşi garanţie a pustietăţii perpetue, în incertitudinea vizuală a peisajului crespuscular (*Solo il gufo suoi tristi lamenti/ spiegherà quando viene la sera...*)[1]... Profeţia se încheie, din nou în tonalitate exclamativă, prin anunţarea ştergerii complete de pe faţa pământului a trufaşului Babilon (*Niuna pietra ove surse l'altera/ Babilonia allo stranio dirà!*). Textual, Zaccaria declară că nici o piatră nu îl va mai informa pe trecător unde s-a ridicat semeaţa cetate a Babilonului. Ca atare, în profeţie, condamnării fizice prin eradicare definitivă i se asociază (ca să ne exprimăm din nou în termeni latini) o *damnatio memoriae* până la sfârşitul timpurilor.

Această fulminantă profeţie a marelui preot Zaccaria – care, cum am văzut, preia elemente din scrierile profetice ale Vechiului Testament (în special din *Ieremia*, de unde sunt asumate şi *motto*-urile celor patru acte ale operei) – funcţionează, în cadrul generic al acestei melodrame romantice, în care gustul exotic şi istoricizant al epocii se altoieşte pe solida tradiţie vetero-testamentară, ca un act premonitor al unei justiţii divine coincidente cu o pertinentă şi, în cele din urmă, înfăptuită justiţie poetică. De la premiera operei *Nabucco* mai aveau să treacă nouăsprezece ani de ocupaţie austriacă, până la proclamarea, în 1861, a Regatului unit al Italiei sub sceptrul lui Vittorio Emmanuele al II-lea...

Daniela ANDRONACHE

Forţa profeţiei în poemele dramatice *Manfred* şi *Cain* ale lui George Gordon Byron

Manfred, personajul poemului dramatic cu acelaşi titlu, scris de Byron între anii 1816-1817, ni se înfăţişează dintr-o perspectivă tulbure într-un moment de adâncă criză existenţială. Chinuit, se pare, de o vină de el ştiută, Manfred, care se află singur în faţa castelului său din Alpii

[1] Remarcăm aici măiestria poetului Temistocle Solera în materie de punctuaţie: dacă impactantele imagini de marţială distrugere punitivă sunt marcate cu semne exclamative, reiteratele ţipete lamentoide ale bufniţei ne apar, profeţie în profeţie, presărate cu puncte de suspensie...

superiori, convoacă în miez de noapte „duhuri din pământ şi din văzduhuri" pentru a le adresa o dorinţă arzătoare.

La chemarea acestuia, duhurile nu pregetă să îşi facă apariţia şi curioase îl întreabă: „Pământ, vânt, noapte, munţi, ocean, văzduh/ Şi steaua ta, la semnu-ţi au venit./ Copil al humei, fiecare duh/ Te-ntreabă-acum: ce ai de poruncit?// Uitare.//Pentru ce şi-a cui?/ A tot/ Ce-i înlăuntrul meu, citiţi-o colea."[1] răspunde Manfred.

Însă cererea lui nu îi poate fi îndeplinită de aceste spirite care îi răspund: „Noi suntem veşnici/ Şi nu ştim ce-i uitarea. Pentru noi,/ Azi, mâine, ieri înseamnă clipa asta."[2] Înfuriat, Manfred le dă replica: „O, spirit blestemat! Ce vrei să fac cu zilele?/ Şi-aşa-s prea lungi. Piei. Du-te!"[3]

Uitarea ar fi fost izbăvirea de care el avea nevoie, dar, din dialogul dintre materie şi spirit, este evident faptul că raportarea la anumiţi termeni, cum ar fi uitarea, nu este operantă. Şi, totuşi, Manfred nu renunţă la dialogul cu aceste spirite şi le adresează o provocare: aceea de a-şi lua un chip şi de a le privi în faţă. Manfred încearcă materializarea spiritelor şi aducerea lor la starea lui de existenţă în vederea stabilirii unei mai bune comunicări.

Unul dintre spirite acceptă provocarea şi ia înfăţişarea unei femei frumoase, care lui Manfred îi trezeşte amintiri tulburătoare. Acesta se prăbuşeşte fără simţire, după care spiritul face următoarea profeţie: „Luna când va fi pe apă/ Licuriciu-n ierburi crude,/ Meteorul peste groapă,/ Năluciri de foc pe unde;/ Când din cer cădea-vor stele/ Şi ţipa-vor cucuvele,/ Iar sub dealu-ntunecat/ Fi-va crângul nemişcat;/ Duhul meu asupra ta/ Va pluti, te va chema.// Şi-oricât vei dormi de greu/ Duhu-ţi va fi treaz sub cer,/ Căci sunt umbre ce nu pier,/ Gânduri ce se-ntorc mereu:/ Singur, fost-ai tu vrăjit./ Niciodată să nu fii,/ Ca-ntr-un giulgiu învelit,/ Strâns în norii străvezii,/ Vei rămâne în veci de veci/ Sub puterea vrăjii reci.// Ochii n-au să vadă cine/ A trecut, dar nevăzut/ Pururea voi fi cu tine,/ Nelipsit, ca şi-n trecut;/ Când ai să-ţi întorci privirea/ Spăimântat, vei fi uimit/ Că nu sunt pe nicăirea,/ Că şi umbra ţi-a pierit,/ Şi-ai să ştii cât e de-ascunsă/ Vraja-n sufletu-ţi pătrunsă."[4]

Profeţia spiritului continuă în aceeaşi linie sumbră pentru Manfred: „Glasul şi versetul magic/ C-un blestem te-au însemnat,/ Duhul hăului noptatec/ Într-un lanţ te-a-nfăşurat,/ Parte n-au de bucurie,/ Glas de vânt te va opri,/ Nici în noaptea cea târzie/ Nu ţi-e dat a te-odihni,/ Şi-ai să

[1] Byron, *Opere – Manfred*, traducere Virgil Teodorescu, Editura Univers, 1990, p. 11
[2] Ibid.
[3] Ibid., p. 12
[4] Ibid., p. 13

dorești să piară/Soarele ce te-mpresoară.(...)/ Pe zâmbirea ta cea goală,/ Pe-al minciunilor abis,/ Ochiul ce virtutea-nșeală,/ Cugetul perfid și-nchis,/ Pe vicleana bunătate/ Ce e-n inimă venin,/ Și pe Cain, al tău frate,/ Desfătări schimbate-n chin-/ Vei purta-n a ta ființă/ Iadul tău de suferință."[1]

Conform acestei profeții, Manfred pare condamnat la o viață în suferință, sub robia blestemului și a vrăjilor, fapt ce contrastează total cu dorința lui de a uita și de a se elibera de propriul chin.

În final, spiritul își întărește profeția cu următoarele cuvinte: „Te botez, și-acestei soarte/ Pururi fi-vei hărăzit,/ Somn să n-ai, dar nici de moarte/ Să nu fii nicicând răpit,/ Să-ți răsară doar în față/ Ca un spectru de temut./ Iată: vraja prinde viață,/ Lanțul se-nfășoară, mut,/ Ți-a pătruns în duh și-n minte/ Greul farmec din cuvinte."[2]

Prin această profeție, spiritul misterios îi hărăzește lui Manfred o soartă atipică și deloc fericită. Cuvintele profeției sunt lucrătoare în sens distructiv și par a cădea ca un trăsnet pe capul bietului Manfred. Vraja și blestemul prind viață prin cuvinte și îi marchează destinul în mod implacabil.

În actul al II-lea, se confirmă împlinirea cuvintelor profeției. Manfred o întâlnește pe Zâna Alpilor căreia îi mărturisește că a ucis-o pe femeia ce-o iubea: „Cu inima-am ucis-o,/ Zdrobindu-i inima care-a secat,/ Pălind treptat în preajma mea. Vărsat-am/ Și sânge, nu de-al ei, și totuși, totuși/ Sângele ei eu l-am văzut curgând/ Fără să îl pot opri."[3] Astfel ni se dezvăluie motivul suferinței exprimate de Manfred în primul act al poemului. Tot acum capătă sens dorința lui ardentă de a se lăsa pradă uitării și de a se elibera de chinul rememorării odioasei fapte.

În confesiunea pe care Manfred o face Zânei Alpilor, acesta vorbește despre nenumăratele sale încercări de a-și șterge crima din memorie dar fără sorți de izbândă. Totodată, el vorbește și despre chinul de a trăi veșnic așa cum îi fusese profețit: „În vis/ M-am cufundat apoi și-n fantezie/ Și-n adâncimea sufletului meu,/ Odinioară mai bogat ca Cresus./ Însă talazul m-a târât din nou/ În nepătrunsul abis al cugetării./ M-amestecai cu lumea, căutând/ Uitarea peste tot, dar nicăierea/ N-am dat de ea, și vreau să aflu unde/ Se ascunde. Căci știința, arta mea,/ Ce cucerite-au fost cu-ndelungată/ Și supraomenească încordare,/ Nu-mi vin în ajutor, trăiesc cu chinul,/ Și sunt sortit de-a pururi să trăiesc."[4]

---

[1] Ibid., p. 13-14
[2] Ibid., p. 14
[3] Ibid., p. 25
[4] Ibid., p. 26

În finalul poemului, Manfred moare ca orice muritor, nu înainte de a-şi ispăşi fapta printr-o îndelungată penitenţă –„Eu port/În mine chinul celor făptuite."[1] Cel care constată moartea lui Manfred este abatele cu care acesta avusese o convorbire înainte de a muri –„Din lut zburat-a duhul. Încotro?/ O, mă-nspăimânt să mă gândesc! S-a dus..."[2]. S-a dus probabil să îşi întâlnească iubirea şi să îşi primească iertarea câştigată după o viaţă de zbucium şi suferinţă.

Şi poemul *Cain,* publicat de Byron în 1821, conţine o serie de profeţii. Mai întâi de toate, trebuie menţionat faptul că acest poem dramatic repovesteşte mitul biblic din perspectiva lui Cain care este revoltat împotriva tuturor, inclusiv a divinităţii. De aceea, tonul lui este în general unul plin de patos şi uneori de ostilitate şi ironie.

Cain este revoltat împotriva părinţilor săi care au gustat din Pomul cunoştinţei binelui şi răului, fiind izgoniţi din rai pentru acest lucru. Un alt motiv de revoltă este provocat de faptul că e nevoit să suporte pedeapsa divină din vina lui Adam şi a Evei şi anume să aibă experienţa morţii, de care se teme îngrozitor. Tot din cauza acestei experienţe a morţii este revolta lui se îndreaptă şi împotriva divinităţii.

În actul al II-lea, Cain are un dialog cu Lucifer în timpul căruia acesta încearcă să afle ce este moartea: „Atunci ce-nseamnă moartea?/ Cum? N-a spus oare cel ce v-a făcut/ Că moartea-i altă viaţă?"[3] La care Cain răspunde: „Pe cât ştiu,/ El spus-a doar că vom muri cu toţii."[4] Dialogul lor continuă pe aceeaşi temă. Lucifer îşi exprimă speranţa conform căreia Cain va ajunge să cunoască această taină a morţii încercând şi o profeţie în legătură cu acest lucru: „Poate-ntr-o zi destăinui-va taina./ Ferice ziua aceea!/ Da! Ferice!/ Când taina fi-va dată în vileag/ Cu preţul unor agonii cumplite/ Şi-n veci de alte agonii hrănită,/ De miriade de atomi amorfi/ Ce pentru a ispăşi vor prinde viaţă!"[5]

Prin profeţia sa, Lucifer anticipează soarta omenirii care, generaţie de generaţie, va trăi experienţa morţii cu multă suferinţă. În ceea ce îl priveşte pe Cain, după cum am mai afirmat deja, acesta este revoltat din cauza faptului că trebuie şi el să suporte pedeapsa divină pentru păcatul părinţilor, fără însă a avea acces la cunoaştere aşa cum îşi doreşte: „Împart/ Cu tatăl meu, ca fiii lui, destinul,/ Fără-a fi rupt din măr, şi tot ca ei/ Nestăpânind o clipă scump plătita/ Putere-a conştiinţei. Pomu-acela/

[1] Ibid., p. 49
[2] Ibid., p. 50
[3] Ibid., p. 374
[4] Ibid.
[5] Ibid.

Ne-a înşelat căci n-am aflat nimic./ El ne-a făgăduit, cu preţul morţii,/ Cunoaşterea, dar omul ce cunoaşte?"[1]

Răspunsul lui Lucifer vine foarte prompt: „Cea mai înaltă cunoştinţă, poate,/ O veţi afla prin moarte: ea fiind,/ Din toate, cel mai sigur lucru duce,/ Oricum, la cea mai sigură ştiinţă./ De-aceea spun că pomu-a fost cinstit,/ Deşi ucigător."[2]

În ultimul act al poemului dramatic, Cain îl ucide pe fratele său Abel într-un acces de furie în momentul în care cei doi fraţi se pregăteau să înalţe jertfe lui Dumnezeu fiecare pe altarul său. În timp ce „pe altarul lui Abel, rugul aprins izbucneşte într-o coloană de flăcări luminoase spre cer, un vârtej de vânt răstoarnă altarul lui Cain, aruncând roadele în ţărână."[3]

În urma acestui incident, Abel îl îndeamnă pe Cain să pregătească un alt altar de jertfă şi interpretează incidentul ca fiind de rău augur. Furios, Cain refuză să se supună rugăminţii fratelui său pe care îl ucide lovindu-l cu o bucată de lemn pe care o smulge din rugul aprins al lui Abel.

Cu ultimele puteri, Abel se roagă pentru iertarea lui Cain: „Dumnezeule, primeşte/ Pe robul tău, iar ucigaşul iartă-l/ Căci n-a ştiut ce face. Cain! Frate!/ Dă-mi mâna, dă-mi… iar bietei Zillah spune-i…"[4].

La aflarea teribilei veşti, Eva este cuprinsă de o durere profundă şi lansează o serie de blesteme la adresa lui Cain, blesteme care au şi valoare de profeţie: „E vrerea lui! E vrerea-acestui duh/ Cu chipul Morţii, pe pământ adus/ De maică-sa, spre-a-l înveli cu leşuri./ O, fie-i viaţa un blestem! Remuşcarea/ Să-l mâie prin deşert, cum fost-am noi/ Goniţi din Rai, până-n ziua-n care/ Copiii lui îi vor întoarce fapta/ Ce-a săvârşit-o el. Iar heruvimii/ Cu aripe şi paloşe de foc/ Să-l hăituiască zi şi noapte. Şerpii/ Să-i taie calea; roadele atinse/ De gura lui să se preschimbe-n scrum;/ Să mişune în culcuşul lui de frunze/ Înveninate scorpii şi în somn/ Să i se-arate cel ucis, iar treaz/ Să fie bântuit de groaza morţii./ Când buza-i arsă întâlni-va apa/ Să se preschimbe râu-n sânge, fie/ Să îl alunge firea, tot ce-atinge/ Să-şi schimbe faţa, să trăiască-n chinuri/ Până în ceasul morţii lui, iar moartea/ Să-i fie mai cumplită ca omorul/ Prin care-a coborât-o între noi!/ Să pleci de-aici omorâtor de frate!/De-acum încolo, până-n fund de vremi,/ Cuvântu-acesta însemna-va Cain./ Şi te-or urî urmaşii tăi, deşi/ Le-ai fost părinte. Să pălească iarba/ Sub talpa ta; copacii

[1] Ibid., p. 378
[2] Ibid., p. 379
[3] Ibid., p. 399
[4] Ibid., p. 401

să te-alunge;/ Pământul să te frigă iar ţărâna/ Să-şi lepede mormântul; să n-ai parte/ Nici de lumina soarelui şi nici/ De cerurile sfinte."[1]

Profeţie sau nu, Cain a devenit de-a lungul timpului arhetipul ucigaşului. Numele său este sinonim cu crima iar posteritatea îi păstrează până astăzi o tristă amintire.

Cristina RUSU

„Cânta-voi acum iubitului Meu/ Cântarea celui iubit al Meu pentru via Mea" profeţia cînt a lui Isaia

Literatura profetică a Vechiului Testament ne oferă date despre fenomene istorice cu semnificaţii importante. Profeţii au lăsat în scrierile lor informaţii ample despre înflorirea sau decăderea Egiptului, apariţia şi dispariţia imperiului asiro-babilonian, medo-persan, roman dar şi date despre oamenii de rînd striviţi de umbrele acestor mari imperii. Sănătate sau molimă, pace sau război, bucurie sau întristare, credinţă şi necredinţă, totul se mişca în sînul lui Israel. Pentru că Israel nu era un neam ca oricare altul, ci poporul rînduit şi ales de Dumnezeu.

În dramatica istorie a fiilor lui Israel, de-a lungul multor secole, monoteismul, corupţia, nedreptăţile făcute sărmanilor, carenţele de autoritate ale castei preoţeşti şi încălcarea legămîntului dintre Dumnezeu şi Israel, duc la apariţia acestor personaje ale profetismului menite să trezească conştiinţe, să aducă oamenii la pocăinţă, evitînd astfel mînia lui Dumnezeu şi dezastrele.

Personalitatea cea mai complexă a acestui curent a fost Isaia, pe numele adevărat Isaiah (în ebraică cu semnificaţia „Domnul este mîntuire"). El este conştiinţa lucidă a poporului său în momentele de criză religioasă şi morală. Isaia este ales de Dumnezeu şi acesta îi vorbeşte încredinţîndu-i misiunea de a-i ajuta pe semenii săi. El este un predicator, dar şi un poet care transmite prin viu grai cu mare îndemînare prin metafore, comparaţii, parabole, hiperbole, avertismentele care vin de la Dumnezeu.

Isaia şi-a desfăşurat misiunea profetică pe durata a patruzeci de ani (740-700). Imediat după Amos (care la rîndul lui a fost un profet, o voce mai puţin strălucitoare şi răsunătoare decît a lui Isaia), aparţinînd unei familii nobiliare din elita ierusalimică, el devine o personalitate publică de prim rang, cu o imensă autoritate sub domnia a patru regi: Ozia, Iotam, Ahaz şi Iezechia. Pe tot timpul vieţii sale, Isaia nu oboseşte să mustre, să avertizeze, să sfătuiască, să încurajeze şi să ţină mereu în echilibru poporul, care hăituit de

[1] Ibid., p.405

războaie avea nevoie de o voce tonică, fermă dar şi blîndă, un ajutor potrivit pentru aceste suflete. El face toate acestea şi nu oricum, ci cu multă dragoste, alături de cuvinte potrivite, cuvinte pline de poezie şi inspiraţie divină.

Chiar la începutul activităţii sale profetice, Isaia scrie un poem de o remarcabilă frumuseţe artistică, *Iubitul şi via sa*. În acesta, „iubitul" este Dumnezeu iar „via" este poporul lui Israel; este asemănat cu o plantaţie de vie pe care Tatăl a pregătit-o ca moştenire pentru preaiubitul său Fiu, dar pe care, pînă la momentul cînd Fiul o va lua în posesie, a încredinţat-o spre lucrare şi îngrijire unor viticultori, căpeteniile religioase şi civile ale poporului. „Cânta-voi acum iubitului Meu/ cântarea celui iubit al Meu pentru via Mea./ Iubitul Meu avea o vie/ pe un deal înalt, în pământ roditor." Cît de frumos începe acest poem, mai ales pentru jocul de cuvinte pe care îl foloseşte profetul. În originalul ebraic dealul înalt este „corn" – adică, aşa cum menţionează şi Sfîntul Hrisostom – el este un „deal încet". Strugurii nu pot fi plantaţi pe un deal cu o pantă foarte înclinată, şi atunci, acest joc de cuvinte dă greutate artistică textului. De aici putem merge cu interpretarea mai departe, atunci cînd Iisus vorbeşte despre vie în „Parabola lucrătorilor de la vie" (lucrătorilor nevrednici). Această „plantaţie de vie", moştenire pentru Fiul său, Dumnezeu a început-o, a crescut-o şi a îngrijit-o începînd cu Avraam şi familia lui. Această „vie", Dumnezeu a luat-o din Caldeea, a crescut-o în Egipt (şi în Ps, 80, 9), a mutat-o provizoriu pentru desăvârşire şi rodire în ţara Canaanului (şi în Isaia 55, 1), urmînd să o stabilească definitiv în împărăţia cerurilor. Isaia construieşte poemul atît de dulce: „Vreau să cînt o cîntare de dragoste pentru iubitul meu. Iubitul meu avea o vie pe un deal mănos. A săpat-o, a curăţat-o de pietre şi a plantat viţă aleasă, a construit un turn în mijlocul ei şi a pus un teasc în ea, a aşteptat să facă struguri, dar a făcut aguridă" (Isaia 5, 1-2). Via Domnului oştirilor este casa lui Israel şi bărbaţii lui Iuda sînt plantaţia plăcerii lui. El se aştepta la judecată şi, iată, sînge vărsat; la dreptate şi, iată, strigăte de apăsare" (Isaia 5, 7).

Poemul, după cum se observă, combină mai multe specii literare. Versurile de bază ţin de la a doua jumătate a versetului unu şi pînă la versetul al doilea, în rest el este o pildă alegorică ce ţine în atenţie cititorul, pentru că nu dezvăluie personajele decît la sfîrşitul poemului. „Căci via Domnului Atotţiitorul e casa lui Israel/ şi omul din Iuda e tânăra lui odraslă iubită;" Şi totuşi, ş-ar fi putut intui însă dezlegarea, pentru că termenii folosiţi pentru „prieten"/ „iubit" (în ebraică, yedid şi dod) apar în Vechiul Testament, în legătură cu omul iubit de Dumnezeu (Deut. 32, 12; Ier. 11, 15; Psalm 59, 5; 107, 5; 126, 2). Acest poem seamănă foarte mult cu parabola profetului Natan, rostită împotriva lui David (2 Regi 12, 1-14) iar compoziţia lui este şi o cântare de dragoste: „Vreau să cânt pentru iubitul meu cântecul lui de dragoste pentru via lui". Limbajul scripturistic o numeşte pe femeia iubită vie sau grădină: „Via mea este la mine acasă", aşa cum găsim şi în *Cântarea cântărilor*; „Iubitul meu să vină, în grădina sa să intre şi din roadele ei scumpe să culeagă, să mănânce".

Aceeaşi metaforă o găsim şi în Noul Testament, pentru că cel care versuieşte este prietenul viticultorului şi seamănă prin aceasta cu „prietenul mirelui" din Ioan 3, 29. Dar „Cu gard am îngrădit-o,/ [...] şi-am aşteptat să facă struguri,/ dar ea a făcut scaieţi." Mesajul important este că Israelul, reprezentat de vie, nu a adus roadele aşteptate, iar, viticultorul, Dumnezeu, îl va pedepsi. Distrugerea ei, permisă de Dumnezeu, face aluzie la cucerirea asiriană, una dintre temele importante ale profeţiei lui Isaia: „Îi voi lua gardul,/ şi ea va fi de jaf;/ îi voi surpa zidul,/ Şi-Mi voi părăsi via". Sau cum scrie Sfîntul Grigore de Nyssa ca interpretare; „Strica-voi gardul ei şi ea va fi pustiită, dărâma-voi zidul ei şi va fi călcată în picioare. Şi o voi pustii! Nu va mai fi tăiată, nici săpată şi o vor năpădi spinii şi bălăriile", „căci de cîte ori intervin calamităţile naturale şi pământul refuză să ne dea roadele aşteptate, deşi l-am lucrat, e bine să nu-i întrebăm pe alţii, ci pe noi înşine. O preţioasă doctorie împotriva răului este mărturisirea, precum şi grija de a ocoli poticnirile". Gardul viei lui Dumnezeu este Legea lui Moise care separa Israelul de neamuri şi-i păstra pe izraeliţi ca popor distinct pus deoparte pentru Domnul. Teascul reprezintă rodul pe care Israel trebuia să-l fi dat pentru Dumnezeu. Turnul sugerează ochiul veghetor al lui Dumnezeu care avea grijă de poporul său. Viticultorii sînt căpeteniile religioase şi civile cărora Dumnezeu le-a încredinţat, pînă la venirea „moştenitorului", care o va muta în cer, grija plantaţiei. În evanghelie, Iisus moştenitorul plantaţiei de vie, continuă, completează şi desăvîrşeşte istoria „viei", reamintind şi afirmînd că el este moştenitorul viei lui Dumnezeu; că de nenumărate ori Dumnezeu i-a trimis pe robii săi, proorocii, la arendaşii viei sale, poporul lui Israel, cerînd roadele comuniunii, sfinţeniei şi iubirii, dar ei i-au prigonit pe prooroci, pe unii i-au bătut şi pe alţii i-au omorît. În cele din urmă, Dumnezeu l-a trimis pe Fiul său, spunînd: „Îl vor primi cu cinste pe Fiul meu" (Mt. 21, 37). Atunci arendaşii viei şi-au spus: „Iată moştenitorul. Veniţi să-l omorâm şi să punem mâna pe moştenirea lui" (Mt. 21, 38). Sfîntul Vasile Cel Mare dă o cu totul altă interpretare versurilor. El spune că la început vedem o „ameninţare adusă împotriva viei după dreapta judecată a lui Dumnezeu". Urmează însă o exegeză cu sensul literal: „Personajul care proclamă oda este Duhul Sfânt, care cântă cântarea pentru via iubită. Iar această cântare este a Celui iubit. Dar cine este Cel iubit prin fire, dacă nu Cel Unul-Născut, Cel bun prin Sine, de Care tuturor le este dor, a Cărui iubire este sădită în mod natural şi nespus în gândurile tuturor celor raţionale?". Cel iubit este Dumnezeu Fiul, Iisus Hristos, iar Cel care cîntă este chiar Duhul Sfânt.

„Coasta mănoasă" (corn, în textul original) pe care e sădită via, rămîne uscată şi fără sevă. Sf. Vasile aminteşte de tradiţia despre locul Golgotei, unde ar fi fost mormîntul lui Adam. Craniul lui, „cornul", ca os al capului, a fost arătat ca o privelişte nouă omului care pînă atunci nu cunoscuse moartea. Dar în acelaşi loc s-a făcut prin înălţarea crucii Mîntuitorului un loc mănos al binecuvîntării. Îngrijirii viei deschide posibilitatea unei exegeze alegorice deosebite. Gardul sunt poruncile date poporului Israel, plantarea butucilor

înseamnă sădirea israeliților în pământul făgăduinței. Soiul nobil al viei este dat de descendența din Avraam, Isaac și Iacov. Turnul zidit în mijlocul viei reprezintă Templul din Ierusalim. Slujindu-se apoi de un joc de cuvinte în limba greacă, Sf. Vasile arată că vasul pentru teasc (prolenion), în care se zdrobeau strugurii, este sinagoga, iar teascul propriu-zis (lenos), recipientul în care se adună mustul, este Biserica. Cele două spații sunt legate între ele, fapt sugerat și de rădăcina comună a cuvintelor, dar particula pro arată că sinagoga precedă Biserica și va fi înlocuită de aceasta.

Roadele cerute viei sînt faptele bune. Dar în loc de struguri, via a rodit, după Septuaginta, nu doar „aguridă" (struguri acri - ebraicul beâușim), ci „spini", adică și-a modificat felul rodirii, producînd împotriva naturii. „Adică - explică Sf. Vasile – via, în loc să bucure era gata să-i înțepe pe cei care se apropiau. După Septuaginta, Sf. Vasile citește și „omul din Iuda e tânăra lui odraslă iubită;" la singular și la vocativ: „omul din Iuda", Acesta fiind identificat cu Hristos. Dumnezeu Se coboară la nivelul omului, devenind și El martor împotriva viei.

Și pedeapsa are o explicație alegorică. Dărîmarea gardului înseamnă desființarea Legii: „Cel care a desființat prin învățături, adică prin contemplările înalte, păzirea literei trupești și umile a Legii, Acela a dărâmat peretele din mijloc al gardului, fără să-și lase poporul neîngrădit, ci cuprinzându-l într-o singură curte, ca să fie o singură turmă și un singur Păstor".

Îndepărtarea gardului înseamnă retragerea pazei date de îngeri și lăsarea sub puterea demonilor. Nefiind tăiată, via își risipește puterea în corzi, frunze și cârcei, adică în lucruri inutile, și nu face vinul care va fi ținut în cămările împărătești. Faptul că nu e săpată se referă la sufocarea sufletului cu bogății și griji lumești, închipuite de spini. Sf. Vasile Îl numește pe Hristos adevărata vie, după Evanghelia lui Ioan (15, 1-2), încît orice ramură nu poate aduce rod decît întru Hristos.

Pentru Sf. Vasile, Vechiul Testament nu își împlinește sensul deplin decît reflectînd în fiecare amănunt, aparent nesemnificativ, taina hristologică. Sensul literal descoperă adîncimea reală a Scripturilor.

„Via Domnului", începută cu Avraam, crescută un timp în Egipt, mutată în Canaan, adăugată cu alte ramuri păgîne, altoită și desăvîrșită în rănile lui Iisus pe cruce, după un timp de probă și de rodire pe pământ, va fi mutată definitiv la a doua venire a lui Hristos în rai.

Secretul aducerii de roade vrednice în Hristos constă în identificarea noastră cu Iisus cel iubitor, cel ascultător, cel slujitor, cel jertfitor pentru alții. Rodirea spirituală trece întotdeauna prin identificarea cu Iisus.

Isaia profețește alcătuind versuri simbolice ce impresionează: „Vai celor ce numesc răul bine și binele, rău,/ celor ce fac întunericul lumină și lumina, întuneric,/ celor ce fac amarul dulce și dulcele, amar!". Sfîntul

Teodoret al Cirului spune că aici în aceste versuri se aude clar profeția lui Isaia cînd vorbește despre cei care nu cred în adevărul şi puterea profeților.

Note:

Biblia comentată, Poezia Vechiului Testament, Editura Institutului biblic şi de misiune al B.O.R., 2000
Biblia, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2009
Comentariu la cartea profetului Isaia, Sfântul Vasile cel Mare, editura Basilica, Bucureşti, 2009

Diana Dobrița BÎLEA

Lumea închisă într-un vers

Omul a avut dintotdeauna curiozitatea/ nevoia de a cunoaşte viitorul – al său, al familiei, al grupului social, al lumii din care face parte – fapt pentru care profeții au stat de cele mai multe ori la loc de cinste în viața lui. Istoria o consemnează pe binecunoscuta preoteasă Pythia, cea care făcea preziceri la Oracolul din Delphi, templul închinat zeului Apollo. Lumea creştină îl cinsteşte pe proorocul Isaia, supranumit „Evanghelistul Vechiului Testament", cel care a profeţit cu şapte sute de ani înainte că Mîntuitorul se va naşte dintr-o fecioară („Iată, fecioara va lua în pîntece şi va naşte fiu şi se va chema numele lui Emanuel", Isaia 7, 14). Au făcut vîlvă catrenele lui Nostradamus (1503-1566), ce încifrează profeții pe termen lung şi despre care voci mai mult sau mai puțin avizate spun că s-ar fi îndeplinit deja în bună parte. În România, este celebru cazul lui Petrache Lupu din Maglavit. Acesta, între anii 1935-1938, după ce a avut viziunea lui Dumnezeu – „Moşul" îmbrăcat în propriul păr alb, care i-a spus ce să transmită oamenilor –, a fost vizitat de peste două milioane de oameni, unii dintre ei chiar vindecîndu-se miraculos. Chiar şi astăzi, o multitudine de clarvăzători mai mult sau mai puțin oneşti din toată lumea declară că aduc veşti din viitor. Fenomenul profetic este, aşadar, o realitate constantă.

Literatura română nu duce lipsă de poezii profetice. Mulți dintre poeții noştri, privind în zarea evenimentelor dureroase pentru a percepe viitoarele curcubee şi razele mai blânde ale soarelui național, au scris uneori despre ceea ce au simțit că va veni. Sunt poeți care şi-au „văzut" rostul pe lume şi l-au aşezat cu trudă pe hîrtie, în speranța că, aflînd despre lucruri ca acestea, mulți alții să se cerceteze mai cu luare-aminte şi poate să-şi recunoască o menire asemănătoare, în slujba semenilor. „Poetul pătimirii noastre", Octavian Goga, mărturiseşte că şi-a văzut „ursita", cea care i-a menit să scrie poezie: „Atunci, ursita care scrie/ Cărarea din copilărie,/ simțind a cerului dovadă,/ Şi-a zis, zîmbind cu ironie:/ -Nu-l fac canar de colivie,/ Nici cîine paznic de ogradă,/

Nici cal de ham, bun de corvoadă/ Nici vultur de menajerie...// Şi-a scris în carte: Poezie!" (*Poetul*)[1]. Cu patria mereu în suflet, plin de amărăciune şi de neputinţă, tot Goga tuna şi fulgera în 1916 că suntem o „Ţară de secături, ţară minoră, căzută ruşinos la examenul de capacitate în faţa Europei… Aici ne-au adus politicienii ordinari, hoţii improvizaţi astăzi în moralişti, miniştrii care s-au vîndut o viaţă întreagă, deputaţii contrabandişti… Nu ne prăbuşim nici de numărul duşmanului, nici de armamentul lui, boala o avem în suflet, e o epidemie înfricoşătoare de meningită morală"[2]. A trecut de atunci ceva mai mult de un secol, dar cuvintele profetice ale poetului răsună, parcă, mai mustrător ca niciodată în chiar realitatea românească de astăzi. Pe de altă parte, dar tot dintr-o neţărmurită dragoste de ţară, George Coşbuc credea în forţa binelui şi profeţea nemurirea poporului nostru pe acelaşi pămînt românesc: „Patria ne-o fi pămîntul/ Unde ne-or trăi nepoţii,/ Şi-ntr-o mîndră Românie/ De-o vrea cerul, în vecie,/ S-or lupta să ne păzească/ Limba, legea românească/ Şi vor face tot mai mare/ Tot ce românismul are" (*Patria Română*)[3]. Preocuparea poeţilor noştri pentru viitorul ţării a fost întreţinută de meandrele istoriei, deloc puţine. Unii dintre ei s-au străduit să aşeze adevărul în pagină pentru a nu fi uitat, pentru a oferi prezentului şi viitorului modele şi pentru că, aşa cum spunea Nicolae Iorga, „Un popor care nu îşi cunoaşte istoria este ca un copil care nu îşi cunoaşte părinţii". În acest sens, Dimitrie Bolintineanu, relevînd vitejia şi biruinţele repetate ale lui Ştefan cel Mare, dar şi deznădejdea inerentă în urma unei lupte pierdute, îşi imaginează că domnitorul, căutînd un răspuns, o rezolvare, o găseşte în lumea visului, unde o fată frumoasă îi profeţeşte nu doar cîştigarea bătăliei următoare, ci şi un destin de învingător, legat pentru totdeauna de soarta ţării sale: „Mergi pe a ta cale, nu sta niciodată!/ Urmă datoria care ţi-e lăsată!/ Orice-mpiedicare, stavili, vor pieri;/ Cu-orice-mpiedicare ţar-a ta va fi!" (*Visul lui Ştefan cel Mare*)[4].

Dorinţa de unire a românilor a căpătat o aură profetică în poezie. La 1948, atît Vasile Alecsandri, cît şi Andrei Mureşanu scriau în revista ***Foaie pentru minte, inimă şi literatură*** versuri ce reclamau conştientizarea oportunităţii de reunire a fraţilor din cele trei Principate şi care chemau la înfăptuirea marelui deziderat românesc. În numărul din 24 mai 1848 al amintitei reviste, Vasile Alecsandri se adresa românilor pe un ton imperios, prezicîndu-le în acelaşi timp un viitor măreţ: „Voi ce staţi în adormire, voi ce staţi în nemişcare,/ N-auziţi prin somnul vostru acel glas triumfător,/ Ce se-nalţă pîn' la ceruri din a lumii deşteptare,/ Ca o lungă salutare/ Către-un falnic viitor?// Nu simţiţi inima voastră că tresare şi se bate?/ Nu simţiţi în pieptul vostru un dor sfînt şi românesc/ La cel glas de înviere, la cel glas de libertate/ Ce pătrunde şi răzbate/ Orice suflet omenesc?" (*Deşteptarea României*). Aproximativ o lună mai tîrziu, în numărul din 21 iunie 1848, Mureşanu publica, în asentimentul Bardului de la Mircești, poezia *Un răsunet*, devenită astăzi imnul naţional al României şi fiind timp de cîţiva ani imnul Republicii

Moldova: „Deşteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,/ În care te-adînciră barbarii de tirani!/ Acum ori niciodată, croieşte-ţi altă soartă,/ La care să se-nchine şi cruzii tăi duşmani.// [...] Dar noi, pătrunşi la suflet de sfînta libertate,/ Jurăm că vom da mîna, să fim pururea fraţi!" Astăzi, cînd sora Basarabie plînge la porţile României, poeţii de peste Prut îi adună lacrimile şi le sublimează în versuri cu o înaltă rezonanţă, în care speranţa anticipează totuşi o îmbrăţişare pe deplin întregitoare. Grigore Vieru, de exemplu, recunoscînd că poporului basarabean i s-a ascuns adevărul istoric în greii ani ai comunismului, trimite fraţilor români o edificatoare *Scrisoare din Basarabia*[5]: „În vremea putredă şi goală/ Pe mine, frate, cum să-ţi spun,/ Pe mine m-au minţit la şcoală/ Că-mi eşti duşman, nu frate bun.// Aflînd că frate-mi eşti, odată/ Scăpai o lacrimă-n priviri/ Ce-a fost pe loc şi arestată/ Şi dusă-n ocnă la Sibiri.// Acolo-n friguroasa zare,/ Din drobul mut al lacrimei/ Ocnaşii scot şi astăzi sare/ Şi nu mai dau de fundul ei.// Din Basarabia vă scriu,/ Dulci fraţi de dincolo de Prut./ Vă scriu cum pot şi prea tîrziu,/ Mi-e dor de voi şi vă sărut".

Mulţi poeţi şi-au prevăzut moartea, după ce au simţit aripa ei sărutîndu-i insistent. Şi-au imaginat-o, i-au dat un chip, au aşezat-o într-un context, i-au căutat/ dat un sens. Primul gînd al românului zboară la „elegia testamentară" (Perpessicius) *Mai am un singur dor***,** una dintre cele mai cunoscute poezii ale lui Eminescu: „Mai am un singur dor/ În liniştea serii/ Să mă lăsaţi să mor/ La marginea mării, // [...] Cum n-oi mai fi pribeag/ De-atunci înainte,/ M-or troieni cu drag/ Aduceri aminte./ Luceferi, ce răsar/ Din umbră de cetini,/ Fiindu-mi prietini,/ O să-mi zîmbească iar./ Va geme de patemi/ Al mării aspru cînt.../ Ci eu voi fi pămînt/ În singurătate-mi". Nichita Stănescu îşi regizează moartea în trecut, nu de dragul jocului, ci pentru a-şi testa nemurirea pe care i-o asigură statutul de (mare) poet. Răspunsul îl află prin intermediul simplului gest al pescarului, un fel de discipol al apostolului Poeziei: „Mi-am furat trupul de copil,/ l-am înfăşurat/ şi l-am pus într-un coş împletit, - / şi l-am azvîrlit în fluviu/ să se ducă şi să moară în deltă.// Nenorocitul, tristul şi tragicul de pescar milos/ mi-a venit cu el în braţe/ tocmai acum! (*Nod 23*)[6]. Cu o săptămînă înainte de a pleca în cer să polemizeze cu îngerii şi, poate, chiar cu Dumnezeu pentru starea nu tocmai pe placul său a României contemporane, tribunul Corneliu Vadim Tudor a publicat pe pagina sa de facebook un „poem inedit", *Ultima cafea*. Presimţea poetul că va muri? Aşa reiese din dialogul închipuit cu moartea, căreia încearcă să i se împotrivească, incapabil să se resemneze în faţa ei: „Hai, Moarte, să bem o cafea/ Ţi-o fac cu caimac, aromată/ Mai leapădă-ţi coasa cea grea/ Şi mantia asta ciudată.// Te rog să iei loc în fotoliu/ Nu mă supără dacă fumezi./ După cine eşti, Moarte, în doliu?/ De ce tot suspini şi oftezi?// E foarte fierbinte cafeaua/ Nu te grăbi, că te frigi/ Mai lasă-mi pe cer, încă, steaua/ Dacă eu am să mor, ce cîştigi?"

Poezia reprezintă o „lege scrisă" (Nicolae Silade), crinul care bate pentru oameni clopotul de dragoste al lui Dumnezeu, nufărul alb pe întinsele braţe ale Dunării la vărsarea în mare. Paul Sârbu, poetul care trăieşte între apele mirificei delte, dependent de multă vreme de frumos, nu poate asista indiferent la moartea lentă a poeziei. El vine cu o imagine apocaliptică a poporul căzut în capcanele prezentului: „Veţi măcina/ între două pietre de moară:/ stelele/ ca pe nişte boabe de grîu dintr-un lan al morţii/ treierat de combina lunii/ (căci aşa ajung aceste astre/ atunci cînd piere poezia/ - făină pentru stomac!)// Iar eu vă fac această profeţie:/ în curînd veţi fi bîntuiţi/ de o mare foamete/ ce vă va decima pe capete:/ veţi ajunge nişte stomacuri umblătoare/ căci foamea de poezie/ ucide mai mult decît ciuma/ decît seceta, şi mai mult decît toate cutremurele la un loc!" (*Profeţie*)[7]. Băcăuanul Viorel Savin vede greşelile conştiente şi repetate ale semenilor săi fără putinţa de a fi oprite şi de aceea anticipează transmigraţia sufletului lor pe o treaptă inferioară. Poemul *Strania profeţie a fructului dat în pîrg* anunţă tocmai această cădere a omului în lumea regnului vegetal: „între ură/ şi dragoste/ omul îşi altoieşte/ sîngele cu sîngele nostru/ ca să devină puternic// la el/ visele noastre-nfloresc/ se polenizează/ dau rod - / nemuritori, numai odată cu dînsul!// oh, bate vîntule/ vino ploaie/ mîngîie-ne soare!/ pînă la urmă/ omul se va numi zarzăr"[8]. În aceeaşi manieră, dar pe un ton optimist, de resemnare unită cu o frumoasă speranţă, poetul Ion Roşioru are inspiraţia să caute un sens în acea lume vegetală căreia prevede că îi va aparţine: „Şi dacă tot ne-adună umbra în sevă de cireş nipon,/ Să-ţi scriu *ha-uta* pe o frunză, să-mi dai o floare de *O-bon*" (*Şi dacă tot ne facem Terra...*)[9].

Poeţi-profeţi va mai naşte pămîntul acesta şi versuri profetice vor mai curge pe rîul ce poartă omului de pretutindeni apa vie a Poeziei. Important e ca rîul metaforelor să nu sece din cauza indiferenţei ori a pierderii interesului, a emoţiei, a sensibilităţii noastre. Poate că a venit timpul să avem mai multă grijă de aceşti vestitori ai lui Dumnezeu, poeţii. Căci, aşa cum bine spunea Gotthold Ephraim Lessing, „un poet este o lume închisă într-un om..."

Note:

[1]*Poezii*, Octavian Goga, Ed. Ion Creangă, Bucureşti, 1980;
[2] Andrei Pleşu, site-ul *Bloguri*, 3 febr. 2014;
[3]*Cîntece de vitejie*, George Coşbuc, Ed. Minerva, Bucureşti, 1988;
[4]*Poezii*, Dimitrie Bolintineanu, Ed. Eminescu, Bucureşti, 1971;
[5] www.versuri-si-creatii.ro;
[6]*Noduri şi semne*, Nichita Stănescu, Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 1982;
[7]*Raze postume*, Paul Sârbu, Ed. Ex Ponto, Constanţa, 2014;
[8]*Implozia lui Melec*, Viorel Savin, Ed. Princeps Multimedia, Iaşi, 1917
[9]*Clopotul din Dojoji*, Ed. Virtual, 2013

Raul CONSTANTINESCU

POEZIE ORFICĂ – PROFEȚIE

Motto:

„Popoarele – milioanele de oameni din clasele de jos – n-ar ține sute și mii de ani la o religie, dacă ea n-ar fi poezie, și cu atît are o religie mai multă poezie cu cît are mai mult adevăr". (George Coșbuc: „Adevărul în artă",1896)

Din negura timpurilor cînd omul şi-a depăşit limita vegetativă a existenţei şi a început să-şi pună întrebări despre sine în sensul înţelegerii vieții și a originii sale, în timpul activităților zilnice a observat fenomenele în desfășurarea lor, dezvoltîndu-şi astfel gîndirea şi limbajul şi încercînd să-şi explice necunoscutul de care era înconjurat, mister care îl provoca mereu la cunoaştere. În fruntea mulțimilor se aflau cei mai înzestrați, cutezători şi mai înțelepți, bătrînii, inițiații, magii, preoții, poeții, profeții ca vizionari ai viitorului, cei care prin raportarea la divin îşi asumau răspunderea conducerii popoarelor spre o viaţă mai bună, mai dreaptă, mai demnă şi mai luminoasă.

Consultînd „Dicționarul enciclopedic", reținem următoarele sensuri esențiale pentru termenul „poezie": „ (‹ fr., lat.; {s} gr. poiesis „creație") s. f. 1. Modalitate artistică, exprimînd prin multitudinea de sensuri și valori sugestive ale cuvîntului, prin limbajul concentrat, metaforic, o cunoaștere specifică, afectivă, a esențelor lumii reale; arta de a scrie versuri; creație literară în versuri."Astfel, pe parcursul timpului, poezia evoluat complex, pe lîngă lirism incluzînd și epicul și dramaticul.

În lucrarea „Sinteze literare" se precizează că „etimologic, termenul de ***poezie*** provine din fr. poesie, lat. poesis, gr. *poiesis*, *creație*", iar cuvîntul „liric provine din fr. lyrique, derivat din lyre, lat., gr. lyra, lira", întrucît primele creații de acest gen, datînd din Antichitatea greacă, erau recitate cu acompaniament muzical de liră. Muzica, mai apoi muzicalitatea, au rămas, de-a lungul veacurilor, un ideal de atins prin intermediul poeziei, un domeniu în care poezia se întîlneşte cu armoniile lumii. Apoi se nuanțează că „Deşi, în general, termenul poezie este sinonim cu liricul, cu conceptul de discurs confesiv, în care predomină exprimarea directă a sentimentelor, a emoțiilor și ideilor eului liric, literatura conține și un alt tip de poezie - poezia epică. Aceasta s-a aflat deseori în interferență cu liricul, atît în Antichitate, cît și în timpurile moderne. Poezia actuală redescoperă lirismul narativ și acordă libertate modalităților de expresie ale creatorului.

Termenul grecesc „epikos" sau „epos" înseamnă „cuvînt", zicere", ceea ce se exprimă prin cuvînt ori discurs", genul epic ilustrînd intervenția

indirectă, prezența discretă a autorului, mediată prin intermediul personajelor și al faptelor povestite."

Conform dicționarului de neologisme, inițial poetul, „poeta vates" în limba latină înseamnă: „1. ***profet***, *ghicitor* la romani. 2. (astăzi) poet inspirat, cîntăreț. (< lat. vates)". Observăm aici o suprapunere sinonimică a celor doi termeni: poet și profet, în sensul de prezicător, ghicitor al evenimentelor viitoare, sens comun cu cel al magilor care urmărind mișcarea aștrilor preziceau viitorul. Astfel, de la început poetul avea acces la sacralitate și era un sacerdot, prototipul său fiind însuși Orfeu tracul. Poetul orfic, precum preotul, magul, profetul, aspiră spre divin, spre revelarea misterului sacralității tutelare a vieții omului prin cîntarea textului poetic. Începuturile vechii poezii grecești de acum peste 2800 de ani se manifestau ca un cîntec monodic executat de cor, apoi de poeții acompaniați de sunete de liră, ca exprimare a sentimentelor conștiinței colective, a eului plural, colectiv. Dacă poeții și aezii greci și latini își cîntau monodic versurile în acorduri de liră, urmașii lor medievali italieni, francezi, spanioli, germani etc., trubadurii și truverii, goliarzii, barzii etc., de asemenea își cîntau, acompaniindu-se cu chitara, canzonele, șansonetele etc. Astfel avem „Le chanson du Roland", „El cantar del mio Cid", „Il Canzoniere" de Francesco Petrarca etc. Avînd în vedere sinonimia parțială poet/profet, poezie/profeție în sensul de vizionarism/ prezicere a viitorului, se motivează versurile vlahuțiene:

„Unde ni-s entuziaştii, visătorii, trubadurii,
Să ne cînte rostul lumii şi splendorile naturii?
Unde ni-s sămănătorii generoaselor cuvinte,
Magii ocrotiţi de stele, mergătorii înainte,"
(Al. Vlahuță: „Unde ni sînt visătorii")

De asemenea Eminescu în poemul „Epigonii" îl prezintă pe poetul Andrei Mureșanu asemeni unui preot și profet al timpurilor viitoare, în strofa constituită ca un viu elogiu evocator:

„Mureşan scutură lanţul cu-a lui voce ruginită,
Rumpe coarde de aramă cu o mînă amorţită,
Cheamă piatra să învie ca şi miticul poet,
Smulge munţilor durerea, brazilor destinul spune,
Şi bogat în sărăcia-i ca un astru el apune,
Preot deşteptării noastre, semnelor vremii profet."

Luînd în considerare toate aceste constatări putem conchide că poetul este un profet al timpului său. Poetul autentic apare între oameni aidoma unui sacerdot care oficiază un cult străvechi al inițierii întru rostirea sacră, conectat fiind direct la divin, la sacru, la profunzimi și absolut. Poetul este cel care sub puterea inspirației se cufundă în abisul inconștientului

colectiv precum Orfeu în infern, de unde se întoarce cu noi taine existenţiale pe care le dăruieşte odată cu sufletul/sinele său tuturor prin continuu sacrificiu de sine. Precum şamanii, magii, haruspicii, precum profeţii care preziceau viitorul, poetul inspirat este alesul care sondează oracular viitorul, este vizionarul, clarvăzătorul sau altfel spus visătorul care prin continuă jertfire pe altarul cunoaşterii se aventurează singur în mister pentru a smulge noi adevăruri ale vieţii. Poetul apare ca un prezicător, ca un explorator şi depozitar/vigil al tezaurului adevărului pentru care luptă cu sine necontenit, după cum cu totală dăruire spune Eminescu lucid în poezia „Criticilor mei":

„Dar cînd inima-ţi frămîntă
Doruri vii şi patimi multe,
Ş-a lor glasuri a ta minte
Stă pe toate să le-asculte,

Ca şi flori în poarta vieţii
Bat la porţile gîndirii,
Toate cer intrare-n lume,
Cer veştmintele vorbirii.

Pentru-a tale proprii patimi,
Pentru propria-ţi viaţă,
Unde ai judecătorii,
Ne'nduraţii ochi de gheaţă?

Ah! atuncea ţi se pare
Că pe cap îţi cade cerul:
Unde vei găsi cuvîntul
Ce exprimă adevărul?"

Poezia autentică, poezia – sacrificiu plenar şi pretutindenar, poezia iniţiatică este un act magic, o profeţie prin vers, prin cuvîntul Dumnezeu de la necunoscutul început din care venim şi în care ne întoarcem şi ne reîntoarcem neîncetat, aureolaţi de lumina clipei eterne a extazului şi comunicării divine. Poezia se sublimează în athanorul alchimic al cuvîntului de aur. Poet orfic te alegi, precum un profet glăsuieşti, poezie orfică scrii, profeţie scrii! Excelsior!

E S E U

Adrian BUCURESCU

LUMINI SPRE ȚARA-MAMĂ

La un an după Marea Unire din 1918, Lucian Blaga publica, la Sibiu, placheta de versuri „Poemele luminii”, reluată, tot în 1919, la Editura Cartea Românească, în București. S-a dovedit un semn bun pentru țara reîntregită, un adaos sublim la zestrea noastră spirituală, din partea Ardealului, revenit la Patria-Mamă, iar evenimentul a fost salutat cum se cuvine de oamenii de cultură români.

Lucian Blaga venea în noua Românie cu lumină, așa cum se dăruie la Înviere, adică la o nouă trezire la viață a poporului, prin poezie. Iată că și astăzi, din tărîmul românesc din stînga Prutului, un poet vine iar cu lumină, sugerînd limpezirea, primenirea, iluminarea. Este vorba despre volumul de versuri „Plimbări prin lumină”, apărut la Chișinău, semnat de Sergiu Botezatu și superb ilustrat de Sergiu Secuțean.

Ceea ce mi se pare foarte important pentru poet este că, fără a-și pierde originalitatea, se cunoaște că i-a citit pe marii noștri clasici, care răsună discret în versurile lui Sergiu Botezatu, ceea ce, din păcate, este un lucru rarisim la scriitorii debutanți de astăzi. Lumina inundă de peste tot paginile acestui volum, totuși nuanțele ei diferă, căci a o găsi presupune plimbări îndelungi, uneori obositoare, șovăitoare. În lumina prin care umblă el, poate fi... întuneric, cum se vede în poezia „Din avion”:

Cît întuneric în lumină!
Și cîtă viață în mormînt...
Tăcerea mea,
Să plîng în fericiri cu ea...

Atmosfera este pe alocuri ca de Prohodul dinaintea Învierii:
O rugă arde-n lumînări...
Miroase a șoapte plînse...
(„Ruga pedepsei”)

Multe versuri, chiar și cele de dragoste, sugerează un mesaj religios profund, repetînd vechile mistere ale Prohodului și ale Învierii. Iată una dintre cele mai izbutite poezii ale lui Sergiu Botezatu, „La un pas de sine”:

La un pas de moarte să renaști o lume
Pe o răstignire, să învii un zbor.
E doar întuneric, dar arde credința

În privirea tristă a unui trecător.//
Amintirea stoarsă, plînsă fără milă
În pierduta soartă ce-i a nimănui.
La un pas de sine, într-o jale mare
Să taci o tăcere, fiartă-n rugăciuni.

Paradoxal, Sergiu Botezatu îşi putea intitula acest volum şi „Plimbări prin întuneric", dar rezultatul ar fi fost tot căutarea înfrigurată a luminii şi aflării ei, cu toate frumuseţile dar şi cu primejdii inerente. Iată, ca exemplu, poezia „Amintiri cărunte":

Şi iar e întuneric în universul meu,
E obosită ploaia, căzută-n apogeu.
Eu pe lumina oarbă demult m-am răstignit,
Păzind o amintire în timpul risipit.

Pînă la (re)găsirea luminii, rătăcirea prin întuneric presupune o sfîşietoare tristeţe:

Timpul e uitat în cimitire,
Unde-i multă moarte,
Unde-i multă viaţă
În răstignirile din putredele oase
Şi suspinele divine…
S-au uscat copacii în acest oraş,
Cum şi lacrimile tale s-au uscat
Pe-ai mei obraji…
(„Pustiu")

Iată şi un omagiu discret adus celei mai sensibile dintre arte, Poezia, artă ce ascunde încîntări secrete, căci nu toţi pămîntenii sînt demni s-o înţeleagă:

Tu să nu-mi spui că plîngi poezie
Şi tulburi dorinţe genezei închini…
Să fim pe un web într-un fir de antenă,
O lume secretă secret să-mpărţim.
(„Vise despărţite")

Pe una dintre paginile acestei minunate cărţi, stă scris doar atît: Cei ce nu au Patrie nu au nici inimă. Este profesiunea de credinţă dintotdeauna a oricărui poet adevărat, dincolo de orice alte iniţieri şi sentimente, dincolo chiar de măiestrie. „Divina limba mea română" îşi intitulează Sergiu Botezatu un poem.

Plimbări prin lumină" înseamnă aşadar şi plimbări prin divina limbă română, ale cărei acorduri străluminează între Nistru şi Tisa, între Ceremuş şi Dunăre.

Fie dar cu noroc darul acestui poet din partea Basarabiei către Sublima Noastră Mamă, România!

Din Poezia Nordului

Daniel ONACA

Pär Lagerkvist
sau
peregrinul împăcat cu lumea

Scriitorul Pär Lagerkvist (1891-1974) nu este total necunoscut cititorilor români. Câteva din celebrele sale romane, precum *Piticul, Barabas* ori *Călăul* au fost traduse în româneşte şi publicate la fosta editură Meridiane, încă de prin anii 80 (dacă nu şi mai devreme). Sunt povestiri alegorice plasate ba în Italia Renaşterii, ba la Ierusalim, în vremea lui Irod ba într-un han din Evul Mediu, dar care răsfrâng întotdeauna condiţiile existenţiale specifice secolului trecut: nihilismul, violenţa mecanizată a represiunii totalitare, relativismul etc. Sunt cărţi a căror temă e centrată pe problematica legată de locul omului într-o lume în care divinitatea şi-a pierdut rolul de control, în care Dumnezeu este văzut doar ca o simplă proiecţie umană.

Dar Pär Lagerkvist nu a fost doar romancier, ci şi poet. S-a născut în familia unor pietişti din Växjö, oraş din sudul Suediei. În casa părinţilor săi, singurele cărţi erau Biblia şi o carte de cântări bisericeşti. În anii adolescenţei însă, vine în contact cu darwinismul şi cu ideile socialismului, lasă învăţătura creştină în urma sa, dar păstrează interesul pentru poveştile biblice. Între anii 1911-1912 face studii la Uppsala iar din 1910 până în 1920 petrece lungi perioade de timp în Danemarca, Franţa şi Italia. În timpul primului deceniu se consacră criticii de artă, fiind primul autor suedez familiarizat cu pictura cubistă a lui Picasso şi cu celelalte curente postimpresioniste. În afară de astfel de articole mai scrie şi unele în care abordează atât de actuala, la vremea aceea, problematică socialistă.

Tot în această perioadă, autorul întreprinde o călătorie în Grecia şi Palestina, periplu care devine un adevărat pelerinaj la rădăcinile civilizaţiei Occidentale. Experinţa întâlnirilor sale cu Atena, Delphi şi Ierusalim va fi redată abia în anul 1934, în volumul intitulat „Pumnul strâns" (*Knytnäven*). În paginile lui, nu se fereşte să atace vehement cultul violenţei fasciste, dezumanizarea, anti-intelectualismul şi lipsa de reacţie a contemporanilor în

faţa pericolului social ce se profila la orizont. La izbucnirea războiului, în 1939, Pär Lagerkvist se afla pe lista neagră a Gestapoului, listă ce urma a fi folosită în cazul unei eventuale invazii germane a Suediei. Soarta l-a ferit de această variantă, iar în 1940 devine membru al Academiei suedeze, membru onorific al Universităţii din Göteborg, în 1941, şi laureat al premiului Nobel pentru literatură în 1951. Motivaţia acordării premiului era formulată în termeni următori: „pentru forţa artistică şi profunda independenţă cu care, în poezia sa, caută răspunsuri la întrebările eterne."

1. Un copil descoperă lumea

În creaţia sa, Pär Lagerkvist se întoarce iar şi iar la Biblia copilăriei şi la legendele creştine pe care le cercetează, căutând să extragă din ele esenţe ce corespund propriei sale viziuni despre lume. Selectează din ele personaje emblematice plasându-le într-un univers nemilos, marcat de violenţă, unde oamenii orbecăiesc în căutarea sensului vieţii. Poeziile au un ton grav şi întunecat.

Jag har sålt min smärta på ett torg,
blodigt utsmyckad.
Där salubjöds massor av sorg,
nedsölad och styckad.

Mi-am vândut durerea într-o piaţă,
sângeros împodobită.
Unde te îmbie mormane de dureri,
mânjite şi tranşate.[1]

În poemul "Ce am trăit în acea noapte" (*Vad upplevde jag den kvällen*) e abordat un fapt, aparent trivial, din propria-i copilărie – momentul în care, într-o zi de toamnă, băiatul aduce mamei sale lemne de foc de afară. Întâmplarea cu pricina este atât de importantă, încât îi va schimba întregul curs al vieţii. Cu lemnele în braţe, copilul priveşte întâmplător spre bolta cerească şi vede, pentru prima dată, cu adevărat, stelele. Vede lumina lor şi e cuprins de o ameţeală cosmică; are senzaţia că se află sub "o pustietate fără margini":

Jag stod alldeles stilla. Och allting försvann för mig,
allt som funnits förut, allt som varit mitt,
min lilla häst med tre ben, min gummiboll,
min glädje att vakna om morgonen,
solskenet, stenkulorna och den stora kulan av glas,
alla mina leksaker.
När jag kom in till mor igen och lade ifrån mig vedträna
vid köksspisen
märktes säkert ingenting särskilt på mig, säkerligen inte.

[1] Traducerea versurilor îmi aparţine – D.O.

Am stat cu totul nemișcat. Și toate a dispărut pentru mine,
tot ce a fost înainte, tot ce a fost al meu,
căluțul meu cu trei picioare, mingea de gumă,
plăcerea de a mă trezi dimineața,
lumina soarelui, pietricelele și bila mare de sticlă,
toate jucăriile mele.
Când m-am întors din nou la mama și am lăsat lemnele
lângă soba din bucătărie
nu s-a văzut nimic special la mine, cu siguranță nimic.

Aceasta este chintesența scrisului în creația lui Lagerkvist; momentul când autorul devine conștient deopotrivă de măreția existenței și de propria sa nimicnicie. Când copilul se întoarce la mama lui și lasă brațul de lemne lângă cuptor, se așează pe scăunelul său și *știe* că este un ales. Un ales dar și un expulzat căci, chiar atunci și acolo "departe/ de ceilalți", copilul se simte matur și atins de inefabilul mister al existenței. Scriitorul Pär Lagerkvist se naște odată cu trezirea în sinele său a conștiinței existențial-metafizice.

2. O lume fără Dumnezeu

Poemul *Anxietate* (*Ångest*, 1916) a fost declarat adesea ca fiind prima creație literară suedeză de tip expresionist. Scris în timpul primului război mondial el exprimă emoții puternice într-un mod cu totul nou. Incontestabil influențat de Baudelaire și de simboliștii francezi ai vremii sale, textele lui Lagerkvist sunt totuși mai epurate. În plus, proiecția directă a interiorității sale este marcată de educația religioasă primită în casa părintească. (Aici, o fructuoasă paralelă cu Arghezi s-ar impune în mod firesc) Pierderea credinței din copilărie și căutarea lui Dumnezeu, sinonimă cu căutarea sensului vieții, reprezintă nota inconfundabilă a poemelor. Citez mai jos o strofă spre exemplificare.

Min ångest är en risig skog
där blodiga fåglar skrika
Stoltare ödemark finner du nog;
men det kvittar mig nu lika!

Angoasa mea este o pădure cu târșuri
unde păsări sângerânde □ țipă
Pustiu mai mândru vei afla sigur;
dar acum mi-e la fel de egal!

După cum de vede, versurile sunt împănate cu imagini limpezi și extrem de dramatice. Sentimentul de înstrăinare, de excludere, este exprimat cu pregnanță, la fel ca și teama de a nu răspunde așteptărilor, insuportabila rușine de ratare. Prin extrapolare, omul, ca ființă generică, este perceput ca fiind ridicol, iar viața, lipsită de sens.

Volumul "Haos" (*Kaos*, 1919) înmănunchează poezii de factură mai tradiționalistă, dar angoasa continuă să fie o constantă tematică. Un poem tipic

este cel ce poartă titlul "Cel mai frumos e în amurg" (*Det är vackrast när det skymmer*).

Det är vackrast när det skymmer.
All den kärlek himlen rymmer
ligger samlad i ett dunkelt ljus
över jorden,
över markens hus.

Cel mai frumos e în amurg.
Toată iubirea cuprinsă de cer
zace adunată într-o lumină slabă
peste pământ,
peste casa câmpului.

Allt är ömhet, allt är smekt av händer.
Herren själv utplånar fjärran stränder.
Allt är nära, allt är långt ifrån.
Allt är givet
människan som lån.

Totu-i tandreţe, totu-i mângâiat de mâini.
Domnul Însuşi şterge malurile depărtate.
Totul e aproape, totul e îndepărtat .
Totul e dat
omului cu împrumut.

Poemul începe duios, îmbibat fiind de lumina speranţei, dar se încheie lăsând cititorului senzaţia de însingurare şi de pierdere iremediabilă:

Allt är mitt, och allt skall tagas från mig,
inom kort skall allting tagas från mig.
Träden, molnen, marken där jag går.
Jag skall vandra –
ensam, utan spår.

* * *
Totul este al meu şi toate îmi vor fi luate,
în curând toate ale mele îmi vor fi luate.
Copacii, norii, pământul pe care merg.
Şi voi pleca –
singur, fără urme.

3. În căutarea sensului pierdut

În poemele sale ulterioare, autorul este mai degajat, versurile devin mai luminoase. Negura, atât de caracteristică modernismului iniţial, este înlocuită în parte cu o lumina solară prinsă în versuri cu ritm şi rimă. Schimbarea însă nu e dusă până acolo încât poetul să devină sentimental. Poemul *Izvorul* (*Källan*), cuprins în volumul intitulat "Cânt şi luptă" (*Sång och strid*, 1940) ilustrează pe deplin această nouă ipostază.

Jag bär en källa i mitt bröst.
Giv att den ej må sina.
Inom mig hörs dess fjärran röst
som om dess djup var mina.

Port în pieptul meu un izvor.
De n-ar seca nicicând.
În mine se-aude vocea lui îndepărtată
ca şi cum adâncul lui ar fi al meu.

Jag liksom dolda källarsprång hör	*Asemenea izvorului ascuns aud*
som ej hos mig finnas.	*ceea ce nu este la mine.*
Vad är det som min stillhet stör?	*Ce anume îmi tulbură liniştea?*
Vad som jag ej kan minnas?	*Ce anume nu-mi pot aminti?*

Există un conflict de natură religioasă aici. Chiar dacă Dumnezeu e absent, trebuie să existe totuşi o formă de transcendenţă, în măsură să confere existenţei umane o anume dimensiune verticală. Vibraţia textului survine din contradicţia născută între negarea declarată a divinităţii şi incapacitatea de a renunţa definitiv la imaginea ei – ne amintim iarăşi celebrul vers arghezian, *Vreau să te pipăi şi să urlu: Este!.* Tensiunea este generatoare de angoase, desigur. Şi în acest volum oamenii sunt neajutoraţi şi suferinzi. Nici măcar dragostea nu le poate face viaţa suportabilă, iar sensul ei se estompează mereu; se face nevăzut ca într-un fel de joc de-a v-aţi ascunselea tragic şi batjocoritor.

Tărâmul înserării (*Aftonland*, 1953) este considerat de mulţi critici literari drept volumul cel mai realizat al lui Pär Lagerkvist. Poemul *Cine a trecut prin dreptul ferestrei copilăriei mele* (*Vem gick förbi min barndoms fönster*) exprimă nostalgia, ba chiar durerea autorului confruntat cu pierderea copilăriei:

Vem gick förbi,	*Cine a trecut,*
förbi i den djupa barndomsnatten	*în adânca noapte a copilăriei*
och lämnade mig övergiven	*şi m-a abandonat pentru*
för evigt.	*totdeauna*.

Alte poeme redau evadarea dintr-un tărâm perceput ca străin. Călătoria întreprinsă însă devine ea însăşi înstrăinare, o rătăcire în pustiu, sinonimă cu căutarea "zeului care nu este". Deambularea autorul se petrece într-un vid existenţial-metafizic. Este foarte târziu pe pământ în *Tărâmul înserării*; stare manifestată atât la nivel personal, cât şi cultural. Poetul îmbătrânit surprinde amurgul civilizaţiei occidentale. Nu mai poate crede în nimic; religiile şi-au pierdut forţa de seducţie, ideologiile s-au prăbuşit:

Suset i träden,	*Foşnetul din copaci,*
vågens slag mot stranden,	*lovirea valului de mal,*
de stora bergen lång borta –	*munţii mari în depărtare –*
de väcker min längtan.	*îmi trezesc dorul.*
Men inte till någonting här.	*Dar nu după ceva de-aici.*
Till något oändligt långt borta,	*După ceva infinit de îndepărtat,*
någonting för länge länge sen –	*ceva cu multă vreme în urmă –*
Långt före havet, långt före bergen,	*Cu mult înaintea mării, înaintea munţilor,*
långt före vindarna –	*cu mult înaintea vânturilor –*

De-a lungul veacurilor, omul şi-a pus mereu întrebări cu privire la sensul existenţei, fără a reuşi să găsească un răspuns definitiv. A clama absenţa rostului într-o lume întunecată şi nesigură se transformă în cele din urmă într-o altă interogaţie: la urma-urmei, care este justificarea căutării acelui rost? De unde această nevoie?, pare să se întrebe autorul.

Foarte bine primită la momentul apariţiei, cartea lui Lagerkvist a fost şi încă este considerată punctul culminant al creaţiei sale lirice. La peste 50 de ani de la momentul în care au fost scrise, aceste poezii continuă să emoţioneze prin adevărul şi frumuseţea lor.

4. Zarea de la capătul tunelului

Rămânem la capodopera lui Lagerkvist, *Tărâmul înserării*. Autorul caută să depăşească simbolicul ţarc cultural al certitudinilor cotidiene pentru a explora teritorii nesigure, universuri neştiute. În poemul "Ce am trăit în acea seară" (*Vad upplevde jag den kvällen*), este prelucrat motivul migraţiei în vreme ce în "Privesc în urmă cu ochi bătrâni" (*Med gamla ögon ser jag mig tillbaka*), poetul, ajuns la vârsta senectuţii, se minunează de trecerea timpului şi se lasă vrăjit de misterul amintirilor. Este un poem axat pe marile probleme ale vieţii – cel mai lung şi, după mulţi recenzenţi suedezi, cel mai plin de sensuri al său. Pornind de la amintirile din ferma bunicilor din Småland, autorul nu mai simte nevoia de a se revolta împotriva credinţei lor naive, ci le integrează într-un amplu discurs liric. "Mesajul" pare a fi acela că omul vine pe lume ca un străin şi străin rămâne din cauza încăpăţânării sale de a căuta să afle sensul vieţii.

Păr Lagerkvist rezumă viziunea lui despre divinitate în imaginea "aruncătorului de suliţă", ce zvârle suliţa spiritului său prin întuneric. Poetul nu ştie cine o lansează, dar simte în adâncul inimii durerea provocată de vârful ei. Este o viziune paradoxală: zeul incomprehensibil – să-l numim Marele anonim? – fiinţează în inima omului ca o absenţă metafizică, aşa cum reiese din următoarele stihuri:

Vad är djupt som saknad.	*Ce este adânc ca absenţa.*
Vad fyller hjärtat så som tomhet.	*Ce umple inima asemenea golului.*
Vad uppfyller själen	*Ce umple sufletul*
så som längtan efter något som	*precum dorul pentru ceva*
inte finns,	*ce nu există,*
som den vet inte finns.	*care se ştie nu există*.

Multe din versuri exprimă propria incertitudine a poetului, dar şi condiţia esenţială a omului în general, confruntat cu o lume întunecată şi de neînţeles, anxietatea individului lipsit de credinţă, vieţuitor într-un univers din care Dumnezeu este absent. Ilustrative sunt versurile:

Vem är du som uppfyller mitt hjärta med din frånvaro?
Som uppfyller hela världen med din frånvaro?

Cine eşti tu care îmi îmi împlineşti inima cu absenţa ta?
Cine umple întreaga lume cu absenţa ta?

la fel ca şi acestea:

Att jag aldrig må försona mig med livet, inte heller med döden.
Att min väg må vara oändlig, mot ett okänt mål.

Că nu mă pot împăca vreodată nici cu viaţa, nici cu moartea.
Fie ca drumul meu să fie infinit, spre o ţintă neştiută.

În suita finală, ce poartă titlul *Dimineaţa zămislirii* (*Skapelsemorgon*), întreaga creaţie – animale, plante, cer şi pământ – mărturiseşte despre absenţa creatorului. Faptul acesta are, paradoxal, meritul de a-i inspira omului o anume pace interioară, pe parcursul periplului său prin "tărâmul înserării" El simte că nu e singur în aventura sa existenţial-metafizică. În ultimă instanţă, situaţia echivalează cu atingerea obiectivului asumat în momentul plecării copilului "de acasă": căutarea sensului după care acesta tânjea încă din clipa când a fost copleşit de măreţia cerului înstelat.

Tonul discursului liric rămâne grav, dar trece de la angoase la mulţumire şi laudă. Umbra înserării cedează în faţa luminii limpezi a unei dimineţi de vară. *Soarele îşi spală în mare sulițele cu care a ucis noaptea*, s-ar putea spune, recugând la bine-cunoscută metafora blagiană. Această bruscă schimbare de registru a sentimentului vieţii poate fi percepută şi ca un *illuminatio*, starea mistică în care eul iese din noaptea întunecată a sufletului pentru a accede la o treaptă superioară a realităţii. Viaţa a fost „o casă primitoare" şi poetul e recunoscător că şi-a petrecut-o aici, pe pământ.

Pär Lagerkvist este una din figurile de prim-plan ale modernismului suedez în ciuda faptului că rareori foloseşte versul liber şi că poemele sale păstrează o structură discursivă bine articulată. Aportul inovator al creaţiei sale constă, între altele, în priceperea cu care ştie să concentreze în imagini pregnante concepte filosofic-existenţiale extrem de complexe şi în curajul de a da frâu liber exprimării propriei subiectivităţi. Autorul suedez se adresează direct vremii noastre. El a fost poetul timpului său, este contemporanul nostru şi va fi, cu siguranţă, un însoţitor al viitoarelor generaţii iubitoare de poezie.

CRONICI ŞI RECENZII

Ioan HOLBAN

În casa de curat a copilăriei

În cea mai recentă carte a sa, *Copacii trec strada* (Editura Junimea, 2018), George Pîrîu continuă experimentarea unei poezii a simţurilor care îşi transferă funcţiile pentru că lumea pe care o visează poetul e aceea de *dincolo*, dintr-o copilărie năruită în amintiri fără referenţi precişi, dar într-un contur fără greş, într-un orizont de departe: George Pîrîu *ascultă* imaginile: „Ascultam/ Imaginea, calului alb/ Păscînd iarba/ Mă cutremura gîndul/ Cîte degete care au mîngîiat/ Cîte piepturi care au ţinut/ Dragostea la căldura inimilor/ Cît zbucium/ Cît frumos s-a scurs/ În pămînt/ Să dea seva unui fir/ Ce se lasă sărutat/ De buzele/ Ce au mîncat jeratecul/ Într-o poveste cu zbor încălecat" (*Ascultarea calului alb*). Unele dintre cele mai frumoase poeme ale volumului - *Aşteptare, Confesiunile armăsarului şarg, Muguri în coamă, Dar, Turnir, Frumoasa timpului meu, Regăsire, Origine, Legat, Sălbatica pedeapsă, Caii înaripaţi, Visul visului, Zidul morţii* - alcătuiesc o serie care se structurează în jurul complexului simbolic al *calului* şi al întregii sale sfere semantice: în zbor „lunatec", în cavalcadă, sorbind sălbăticia pustei, fixat în statuia ecvestră, înaripat, (în)cîntîndu-şi dragostea şi libertatea, asemeni calului arab care s-a născut „alergînd prin nisipurile pustiite de vînt", supus doar „robiei timpului", mîncînd jăratec, asemeni calului năzdrăvan al lui Harap Alb sau într-un dans vrăjit pe covorul fermecat al djinului din basmele Şeherezadei, alb, roib, şarg, negru, calul din poezia lui George Pîrîu este, în fond, o *prelungire a sufletului* („Rugîndu-mă mi-am prelungit/ Sufletul cu un roib/ Ce-şi înfrîna nebunia sub coamă/ Focul în ars/ Jarul în vene/ Neliniştea în freamătul copitelor", scrie George Pîrîu în *Turnir*), ca în imaginile care nu se uită din grafica lui Dragoş Pătraşcu ori din lirica lui Nichita Stănescu: caii lui George Pîrîu se confesează în notaţiile unui jurnal liric al stărilor interioare: „Am căzut în genunchi/ M-a durut/ Dar nu a văzut nimeni/ Am lunecat/ Mi-am rupt bucăţi din copită/ N-am şchiopătat/ Mi-a căzut o lacrimă/ Am dăruit-o mai tîrziu/ Ca pe un diamant/ M-a cuprins frica/ Dar am învăţat să zîmbesc/ Am alergat flămînd/ Nările m-au ajutat/ Să-mi potolesc foamea pe întuneric/ Mi-am văzut mormîntul/ Hrănind iarba/ M-am apucat să trăiesc nebuneşte/ Să învăţ pe cei ce nu ştiu/ Un tropot de necuprins/ Mi-a destupat urechile/ Aud" (*Confesiunile armăsarului şarg*); „Nu mi-am scuturat din coamă/ Odată cu creşterea/ Mugurii/ Nu am uitat mirosul ierbii/ Suflată cu rouă/ Odată cu alergatul/ Într-un dans nebun/ În jurul focului/ Ce-ar fi trebuit să mă sperie/ Nu mi-a fost teamă de lupi/ Cînd am fost rănit/ Le-am transformat rînjetul/ În zîmbet/ Mi-am ales după rasă/ Iapa din herghelie/ Nu i-am acceptat frîul/ Am sorbit sălbăticia/ Să-mi cutremure trupul/ Am rugat umbra/ Să-mi mîngîie aşternutul" (*Muguri în coamă*).

Înfăţişare a sinelui, calul din *Copacii trec strada* trăieşte, mai ales, o pătimaşă poveste de dragoste pentru cineva din herghelia dansînd lîngă jăratecul focului, visîndu-i pletele sub forma unui frîu pentru „alergatul prin nori", în *vraja* şi *descîntecul* erosului: „M-ai găsit/ Pe pajiştea mea/ Alegîndu-ţi cu buzele/ Florile pentru sărut/ Ţi-am mirosit trupul de trestie/ Cu teamă să nu te rup/ Mă ademeneai spre zborul lunatec/ Şopteai descîntece de legat/ Îmi prindeai în coamă/ Şuviţe albe/ Amestecîndu-le cu sînziene/ Îmi loveai trupul/ Cu raze retezate din roşul apusului" (*Regăsire*). Robit timpului şi dragostei, fixat într-o statuie ecvestră, „turnat în bronz/ cu piciorul din faţă ridicat/ într-un dans macabru", măturînd, în zbor, liniştea „drumului spre rai", calul din poezia lui George Pîrîu e mereu într-o de neoprit cavalcadă, surpînd limita orizontului sau fulgerînd spre înaltul de dincolo de lume; chiar şi în deriziunea unei şosele, (pre)simţind adierea sfîrşitului: „Un şir de cai/ Alergau pe şosele/ Greu de strunit/ Şi fără potcoave/ Privindu-i ţi-e teamă/ Că le cresc aripi/ Nu cailor/ Călăreţilor grăbiţi/ Beţi de aruncatul în gol/ Prinzînd/ Inerţia de coarne/ Merg deseori/ Îmbrăcaţi în negru/ Să plîngă ochii/ Care n-au putut/ Să se oprească/ Decît trecînd prin rai" (*Zidul morţii*). Toată poezia din *Copacii trec strada* creşte în şi din acest complex simbolic al calului, apropiindu-şi înţelesurile pe care le dezvoltă sfera sa semantică. Mai întîi e o poezie a *elanului vital*, a unui „profesor de bucurie", aşteptînd, uneori, toamna cu şirul „secundelor cocori"; îmbrăcată în metaforă, poezia e una a stărilor transcrise chiar în clipa producerii lor, fie că „aşteaptă verdele", trăind clipa frumoasă într-un decor de basm, în exaltări amintind de *Firele de iarbă* ale lui Whitman, fie că îşi (pe)trece viul polimorf în flori uscate, iar oglinda deformează un chip obosit, cu riduri şi cu teama de zbor, ca în acest *des-cînt* al pierderii fiinţei în dansul de foc şi într-un dor de ducă: „Zile reci/ Seci/ Armelor mele/ Teci/ Melci/ În roci/ Urme de veci/ Voci/ Prinse-n copci/ Cărate-n lotci/ Drum deschis/ În ochi închis/ Vis/ Dinspre nins/ Poale de ţigănci pe loc/ Dans de foc/ Cort/ Roată de căruţă stînd/ Gînd/ De dor de ducă şi de ars/ Glonţul tras/În piept rămas rămas" (*Descînt*). De altfel, poemele în metrica versului popular, a colindelor şi descîntecelor - *Răzvrătit*, *Leru-i ler*, *Doamne, Descînt, Cîntec cu muguri* - sînt şi cele mai frumoase ale cărţii: „Primăvară dacă vii/ Pune-mi muguri/ În peniţă/ Să te scriu/ Să nu te uit/ Să mă spăl în rouă/ Să mă rog/ De foaie verde/ Să pornesc/ În pribegie / Unde nimeni nu mă ştie/ Unde dorul/ Nu-i al meu/ Unde-mi pot păzi cărbunii/ Viselor/ Să nu-i ude ploile/ Să mi-i prindă zorile" (*Cîntec cu muguri*).

O colindă de reţinut din seria poemelor în metrică populară („Iarna/ Toamna fără fulgi/ Lasă-mi clopoţelul/ Viu/ Ca să ştiu/ Prin pustiu/ Cum să mă avînt/ Prin vînt/ Cu un cînt/ Celor care cer/ Leru-i ler/ Stingher/ Stele să adun/ În straiţa de moş crăciun/ Să-i adorm cumva/ Ca să pot intra/ Să le pun sub brad/ Sufletul curat/ Plin de alintat/ Dar din dar/ De dat/ Fără de păcat" - *Leru-i ler*) marchează clipa instalării fiinţei în topos-ul copilăriei, conturat în *semne p*recum dealul din spatele casei, o uşă şi o traistă goală, o sobă care

„tușește nori albi", pîinea caldă de pe o masă rotundă, urmele roților unui car, serile de Ajun cu sacul Moșului, plin cu jucării, cu „zăpezile vechi", colindele, nucile, colacii și tremuratul clopoțelului, hornul casei bunicilor, pădurile străbătute în opinci, *casa de curat*; e o lirică a regăsirii rădăcinilor și a salvării memoriei; „Întoarce-mi capul/ Să-mi văd bunicul/ Mergînd spre biserică/ Cu pieptul/ Plin de decorații/ Îmbrăcat în alb/ Și în marș/ Lasă-mă să văd/ Ce cară bunica/ În nodul de la batistă/ Un bănuț/ Lacrimile/ Celor pierduți/ Ori veșnicia/ Ce-mi doresc/ Să o împrumut/ Pentru a o da/ Celor care încep/ S-o zărească" (*Doamne*). Poezia din *Copacii trec strada* e una a alternanțelor tematice și de formulă lirică, într-o subtilă neliniște și o apăsată stare febrilă; George Pîrîu scrie poeme de dragoste, explorează un simbol complex, dă sfaturi pentru Delfin („dacă nu dăruiești nimic/ ai murit", „adaugă-ți o zi în fiecare dimineață", „nu stărui prea mult/ asupra timpului/ trecerea lui/ lasă răni adînci", „nu-ți fie frică/ să greșești", „încearcă să te schimbi/ pe tine", „nu dărui/ tot/ lasă și ceva/ să vinzi" etc.) și, mai ales, se teme de singurătate, de vremea „cu sine însuși". Lirica lui George Pîrîu e, între altele, un *cod de comunicare* cu lumea, cu preajma, cu memoria și cu Celălalt, prietenul; cu sine, într-o *relație teatrală* amintind de un poem precum *Capriciu* al lui Marin Sorescu; acolo, poetul „singur printre poeți" așeza scaune pentru niște spectatori care trebuie emoționați, învățați să meargă pe „partea carosabilă" a sufletului celui ce se lasă „interpretat": în *Datorii de ziua mea*, George Pîrîu așază scaune pe o scenă unde se joacă spectacolul sinelui: „De ziua mea/ Îmi număr scaunele/ Le așez pe scenă/ Și rîd.../ Le personific/ Știind că așa/ Le voi pune la zid/ Să-mi spună adevărul/ Dacă au văzut/ Că în mine am ascuns/ Trei vieți trăite/ Fiecare în alt sens/ Una așa cum sunt/ Una cum mi-am dorit să fiu/ Și alta străină/ Poate a altuia/ Care n-a putut să se nască".

Poemele din *Copacii trec strada* sînt însoțite de fotografiile ca niște reportaje literare ale lui George Călin Pârâială care (ne) învață că o secundă, a blitz-ului, face diferența dintre extraordinar și banal; poeme care nu se spun, fotografiile lui George Călin Pârâială văd lumea cu un al treilea ochi. Obiectivul aparatului de imortalizat imagini are legături nervoase cu inima și mintea, cu intuiția și talentul: el vede unde noi nu vedem, găsind, în cotidianul cenușiu, senzaționalul calm, latent, subteran, descoperind metafora, surpriza, oprind timpul. Fotografiile lui George Călin Pârâială nu ilustrează poemele lui George Pîrîu: ele (își) conțin poezia.

Pasărea albastră din amurgul reginei de caro

O poezie a departelui, a înaltului, scrie Gabriela Livescu în cea de-a treia sa carte de poezie, *Pasărea Paradis* (Editura Timpul, 2017); visul, fantasma, nălucirea, erosul, pasărea, așteptările, cerul, cîmpia și depărtările au, în poezia Gabrielei Livescu, culoarea albastră, în metafora obsedantă a unei cromatici care e a *deschiderii* orizonturilor succesive și, deopotrivă, a *închiderii* cerului,

ca o lespede peste lumea lui Cain, apăsată/ vinovată de jertfa christică, suferind de spaima Marii Treceri a lui Blaga, deşi poartă încă, în ea însăşi, lumina „gîndurilor de argint" şi „ierburile sidefii" ale primăverii veşnice din zenit; poezia din *Pasărea Paradis* e a unui albastru intens, atoatecuprinzător, copleşitor, cuprins în sonorităţi care amintesc, uneori, de lirica lui Nichita Stănescu: „Cînd visam, visam măiastru,/ ţineam timpul de căpastru,/ Astăzi nu mai pot visa,/ mă doare un gînd şi-o stea,/ Alabastru, alabastru,/ mi-a crescut un munte-albastru,/ Peste gînd, peste visare,/ peste versul care doare..." (*Vis albastru*). Cu „fruntea de-azur", ademenită cu „aşteptări albastre" („M-ademeneşti cu aşteptări albastre, Swan,/ Tu ai şoaptele roz,/ - Swan, Swan,/ îmi spunea băiatul care mă iubea,/ Swan, tu eşti o ciută/ care nu-şi găseşte locul,/ De-aceea nu pot să ajung la tine, Swan,/ Tu ai depărtări albastre şi şoapte roz, Swan..." - *Swan*), fiinţa însăşi, care se identifică în cîteva puternice simboluri ascensionale, are aripi albastre: „Învaţă-mă cum trebuie să iubesc/ să nu ating nici un zîmbet/ de floare/ Învaţă-mă cum să iubesc/ fără să ating nici un asfinţit/ de soare/ Învaţă-mă cum să iubesc/ fără să-ating murmur de ape/ şi nici a zilei cunună/ Învaţă-mă cum să doresc/ fără să ating vreun răsărit de lună/ Dar atunci cînd voi dori să zbor/ am să mă'nalţ cu aripi deschise/ spre alte slăvi/ şi alte dimineţi neatinse/ Am să zbor... am să zbor... am să zbor/ cu aripi deschise/ într-un duh de iubire/ Am să zbor... am să zbor... am să zbor/ am să mă'nalţ/ printre astre/ Presimt că au să-mi crească/ aripi albastre..." (*Am să zbor*). De altfel, simbolul din care creşte structura de adîncime a poeziei Gabrielei Livescu este Pasărea Paradis, asociată azurului din înalt, erosului şi poeziei înseşi: „Ca să te uimesc/ au înflorit azi-noapte magnoliile -/ Am pus dimineaţa la picioarele tale,/ m-am înveşmîntat/ în azur,/ ca să te uimesc.../ Pasărea Paradis a cîntat un cîntec de dragoste./ M-am trezit îmbrăţişîndu-ţi umbra,/ sărutul strălucea în palma răsăritului/ Pasarea Paradis a cîntat un cîntec de dragoste.../ PE SINE ROSTINDU-SE/ Cuvintele ca paseri pe ramuri/ au glas de diamant/ Cine a văzut cuvintele/ îmbăindu-se în raze de lună,/ luîndu-şi apoi straie felurite,/ pe sine rostindu-se/ cu glas de diamant/ Ele ating frunţile poeţilor,/ ca sirenele care ademenesc călătorii mărilor/ în larg" (*Pasărea Paradis*).

Nălucirea Păsării Paradis aduce aminte de parabola păsării albastre dintr-o proză a lui E.Lovinescu, tipărită în 1910, în revista „Falanga literară şi artistică"; iată destinul pe care ursitoarea „bătrînă şi gîrbovită de vreme" i-l prezice lui Cătălin: „Lumea întreagă va sta la picioarele tale; firea îşi va dişterne pentru tine toate farmecele ei. Dar tocmai din uşurinţa cu care îţi vor fi la îndemînă, să izvorască nemulţumirea; să doreşti deci ceea ce e departe şi nu se poate avea cu uşurinţă; să n-ai odihnă pînă nu-i prinde şi îmblînzi pasărea rară, pe care nimeni n-a prins-o pînă acum: *pasărea albastră*": iată acum şi „referinţa" parabolei: „Ceva din sufletul lui Cătălin avem cu toţii... O zînă răutăcioasă ne-a sădit în suflet o năzuinţă către lucruri care nu sunt, făcîndu-ne să trecem cu nepăsare pe lîngă ceea ce ar trebui să facă fericirea şi

frumusețea acestei lumi. Nu ascultăm la glasul privighetorii pentru că ne gîndim la *pasărea albastră*": poemele Gabrielei Livescu sînt o continuă căutare a „păsării albastre" a poeziei, izbîndind în înalt, vînată în lumea de jos: „Cînd luna trecuse-n angoasă/ Vînătorul a ucis o pasăre albastră./ Zările par sfîșiate de plîns,/ Pe drum aleargă fără țintă un mînz,/ Și nici viața nu mai e așa de măiastră,/ Vînătorul a ucis o pasăre albastră" (*Pasărea albastră*). Simbolistica departelui, a înaltului nu se regăsește doar în această cromatică dominantă, ci și în semnul *cerbilor stelari*, mesagerii divini, întemeietori, sugerînd lumina într-o legătură mitologică, în alte înțelesuri, cu lumea de sus, identificînd figura tatălui într-un, poem precum *Vara eu o port pe umeri* („Vara o ținea pe umăr,/ L-am visat pe tata tînăr,/ tata-n razele de lună,/ tata cerbii îi adună,/ tata-n zori de dimineață/ cerbii tata îi adapă./ Vara eu o port pe umeri/ tata/ nu mai este/ tînăr..."), dar, mai ales, în sunetele (aproape) sacre ale *muzicii*: în vioara Stradivarius, acoperită, adesea, de „pași de soldați", în harpă („Atît de albastru cerul/ îmi preface inima/ în harpă", scrie Gabriela Livescu în *Atît de albastru*) și, mai cu seamă, în orga „atemporală" care „încîntă dinadins", vestind „rugile mării", se pornesc, iată, „muzica din Univers", uvertura stelelor, „muzica din sfere". Înaltul nu e doar al păsării albastre, al cerbilor stelari și sunetului profund, (ne)liniștitor, de orgă, și al sentimentului religios, sugerat, în *Pasărea Paradis*, cu discreție, subtil, fără retorica de amvon, prezentă la atîția alți poeți de azi: poeme precum *Sunt vrerea Ta*, *Singură*, *Mistic*, *Pelerinul rus* figurează același complex ascensional al ființei căreia îi cresc aripi albastre „Am urcat treptele singurătății/ și am strigat:/ «Sunt singură, sunt singură, Doamne!»/ Un glas mi-a răspuns:/ «Continuă să urci,/ Eu sunt mereu cu tine...»„; „Noapte de august/ Cupolă de mister/ Un gînd străbate firea:/ – Scoală-te, Lazăre, bat clopote-n cer!/ La cumpăna dintre gînd și zenit/ visează cuvîntul în floare de mirt,/ Logosul mistic îmi seamănă-n minte,/ Lumina din suflet și rouă din cuvinte").

Într-o altă ordine, *Pasărea Paradis* e o carte despre poezie și lumea pe care încearcă să o (re)formeze. Mai întîi, în mijlocul cerului, în strigătul albatrosului, într-un *amurg de lume* se află Poesis; „Și-atîtea orgi atemporale/ încîntă dinadins.../ La malul tău, Poesis,/ am șezut/ și-am plîns" (*Confreria cuvintelor*): Poesis e *celălalt* rîu, altul decît Lethe, apa morții și a uitării. În dimensiunea acestui raport tensional, abia ghicit în primul poem al cărții, se structurează, în fond, întreaga lirică a Gabrielei Livescu; lumea luminoasă, solară, caldă este clădită, iată, pe lacrimi, ierburile sidefii sînt ale zilei în destrămare, e frumos, dar e tîrziu: „Clădește lumea pe lacrimile mele,/ clădește lumea/ pe gînduri de argint,/ ți-am spus adeseori/ și știi că nu te mint./ În primăvara din zenit,/ cuvintele cădeau din Infinit/ Revarsă zorii zilei peste clipă,/ pornește muzica în Univers/ și dă-mi repaos dintr-un vers,/ pe care știi că ți-l rosteam ades,/ Clădește lumea pe lacrimile mele,/ clădește lumea/ pe gînduri de argint..." (*Zăbovesc în vers*); „Prin ierburile sidefii/ vedeam cum ziua se destramă,/ priveam văzduhul arămiu/ în pragul serilor de toamnă.../ Vi-

seazâ luna lîng-un templu/ în care visele aclamă,/ e-aşa frumos şi-aşa tîrziu/ în noaptea caldă de aramă..." (*Noapte de aramă*): poemele din *Pasărea Paradis* se construiesc pe aceste nuclee tensionale care nu izbucnesc în imagini expresioniste, ale apocalipsei, ca în atîtea alte paradigme lirice: tensiunea e înlăuntru, nu mai puţin, însă, violentă: lumea cu „gust de cireşe amare" a Gabrielei Livescu e una în *implozie*. Poeme ale unui eros calm, departe de maelströmul patimii, al reginei de caro, cum îşi spune în *Mireasmă de imposibil* („Cînd vom fi crini,/ sau poate vom fi îngeri,/ ne vom iubi ca-n vechile romane,/ voi fi regina de caro,/ sau poate chiar madona gîndurilor tale./ Vei fi stăpînul visului galant,/ venit din ideal sau poate din teribil,/ voi fi regina de caro,/ sau poate chiar mireasma ta de imposibil.../ Voi străluci pe noima vieţii tale/ cînd vom fi sori în orele astrale,/ voi fi enigma unui vers,/ pe care gîndul nu poate să-l cuprindă/ într-o piruetă de efemeridă.../ Cînd vom fi crini/ sau poate vom fi îngeri...") şi texte cu inserţii în social, într-un climat deceptiv („S-au stins luminile-ntr-un al tău altar/ o, ţară, condamnată la tristeţe,/ toţi trubadurii sunt în închisori,/ iar bucuriei nu-i mai dau bineţe./ În munţii noştri iarăşi a nins/ pluteşte-n văzduh o stare de plîns -/ Ţară de lacrimi,/ ţară de mir,/ poporul tău e veşnic martir!" - *Altar)* întregesc sumarul unei cărţi remarcabile a unui poet adevărat de la Polul Neamţ al liricii noastre de azi.

Fericirile triste ale zeilor

Autor cunoscut prin lucrările profesorului de limba română de la Colegiul Naţional „C.Negruzzi", dar şi prin proza sensibilă din *Drumul regăsirii* (2015), Romel Moga tipăreşte acum o carte de versuri, *Secretele zeilor* (Editura Vasiliana '98, 2017), o „replică", în poezie, a celebrelor *Legende ale Olimpului*, alcătuite de Al.Mitru pentru cel puţin trei generaţii trecute de elevi şi adolescenţi. Secretele zeilor sînt, în fond, ale oamenilor înşişi pentru că, iată, zeii din Olimpul lui Romel Moga sînt „umanizaţi", au sentimente, stări, senzaţii, calităţi şi, mai ales, defecte, fac intrigi, iubesc, bîrfesc, urăsc, invidiază, se joacă, visează, sînt nestatornici, răzbunători, ghinionişti şi norocoşi, suferă şi sînt fericiţi, în felul lor „zeiesc", desigur, sînt nesocotiţi, cutezători, ciudaţi şi seducători, se înfurie ori trăiesc în căsnicii agitate, precum Zeus cu Hera: „Printre zei circulă zvonul/ cum că Hera cea frumoasă/ e-o soţie rea şi... grasă,/ iar pe lîngă alte hibe/ mai e şi geloasă./ Alţii zic că Zeus, soţul răbdător,/ nu-i cum crede-Olimpul aşa iubitor,/ că prea tot aleargă după alte fuste/ fie printre nouri,/ ori cărări înguste,/ căci cu siguranţă nu-i displac,/ se pare,/ nici zeiţe mîndre/ şi nici muritoare./ Să fie întocmai,/ ori doar clevetire?/ Care-i adevărul/ nimeni n-are ştire" (*Căsnicie zeiască*).

La rigoare, oricine poate înlocui numele zeului din mitologia veche a Greciei, evocat de Romel Moga, cu acela al cuiva din preajmă şi va obţine, astfel, un pătrunzător portret interior al aceluia, mai cu seamă, în dimensiunea lui morală. Mai întîi, Zeus este, se ştie, întruchiparea, puterii absolute, dar, cum

se scrie în *Tristețea lui Zeus*, *Zeus și sfera* și *Căsnicie zeiască*, stăpînul Olimpului e mereu *singur* pentru că zeii „doar se tem de dînsul", iar muritorii „nu-l iubesc", mai mult încă, el surpă, cu puterea fulgerului, Începutul, sparge Sfera pentru a instala lumea sub zodia imperfecțiunii, emisferele în care trăim nemaifiind, firește, Sfera unde se va fi aflat paradisul însuși: „Zeus contempla într-o zi/ Necuprinsul;/ Zări o sferă/ ce se rostogolea,/ se tot rostogolea .../ Enervat că nu se mai oprea,/ cu fulgeru-i nimicitor/ o despică în două,/ să-și mai odihnească privirile.../ Cele două emisfere o luară/ pe căi diferite/ răvășind Universul/ în așa măsură,/ că Zeus însuși s-a speriat/ și-a hotărît/ ca să refacă sfera în forma ei/ de la-nceput./ Dar luîndu-se cu alte treburi,/ a și uitat de ea.../ De-atunci cele două emisfere/ se caută,/ se tot caută,/ spre a se reuni într-o nouă Sferă,/ care să semene/ cu cea/ de la Începuturi..." (*Zeus și sfera*); pe deasupra, are, cum s-a văzut, o căsnicie cu năbădăi, Romel Moga „portretizînd" pe stăpînul lumii cu un umor fin, într-o ironie cordială.

Romel Moga păstrează, în catrenele sale, liniile generale ale profilului zeului olimpian, ca și faptele sale; poezia îl scoate, însă, din „poveste", îl „dezeroizează", explorînd dimensiunea de dincolo de „efigia" mitologică, aceea umană; Narcis, de exemplu, cel nepăsător la farmecele nimfelor e pedepsit de Nemesis pentru un sentiment de totdeauna al femeilor rănite în orgoliul lor („Oare iritarea zeiței/ nu este iritarea femeii/ care-ți poate ierta orice pe lume,/ dar nu și disprețul, trufia,/ orgoliul rănit?", se întreabă, retoric, poetul în *Enigmatica Afrodită*); Afrodita, cea ivită din spuma mării, imaginea frumuseții și senzualității depline, refuză pe „zeii cei falnici", preferîndu-l pe „slutul Hefaistos" pentru cine știe ce calități ascunse, ne sugerează, clipind complice, autorul („Cu ochi bulbucați și buze groase/ Hefaistos mai era și șchiop;/ urît de Zeus,/ neiubit de Hera,/ părea că nu e bun decît la...foc./ Cînd a crescut, s-a rușinat de chipu-i,/ dar i-a surprins pe toți,/ căci grațiile nu-l displăcură,/ ba, mai mult, însăși Afrodita/ l-a acceptat/ de soț./ Toți zeii din Olimp se întrebară/ ce meșteșug ascunde slutul făurar,/ de stăpînește/ nu doar focul,/ cu enigmaticul său har..." - *Secretul lui Hefaistos*); Rhea, căreia „nesățiosul Cronos" i-a „îngurgitat" copiii, exprimă furia unei mame disperate; Dyonisos al cărui sînge „clocotește în venele muritorilor" e urît și, deopotrivă, divinizat de femei („Cel născut/ de două ori/ s-a insinuat în sîngele pămîntenilor,/ precum stăpînul Olimpului/ cînd l-a ascuns/ pe propriul copil/ în propria-i coapsă./ De-atunci și pînă astăzi/ clocotește sîngele lui Dyonisos/ în venele muritorilor./ De-atunci și pînă astăzi/ muritorii devin/ din cînd în cînd zei,/ iar zeii - muritori./ Toate femeile îl urăsc pe Dyonisos,/ că le tulbură mințile/ bărbaților;/ dar mai ales îl divinizează în taină,/ căci toate presimt/ cu intuiția lor feminină/ cît de searbădă ar fi viața/ fără Dyonisos..." - *Sîngele lui Dyonisos*); în sfîrșit, cîteodată, poezia repetă întocmai portretul cunoscut din legendele Olimpului (Atena, de pildă: „Lancea Atenei străpunge-n adîncuri/ norii himerici;/ și iată!/ Zăpada de aur/ străluce-n văzduhuri/ și-un cîntec/ adie sub soare./ Lancea Atenei/ străpunge-n adîncuri țărîna/ și iată!/

Răsare măslinul,/ ramura-i verde alungă tristeţea/ şi-nlătură chinul./ Pavăză-şi ia scutul Gorgonei/ cu ochii de gheaţă,/ pe trupu-i îşi pune armură,/ iar coifu-i-ascunde/ privirea semeaţă./ De cine se teme-nţeleapta/ astfel gătită de luptă?/ Pe cine oare aşteaptă?/ Pe cine oare înfruntă?" - *Neînfricata Atena*), dar, cel mai adesea, nemuritorii dobîndese profilul interior al muritorilor: Marsias e victima invidiei lui Apollo, Ares ilustrează sminteala violenţei fără sfîrşit, amazoana, care se sacrifică salvînd viaţa lui Tezeu, ne învaţă cum se poate muri din prea multă iubire, Atlas visează stelele inaccesibile, Euridice urmează o „amăgire", iar „asaltul" omenescului continuă între zeii şi semizeii Olimpului cu personajele lui Homer din *Iliada* şi *Odiseea*, cu Paris, Ahile, Ulise şi Aiax, dar şi cu erorile pe care zeii le comit în jocul lor cu oamenii-marionete: „Cine mai crede/ că zeii n-aveau jucării/ se-nşală;/ Iată că Moirele şi-au făurit/ cele dintîi o jucărie: Omul - o marionetă,/ care interpreta orice rol/ pe o scenă suspendată/ în Timp,/ spre hazul zeilor cei mari/ din Olimp./ Dacă omul nu-şi executa partitura/ precum le plăcea lor,/ se supărau foarte uşor,/ şi-atunci Atropos îi tăia sforile/ într-o clipită./ Au încercat şi alţi zei/ să-şi facă asemenea jucării,/ doar că-n mîinile lor/ marionetele deveniră Fiinţe,/ începură să se revolte/ şi prea se obrăzniciră/ în multe privinţe ..." (*Jucăria zeilor*).

Romel Moga scrie, cum se vede, mai ales despre *nefericirea* zeilor; asemeni lui Endymion care n-a fost fericit „nici pe pămînt/ şi nici în cer", olimpienii suferă chiar din absenţa suferinţei: le lipseşte, scrie poetul, cea de-a doua dimensiune, cealaltă emisferă pe care va fi creat-o Zeus prin spargerea Sferei de la Începuturi: „Oricît şi-ar fi dorit/ să-şi răcorească duhul/ de-o povară,/ ei nu ştiau vărsa/ vreo lacrimă amară./ Oricît erau atraşi/ de-o patimă ciudată,/ ei n-au simţit extazul/ sărutului vreodată./ Oricît îl tot vedeau/ pe Charon/ vîslind la luntrea sorţii,/ ei nu puteau pricepe Viaţa/ şi nici secretul Morţii" (*Fericirea ...olimpienilor*). *Secretele zeilor* e o carte frumoasă care creşte dintr-o sensibilitate de factură clasică, citindu-se, cu folos, în oglindă cu legendele ştiute ale grecilor de altădată.

Cristian LIVESCU

Despre simplitatea patriarhală: Ioan Ouatu

A deprins iscusinţa repertoriului de agenţi metaforici, în stare să dea strălucire unei compuneri lirice. Susţine că are un străbunic Dosoftei, care l-a învăţat să descînte cuvintele ca pe nişte lebede, dîndu-le drumul sfioase pe albia poeziei. Mai spune că noaptea, în somn, vorbeşte cu poemele, alergînd „cu triunghiul cocorilor" spre stele! Vrea să vadă lumea cu ochiul de beznă al lui Poe, prin care umbrele devin stane ori statui. E convins că misterul cu sămînţa vieţii între sfincşii munţilor e cea care „latinizează" cuvintele noastre

din adîncul rostirii. Caută hieroglife în iarbă, prin păduri, prin izvoare, printre „umbre amare". Şi-a luat mentor un anahoret fidel sfintei Agapia dintre sihle, acolo unde lumea se „înminunează" fără veste, pe Gheorghe Simon, venit şi el ca poet din slova psaltică. Sînt destule elemente care atrag atenţia asupra autorului acestor inscripţii vanitoase – Ioan Ouatu (n. 8 iulie 1954, Bahna. jud. Neamţ), ale cărui cărţi de poezie s-au adunat mai multe la număr: *Truda încolţirii* (Timpul, 2005), debut, *Altare de dor* (Timpul, 2006), *Rug imperial* (Nona, 2007), *Gloria liniştii* (Timpul, 2007), *Scrisori de acreditare* (Timpul, 2008), *Faguri de lumină* (Ateneul Scriitorilor, Bacău, 2012), *Depărtări sfinţite în lacrimi* (Fundaţia culturală Cancicov, Bacău, 2017). Învăţător, apoi jurist de profesie. Are un fel de a scrie cu simplitate, molcom, patriarhal, cu unduiri de melancolie şi desinenţe germinale (sămînţă, rod, iarbă, izvoare, fructe, răşină, brazdă), purtat de nostalgia elementarului, fără accente existenţiale majore. S-a ţinut deoparte de coterii şi cenacluri, luîndu-şi monologul pe cont propriu şi mergînd pe materia visărilor sale trăite cu intensitate. Condiţia marginală nu l-a înstrăinat însă de albia poeziei, preferînd efortul de atelier.

Seninătatea din volumul *Altare de dor*, pasional imagistică, se va extinde în creaţia ulterioară, în susur naturist şi veghe cosmică, reperele acestor notaţii fluente, în gesturi tandre: „Nu te tîngui, pajură,/ creangă melodioasă de tei,/ iarbă ibovnică, nu te mai tîngui/ cînd fumul de jertfă al lutului/ e o punte durabilă între cer şi pămînt..." (*Descîntec*); „Pe pămînt înfloresc galaxiile/ cu mersul fluid şi vegetal/ acum, în miez de septembrie./ La fereastră, lumina unor ceruri străvechi.../ Încotro te îndrepţi, călătorule?/ Încălţările ţi-au ruginit,/ rămîi să veghezi..." (*Seri petrecute cu tine*); „Eu sînt ecoul/ dureros al cuvintelor/ rostite la focul de jertfă/ al lunii/ de toţi îndrăgostiţii...// Uneori lăcrimează lumina/ în zori,/ iar fiecare floare din grădină/ se preface într-un înger alb/ urcîndu-mi visul la stele." (*Discurs pentru îndrăgostiţii lumii*) Place această diafanitate de stampă chinezească, făcînd mereu caz de oglindirea pură între cer şi pămînt: „Sînt mai tînăr cu cîteva secole/ la ora cînd cerul/ înfrunzeşte de linişte/ mă retrag sub cortul meu/ din ierburi şi luceferi/ din ferigi şi frunze.../ Rămîn licuricii să vegheze/ în armuri de cuvinte..." (*În fiecare seară*)

Autorul nostru ţine de vîna tradiţiei, cultivă o anume simplitate a imaginii, simbolistica sa trimite spre elementar şi interogaţie pe seama obscurelor pulsaţii ale naturii, preferînd iscusinţe ritualice şi jubilaţii ale sevelor şi rodirii, care întreţin elanul poetic: „În fiecare zi cînd te chem/ îmi înfloresc livezile-n poem./ În reveria primăverii/ lujerii trandafirilor de tine mă-ntreabă./ coruri de îngeri glăsuind/ oli-ola, oli-ola, oli-ola, oli-ola!// Hai, vino să ne logodim/ pe pajiştea albastră a poeziei./ Dintr-un ochi azuriu de fîntînă/ răsar luceferi..." (*Înfloresc livezile-n poem*) Pe acest versant al firescului , discursul reuşeşte să convingă, să depăşească nota confesiunii vocativ-intimiste care ameninţă cu notaţii desuete, fără o semnificare convingătoare, monologul liric: „Tu cine eşti, Pelerinule?/ – Te prefaci c-ai

uitat/ cine sînt?/ Sînt cel care şi-a alcătuit/ trupul şi inima din cuvinte./ Uite, dacă priveşti înainte/ îmi vei silabisi numele/ pe cer/ un arlechin şi un năier.// acum aud la geamuri/ colindele cu lerui-ler/ în timp ce clipele/ se opintesc în hamuri..." (*Cine eşti?*)

Nu sună deloc rău asemenea inserţii elegiace, care dau într-un fel măsura competenţei imaginare. Sentimentul astralului întăreşte combustia poeziei lui Ioan Ouatu, şi meditaţia sa nu alunecă în gongoric sau în vorbă aridă, oblică, ci pune în valoare un fond afectiv gata să exulte sau să provoace himera înaltului, atinsă de evul destrămării luminii iniţiale şi al extincţiei universale: „Ţi-ai trimis temnicerii/ să vegheze tremurul stelelor/ din turnul de noapte./ Au adus după ei prin iarba amară/ cerul întors pe dos/ şi ţi-au spus că-n temniţe/ lumina e fără rost./ Pe cer nu mai sînt stele/ veghează doar steaua polară/ şi ea, sărmana, trage în iarbă să moară./ Uite cerul smolit/ cum se-covrigă de frig.// În curînd, domnule general,/ condamnaţii nejudecaţi/ vor pieri de-ntuneric,/ iar noi vom sfîrşi de plictiseală..." (*Temnicerii*) Ne-ar aştepta, aşadar, o apocalipsă umbroasă a plictisului, privind la îndelunga agonie a luminii cosmice. Universul mărunt, de sorginte rurală, este cuprins de metanoia aşteptării, marea spaimă şi speranţă a împreunării lumilor în clipa dilatată a judecăţii din urmă: „Domnilor,/ numai răbdarea aceea bezmetică/ de care acum voi mă-ntrebaţi/ a ajuns la linia de plutire/ pentru un pui de mierlă eretică./ Mai bine rămîneam floare sălbatică/ floare de colţ/ să pot urmări/ prin lentilele ochelarilor mei fumurii/ să pot urmări de-aici/ frumuseţea bobului de rouă..." (*Limita răbdării*)

Pare o schimbare de registru în zona fragilităţii şi a zădărniciei, care vrea să tempereze în notă gravă uşurinţa versificării şi alunecarea în idilic ieftin, de şezătoare. Îl salvează o idealitate patetică, îndrăznind în metaforă şi recuperînd – atunci cînd intră în ceaţă retorică – memoria genuină a copilăriei, de felul: „iarbă, fecioară, ibovnică/ din cîmpia străbună"; „stelele îmi lăcrimau pe cuvinte", „nopţile încărunţesc de stele", „vecia din sîngele macilor", „bătături de diamante", „stele fugite din cer", „razele oglindindu-şi fecioria"; „verbul e un ochi de cerb", „ţipă în adîncuri rădăcina", „cad stele pe-acoperişul casei noastre", „limba noului secol/ garnisită cu viermi de mătase", „poezia, fulger sub pleoape", „rătăcit în pădurea din poem" etc. Sînt elemente cu mizǎ imaginară care neutralizează o componentă mimetică, de şablon, peste care nu se poate trece în cazul de faţă. Un leagăn solar salvează fluiditatea emisiei, care „scapă" uneori pauşal, nepunînd mare preţ pe elaborare, pe finisaje. Autorul are însă destulă experienţă textuală şi ştie să dea sensul potrivit poemelor, să le integreze unei unităţi stilistice şi declamative. Dincolo de potrivirea cuvintelor, e vorba de patos şi de simetrii fruste, făcînd cu ochiul spre alambicul modelelor.

Neîndoielnic, în pofida unor ingenuităţi de rostire, Ioan Ouatu se impune atenţiei cu firea sa sensibilă şi lasă o urmă în viaţa poeziei.

Simion BOGDĂNESCU

Gramatică afectivă

Orice poet adevărat, care se respectă, încearcă să-şi impună, în Galaxia Guttenberg, o *gramatică afectivă* personală în stare să-i singularizeze prezenţa, să-i contureze efigia specifică. Aşa se întîmplă şi cu autorul brăilean, de origină tulceană, Stere Bucovală, în volumul de versuri *Orizontul din cuşcă* (Cronedit, Iaşi, 2017). Este a patra carte de poeme (după *Oglinda secată*, *Vocile dimineţilor viitoare* şi *Sonoritatea cuvîntului*) a acestui inedit iubitor al boemei de odinioară şi este însoţită de o admirabilă prefaţă, botezată *Lumini scăzute şi umbre înalte*, semnată de criticul literar Vasile Spiridon.

Metafora cu valenţe oximoronice a titlului se încadrează vizibil atît în categoria ontologicului, cît şi în aceea a gnoseologicului şi reverberează sugestii în direcţia gîndirii filosofice a lui Constantin Noica, din „Devenirea întru fiinţă“, acea deschidere (*orizontul*) care se închide (*cuşca*) şi, invers, o închidere (*cuşca*) care se deschide (*orizontul*): „Cumpănă de curcubeu/pe sub care trec mereu// Cît cu sînge mi-ai legat/ Drumul lung şi dorul lat//Iar acum încerci sub lună/Cearcănul să-l faci cunună”. (*Autoportret cu lună*).

Deşi aparţine prin vîrstă generaţiei nouăzeciste, nu urmează estetica acesteia, ci, mai degrabă, crede în poezia valoroasă dintotdeauna şi se simte în largul său într-un neomodernism clasicizat, cultivînd ascunsa neliniște metafizică şi paradoxala semantică afectivă, potenţată de echivoc şi de ambiguizare, de imagisme oximoronice temerare: „Valul e piatra de temelie/La casa pe care o ridicam./ În mijocul furtunii, o ciocîrlie/ Cîntă la geam”. (*Cîntec*).

*Ars poeti*ca sa, expusă dintru început chiar în poemul programatic numit „Gramatica jocului“, dar cu putere de circulaţie în toată structura cărţii, dă seamă despre o îmbinare fericită, după legi ale unui *poeta ludens*, între narativitatea lirică a modului de exprimare şi estetica lui virtuală inefabilă: „...povestea lui Cum/Îndrăgostit de frumuseţea lui Poate”. Dar jocul este grav, întrucît poetul Stere Bucovală cultivă poemul de idei, rezultatul unui lirism reflexiv a cărui morfologie se susţine prin subiect plus predicat nominal, cu verbul copulativ *a fi*, de unde abundenţa definiţiilor metaforice originale, care copleşesc metafora gramaticală, metafora apoziţională şi metafora semantică. Exemplele sunt numeroase, dar nu-mi susţin observaţia decît cu trei dintre ele, foarte atractive şi, în consecinţă, foarte frumoase: „Cărările sunt scrisori..., Cuvîntul ...e cifrul şi Buza-i mormîntul/ Dintre cuvinte”.

În interiorul acestei paradoxale *gramatici afective*, stilistic vorbind, deosebim iarăşi prezenţa obsedantă a ingambamentului, figură de stil utilizată de lirica franceză, devenită o trăsătură esenţială a modernismului de la simbolism încoace (ca şi oximoronul, de altfel, după aceea!). Din zecile de exemple, nu citez decît o minunată strofă: „De-ar mai rămîne ceva din înserare/ Pe ţărmul unde trec doar trandafiri/ Ca nişte fluturi mari, fără suflare/ Pe crengile uscatelor priviri”. (*Ultima suflare*).

Foarte des, chiar foarte, subiectul liric este inclus în desinenţa verbală. Foarte rar poetul clamează: Eu! Pînă şi în poemul *Lutierul* (cu reminiscenţe nervaliene din poemul *El Desdichado* – sintagma *Soarele negru*), definiţia statutului de poet damnat imprimă o atitudine de detaşare de sine, o respingere a egolatriei: „Voi fi rămas ca mortul între scînduri/ Întins ca un arcuş din fir de păr de cîine/Cel smuls cu-atîta trudă din adîncuri". Devine astfel cu totul justificată pertinenta observaţie critică a lui Vasile Spiridon: „Eul liric se reflectă cu discreţie în lucruri şi în scenarii care devin ipostaze declanşatoare ale unui fel de flux linear al meditaţiei."

Spaţiul (inclusiv imaginarul poetic!) recunoscut al acestor creaţii lirice este cel acvatic, marin, şi nici nu se putea altfel, dacă poetul şi-a hrănit existenţa arheală, dar şi aceea empirică, în zone tulcene şi brăilene. Emoţia poetică suverană este *marină!*

„La ţărmul Trandafirului/Ca o corabie te-ai scufundat/Cît vezi cu ochii/ Valul întinde un braţ/După ultimul/ Naufragiat."

Semnificaţiile acestui *orizont din cuşcă*? Zare, orizont, orizon, limită, nelimită, zarişte, perspectivă? Sinonimie totală, alteori parţială. Ce a intenţionat eul poetic al lui Stere Bucovală ne-o poate aproxima doar contextul, fie şi gramatical! Orizontul strîns înseamnă eşec; *pe toţi ne orbeşte* – sugerează absolutul neatins de nimeni; este ceea ce aproximează fiinţele în creierul lor, după cît le duce mintea – „Orizontul cît o creangă ce sub gheara ei a stat"; metamorfoză a depărtărilor – „Orizontul va face cuib din privirea ta"; curios, iată şi o valorizare negativă – „Alunecînd înspre orizont ca-ntr-o hrubă"; credinţa în acelaşi ideal de prietenie eternă – „Adunam orizontul pentru toţi la un loc". De fapt, rămîne imaginea sensibilă şi pură a existentului absolut, a imuabilului parmenidian: „Dacă am mers pe urmele mele,/ Şi n-am ajuns nicăieri/ Nu voi pleca dintre stele/ Şi nici de sub steaua de ieri". (*Pe urmele mele*). Să fie orizontul interior inconştientul sau subconştientul? „Mulţi privesc orizontul din sine/O nereuşită a Domnului". Chiar „Dumnezeu încă mai înfăşoară frînghia orizontului pe degetul mic" – semn că ne opreşte, ca Marele Anonim blagian, să cunoaştem totul – e un fel de cenzură transcendentă.

Poemul care dă şi titlul volumului, plasat spre sfîrşitul cărţii, întăreşte această dramă a necunoaşterii absolutului de către fiinţa umană din cauză că este oprită de spiritul divin. Aceasta pentru că tot poetul Stere Bucovală o spune şi o scrie: „După Dumnezeu totdeauna uşile rămîn închise!"

Multe poeme au o stereotipie calculată, provenită din refrenul simboliştilor francezi şi români, dar efectul este al insistenţei, al sugestiei, al muzicalităţii, şi nu al monotoniei şi al plictiselii. Deşi ici-colo circulă în sintagme ironia şi autoironia, atmosfera dominantă este întreţinută de un scepticism suveran, înalt, şi de o melancolie tîrzie, de o nostalgie amînată în suflet prin prelungiri de ciudat ecou. Ca în admirabilul poem de dragoste „Surorile, fraţii" din care îmi permit să citez o strofă: „E aşa de tîrziu, că nu mai

am cînd să plec./ Iubito, în patul mării noi încă nu am urcat/ Dă-mi ultima gură de aer înainte de-nec/ Înainte ca marea să-mi pună coroană de împărat."

Cu această carte de poeme, Stere Bucovală a eliberat din cuşcă orizontul şi s-a plasat pe zarea meree a poeziei adevărate!

Valentin TALPALARU

Iniţierea prin contemplare

Aşteptam de mult timp un volum de versuri al lui Metin Cengiz în limba română. Mai întîi pentru că este deja un poet cunoscut în România, laureat al cîtorva festivaluri literare cu grupaje de versuri publicate în revistele literare dar şi pentru că reprezintă una dintre vocile lirice distincte ale Turciei, cu o biografie şi bibliografie impresionante.

Preludiu pentru o noapte la Kars este o antologie de autor care comprimă pagini din volumele sale anterioare: *După potop, Marea dragoste, Crinul înfloreşte din propria-i otravă, „A" din mătase, Cartea cântărilor, În vremurile tinereţii, Cântece de dragoste, Viaţa şi poezia.*

În privinţa antologiilor de autor părerile sunt împărţite, majoritatea comentatorilor critici declinînd obiectivitatea de care ar da dovadă un autor versus obiectivitatea şi pragmatismul criticului literar, mai neutru şi detaşat. În fine, este o problemă care nu poate afecta în niciun mod calitatea poemelor alese.

Cartea vine pe filieră franceză (autorul însuşi fiind absolvent al Departamentului de Limbă şi Literatură Franceză şi multă vreme profesor de specialitate) şi este rostuită în limba română de o cunoscută traducătoare, Niculina Oprea.

Pentru cei interesaţi, prefaţa volumului conţine o amplă notă biografică din care reţinem, telegrafic faptul că Metin Cengiz este autorul a peste 15 volume de versuri şi 12 cărţi de critică literară şi eseuri. O bună parte dintre ele au ca obiect studiul poeziei, cu aplicaţie pe lirica turcă ceea ce spune de la sine modul profesionist în care autorul cunoaşte lirica ţării sale. *Realismul socialist în poezia turcă între anii 1923 şi 1953, Modernismul şi poezia turcă modernă* sunt doar două dintre titlurile care dovedesc aplecarea pe studiul poeziei din Turcia.

Cronologic, Metin Cengiz s-ar încadra într-un optzecism autohton şi nu numai – ţinînd cont de accesul său la literatura modernă europeană.

Şi totuşi... multe sunt semnele care trimit la o sensibilitate, la o sublimare a imaginilor şi sentimentelor care curg prin literatura asiatică. Poetului nu-i sunt străine cele omeneşti, de la contemplarea cotidiană şi investirea celor văzute cu rang de simbol pînă la întrebările abisale legate de

timp, hazard, viaţă, moarte. Dar peste toate se ridică sentimentul dragostei, cum remarca şi prefaţatorul cărţii, Marius Chelaru.

Poetul este conştient şi de discernământul său filosofic dar şi de vulnerabilitatea sa: „Odată cu timpul cineva sosește,/se stabilește în inima mea/cuprinzându-mi trupul/ într-o carapace de fier topit// cuvintele pe care niciodată/nu le-am ascultat acum le rostesc,/ mă întâlnesc cu o istorie rezervată lumii mele/ dar care mă duce cât mai departe// nu, nu este singurul lucru/pe care vreau să-l spun – nu poți fi decât tu/dar eu înțeleg că este sfârşitul" (*Odată cu timpul*).

Scriam despre iniţierea prin contemplare. Între ambiguitatea fecundă a semnelor care îl definesc şi înconjoară şi certitudinea sapienţială pluteşte îndoiala. Nu neapărat cea carteziană: „În zorii zilei/lumina scapără în ochii abia deschişi,/ cântecele turturelelor se aud/ sub streaşina din faţa ta,/ marea este calmă îşi ascultă freamătul,/murmură un cântec de adio,/ spre căpitan se înalţă aripile melancoliei/ îşi salută iubita rămasă la ţărm/ roza vânturilor îi arată vânt la nord(...)/ noaptea rămâne un prilej nemărturisit/pe când ziua se fac socoteli numai poetul/ anunţă în fiecare poem/infinitul cuvântului." (*Calea poeziei*)

În niciun caz poetul nu este vorba despre contemplarea budistă. La Metin Cengiz, contemplarea înseamnă, paradoxal, o dinamică interioară a aşezării înţelesurilor descoperite în matricea lor. Este, dacă vreţi, eterna nevoie de certitudini. Oricum, certitudinea – dacă se poate numi certitudine – este erosul. Persoana iubită, inventată sau imaginată este fondul melancolic al poemului de cele mai multe ori: „Acum suntem euforici, jucăm după muzicuţă/pe buzele noastre sunt urmele unei poveşti confuze:/- pentru credinţă şi pentru trădare este alt timp -/în clipele în care scrii despre oameni/şi despre durerile rămase în adâncul unei păduri/ hai, iubiţi-ne, iubirea este puţin revoluţionară,/puţin conservatoare -/ acestea sunt primele zile ale lui iulie, perfide, viclene/ spunem că zăpada care se topeşte pe drumuri este/omul însuşi//-Dragă, vara pe aceste poteci înguste/ este albă şi poartă miresme de anason" (*Miresme de anason*)

Nu ştiu dacă Metin Cengiz a ajuns cumva la o lectură din Bacovia, dar culoarea obsedantă a poetului român se regăseşte şi în versurile poetului turc:„Dă-ţi pe păr cu lichidul violet/adus din adâncimile înserării"(*Freamăt*).

Nu lipsesc nici semnele de revoltă, de conştiinţă a puterii creatoare: „Eu, poetul/în acest mediu şi această frontieră/ care îmi otrăveşte râurile alunecând/ de pe un nor pe altul/ aşa cum un bastion rebel ridică o cetate/ poezia mea se furişează/ de sub ghilotină/cuvânt cu cuvânt" (3)

Iată şi o mostră care ne poate duce cu gândul la optzecism,dar cu o culoare şi un metabolism diferit:„Flacăra miroase a sudoare,/ sudoare de culoarea vinului/gurile noastre miros a ceapă, a pâine,/a ulei şi tutun,/ soarele, albastrul cerului, piatra şi pământul/de sub picioarele noastre au

miros greu,/ fereastra, ceaiul băut fără grabă în balcoane,/ marea traversează fiecare zi iar vântul de mare/ miroase a sudoare" (*Ipoteză*).

Nu lipseşte nici poezia sapienţială, cu rădăcini profunde în lirica asiatică:„Vine un timp în care apa se transformă în cântec/iar lebăda se zăreşte prin ceaţă// când vântul brăzdează câmpia/urmele ei arată direcţii necunoscute,/ ascultă această bucurie euforică –/ noi suntem cei care provoacă veşnicia// aceasta ne este culoare, acest cutremur/este un adevăr perpetuu care/se prelungeşte toată viaţa –/primul filosof al lumii a spus că omul/ este urmat de umbra sa în vreme ce primăvara/copacii îşi vor vorbi despre tristeţe" (*În împrejurimi*)

Sunt multe de adăugat şi privinţa stilului, a naraţiunii topită în substanţa lirică, a metaforelor de mare plasticitate folosite cu parcimonie dar, peste toate, un văl fumuriu care dispersează formele şi înţelesurile: „– Dragă, acum în împrejurimi/păcatele se coc." (*În împrejurimi*).

Metin Cengiz este, fără îndoială, un scriitor profund, un scriitor al timpului său şi care trebuie redescoperit. Sigur, cărţile sale au fost traduse în nenumărate limbi şi recompensate cu numeroase premii. Dar drumul lor nu se opreşte aici. Metin Cengiz are forţa şi talentul de a cuceri noi spaţii literare şi de a convinge.

Vasile FLUTUREL

O nestemată a poeziei contemporane: *Piatra de Ca' Vendramin*, de Eugenia Bulat

„Mamă, care mi-ai dat în păstrare
cifra norocoasă şapte..."

(Daniel Corbu)

Un reuşit volum de poezie (şi nu numai) este noua apariţie editorială de la Editura „Junimea" (Iaşi, 2017), semnată de Eugenia Bulat, intitulată *Piatra de Ca' Vendramin* şi purtând subtitlul *Dialogurile străinei cu vechiul său prieten Alter,* completat cu explicaţia: *Al treilea jurnal al unui evadat din Est.* O prefaţă consistentă (*Poezia ca asalt asupra limitelor*) semnează criticul de reală vocaţie şi îndelungă experienţă în domeniu Ioan Holban, iar Smaranda Bratu Elian vine cu un *Argument.* La aceste două însemnări liminare se adaugă, inspirat, o a treia - *Prefaţa autoarei.*

Cele trei secvenţe menţionate mai sus au menirea de a veni în sprijinul cititorului care, odată decis a lectura cartea, va trebui să facă faţă unei adevărate provocări ce ţine în primul rând de densitatea volumului, alcătuit din textele poetice propriu-zise şi (surpriză) acele intermezzouri în proză, acele „punţi către", cum le numeşte autoarea în prefaţa ei, care sunt fragmente

ale unui imaginar dialog cu sinele, cu Alter, şi care concurează de la egal la egal (cu reale tendinţe de surclasare pe alocuri) cu textul poetic propriu-zis.

Mărturisirea fundamentală din *Prefaţa autoarei* este aceea că dialogurile inserate reconstituie „o realitate interioară trăită" ca efect al vieţuirii în „Lumea Paralelă", în urma unei autoexilări departe de ţară, în patria lui Dante şi Michelangelo, Leopardi şi Leonardo da Vinci. Autoarea îşi avertizează din start prezumtivul cititor că această carte (cu variantă şi în limba italiană, lucru pentru care ţine să mulţumească profesoarei Ilaria Serra) este „un alt fel de jurnal" menit a reflecta „coerenţa unei lumi interioare în căutare de răspunsuri, de echilibru şi pace într-o lume în care răspunsurile se ascund mereu, iar liniştea şi pacea ne sunt atât de frecvent negate."

Volumul e structurat pe şase capitole, de la *Transparente ţări plutitoare, fără pământ* la *Adio, alge*, dintre care unul, al treilea, dă titlul cărţii: *Piatra de Ca' Vendramin.*

Dialogul dintre Donna (autoarea, în fapt) şi Alter e plin de reflecţii (proprii ori preluate din lecturi asidui – o primă dovadă, mottourile care preced cele şase capitole, mottouri foarte bine alese din Salvatore Quasimodo, Aldo Vianello, Ioan Damaschin, Herta Muller, Emil Cioran şi plasate inteligent în economia cărţii) pe teme diverse înşirate într-o paletă largă, extrem de bogată: de la creaţia artistică şi problematica limbajului („nimic mai fascinant ca logosul", spune la un moment dat poeta, alăturându-l altor trei mari nelinişti, Foamea, Frica şi Erosul), la filozofia asupra vieţii (cu pertinente referiri la „blestemata mecanică a Fericirii"), credinţa în existenţa lui Dumnezeu, dragostea („Deşertul se instalează doar acolo unde nu există iubire"), tema exodului, drepturile omului, globalizarea, libertatea în general şi cea a cuvântului în special, încălzirea globală, prostituţia politică.

Folosindu-se de tehnica imaginii în oglindă, Estul şi Vestul sunt înfăţişate ca locuri de abitaţie pentru indivizi ce aparţin de lumi diferite (Poetul din Est - Poetul din Vest, Femeia din Est - Femeia din Vest, Înţeleptul din Est - Înţeleptul din Vest), unde viaţa curge în ritmuri diferite şi pentru care, în cazul unei translări pe axa ce duce de la primul spaţiu către al doilea, e nevoie de un efort destul de consistent de adaptare. Foarte inspirată e plasarea multora dintre aceste reflecţii pe seama Înţeleptului din Est ori a celui din Vest.

Descinderea în (şi adaptarea la) o lume aproape total nouă, unde viaţa are alte tonalităţi, unde nu mai există acea grabă continuă a celor ce vieţuiesc în Est, unde şi valorile sunt altfel percepute nu e un lucru uşor. Dar când cel/cea în cauză face acest pas, din proprie iniţiativă (e şi cazul Eugeniei Bulat), trebuie să-şi asume şi riscurile, aşa cum o şi face, de altfel, timp de şapte ani. Cu siguranţă că dimensiunea temporală a experienţei italiene n-a fost programată neapărat pentru o asemenea perioadă, dar faptul în sine oferă un bun prilej de speculaţii.

Numărul şapte, unul pe care numerologii îl includ în grupul aşa-numitelor numere celebre, este, se spune, unul cu valenţe pozitive, capabil să aducă linişte sufletească, să tămăduiască, să ofere armonie. Să ne gândim doar la câteva situaţii în care este implicat în istoria civilizaţiei: cele 7 coline ale Romei (şi ale Iaşului, evident!), cele 7 minuni ale lumii în antichitate, faptul că săptămâna are 7 zile (cea de-a şaptea fiind cea rezervată de Dumnezeu odihnei), cele şapte note muzicale, culorile curcubeului şi ele şapte la număr şi nu în ultimul rând cei 7 ani de acasă, consideraţi, în buna tradiţie românească, fundamentali pentru formarea omului, apoi ceremonia religioasă de o adâncă semnificaţie ce se desfăşoară la împlinirea celor şapte ani de la plecarea din această lume a semenilor noştri. Până şi constelaţiile cele mai vizibile din emisfera noastră, Ursa Mare şi Ursa Mică, sunt alcătuite din câte şapte stele fiecare.

Cei şapte ani de stat în Ţara Oleandrilor (frumoasă denotaţie, ca de altfel şi celelalte menite să acopere cu un oarecare mister, să *ascundă* adevăratele nume precum: Ţara Teilor – Basarabia, Ţara Munţilor Mari – România, Acqua Alta – Veneţia etc., procedură ce ne trimite involuntar la cantemiriana *Istorie ieroglifică*) sunt ani de sacrificii aproape incredibile, de luptă intensă şi continuă cu sine, ani în care situaţiile limită nu au fost puţine.

Condiţia venitului din Est (cel ce locuieşte „în casa de hârtie") e centrată în principal pe cea a femeii, care „este silită să devină *Martor al Morţii*, să locuiască în claustrare", împlinind „destinul *anelor* noastre... fiinţe de sacrificiu cine ştie pentru cât timp...": „Vorbea o poetă şi/ zburau îngeri,/ *anele* noastre ieşiseră-n soare/ din cimitire;/ cavouri sumbre rămas-au/ să legene morţii.../ Ce păsări naive *anele*-acestea/ sosite din Est:/ acolo unde nu poate fi/ scotocesc libertatea!"

Veneţia, mediu al contrastelor, „oraş pe jumătate poveste, pe jumătate capcană" (imaginea ne duce la cunoscuta nuvelă a lui Thomas Mann, *Moartea la Veneţia*) devine, în ochii autoexilatei din Est, un adevărat etalon al perfecţiunii creaţiei divine, aşa încât „te face parte integrantă a Infinitului". Exponatele artistice de la una din tradiţionalele *Bienale* îi dau poetei senzaţia că „Obosită de geniul său,/ saţiată de frumuseţe,/ Veneţia adună la sânu-i/ curiozităţi de tot felul,/ glume stranii ale cortexului uman/ ce caută alte căi.../ Dar totul este aici împlinit!"

Dialogul virtual cu Alter se constituie într-un real proces iniţiatic alcătuit din mai multe cercuri concentrice, având în mijloc pe cel al iubirii de Ţară („Ţara Teilor" care „nu este decât o provincie a Ţării Munţilor Mari", văzută ca „punctul de întâlnire dintre două lumi: Occident şi Orient") şi de Neam (acea „aşchie de popor" care „îşi consumă întreaga energie vitală în emoţii, fără să mai ajungă la fapte"). O incursiune în istoria recentă duce la concluzii îngrijorătoare ce ţin de păstrarea identităţii naţionale (în condiţiile asaltului continuu al fenomenului globalizării) şi de evitare a depopulării meleagurilor natale, soluţia fiind doar revenirea la patria mamă („Ţara Teilor

se depopulează... Dacă nu ne retragem, cu tot cu pământ, în Ţara Munţilor Mari, vom deveni un deşert...").

Tema vieţii şi a morţii (cele două faţete ale existenţei noastre) este cea în jurul căreia gravitează celelalte. Poeta se vede „un soldat înrolat" aflat în permanenţă pe „linia întâi a frontului", a bătăliei dintre viu şi neviu, dintre „acum" şi „atunci", dintre „azi" şi „ieri", dintre orele vii şi „orele moarte". Câteva pagini din capitolul V (*Păsări piranha la San' Michele*) sunt consacrate Insulei Morţii (Veneţia are şi aşa ceva în dotare), locul spre care vaporaşele, acele „taxiuri pe apă", duc „rezidenţii aleşi *pe insula lor*". Lapidarele texte gravate pe pietrele de mormânt devin o dovadă certă că, în faţa morţii, oamenii au reacţii asemănătoare în ceea ce priveşte legătura cu cei *plecaţi*: „Aşa cum, la noi, la Săpânţa,/ doar câteva rânduri pe cruce,/ o viaţă de om/ povestesc,/ aşa, în aceste *recinto*,/ zgârcite cuvinte/ vaste tablouri/ despre raporturi umane/ desfac..."

Viziunea asupra „marii treceri", cum ar spune Blaga, e un scenariu cu desfăşurare de linişti existenţiale asumate: „Nu mi-e foame, - anunţi, -/ dar mi-e somn...", -/ şi te-ntorci iar în pat.// Adevărat, poate fi că-i aşa/ când se moare:/ înveţi dintru început să fii una/ cu materia./ Când picioarele tale,/ alimentele,/ somnul şi veghea,/ imaginarul şi realitatea/ sunt bine amalgamate;/ când nimic nu se-mparte/ în *aici* şi *dincolo*, dar tot,/ absolut tot,/ este de aceeaşi parte,/ atunci.../ *ai ajuns.*" (p. 95) Este, de fapt, intrarea în acel Unu universal, acea integrare în Marele Tot în vederea „armonizării cu ritmurile Cosmosului". (p.90)

Găsim la una din paginile cărţii o deosebit de expresivă definiţie a iubirii: „Iubirea, cred, nu e altceva decât capacitatea noastră de a rămâne uimiţi în faţa Frumuseţii" (p.151), şi, evident, o trăire ce dă forţă artistului („Îţi mai aminteşti, Donna, de bătrâna actriţă care-ţi spunea că nu poate crea dacă nu este îndrăgostită?").

Nu se poate trece cu vederea tratarea unei teme de un tragism strigător la cer şi anume drama înstrăinării îngemănată cu tragedia copiilor nevoiţi să crească fără aripa ocrotitoare a mamelor plecate pe meridiane străine pentru a avea grijă de vieţile altora, de obicei aflate la apus („S-au născut copii noi,/ dar nu au mame./ Veniţi acasă!...")

O lectură atentă a cărţii Eugeniei Bulat relevă o multitudine de situaţii filozofico-poetice/ poetico-filozofice de mare adâncime, de puternică trăire interioară, pentru că acolo, în Acqua Alta, i-a fost dat să simtă „palma lui Dumnezeu lunecând peste lucruri" şi astfel s-a umplut de har divin în ceea ce priveşte creaţia. Aşa ajungi, spune la un moment dat poeta, să „porţi asta cu tine, nu ţi-o poate lua nimeni", conştientă că numai acolo, la Veneţia, aflându-se zeci, sute, mii de zile şi nopţi la graniţa dintre viaţă şi moarte, dintre aici şi pretutindeni, dintre acum şi totdeauna, se poate întâmpla aşa ceva („....suferinţa suportă o neaşteptată convertire: ajungi să o contempli aşa precum ai contempla un apus de Soare pe Zattere. Viaţa ta însăşi sângerează auriu, ca un apus de soare

peste Acqua Alta. Şi nu mai doare...”). De aici şi până la stingerea de sorginte mioritică, eminesciană ori blagiană nu mai e decât un pas...

„Piatra de Ca' Vendramin este una dintre cele mai frumoase şi substanţiale cărţi de poezie din stricta noastră actualitate literară”, spune criticul Ioan Holban în finalul prefeţei acestui volum. Cum am putea să nu-i dăm dreptate, când Eugenia Bulat s-a străduit şi a reuşit să ne ofere nu numai o carte de poezie adevărată, dar şi un mic manual de filozofie asupra vieţii pământenilor din această parte de lume. Un îndemn „ex toto corde” la lectură (neapărat una atentă şi cu necesare reveniri) este, credem, aprecierea cea mai potrivită pentru o carte ca aceasta, ce se remarcă în primul rând prin densitate ideatică.

Vasile DIACON

Constantin Mănuţă, la vremea crinului „rugător”

După o serie de zece volume de versuri, publicate între anii 1997 şi 2010, Constantin Mănuţă se apleacă tot mai mult asupra poeziei cu formă fixă, în special sonetul, asigurându-şi un rol remarcabil între creatorii genului, în care, după Mihai Eminescu, au strălucit Mihai Codreanu, Păstorel Teodoreanu, G. Topârceanu, Nicolae Ţaţomir, cărora li se adaugă redutabilii Horia Zilieru, Emilian Marcu, cu toţii poeţi ai urbei bahluviote, ori Vasile Voiculescu cu ale sale *Ultimele sonete închipuite ale lui William Shakespeare*, iar dintre poeţii contemporani îl indicăm pe Paul Miclău, bănăţeanul, stabilit în urbea dâmboviţeană. Din creaţia lui Constantin Mănuţă, trei volume de sonete au reţinut atenţia până acum: *Fior târziu* (2011), *Nelinişti astrale* (2013), *Plângere postumă* (2015). Spunem „până acuma” deoarece, de curând, a confirmat iarăşi temeinicia aprecierilor că este un sonetist de marcă prin publicarea volumului *Un crin se roagă* (Iaşi, Editura Princeps Multimedia, 2017, 231 pagini). Volumul cuprinde circa 220 de sonete şi beneficiază de o pertinentă *Prefaţă*, cu incitantul titlu *Sonetul ca o lume, lumea ca sonet*, semnată de cunoscutul şi admirabilul poet şi eseist, aici în postură de critic acribios, Daniel Corbu, care remarcă faptul că Mănuţă „încearcă să cucerească cititorul de poezie prin armonia şi desăvârşirea spirituală pe care le oferă sonetul”. Şi, cu adevărat, C. Mănuţă face un fel de jurământ de credinţă acestei specii poetice: „Sonetul este un cuvânt frumos/ Pe care-l scriu cu multă delectare;/ Nu are aripi, nu merge pe jos/ Şi-n vacanţă nu pleacă la mare…// Scriu un sonet şi din zări apare/ Lumina lunii dintr-o altă zare!” (*Sonetul*).

Sonetul care deschide volumul şi îi dă numele – *Un crin se roagă* – este mărturisirea poetului, în candoarea-i cuceritoare sugerată de albul crinului, că este la vârsta dialogului cu divinitatea, când „Din zori şi-a risipit petalele pe zare/ Apoi le-a aşezat pe chipul lui Christos!” şi că poate depune mărturie că

„Se năştea un crin şi se ruga mereu/ Cu vorba lui plăpândă chiar lui Dumnezeu!".

Motivul crinului apare în versuri precum: „Un gând răzleţ e ultima minune/ Prin care-un crin de doruri s-a aprins" (*Cădere*), „Dacă un crin mi-a înflorit pe buze" (*Oale şi ulcele*); „În lume totul pare-o amăgire/ Un crin se-nalţă dincolo de fire!" (*Curcubeu în zori*); „Într-un târziu voi trece peste/ Asfinţitul crinului de seară" (*Rara avis*); „Un crin aprinde, zorii în dimineţi" (*Catedrala neamului*); „Floarea de crin în braţe am s-o iau" (*Dumnezeu cel Sfânt*).

În poezia lui Constantin Mănuţă poetul a crescut în „rugă divină", căci „Domnul ştie şi îmi spune/ Stai mereu în RUGĂCIUNE" (*Mereu în rugăciune*) şi este „părtaş cu Dumnezeu". De la dialogul tot mai actual necesar cu divinitatea: „Înger din ceruri cu drag să mă veghezi/ La o cafea să stau cu Dumnezeu la masă" (*Strigăt*), ajunge uşor la motivul *fugit irreparabile tempus*: „Convins de faptul că sfârşitul vine/ Umblu de-acum mereu numai în dodii" (*Şoaptă*).

Ca şi în celelalte cărţi, şi în acest volum tematica este complexă. Sentimentul scurgerii timpului, în varianta grecescului *panta rhei*, îl descoperă în trecerea în pripă a copilăriei, care-i „pasărea cea rară", care impune un acut sentiment al regretului pentru pierderea identităţii copilului/copilăriei şi ajungerea la vremea „păsărilor negre" purtătoare de dileme/întrebări ori prevestiri sumbre „În poarta casei păsări negre bat/ Cu ciocuri noi şi pline de zăpadă" (*Primăvara asta*). În aceeaşi idee, la tema gravă a marii treceri trimit versurile „Apusul va-nflori în păsări călătoare/ Când eu plecat din lume voi fi de multă vreme" (*Uitat ca George Lesnea*). „Mă voi muta, voi pleca la zei/ Lăsând în urmă zilele senine" (*Gând*).

Elementele cosmice sunt puse în relaţii directe cu cele telurice, „meteorul căzând topeşte ceara albă din cuvânt?" se întreabă poetul care „se va muta noaptea într-o stea", ascultă cum „păsările în stele cântă", coboară mirat prin „căile stelare", „astrele de iarnă mă urlă", soarele îl ţine în palme, acelaşi soare care stă „în rugăciune, apoi ascultă „de glasul stelei pe orbită". Stelele participă şi ele la trăirile poetului: „Dragii mei, nu e uşor,/ Să trăieşti din întâmplare// Când şi stelele te dor" (*Refuz*).

Veritabile mărturisiri de credinţă sunt versurile în care aduce elogii poeziei, pe care o consideră de origine divină: „Poezia-mi este singura avere/ Moştenită de la Dumnezeu cel Sfânt/ Albine n-am, dar mă hrănesc cu miere/ De oriunde-ar fi, în floare pe pământ" (*Vedere*).

Ajuns la vârsta bilanţului, poetul declară senin: „La mine-n ramuri poame roşii ard", luându-l martor pe Mihai Beniuc – poetul muncitor, după cum îl califică, – care zicea „Că pomul vieţii este ca grădina/ Unde s-a născut în ciocârlii, lumina!" (*Pomul vieţii*).

Raporturile intime ale poetului cu poezia sunt fără echivoc şi poartă amprentă divină într-o veritabilă beatitudine a creaţiei, deoarece versurile i le scrie „îngerul luminii trimiţând solia", plasându-l într-o stare „vecină doar cu

poezia" (*Veşnicia*), recunoscând totodată cu o sinceritate debordantă: „Scriu un poem cu mâna tremurândă (...)/ M-am scufundat cu totu-n poezie/ Scriu un poem, mă cuprinde somnul..." (*Scriu un poem*); „Cât mai trăiesc voi scrie noi poeme (...)// Trăiesc şi scriu cu visul între zăbrele" (*Noi poeme*), „Versurile mele sunt crescute de un Soare" (*Bucurie*), „Iau din toamna galbenă povară/ Şi o torn în versurile mele" (*Gândul toamnei*), „Poezia mea nu moare în veci/ Poetul din mine nu moare niciodată" (*Eterna întrebare*); „Tezaurul de opere postume/ Din cer mi-a fi fost predestinat" (*Întâia lume*); „Scriu aceste versuri cu onestitate/ Îmi cunosc rostul şi-mi ştiu chemarea " (*Soarele din societate*); „Amiaza-mi bate cu bună credinţă/ Căldura în suflet şi în poezie!" (*Agonie şi extaz*).

Poetul se autodefineşte un „visător al zborului ceresc", cu precizările că „Inima mea este o floare aprinsă" şi „Versul meu este frază înaripată"; pe când testamentul său literar, de o simplitate şi sinceritate debordantă, menţionează că „Poezia mea v-o las drept moştenire..." (*Moştenire*), dar şi că „Numele mi-l las în câte-o carte/ Supărat pe viaţă şi pe moarte !" (*Supărare*).

Fără a face corp distinct în cadrul volumului, un grup de şapte sonete dedicate zilelor săptămânii surprind prin tonalitatea alternativă: „Luni am sădit copacul în astralitate.../ Topeşte versul în clarobscur de lună" (*Poemul de luni*); „Vreau să scriu întorsul poemului de marţi/ Pe care să-l citeşti cu zorii în trifoi...// Alege o strofă albă şi rupe patru foi/ Cu orice vers, se pare, acasă eşti la fraţi" (*Poemul de marţi*). În *Poemul de miercuri* îşi face loc incertitudinea: „Un demon se ascunde-n plopii mei de ceară?"; pe când „Spectacol frumos pe lume este viaţa/ Aidoma sunt cuvintele de joi" (*Poemul de joi*), iar „Poemul scris cu har, de dulci melancolii/ L-am pus pe înserare... (*Poemul de vineri*) şi *Poemul de sâmbătă* e „o noapte târzie". Poetul îşi declară dorinţa întoarcerii la un întreg univers sintetizat simplu *Copilărie*, pus în acord sentimental cu „codrii de argint" la vremea când „Din lacrimi rătăcite se naşte iar cuvântul" (*Poemul de duminică*).

Poetul trăieşte un continuu zbucium interior – „Plouă prin gânduri şi nu mai aud/ Glasul păsării care în mine zboară" (*Insistenţă*) –, dar soluţia găsită pentru atingerea beatitudinii este: „Să răzuiesc jivinele din mine" (*Sfat*)

Deşi nu este un dezrădăcinat, spaţiul natal este prezent în multe stihuri: „De ce m-ai dus din locul meu de acasă;/ Mi-e dor de dealuri, de dealuri, de pădurea deasă" (*Strigăt II*), satul copilăriei „Mogoşeşti de dincolo de Ciurea/ Coborât e din legendă, asemuit cu veacul", unde îşi are geneza sinceritatea declaraţiei că „viaţa mea a îndrăgit pădurea/ Din fire fiind prieten cu natura" (*Conjunctură*). Există un perpetuu îndemn spre revenire la baştină: „Un glas divin în nopţile senine/ Mereu îmi zice să mă întorc acasă…" (*Natala mea pădure*), cu un acut sentiment e durere, căci „Din patru fraţi doar unul mi-a rămas/ Semnul de la casă de mult a putrezit// Şi mă opreşte huma să mai fac un pas" (*Întoarcere*).

O altă temă reluată în mai multe poeme este dorul de părinți, regăsită în sonetele *Amintirea mamei, Iată, Oglinda mamei*, și nu puține elemente autobiografice sunt prezente în multe dintre versuri: „ Viața mea... fir-ar dracului de viață/ Bine-ar fi fost pe lume dacă nu eram" (*Viața mea I*), „Mi-a fost viața un grotesc supliciu/ După legi adesea m-am condus;/ Am muncit până la sacrificiu/ Dumnezeu oare ce are de spus" (*Viața mea II*), „Implorând destinul am găsit lumina/ *Singurătatea în doi* aceasta este vina!?" (*Toamna noastră*), „Că-n viața asta m-am vândut pe mine/ De aceea-mi este Crucea foarte grea!" (*Cruce grea)* „Rămas orfan fără de tată/ Și fără mama albă de uimire" (*Rămas ostatic*).

Dragostea trăită la cote înalte revine în mod obsedant. Iubirea-i apare în diferite ipostaze: în cea de himeră; „Lumea speranței din dragostea târzie/ S-a scufundat cu totul în ultima zăpadă" (*Dragoste târzie*) ori de certitudine: „Am iubit și eu o prea frumoasă fată/ Și m-am logodit cu nunțile de miere..." (*Lume de fantasme*) și totuși se închină „Iubirii mele plecate într-o barcă/ Seara întâlnită la marele festin" (*Crâmpei senin*), „Iubirea apusă, dusă prea departe (...)/ În ochii tăi vor arde trandafirii/ Îndrăgostiți de taina dorului de moarte..." (*Floarea din grădină*), ori „De dragoste-nflorise un alun/ În zori și vișinii dădeau în floare" (*Cântec*) și declară sincer „M-am întors spre tine, iubire/ Fără tine nu este nimic" (*Marea iubire*).

În poezia cu tentă socială poetul „Constată că țara-i scoasă la mezat/ De-un vânător cu arme-n panoplie" (*Țara scoasă la mezat*), dar un imbold îl trimite „Spre cer iar aprinde-voi făclia/ *Unui pământ* pe nume România!" *(Vedere*).

Nu puține sunt versurile în care sunt invocate nume mari ale poeziei românești: Lucian Blaga, N. Labiș, G. Bacovia, G. Coșbuc, Veronica Micle, O. Goga, dar și contemporanii noștri: Daniel Corbu ori brașoveanul G. Echim. Unele sonete sunt dedicate unor poeți prieteni apropiați autorului precum Emilian Marcu, Vasile Fetescu, Dumitru Spătaru, ori regretatul Marinică Popescu.

Daniel Corbu precizează, în prefața volumului, că registrele sonetelor lui Constantin Mănuță sunt două: „unul grav, grefat de existența tragică a ființei, a unei filosofii a absenței, altul senin, al bucuriei de a fi, a iubirii râvnite și împlinite. Nu riscăm o ierarhizare. Cert este că această bivalență a registrelor, unul care emană lumină, cu elemente bucolice ori apolinice, și altul al tonurilor sumbre marcate de tristețe, pe care le schimbă cu mare lejeritate și între care se interpune adesea ludicul, este definitorie pentru întreaga creație mănuțiană.

Un crin se roagă este un volum al maturității poetice depline, cu care Constantin Mănuță mai adaugă o nestemată constelației sale lirice și își asigură drept de cetate în galeria marilor sonetiști ai literaturii române.

Constantin MĂNUȚĂ

VASILE LARCO – REPREZENTANT AL LIRICII CONTEMPORANE

Motto: „Vreau să rămân cum sunt, de-i cu putință:
Modest, atent cu toți din jur, om fin
Și să renunț cu mare ușurință
La tot ce-i imposibil să obțin!"
(„Deviză" – Vasile Larco)

Vasile LARCO este un scriitor prolific şi interesant în peisajul liricii contemporane, cu o operă literară bogată şi complexă, scriind poezie, proză umoristică, epigrame. De la debutul editorial şi până-n prezent a scris aproximativ 20 de volume, fiind prezent în peste o sută de antologii şi culegeri colective de poezie lirică, poezie satirico - umoristică şi epigramă din importante oraşe ale ţării. Ca rezultat al măiestriei sale artistice a fost răsplătit cu diplome şi distincţii: *Diploma de merit*, Uniunea Epigramiştilor din România, 2007, *Diploma de excelenţă*, Primăria oraşului Chişinău,2009, *Medalia „Doctor Umoris Causa*",Vaslui, în cadrul Festivalului „Constantin Tănase", 2008, 2012, 2014, 2016, *Premiul USR,* Filiala Bacău pentru Literatură Umoristică, 2015 şi multe altele. Cum era şi firesc a fost şi este în vizorul criticii literare de la Ioan Holban la acad. Mihai Cimpoi, Emilian Marcu, Horia Zilieru, Cassian Maria Spiridon, Adrian Jicu, Alexandru Dobrescu şi alţii.

Dintre titlurile semnate de Vasile Larco, spicuim câteva: *Hohotiera,* 1994, *Un buchet de ironii,*1999, *Visuri,* 2007, *Careul de ispite*,2012, *Desculţi pe mirişte*, 2014, culminând cu *Rochia de seară***,** Ed. Pim, Iaşi, 2017 un volum de sonete şi rondeluri pe care-l răsfoim acum.

Temele şi motivele literare abordate sunt diverse şi atractive, începând cu elogiul satului românesc, regretul pentru dezmoşteniţii soartei şi înstrăinarea, ca altădată la Octavian Goga şi Lucian Blaga, numai că Vasile Larco nu surprinde plecarea din sat şi migrarea spre oraş ca-n cazul poeţilor citaţi, ci părăsirea atât a lumii rurale cât şi celei urbane, pentru stabilirea în străinătate, în poezii ca: *Înstrăinare, Destăinuire morală, Confesiune* – unde părăsirea satului este evidentă: „Când îmi făcea-ntr-o bună seară patul,/ Îmi zise-n taină măiculiţa mea:/ *Să laşi, băiete,-n urma ta ceva!/* Şi am lăsat de-atunci în urmă satul. *Confesiune,* ce ne duce cu gândul la un roman al lui Ion Muscalu. *Poarta ţărnii, poarta satului,* o evocare a locului prin care o dată se intra în satul românesc: „Acel ce înspre sat vrea să se-abată/ Prin Poarta ţărnii va avea intrare/ De se va şterge bine pe picioare/ Şi de-i om bun, cu inimă curată…".

Reîntoarcerea, unde prin sintagma *satul românesc e o comoară*, satul este pus în antiteză cu oraşul: "Plin de lacrimi şi suspine/ Zice unul sub răchită/ Spre o sapă ruginită:/ La oraş nu e de mine…". Poetul consideră că

tinerii plecaţi în străinătate se întorc doar la nunţi şi înmormântări şi ar trebui să muncească, aici, la noi: "Motto: Azi tinerii-s plecaţi de-acasă/ Din satul drag, în depărtări/ Şi se întorc, dar nu la coasă,/ Vin doar la nunţi şi-nmormântări…". Şi-n conţinutul poeziei *Solidaritate patriotică* autorul continuă ideea: "Ca tinerii români azi să trăiască/ Aşa cum vor, în lux şi să prospere,/ De toate viaţa lor să le ofere,// Ar trebui, scuzaţi, să şi muncească,/ Atâta vreme cât sunt în putere,/ **Nu prin străini, ci-n ţara românească**!" Aceeaşi idee poetică este dezvoltată şi-n poezia *A venit toamna*, când părinţii istoviţi de greutatea muncii, seara-şi iau câte-un răgaz de-o vorbă cu copiii lor plecaţi în depărtări: "Părinţii lor, prea trişti, din depărtare,/ Cu ei vorbesc în fiecare seară/ Prin internet, chiar şi se văd, se pare.// Apoi, preocuparea lor majoră/ Li-e banul, însă iarna când coboară/ Le mai trimite-un frate sau o soră."

Reprezentant tipic al umorului de azi (care se revarsă în cascade-n poezia lui Vasile Larco), este generatorul de puternice accente sociale, reliefând corupţia din sânul societăţii noastre, înavuţirea neaşteptată, critica adresată parlamentarilor care votează legi sociale şi taxe nejustificate: "Chiar dacă-n ţară-i secetă, furtună/ Şi foamete, sunt suflete betege,/ Ei s-au grăbit să mai aprobe-o lege,// Punând o taxă pe un , con de Lună/ Ce-apare noaptea, luminând cărarea,/ Căci nu au bani şi-i prind, iar, disperarea." (*Revenirea la muncă*)

În *Sonetul pădurii* sunt criticaţi oamenii care *se comportă ca-n pădure*, deşi pădurea nu are nici o vină, iar comparaţia scriitorilor ce *se mănâncă* precum *jivinele* este *mirobolantă:* "Pădurea e izvor de sănătate/ Din care ar trebui să bem întruna,/ În el se scaldă Soarele şi Luna,/ E nesecat din vremi îndepărtate.// Mirobolante plante-i ţin cununa,/ Copacii-s scut ca zidul din cetate,/ Iar cântătoarele viu colorate/ Prin trilul lor inundă văgăuna.// Sub Strălucirea miilor de stele/ Jivinele, pân'se revarsă zorii,/ În largul lor aleargă noaptea-ntreagă,// Se hârjonesc, dar asta nu e şagă,/ Fiindcă se mănâncă între ele,/ Dar nu, ca de o vreme scriitorii." Defrişarea nemiloasă a pădurilor de către străini este surprinsă de poet în diferite ipostaze în poezia *Cronică de iarnă:* „…Trei luni de iarnă sunt, diamantine/ Ce scot cojoace de la naftalină/ Şi din păduri, copaci cu rădăcină.// Iar defrişorii-or face mutră sumbră/ În lunile cu zăpuşeală pline,/ Că n-or avea pe unde sta la umbră." Corupţia, interlopii, cei care deţin prin fraudă averi inimaginabile, satirizarea lor, toate la un loc, nu i-au scăpat lui Vasile Larco mergând până la invocarea lui Vlad Ţepeş. Exemplificăm cu citate din poeziile *Sonetul stabilităţii* Motto: "La noi sunt ape curgătoare,/ Coline, munţi de aur supţi,/ Câmpii, păduri, vezi şi izvoare/ Şi marea… clasă de corupţi!", continuând cu strofele trei şi patru:" Azi vinovaţii nu au condamnare,/ Trăiesc în lux, cu majordomi în casă,/ De maţe fripte nici nu le mai pasă.// Constat că nu e nou nimic sub soare,/ Avem corupţi, escroci şi mangafale,/ Precum spunea maestru Caragiale."şi *De ce nu vii?..."* De ce nu vii

iar pe la noi/ Tu Ţepeş Doamne, şi să vezi/ Păduri întinse, munţi, livezi,/ Mulţi oameni fără de nevoi?"

Motivul autoportretului este creionat în poezie prin fine tuşe umoristice, văzând, cum i se înalţă monumentul lui Vasile Larco, buceceanul: "Lucrările n-au fost prea dificile,/ Dar s-au gândit corect adulatorii:/ Întâi un prototip să vadă zorii…/ Şi i-au făcut lui Larco V. Vasile/ Un monument în numai şapte zile." (*Monument ridicat în timp record* şi *Eroul şi bunul simţ)*: "…La amândoi din strălucirea minţii/ Săreau scântei, dar cel înfrânt, sărmanul,/ A fost Vasile Larco, buceceanul…", el care afirmă că-i coborât din Bucecea, Botoşani şi adoptat de ieşeni, ca altădată George Topârceanu (*Autoprezentare*).

Poezia *Sonet vlahuţian* aminteşte de versul *Minciuna stă cu regele la masă* de Al. Vlahuţă, iar poetul Vasile Larco afirmă că dreptatea aparţine poporului şi minciuna parlamentarilor: "Dreptatea cu poporul stă la masă/ Din timpurile vechi şi neuitate,/ Plăcându-i mult gustoasele bucate,/ Când atmosfera este călduroasă…// Minciuna vine ca la ea acasă,/ Stă-n Parlament, adresa nu şi-o schimbă,/ Fiind la politicieni pe limbă."

Vasile Larco crede în forţa *kalokagathonului* grecesc, posesor al idealurilor kantiene de *Bine, Frumos şi Adevăr,* poezia sa fiind stăpânită mai mult de *moira* decât de *hamartia*, convins şi de faptul că *scriitorii nu mor ci pleacă să scrie pentru îngeri*.

Poetul pus în slujba adevărului luptă prin scris pentru o justiţie dreaptă şi independentă pentru ca să se îndeplinească cele trei concepte kantiene enumerate mai sus, ca-n catrenul din motto poeziei *La plăcinte înainte*: "Contemporanii toţi remarcă/ Un lucru ce-mi zburleşte părul/ Că Noe nu a pus în Arcă:/ Dreptatea, cinstea şi-adevărul!" Femeia nu este o necunoscută pentru poet, chiar dacă o zicere afirmă: „este mai uşor să cunoşti universul astral, decât sufletul femeii." (V. Fetescu)

Rochia de seară şi sindrofie este poezia prin care Vasile Larco începe elogiu femeii: „Femeia când e-n rochie de seară,/ Ştii că urmează-o rară sindrofie/ Cu dans, prieteni, bancuri, veselie,/ Să-i fie viaţa dulce, mai uşoară….", neuitând egalitatea cu bărbatul, prin dezvăluirea cusururilor (*Noctambulism)*, înşelarea bărbatului: "Surprinsă c-un soldat în pat/ Nevasta calm a explicat:/ Bărbate n-ai de ce te teme/ Armata e cu noi de-o vreme!" (*Ajutor la nevoie*), captivă în mrejele amorului (*Visătorul*) imortalizând-o în chip de floare ca-n poezia *Nostalgie poetică*: "Acum cât scriu noi epigrame,/ Sonete, dar şi amintiri/ Din Iaşul marilor iubiri/ În gând am uimitoare dame/ Cu mers felin, purtând năframe.", desigur, vorbim de femeie în diferite ipostaze prin prisma umorului. Oraşul Iaşi este evocat în poeziile: *Oraşul celor şapte coline, Găştile ieşene de altă dată şi Animaţie ieşeană.*

Aidoma scriitorului Sorin Cotlarciuc şi poetul Vasile LARCO este un mare admirator al celui care a fost Mihai CODREANU, încercând să definească

statutul poetului: "Poetul are un statut/ Statornicit de-o veşnicie:/El scrie când nu-i cunoscut/ Şi-i cunoscut când nu mai scrie. (*Omul sonet, Mihai Codreanu*)

Prin multitudinea de motive şi concepte Vasile Larco face aserţiuni şi asupra rolului poeziei şi al poetului în societate ca-n poeziile: *Destăinuire poetică*, referindu-se la unele cărţi anonime, ca autorii lor:"Se scriu cărţi astăzi, o mulţime,/ Nu seacă al scrisului izvor, /Dar ce păcat, sunt anonime, Cum sunt şi autorii lor."

În *Sonetul fabulei,* în prima strofă, sunt elogiate speciile lirice: *sonetul, epigrama* şi *rondelul*, iar în *Rondelul deghizării* sunt criticaţi cei supuşi dedublării, prin intermediul accentelor de fabulă în ipostaza lor animalică: „La bal mascat cu-a mea consoartă/ Mă aflu, dansul e în toi,/ Văd măşti de vulpi, de porci, de boi,/ Cum sunt, de fapt, cei ce le poartă…/ Când vor dreptatea s-o împartă." Umoriştilor înfumuraţi le dedică o *Noapte albă*: "Ies umoriştii la paradă,/ Au unii dintre ei şi fumuri,/ Dar spun că nu e rău pe stradă,/ Mai rău e să ajungi pe… drumuri!", prinzându-i în *Festivalul humoriştilor*: "Spun vorbe dulci, precum nectarul,/ N-aş vrea pe nimeni să insult:/ La noi au mulţi umor, cu carul,/ Dar carul scârţâie cam mult!// Vin iarăşi umoriştii în Humor/ Pe ale ironiei fine trepte,/ Moravurile vrând să le îndrepte,/ Muind adânc peniţa în umor…".

Pe confraţii săi de condei îi provoacă la un duel umoristic în onoarea poeziei: "Dar nu uita acestea nu sunt vicii,/ Sărmanele femei de mult uitate/ Ar da oricât să fie în servicii, /Şi chiar de tine zi de zi curtate./ Aşa că tolba cu săgeţi încarc-o/ Eşti provocat la un duel cu Larco!" (*Misivă către un parlamentar*).

Recenzându-i cartea de versuri *Rochia de seară*, scriitorul Emilian Marcu, în Revista *Convorbiri Literare*, nr.6 (258), iunie 2017, scrie *despre marea tragedie a satului românesc* şi despre drama părăsirii lui, scriitor care a elogiat monumental ţăranul român în volumul de poezie *Muzeu de sate*, iar Alexandru Ionescu – Bucureşti, la rubrica *Note de cititor* din Revista *Meridianul cultural*, nr. 2, aprilie – mai – iunie 2017 remarcă *fluviul de sonete, rondeluri şi epigrame*, toate adunate într-un veritabil caleidoscop al vieţii umane.

MAI BINE MAI TÎRZIU DECÎT NICIODATĂ

Ia-mă cu tine! Sentimente dintr-o viaţă trăită zi cu zi este volumul de versuri publicat la Editura PIM, Iaşi, 2016, de Mircea Ţîmpău.

Pe manşeta ultimei coperte este o zicere a poetului: *Mi-a fost frică a începe să scriu în anii tinereţii... credeam că nu am dreptul*, care parcă ar fi rostită de un gînditor din Antichitate, un scepticism oximoronic care aminteşte de *coincidentia oppositorum* de Nicolae Cusanos. Un astfel de precept moral pune faţă în faţă pe cele două categorii temporale: trecutul şi prezentul. Volumul de versuri *Ia-mă cu tine*! de Mircea Ţîmpău este plin de învăţături

morale, cu puternice accente de critică socială, mai ales din sfera politică. Profilul moral şi psihologic al autorului îl aflăm din prefaţa fără titlu semnată de dr. ing. Costea Vasilică, de unde luăm la cunoştinţă faptul că Mircea Ţîmpău este posesor al unor *Brevete de invenţie* depuse la O.S.I.M. Bucureşti. Asistăm prin urmare la armonizarea, pe cît posibil, a ştiinţei cu arta, cu literatura, în genere, ceea ce mă duce cu gîndul la marele poet matematician Ion Barbu.

Tematica abordată este variată şi complexă cu teme şi motive poetice cunoscute de aproape, orice creator. Aşa se explică faptul că titlul volumului de versuri *Ia-mă cu tine!* este un apel pronunţat împotriva singurătăţii omului pe pămînt: „Ia-mă cu tine/ La piept, de mînă, în braţe/ Atunci cînd îţi este mai greu,/ Sau eşti singur în viaţă…"(*Ia-mă cu tine*)

Poetul se adresează mereu copiilor, generaţiei tinere, pentru a observa întîmplările prezente, a şi le însuşi şi a le corecta, dacă este cazul: „Au ajuns copiii noştri,/ Ce ne-am străduit să-i creştem,/ Cinstiţi, drepţi şi credincioşi,/ Să întrebe:/ De ce oare n-am noroc? (*S-a ajuns*).

Iubirea este prezentă şi nu una estompată cu aripile întoarse spre trecut, dar şireată ca şarpele, o iubire domestică, procreatoare în sensul biblic al cuvîntului, în poezia „Ce blestem":… „Nu ştiu cînd se face şarpe/ Şi te prinde de grumaz./…Dar mi-am amintit pe loc,/ Ce-mi spunea mama mereu:/ Dragul meu, de-un trup de fată,/ Ce ţi l-a dat Dumnezeu…" şi „De ce totuşi, tu, femeie/ Nu poţi să iubeşti, CINSTIT?/ Ţi-a dat DUMNEZEU pe lume/ Să n-ai un singur iubit?"(*De ce totuşi*?). Există versuri unde persistă filonul popular. Versurile *Capul pe-o boandă de-a lui/ Lîngă floarea fagului (Bunicilor mei)* trimit la balada populară *Toma Alimoş*.

Poezii ca: *Adu-ţi aminte, Doamnă!, Ce frumuseţe* sînt scrise în stilul romanţelor de dragoste, unde iubiţii au cîte o stea fiecare, iar Luna este cea mai frumoasă, proiectează pe cititor în astral, deşi poetul ca om este destul de pămîntean, de o jovialitate ieşită din comun: „Ce frumuseţe,/ Străină mi-a rănit inima./ Ce păcat am făcut/ De mi-a apărut,/ Tocmai cînd credeam/ Că-n viaţă Luna/ E cea mai frumoasă…" (*Ce frumuseţe!)* şi „Adu-ţi aminte, Doamnă ,/ Cînd noi eram de ocară./ De moştenire nu ne păsa./ Parcă eram din lume/ Daţi afară.// Nu ne interesau banii/ Pe fruntea noastră strălucea/ O stea a mea,/ O stea a ta…" (*Adu-ţi aminte, Doamnă*). Omul, în general, poetul în special s-a crezut dintotdeauna *robul iubirii*, considerînd că iubirea îi face iubitei trupul mai mare decît pămîntul, iar El va fi *hoinarul sufletului femeii*:„ Ah, cît aş vrea să nu mi se întîmple/ Să-mi vadă ochii, trupul tău din nou./ Să-mi tulburi sufletul, să plîngă/ Să fiu iar rob, şi nu erou .// Prin lacrimă lupa mi-arată/ Pământul cît este de mare/ Dar şi mai mare-i trupul tău/ Pe care-l păzeşte Dumnezeu.// Mereu, mereu îmi este dor de tine/ Şi nu pot să fug de dorul tău/ Cu toate că nu-mi este bine/ Voi fi mereu hoinarul sufletului meu…*" (Ah, cît aş vrea!*). Floarea este simbolul mulţumirii poetului pentru tot ce există în terestru, dar şi-n astral: „Pentru că putem merge şi nimic nu ne doare,/ Încă vedem, putem gîndi, pentru zilele viitoare/ Judecăm, muncim pentru o pîine

mai bună/ Şi putem duce iubirii o floare.// Pentru că nu putem trăi/ Fără bunătatea şi frumuseţea pământului./ Şi mulţumim!// Pentru splendoarea curcubeului şi liniştii lui,/ Pentru somnul la care te-ndeamnă fînul cosit/ Luceafărului care încă nu ne-a vorbit,/ Soarelui care ne scaldă mereu,/ Lunii care ne-a văzut şi nu ne-a trădat…" (*Să mulţumim*!).

Om de la munte, consideră că aici este locul ideal al popasului iubirii: „M-aş opri din cînd în cînd/ Pe un vîrf de munte,/ La braţul tău, să-mi amintesc/ Ce multe am să-ţi spun…" (*M-aş opri*). În poezia *Cu ce drept?* regretul după tot ce-a fost drag, dar luat de iubită seamănă cu versurile unui cîntec al lui Dan Bitman-Holograf: „Iubito, mi-ai luat soarele care mă încălzea,/ Mi-ai luat vîntul care adia în liniştea serii.// Dar,/ Pentru că întreci mintea tuturor înţelepţilor/ Luminează-mi gîndul să mă refac./ Vindecă-mi rana ce arde de atîta timp.// Ai rămas steaua cea neapusă/ Mă treci pe un pod, de la cer la pămînt/ Şi, mă plimbi ca şi cum crezi/ Că eu n-aş avea moarte…". Tot în elementele terestre şi cosmice se află căutarea iubirii: flori, iarbă, brazi, cuibul păsării, în adierea vîntului, în rîsul pruncilor etc.: „Te caut şi sub petale de floare,/ Sub pasul care calcă iarba,/ În vîrful bradului de munte,/ În cuibul păsării ce cîntă.// Te caut, liniște dorită,/ În adierea vîntului ce-ndoaie/ Paiul de fîn mirositor,/ În rîsul pruncului ce doarme,/ În lacrima ce-i în izvor,/ Te caut, liniște dorită…" (*Liniște).* Folclorică este poezia *Nu pleca*, unde iubita este comparată cu o pasăre care zboară neîncetat: „Nu , nu pleca!/ Mai stai , nu zbura!/ N-am luat nimic din/ Dragostea ta./ Mă gîndesc că eşti pasăre./ Şi nu-i bine/ Să-ţi opresc zborul./ Dacă pot să te prind,/ Depinde de mine…".

Tenta socială a poeziilor lui Mircea Ţîmpău este vehementă şi foarte dură. El îi critică pe toţi cei care sînt responsabili de dezastrul în care a ajuns ţara: preşedintele, primul-ministru, guvernanţii, parlamentarii etc. Semnificative sînt poeziile: *Îndrumări, Mi-ai spus, Ia aminte!, Transfer de iubire, Restul vieții, Hotar* etc.

Poetul îşi propune un fel de regîndire, de prezentare a *Facerii* ori *Genezei* în cele şapte zile, făcută de Dumnezeu. Am exemplificat prin poeziile: *Facerea lumii, Căderea în păcat, Rugăciunea unui necăjit,* cu scopul şi îndemnul de a citi *Biblia* de către tînăra generație: „ Ridică-te, popor român, din mlaştina tăcerii,/ Scoală feciorii tăi, îmbracă-i cu putere./ Prin forţa noastră şi-a lui Dumnezeu/ Să ne-nălţăm precum ai fost odată…", *Ridică-te* fiind poezia de redeşteptare a poporului român şi a României întregi din *mlaştina tăcerii,* amintind de răscolitoarea poezie a lui Radu Gyr *Ridică-te Gheorghe! Ridică-te Ioane!*

Diana VRABIE

Vasile Fluturel: poetul ninsorilor galbene

După ce debutează editorial cu volumul de versuri *Cinci puncte cardinale*, în 1996, scriitorul Vasile Fluturel (n. 14.10.1946, Mînjeşti) pactizează pe termen lung cu poezia, tatonând multiple registre stilistice şi cochetând cu cele mai surprinzătoare specii literare (de la elegie, odă, imn, colind la rondel, sonet, haiku, micropoem etc.). Poetul manifestă o disponibilitate încurajatoare nu numai pentru poezia patriotică, istorică, dar şi pentru cea de dragoste, pentru copii etc., pe care o îmbracă fie în stil clasic, tradiţional, fie în stil modern, apelând, după caz, chiar la poeme într-un vers.

Volumele de versuri, în ordine cronologică, *Târziu de noiembrie* (1999), *În umbra columnei (jurnal de călătorie în Italia)* (2002), *Vibraţii* (2002), *Simple* (2005), *Vorbe* (2007), *Rezervat pentru visători* (2009), *Rondeluri* (2013), *Arpegii sentimentale* (2015), ri(t)mate şi nerimate, întreţesute de poeme într-un vers, vin să divulge imperioasa necesitate de autoidentificare a unui reflexiv incurabil. Aflându-se într-o normală căutare a stilului, poetul parcurge calea labirintică de la faza romantismului contemplativ, caracterizată printr-o poezie lirico-reflexivă, concepută într-un stil temperat, logic echilibrat, discret solemn şi uneori patetic la faza neoexpresionismului vibrant. Din aceleaşi raţiuni, poetul încearcă să se apropie de teme extrem de variate: Moarte, Destin, Dragoste, Timp, Libertate, Natură, Istorie, pe care le filtrează prin oglinda propriei interiorităţi. Apar meditaţii pe seama „universului", a legăturii dintre Dumnezeu şi om, a relaţiilor dintre bărbat şi femeie, a raportului poet-poezie, poet-univers, toate reluate în registrul metafizic şi subminate temporar pentru contrast de o îndoială pasageră: „Ba exist,/ ba nu sunt./ Cineva acolo, sus,/ Cineva, parcă, acolo, jos, undeva/ între plâns şi surâs …" (*Aplauze vrăjmaşe*). Oferind cicluri de poeme voit moderne, poetul cochetează deopotrivă cu „dorul unor clasice valori", confesându-se: „Poet de modă veche-s câteodată/ Ideea le dă unora fiori./ Ei, şi? N-o să primesc destule flori/ Căci scriu o poezie demodată" (*Rondelul poetului (III*). Sensibilitatea, rafinamentul uman, lirismul ontologic i-au prefigurat, în fapt, destinul poetic.

Creaţiile scriitorului de la Mînjeşti s-au bucurat în timp de aprecierile unor critici şi eseişti importanţi, cum ar fi Constantin Ciopraga, Al. Husar, Mihai Cimpoi, Cassian Maria Spiridon, Valeriu Stancu, Marius Chelaru, Nicolae Busuioc, Tudor Palladi ş.a., care au încurajat condeiul celui pentru care „rimele se ascund suspinând/ dincolo de bunul simţ;/ poetul îşi ia pe umeri/ rostul existenţei, asumându-şi riscul/ devenirii întru cuvânt" (*Proscrişii*).

Difuzându-şi timp de decenii energia debordantă în calitate de profesor de limba şi literatura română, de director de şcoală, fondator de cercuri şi cenacluri literare, participant activ la manifestările culturale din România de pe ambele maluri, Vasile Fluturel se decide, în anul 2016, să-şi adune întreaga creaţie poetică între copertele generoase ale antologiei *Rostiri necesare*,

apărută la Editura Princeps Multimedia. Riguros concepută de autorul însuşi, aceasta reface traseul evolutiv al poetului din *Cinci puncte cardinale*, completat de reverberaţiile lirice din *Târziu de noiembrie*, în versiune trilingvă, condimentat cu *Picături de înţelepciune*, primenit cu poeme din *Vibraţii*, *Rezervat pentru visători*, *Rondeluri*, *Arpegii sentimentale* şi *Addenda*. Antologia conţine şi o serie de „ziceri cunoscute, dar puţin contrafăcute", epigrame din *Sertarul cu epigrame* şi versuri pentru copii (*Agenţia „Cucurigu"*), toate completând în chip sugestiv universul creaţiei lui Vasile Fluturel. Având o prefaţă semnată de istoricul literar şi eseistul Nicolae Busuioc, cu repere biobibliografice de Constantin Mănuţă, referinţe critice şi iconografie, antologia îşi revendică toate ingredientele specifice unei astfel de lucrări, denotând faptul că pentru autor, antologia presupune o carte cu o structură aparte, bine gândită. Dincolo de respectarea structurii tipice unei astfel de lucrări, autorul îşi anunţă spiritul autoironic şi ludic chiar din debutul antologiei, unde, după cuvântul înainte al lui Nicolae Busuioc, face loc unei *altfel de prefeţe*: „Orice carte/ sau aproape orice carte/ începe, se ştie, cu obişnuitul «Cuvânt înainte».// «Ei, şi!», ar zice unii, «se poate şi fără».// Dar cine a spus că nu -/ totul e relativ pe această lume ..." (*O altfel de prefaţă*).

Aflat la vârsta revizuirilor, a bilanţurilor existenţiale, poetul din prima secvenţă a antologiei, *Cinci puncte cardinale* trăieşte necesitatea redimensionării treptelor sale poetice într-o paradigmă a autodefinirii. Poetul caută *să se afle* în imperioasă nevoie a regăsirii sinelui pierdut. „Hoinar în serile cu lună", „biet muritor", „negustor de visuri de mărire", „călător prin lacrima de vis", „cavaler al unui ev de mult apus", cum se autodefineşte, poetul este „prea singur pe acest pământ", născut „în poiana de pe vale/ Unde-am văzut lumina prima dată", acolo unde „Dumnezeu păşea agale/ Iarna, prin troienele de vată ..." (*Rondelul satului natal*), adresa sa – „o adresă oarecare", „meridianul 26,/ blocul din faţa Soarelui,/ etajului doi,/ uşa cu vizor/ spre infinit" (*Carte de vizită*), unde îşi bea „cafeaua preferată/ pe fundalul concertului/ şinelor de tramvai" (*Cine spune ...*), are nevoie arzătoare „de multă lumină/ în imperiul acesta rotund" (*Nelinişte (I)*), în care culoarea preferată devine galbenul amiezii din toamnă: „Ninge galben prin livezi/ Galben se aprind gutuii./ Parcu-i galben pe alei,/ Galben - creştetul statuii" (*Cromatică*). Poetul se închină „în faţa liniştii absolute", deschizând „ochii mari", păşind „grav/ în altarul zilei" (*Jocul de cuvinte)*, făcând „slalom/ printre gânduri" (*Probabilitate*). E, în fapt, „un autoportret plural în mişcare", cum bine observă Horia Zilieru, în care sunt adunate stările de spirit, temerile, dilemele, obsesiile poetului. Poemele transmit plurivalenţa spiritului poetului, scindat între resemnare şi revoltă, contemplare şi răbufnire, luciditate şi reverie. În leagănul reveriei, insolvabilele semne de întrebare asupra destinului solicită imperativ răspunsuri: „Ce se-ntâmplă cu noi, oameni buni,/ De-s atât de largi izvoarele urii?" (*De ce?*).

Încercând să-şi identifice locul şi rostul în univers, poetul se frământă, se caută, (îşi) pune întrebări şi tatonează răspunsuri. Unele titluri de poeme sunt chiar răspunsuri în sinuosul drum al autoidentificării şi autocunoaşterii: *Altă Ană, alt Manole*, *În Ţara Nimănui*, *Iarnă incomodă* ş.a. Infuziunile biografice şi referinţele livreşti întreţin jocul căutărilor poetice, inducând sentimentul realului. Poetul invocă marii maeştri ai literaturii, pe Borges, Shakespeare, Rilke, pe corifeii picturii (Van Gogh, Rembrandt), oferindu-ne o poezie dialogică, uşoară, scuturată de acrobaţii stilistice inutile, în care lumea celor vechi comunică cu cei noi. Căutând esenţa lucrurilor, poetul reuşeşte să o capteze şi, ce este şi mai important, să o transmită în forme simple, purificate, decantate. Alchimia savantă este atenuată de autoironie şi spirit ludic, oferind un nou suflu poemelor.

În încercarea de a-şi decodifica propria individualitate, în cea de-a 25-a oră a zilei, poetul reaşează mituri (*Altă Ană, alt Manole*), oferindu-ne, finalmente, propria mitologie po(i)etică şi caută adevăruri (*Geometrie*), îşi înmulţeşte canalele de comunicare cu lumea obiectuală (*Cinci puncte cardinale*). Privirea poetului asupra universului e tristă, îl doare soarta Ţării Nimănui, în care oamenii sunt „suspendaţi între „da" şi „nu"", „între „aici" şi „nicăieri"", „între „totul" şi „nimic"", în care „vânzătorii de iluzii" sunt însărcinaţi cu întreţinerea dorinţei, în care ploaia se revarsă pentru a mai spăla „din păcatele omenirii", în care „nici viscolul/ nu mai e viscol/ nici ploile, ploi/ nici floarea, floare,/ nici visul, vis" (*Ce mai faci, domnule Dumas?*), iar „cozile de topor" jubilează. Îndemnul „Omule, nu te îndemn/ să traversezi ilegal/ decât graniţa/ propriei tale indiferenţe" sună dramatic într-un context al ignoranţei totale, pe care ar putea-o anula doar bunul Dumnezeu: „Ocroteşte-ţi, Doamne,/ făpturile, dându-le gânduri curate" (*Cine?*).

În secvenţa poetică *Târziu de noiembrie* poetul ne oferă o antologie de micropoeme de format nipon, dar româneşti ca sensibilitate şi emoţie estetică. Reflecţiile pe tema timpului constituie canavaua acestor pagini: timpul e „flux şi reflux", se cerne, „curge ne-ncetat/ din abis înspre abis", încetineşte când „soarele semnează încet/ actul de naştere al zilei". Timpul este condimentat de aşteptări în care „orologiul nu mai ştie să bată orele", acelaşi orologiu „taie-n felii eternitatea". Poetul se lamentează că nu poate măsura veşnicia, nu o poate micşora, nici extinde, spre final de mileniu el surprinde „un bătrân în cârjă/ interogând timpul". „Vânătorul de secunde"/ „veritabilul tâlhar de secunde" ne invită să stăm la sfat cu noi înşine, să ne cumpărăm „Ghid de conversaţie eu-eu" în dimineţile de vară, când razele de soare „fac din cerdac sanctuar". Scriitorul reuşeşte să confere imaginii poetice un anumit grad de transparenţă, de luciditate, care să-i asigure transpunerea uşoară în limbajul comun.

În eşantionul *Vibraţii* poetul rămâne acelaşi liric meditativ, perpetuând conotaţiile etico-civice din volumele anterioare. Găseşte ingrată condiţia poetului căruia greu „i-ar putea număra cineva zilele şi nopţile" (*Poetul*), care „ţine-un stol de doruri/ Sub fruntea lui îngândurată" (*Rondelul poetului*),

arătându-se nedumerit de dispariţia acestuia: „Au pierit poeţii,/ au plecat departe;/ s-au ascuns de lume/ pe tărâmuri moarte?" (*Nedumerire*). În ideea reabilitării condiţiei de poet, acceptă să se plece „doar în faţa mamei/ şi a poeţilor lumii,/ prefăcuţi din când în când/ în visuri/ din care cresc,/ rotund,/ împlinirile noastre/ cu iz de eternitate" (*Recunoştinţă*). Poetul continuă să-şi transcrie trăirile, îşi contabilizează dualităţile, evadările, înfrângerile, care erup din spiritul său, însă o face prea explicit uneori, tenta moralizatoare diluând emoţia estetică în unele poeme. În dorinţa de a fi cât mai „pe înţelesul" lumii, versul cade uneori pradă codului univoc de comunicare, fantezia poetului limitându-şi înălţimea zborului: „Se-ndoaie axa lumii/ şi n-o putem reface,/ Prea mult iubim prezentul/ şi prea puţin vecia…" (*Se-ndoaie axa lumii*). Situat la confluenţa paradigmelor, Vasile Fluturel caută clipa revelaţiei la intersecţiile firii, la hotarul dintre somn şi trezire, vizând punctul de întâlnire a stării de vis cu starea de veghe: „Vom dormi ascunşi într-un vis/ De copil născut din petale,/ Vizavi de-un sperat Paradis/ Ocrotit de-ale nopţii vestale" (*Metamorfoză*).

Singura consolare a poetului într-un univers anost este natura în toate ipostazele sale: *ploaie*, *ger*, *viscol*, *arşiţă*, *beznă, coame de deal*, *spuze de văi*, *zări întomnate*, cu flora sa afabilă, în care regii sunt plopii, teii, cireşii, iar berzele, rândunelele, cocorii, melcii, buburuzele sunt invitaţii de onoare. Veritabile ode naturii sunt dedicate în secvenţa poetică *Rondeluri*: *Rondelul petalelor de trandafiri*, *Rondelul firului de iarbă, Rondelul cireşilor în floare*, *Rondelul concertului în luncă*, *Rondelul norului singuratic*, *Rondelul curcubeului*, *Rondelul sfârşitului de vară* etc.

Rapsod al primăverii, „când brazda tresare a eternitate" şi al solarului discret clamând lumina („mai multă lumină"), pe care o portretizează în *Rondelul primăverii*, *Rondelul soarelui cu dinţi*, *Rondelul cireşilor în floare*, *Rondelul concertului în luncă* (cel din urmă amintind de pastelul lui Vasile Alecsandri), poetul găseşte iarna incomodă: „va mai suna oare de ieşire/ din temniţa albă?" (*Iarnă incomodă*), adnotând: *O iarnă-n an ne e de-ajuns*.

Natura romantică a poetului a cărui „dor de stele" hoinăreşte prin cer se dezlănţuie în ciclurile erotice, în care rezonează îndeaproape cu imaginile eminesciene: „Din ochi îi izvorăsc scântei/ Şi el tot soarbe din priviri …" (*Rondelul petalelor de trandafiri*). Iubirea este interpretată drept o „inundaţie necesară", devenind un sentiment, prin excelenţă, purificator şi vindicativ: „dar eu ştiu/ că doar tu,/ c-un surâs,/ mă poţi vindeca/ de singurătate*"* (*Vid*). Iubirea e „pânză diafană", „mare frământată", „stea mereu arzândă" (*Posibile definiţii*). Suavitatea romanticului e detectabilă şi în eşantioanele: *M-aş fi vrut surâsul tău prefăcut într-un poem*, *Cu tine învăţasem cum să citesc în stele*. Poetul îşi caută iubirea „din spuma zării/ peste creste" (*Stop cadru II*), tânguindu-şi „dorul printre flori", evocând sărutul „tivit cu raze de lună" (*O altfel de scrisoare*). Chipul iubitei este refăcut „printre gânduri permanent", surâsul ei „e o întrupare/ a nebănuitului/ de dincolo de gând" (*Inundaţie*

necesară), sufletul ei e „laboratorul/ unde m-aş angaja cu plăcere/ ca simplu laborant" (*În ultimă instanţă*). În aceste confesiuni lirice poetul resuscită motivul dorului, al aşteptării, al tăcerii, împletindu-le cu reflecţii existenţiale: „Dacă/ mai ţii minte/ versuri din Homer/ şi mai tresari/ la acorduri de Liszt,/ dacă te mai încântă Villon/ şi te mai întristează/ Baudelaire,/ atunci/ nu regret că exist" (*Dacă …*).

Reuşind performanţa de a descoperi relaţii interioare între lucruri prin intermediul unui supraochi ultrasensibil, poetul (re)clădeşte şi renaşte lumi în *Rezervat pentru visători*: „Şi te-ai întors,/ călătorule,/ acolo unde ştiai/ că te poţi naşte/ a doua oară" (*Renaştere*). Chiar dacă se dovedeşte un visător incurabil („a visa" fiind unul din verbele recurente în antologie), poetul nu vinde şi nici nu cumpără iluzii, având o percepţie pregnantă a realităţii în care trăieşte: „Nu-ţi face zadarnic iluzii,/ Jucăm într-o piesă banală …/ Decorul e plin de confuzii,/ Iar sala-i imensă, dar goală …" (*Nu-ţi face iluzii*). Luciditatea şi coerenţa percepţiei fac corp comun cu emoţiile şi reveria în aceste poeme.

Spiritul ludic, îmbinat cu ironia subtilă se resimte în numeroase poeme. Persiflarea îi vizează când pe editorii care recurg, fără un oarecare succes, la hrănirea cu linguriţa a cititorilor: „Învăţaţi să gândiţi fără creier", „Cum scriem fără litere") sau la alte tertipuri spirituale menite să le asigure succesul comercial („Curs intensiv de învăţare a limbii … cu măsline"), când pe cei certaţi cu regula bunului simţ: „Simt că/ sirena de avarie a istoriei/ trebuie neapărat acordată/ pe lungimea de undă/ a bunului simţ" (*Regretabilă eroare*). Poetul amestecă sensibilitatea genuină şi meditaţia lucidă, scintilaţia autoironică şi amărăciunea reflexivă.

Antologia *Rostiri necesare* încorporează, prin urmare, pasteluri delicate, ode anotimpurilor şi umanităţii, notaţii de atmosferă interioară, stările unui subiect sensibil la venerabila splendoare a naturii şi subjugat de melancolia „trecerii". Poetul optează pentru alternanţa versului clasic cu versul alb, unde rostirea gravă şi vocabularul ales ţin de neoexpresionism, acele incantaţii menite să tulbure spiritul apelor, al pădurii, mai mult prin enunţarea lor decât pe curtarea unui motiv anume. În concepţia estetică a scriitorului, poemul trebuie să fie rezultanta unei alchimii interioare: „Cuvintele se-nchid cumînţi în mine/ Ca într-un sipet tainice comori …" (*Lumina cuvintelor*). Cultivând o poezie subtil reflexivă, scindată între spiritul ludic şi solemnitatea rostirii, între liric şi real, concret şi abstract, autorul *Rostirilor necesare* se aliniază treptat poeziei moderne fără să facă o problemă din concilierea tradiţionalismului cu modernitatea.

Oferindu-ne un volum antologic inspirat şi bine conceput din punct de vedere structural, scriitorul promite şi alte apariţii editoriale: „Cu îngăduinţa Celui de Sus, visarea va continua şi se va materializa în alte apariţii editoriale în anii ce vor urma". Nu ne rămâne decât să aşteptăm materializarea promisiunii lansate …

Dana Nicoleta POPESCU

Versurile unui cărturar umanist

Cu opt ani în urmă Editura David Press Print din Timişoara a inaugurat colecţia „Bibliotheca Banatica", intenţionând să înlăture un nedrept vid cultural din literatura noastră. Printre titlurile ce urmăresc readucerea unor personalităţi bănăţene în atenţia cititorilor se numără ediţia critică David O. Blidariu, *Scrieri, I. Versuri (1924-1946)*, apărută în 2016, care anunţă o viitoare publicare completă a operei autorului.

„Acest prim volum al *Scrierilor* lui David O. Blidariu este un răspuns norocos la programul ce guvernează, din 2010, «Bibliotheca Banatica» şi care prevede restituirea integrală, prin ediţii ştiinţifice, a unor texte tipărite odinioară sau care au rămas, dintr-un motiv sau altul, inedite până acum.", precizează Crişu Dascălu în *Prefaţă* (p. 9).

Prea puţin – ori deloc – cunoscut, David O. Blidariu a fost un cărturar umanist, militant pentru propăşirea şcolii româneşti şi un poet liric de mare sensibilitate: „unul dintre remarcabilii intelectuali ai Banatului, animat neîncetat de un sincer patriotism, pe care l-a ilustrat prin unele versuri dedicate marilor oameni ai neamului românesc şi prin neobosita activitate de profesor şi apoi de inspector general al şcolilor româneşti şi al Bisericii Ortodoxe Române din Macedonia grecească." (Ibid., p. 9)

Organizat sistemic şi cronologic, volumul reuneşte materiale de referinţă pentru decodarea creaţiilor însumate: ediţie critică, text stabilit, studiu introductiv, tabel cronologic, notă asupra ediţiei, note, glosar, bibliografie şi anexe de Doina Bogdan-Dascălu şi Bogdan Mihai Dascălu; prefaţă de Crişu Dascălu.

Ediţia critică redă, pentru prima dată, toate poeziile scrise de David O. Blidariu: apariţiile antume din volume şi periodice, precum şi foarte multe versuri inedite, datate şi nedatate. Comentatorii *Studiului introductiv* analizează evoluţia pe etape şi trăsăturile definitorii ale imaginarului poetic. Investigaţia critică este plurivalentă şi racordată la numeroase surse istorice atât pentru textele finite, cât şi pentru variantele intermediare ori paralele.

Atitudinea rezervată a lui David O. Blidariu faţă de unele oferte editoriale ale contemporanilor s-a dovedit benefică: „El păstrează o atitudine distant-aristocratică faţă de trepidaţiile, mai calme ori mai violente, ale lumii literare, ceea ce îi permite să nu cadă în excesele fie în sens modern, fie invers, în sens tradiţionalist, ale confraţilor./ Departe de mode şi de modele, el îşi oferă şansa de a fi el însuşi pe toată durata anilor de creaţie. Dar libertatea de a rămâne consecvent cu el însuşi nu l-a împins spre manierism. [...] Primejdia monotoniei este contrazisă, la tot pasul, de largheţea tematică a poeziilor scrise în tot alte chei stilistice şi de o inventivitate prozodică rară, peste tot, la noi." (Doina Bogdan-Dascălu, Bogdan Mihai Dascălu, p. 11)

Traversând un climat literar efervescent şi bulversant, artistul a preluat influenţe diverse, fără a se ralia la niciuna dintre tendinţele dominante ale climatului interbelic. Pentru definirea esenţei estetice a versurilor exegeţii propun termenul *eclectism*, în sfera căruia introduc sentimentalismul romantic, unele reverii cvasimistice, realismul liric de sorginte biografică, grandilocvenţa sonorităţii şi a neologismelor, sarcasmul. Pentru a susţine eclectismul, citează motivul călătoriei, în care se intersectează panteismul şi panerotismul; percepţia frumosului divin, feminin şi poetic; rescrierea mitului prometeic în poemul alegoric *Fiul lui Lucifer*; posibile afinităţi cu lirica lui Eminescu, Blaga sau Arghezi.

Vitalismul, indicat de cercetători drept trăsătură majoră a creaţiei lui David O. Blidariu, se conjugă în versurile de maturitate cu elogierea trecutului de luptă pentru libertate naţională.

O temă fundamentală a creaţiei poetului o reprezintă erotica, femeia fiind admirată, omagiată sau, dimpotrivă, stigmatizată.

Spirit neoclasic, dar cu multe alte deschideri estetice, poetul mânuieşte cu dezinvoltură sonetul, specie de poezie fixă pe care o preferă; autorii *Studiului introductiv* subliniază că David O. Blidariu este primul sonetist din literatura bănăţeană şi remarcă şlefuirea meşteşugită a catrenelor, distihurile conclusive, rimele deosebite, sonorităţile semnificative pentru stările sufleteşti sugerate: „David O. Blidariu a fost un poet adevărat, care şi-a adunat inspiraţia din trei zone geografice extrem de darnice în această privinţă: Bucureştiul studenţiei, lumea balcanică, în care a trăit o bună parte din viaţă şi, apoi, spaţiul bănăţean, din care a pornit şi în care a revenit, dar de care, poetic vorbind, nu s-a despărţit niciodată” (Ibid., p. 29).

Diana Dobrița BÎLEA

O călătorie iniţiatică

Cu volumul *Nomade* (Editura Omega, 2016), poeta Gina Zaharia abordează un registru şi o tonalitate diferite de cele cu care operează în precedentul său volum „La est de tine”. Este o poezie de tip neomodernist care, deşi sentimentală şi adresîndu-se inimii, solicită sinapselor cititorului o concentrare înaltă şi cunoaşterea simbolurilor pentru a o putea descifra pe deplin.

Titlul are în vedere două perspective: cea onomastică – *Nomade* este supranumele cu care poeta îşi cheamă iubitul – şi cea a semnificaţiei gîndurilor şi trăirilor ei. Într-un scenariu sugerat de succesiunea imaginilor artistice, ne-o închipuim urmărind cu tot alaiul de reflecţii şi sentimente pe iubitul aflat într-o continuă peregrinare. De aceea versurile conţin foarte multe verbe de

mişcare în enunţuri / imagini dinamice care conduc la o poveste, nu lipsită uneori chiar şi de o învăţătură pentru sine însăşi.

Discursul liric abundă în tropi meniţi să înfrumuseţeze, să aducă vrajă pentru ca dezlegarea de mister să nu fie uşoară şi nici să nu se producă pînă la capăt, poeta mizînd pe efectele magice ale lumii pe care ne-o propune. Întîiul vers al primei poezii (*pînă la a nouăzeci şi noua vară*) edifică cititorul în două privinţe: a intensităţii trăirii sentimentului de dragoste, deloc comună omului de rînd, şi a capacităţii potei de a accede la spaţii, elemente etc. superioare condiţiei sale umane: „au venit tornade să mă întrebe de tine". Identificăm şi o a treia direcţie pe care, cu subtilitatea-i caracteristică, ne-o indică Gina Zaharia: împotrivirea lumii, a oamenilor, din motive pe care putem doar să ni le imaginăm, pentru ca această iubire să nu se împlinească. O tornadă (un potrivnic) o acuză „că te ascund / în frunzişuri de ploi"; semeni aparţinînd aceluiaşi grup social ca şi ea îi sunt prieteni falşi („viori mascate / într-un singur stup"), ceea ce face ca atitudinea defensivă să fie şi una de ripostă la un eventual atac („treceam printre ele cu pumnii strînşi"). Un alt vers sintetizează mesajul întregii cărţi cu privire la alternativele de împlinire a iubirii: „îmi erau îngăduite doar o inimă de aşteptare alta de izbîndă". Pierderea luptei nu intră în calcul, după cum, aşa cum deducem din celelalte poeme, aşteptarea nu e pasivă, ci îmbracă forme inteligente de căutare. Deşi „crezul" este „uriaş", condiţiile de la care se pleacă sunt minime sau chiar „la cota zero": imaginea lui nu mai e completă („petice de tine", „sipetul plânge" – *vino să vezi sipetul cum plînge*); lumea / spaţiul căutării e anapoda („în curînd vor trece cocorii spre nord / vor bara toate potecile verzi"; „ce rost au flamurile cînd toate au scări sub pămînt / enigmele roditoare au plecat / în ţara secetei" – *la cota zero*); drumul spre cer nu este liber („am acolo o casă cu gratiile la cer" – *gratii la cer*); cel căutat este într-un dincolo indus de somn / vid („scrijelesc uşor vidul / te trezesc / hei nomade / [...] într-un ochi se deschid cele mai mari tîrguri / celălalt e la o galerie celestă / astăzi ai îmbrăcat cămaşă dublă / [...] îmi păstrez obiceiul de a lăsa umbra să te atingă" (*nomade*). În timp ce căutarea ei este serioasă, dureroasă, consumatoare de frumuseţe magică („am înrolat aproape toate simbolurile / da da da / mai ales că la ora exactă se deschid trandafirii perechi), replica lui este histrionică, amăgitoare: „voiam să par altceva decît un spin poate o lebădă / [...] mersul pe sîrmă e o artă deseori te zăresc întinzînd pînza / acrobaţia roşu-intens şi cîteva grame de nebunie / fac reverenţă" (*mă priveşti cînd dorm pe semilună*). Când poeta înţelege că viaţa înseamnă dragoste, iar neîmplinirea iubirii, o altfel de moarte, tonul devine implorator: „nu mă uita deasupra grădinilor suspendate / sîngele orb / e mai otrăvitor decît veninul rădăcinilor ucise" (*desculţ*). Deznădejdea este un tovarăş constant de drum, chiar dacă asta n-o împiedică să meargă mai departe: „eşti aici dar sigur porţi o năframă pe suflet / o ciocîrlie porneşte să cînte din tabloul cu spini" (*nopţi gemene*); se aseamănă unui „cîrmuitor de zerouri", unui „melc prin stepă"; timpul care trece nu aduce nicio schimbare în

bine („te zăresc pe o piatră solară acolo erai şi anul trecut / şi la sărbătoarea pelinului" – *piatră solară*); „mersul spre nord poate fi o parabolă / ori o eroare în vervă" (*pofta odihnei*); „cîte ierni şi-au făcut culcuş în pădurea aceea / toate au luat-o la vale / o femeie umplea mereu fîntîna cu zvonuri dragi / şi mergea prin nămeţi / ieri ţi-a lăsat la poartă parfumul dintr-o carte exotică / astăzi a închiriat un fulger / mîine va deconta preţul unui veac fără tine" (*preţul unui veac fără tine*). Poezia, una dintre armele cu care poeta ştie să lupte / să caute dragostea, pierde aparent din forţă, deşi în realitate este doar un truc motivaţional pentru a se reinventa mai puternică: „am început să merg desculţă prin cerneala incoloră / [...] ştiu că înţelepţii îşi autodictează testul / [...] eu rîd de ţigăncuşa timidă care le imită gesturile / femeie femeie / ia soarele în coşul tău şi plimbă-l / ştii cum e să-ţi răsară din piept?" (*incolor*). Concluziile premergătoare deznodămîntului nu anunţă lumina spre care s-a tins în această călătorie grea şi complicată: „se strecurau şerpi în clepsidră / [...] sub salteaua aruncată pe podul / de întuneric (*vămile inimii*); „ultima dată am fixat ora pe ceasuri platonice / efect incandescent rebel ca aerul pădurii / aşa se explică de ce punctele cardinale ne-au legat / în cutremure solare" (*cutremure solare*); „am în suflet toate scările / cîteva aripi mi-au încredinţat / secretul omului fără cetate" (*secretul omului fără cetate*); „am braţele răstignite într-o sălbăticie kilometrică / fantomele inimii învaţă jocul la ruletă" (*fantomele inimii*); „eram stăpînă pe un alfa teluric şi un omega înnegurat / în palmă linia destinului dădea eroare" (*regatul fără uşă*). Răvăşitoare este poezia *prada-capodoperă*, care conţine elemente de *ars poetica* şi atinge două puncte nevralgice: poezia şi iubirea. Iată cum leagă poeta aceste două mari teme ale poeziei sale: „aş fi vrut să fiu vultur să-mi întind aripile / peste toate arterele plesnite să zăresc de departe / prada-capodoperă / [...] am curajul am seceta răsturnată pe tot cerul / [...] ştiu ce zic nu toate scările au aceleaşi rezerve de bine / [...] dar temerarii nu dorm niciodată cînd se cutremură albastrul" (*prada-capodoperă*).

Călătoria, cu siguranţă una de iniţiere – poeta punîndu-se în postura unui soldat dedicat cu trup şi suflet cauzei sale – se sfîrşeşte descoperindu-l pe el „în albinele tăcute din livezi". Apoi, cu înţelepciunea omului care a cunoscut lumea, poeta anunţă sec: ""te-ai întors da te-ai întors dar ai glasul ceva mai sărat / (cred că-s iubirile altui soldat!)" – *duminică orfană*. Este relevantă observaţia pe care criticul Daniel Cristea-Enache o face pe coperta a IV-a a cărţii: „Gina Zaharia scrie o poezie sentimentală şi în acelaşi timp meditativă, în care lumea este redusă la cîteva elemente simbolice, iar viaţa – la o sumă de experienţe care trebuie transfigurate. Toate cele au nevoie de o semnificaţie, iar poeta e pregătită să le-o confere".

Un „Ev" care transformă poezia în trepte către Cer

Volumul de poeme *Labirintul* (Editura Brumar, 2017) al lui Teo Cabel cuprinde trei părți, deși pe cea de a treia aș subsuma-o celei dintîi: *Labirintul, Vase comunicante și Foișorul din labirintul clipei*. În prima parte, Teo Cabel este un virtuos al artelor poetice. Anunță că lumea este un labirint în care, mergînd („rătăcind") aparent la întîmplare, preocuparea de bază este să caute un drum către ieșire, către izbăvire. Dar izbăvire de labirint dorește poetul în momentul de față? E pregătit să iasă? Cu siguranță, nu! Căci drumul prin labirint are avantaje pe care le-a descoperit la timp și pe care le exploatează cu rîvnă și cu inteligență. Aici, în chingile tentaculare ale destinului, poetul învață din greu să se (re)nască pe sine: „Mă veți cunoaște, cînd voi ieși, din stînca aceasta, / Ca un ou". Radicalitatea acțiunii denotă nu doar cutezanță, ci și spiritul de sacrificiu pe altarul poeziei după chipul și asemănarea căreia se autopropune: „Dacă nu voi ieși viu nu există planul b / [...] Cînd mă opresc dalta începe să mă sape adînc". Intuiește, pe acest drum al inițierii, *calea* („Cuvintele / Curg de jos în sus"), astfel că din același bloc de piatră din care își migălește eul poetic făurește și „o scară pînă la cer", cu aspirația de a atinge absolutul (*dalta din piatră*). Dar pînă a se sublima pe sine rescriindu-se în piatra cuvîntului, poetul este un om vulnerabil încă, pîndit de primejdii, mai ales de acelea venite din partea altor oameni și chiar de propriile deziluzii și deznădejdi: „Iar vine noaptea / În labirintul ochilor flămînzi / De gloria eternă a morilor de vînt / Bogat în speranțe / Sărac în măriri / [...] Trenul de aterizare expiră la decolare / Tăietorii de aripi / Surîd la marginea pistei" (*o picătură de baudelaire*).

Cele două portrete ale poetului se sfîrșesc cu cîte o nedumerire: „Cine e poetul?" (*portret*) și „Cum se scrie poezia?" (*portret II*). Nimeni nu poate decodifica ființa poetului pînă la marginile poeziei sale pentru că el însuși nu și le cunoaște încă: „În biblioteca vieții / Am găsit volume cu foile albe / [...] Albul lor apasă ca un bloc de marmură / În care zace un David nesculptat / [...] Și mă semnez // Cine?" (*introspecție*). Exorcizarea și catharsisul converg întru convertirea iubirii (de poezie și de tot ceea ce implică aceasta) în artă înveșnicită: „Nimicul / Împăiază cuvintele și le pune / La geamul iluziei / Iubirea găsește, pe pipăite, / Piatra răbdării / ...O aruncă în oglindă" (*exorcizare*); „Treapta pe care urc, / Eșafod, / Iubirea" (*catharsis*).

Cea de-a doua parte, al cărei titlu trimite direct la principiul lui Pascal al vaselor comunicante (conform căruia lichidele, deși au volum propriu, nu au și formă proprie, ceea ce face ca acestea să ia forma vaselor în care se află), pune în valoare sentimentele de iubire ale poetului pentru femeia sa. Mărturisirea iubirii are totdeauna la îndemînă construcții metaforice frumoase, menite să recreeze atît cadrul strict al îndrăgostiților, cît și lumea, beneficiară a luminii pe care o dăruiește întotdeauna dragostea. Numai că poetul nu scrie despre iubire pur și simplu, ci despre femeia atît de iubită, încît poate îmbrăca oricînd hainele poeziei, confundîndu-se cu aceasta. În

accepțiunea și în așteptările lui, iubita reprezintă axul care menține echilibrul micro- și macrocosmosului: „Aștept să răsară soarele din umărul tău./ Aștept să văd răsărind din celălalt luna" (*ce mult te iubesc*). Viscolul este anulat cînd ea îmbracă „O ie de săruturi / Cămașa de noapte a sînilor" (*la gura sobei*). Viața de cuplu este descrisă în imagini bucolice, ludice, în care puternicul sentiment de dragoste determină aproape o pierdere a minții: „Și ne topeam amîndoi / Unul în buzunarul celuilalt. / Nu mai știam cînd eu sunt la tine / Cînd tu ești la mine / Cerbul din ochii mei a sărit / Alergînd după căprioara din ochii tăi / Căprioara speriată a venit în ochii mei/ Restul este istorie de viață / În doi" (*Vînătorul vînat*). Ochii, oglindă a sufletului, simbolizează la Teo Cabel puntea vie și indestructibilă care leagă, magic, sentimentele unuia cu ale celuilalt: „Ai construit în tăcere / Din ochii tăi pînă în ochii mei / Un pod. / Ca Apollodor din Damasc. / Pe urmă ai trimis un zîmbet" (*aniversare*). În legătură cu iubirea care transcende nemărginirile – ale spațiului, ale timpului sau ale gîndului –, pentru că acestea (nemărginirile) nu mai au nicio relevanță și nicio posibilitate de impact cînd intensitatea simțirii este la fel de înaltă la ambii îndrăgostiți, poetul are certitudinea unui om care a obținut adevărul inginerește, prin prisma unor calcule infinitezimale. Tonul implacabil devine și aforistic în acest caz: „Sunt iubiri / Galactice, / În nerostire. / Nu trec niciodată poarta gîndului / În strada clipei. / Respiră / Într-o grădină, fără mere, / Fără șerpi." (*Idile*). Este o definiție înălțătoare pentru o iubire între doi muritori, care nu face totuși notă discordantă cu faptul că poetul vede viața omului ca o spălare continuă de iad: „Nu știu cum este în Rai / De Iad mă spăl în fiecare zi, nu se ia" (*stare*). Recunoaște condiția umilă a ființei umane supuse efemerității și, într-un soi de răzvrătire, admite faptul că păcatul strămoșesc face din Adam un „Ev" (de la Eva), bărbatul simțindu-se mai aproape de femeia lui, din multe puncte de vedere, decît de Dumnezeu cu care ne demonstrează însă că solidarizează și la a cărui lumină aspiră să ajungă transformînd poezia în trepte către Cer.

Pentru a-și radiografia stările – nu atît cele de (auto)căutare cum s-ar părea la prima vedere, cît acelea de elevare spirituală –, Teo Cabel folosește pretextul labirintului cu responsabilitate, cu talent și mai cu seamă cu iubire. De poezie. De femeie. De oameni. Și de Dumnezeu, al cărui grai învață să-l recreeze trecîndu-l prin filtrul acumulărilor sale culturale și pe care, cu generozitate, îl pune la dispoziția semenilor.

Marina CUŞA

Călătorii în lumea cărţilor

Volumul *Impresii de călătorie în lumea cărţilor* (Ed. Ex Ponto, Constanţa, 2018) o aduce în atenţia publicului pe Diana Dobriţa Bîlea într-o calitate mai puţin cunoscută, cea de critic literar. Autoare constănţeană care şi-a găsit genul proxim în roman, semnînd pînă acum nu mai puţin de cinci titluri, Diana Dobriţa Bîlea se ocupă totuşi consecvent şi de critica literară, fiind colaborator permanent şi chiar redactor al mai multor publicaţii de prestigiu din ţară.

O simplă trecere în revistă a cuprinsului volumului în discuţie indică faptul că jumătate dintre scriitorii recenzaţi aparţin sud-estului literar românesc: Ion Roşioru, Ovidiu Dunăreanu, Şerban Codrin, Güner Akmolla, Costache Tudor, Marina Cuşa, Nastasia Savin, Constantin Costache, Tudor Cicu, Mircea Lungu, Mihaela Burlacu, Titi Damian, Tănase Serea, Gheorghe Dobre, Paul Sârbu, ceilalţi scriitori fiind nume de mare sau de mai mică vizibilitate din alte zone literare: Marius Chelaru, Iulian Dămăcuş, Nicolae Silade, Nicolae Băciuţ, Radu Ulmeanu, Emilian Marcu, Viorel Savin, Mihaela Aionesei, Rodica Lăzărescu, Nicolai şi Valeria Manta Tăicuţu, Adrian Lungu, Aurel Brumă ş.a. Recenzenta manifestă receptivitate atît pentru proză, cît şi pentru poezie, posedînd instrumentele necesare investigării diferitelor nivele ale textelor artistice, decodificării semnificaţiilor, sesizării elementelor de expresivitate stilistică. Desigur că a face aprecierile tocmai formulate necesită cunoaşterea lucrărilor literare care i-au reţinut atenţia, şi nu am fi îndrituiţi în acest demers dacă nu am cunoaşte îndeaproape o bună parte din ele, despre care am scris la rîndul nostru în revistele de cultură dobrogene. Aşadar, citind cronicile Dianei Dobriţa Bîlea, am observat asemănarea punctelor noastre de vedere, apreciind demersul critic al autoarei drept competent.

De pildă, prezentînd volumul *Mir(easmă) de nard* al polivalentului şi prolificului Ion Roşioru, exegeta apreciază că „tonalităţile lirice ale acestui volum sunt prin excelenţă melancolice şi sărace în obişnuitele speranţe procurate de iubire" (p. 26). Dacă efemerului vieţii umane i se pot sustrage numai îndrăgostitul şi poetul, în cazul celui dintîi lucrul se petrece doar oniric, pe cînd „Poetul îşi scrie nemurirea cu sîngele său, îngenuncheat în faţa muzei şi lăsînd să-i treacă astfel viaţa" (p. 28). În elidele lui Ion Roşioru, arată Diana, „Nefericirea aferentă condiţiei actuale a poetului e atît de mare, încît se transformă într-un strigăt înalt de durere, (în *Gol* – p. 28), iar poetul, „cînd nu mai are puterea sau motivul de a-şi regăsi armonia lăuntrică, aşteaptă izbăvitoarea moarte" (în *Sus* – p. 28), pe care şi-o imaginează în circumstanţele casnice ale vieţii sale (în *Chip* – p. 29). Criticul mai apreciază că, „Obosit de mutaţiile sociale şi de metafizica propriei vieţi", omul Ion Roşioru vrea să se despartă de poet, lucru imposibil din cauza legăturii indisolubile dintre condiţia sa umană şi cea de creator. Alteori, în discursul lui Ion Roşioru găsim apelul la pracitici mitice de sorginte populară, dar şi fără acesta, poetul îşi

alungă pliciseala, spleenul, disperarea „în versuri de o sensibilitate aparte, dezvoltînd regizoral un complex de imagini susţinute de verbe la modul condiţional-optativ". Toate aprecierile Dianei Dobriţa Bîlea pe marginea poeziei lui Ion Roşioru ni se par juste, inclusiv judecata de valoare, pe care o formulează simplu şi convingător: „Aşa cum ne-am obişnuit, acest împărat al cuvintelor (antonomaza îi aparţine lui Marin Ifrim) ne oferă, şi cu volumul *Mir(easmă) de nard*, o lectură dintre cele mai frumoase, pe acordurile unei prozodii vibrante" (p. 31).

Pe de altă parte, dacă ne referim la o carte de proză, subscriem cu toată convingerea la observaţiile făcute de Diana Dobriţa Bîlea, de pildă, în legătură cu romanul *Lumina îndepărtată a fluviului* al lui Ovidiu Dunăreanu.

Aici recenzenta relevă subtilitatea jocului dintre real şi fabulos, capacitatea scriitorului de a contura portretul colectiv al dunărenilor, importanţa temei erosului, ineditul personajelor feminine, specificul etosului cărţii, care ar fi „legătura indestructibilă dintre Dumnezeu, omul din prezent şi strămoşii rămaşi în conştiinţa urmaşilor", dar şi în cea a unor personaje inanimate, însă nu mai puţin importante în ansamblul romanului, cum sunt casa părintească şi drumul. Judecata de valoare este formulată în acelaşi mod specific recenzentei, tranşant şi totodată entuziast, diferit de reticenţele precaute ale altor colegi de breaslă critică: „Cititorul rămîne marcat de frumuseţea şi de autenticitatea unei astfel de scrieri. Ca om de litere născut şi crescut pe malul Dunării, nu pot să nu-i mulţumesc scriitorului Ovidiu Dunăreanu pentru bogăţia datelor etno-mitico-lingvistice din arealul dobrogean şi din toată zona de sud-est a ţării, limitrofă fluviului, pe care le aduce literaturii româneşti şi balcanice. Odată cu romanul *Lumina îndepărtată a fluviului*, pe care îndrăznesc să-l numesc un diamant literar, literatura, nu doar română, a căpătat în mod evident mai multă strălucire".

Din comentariile noastre la cele două cronici desprinse din volumul *Impresii de călătorie în lumea cărţilor* se poate deduce că recenzenta practică o critică tematică într-un stil simplu, accesibil cititorului nespecializat, şi totodată marcat subiectiv. Textele sale se pliază foarte bine pe definiţia recenziei literare, aceea de a fi o examinare globală, fără abordarea unor chestiuni de detaliu sau de specialitate, al cărei scop este de a consemna datele generale ale textului discutat, impresiile de lectură ale cronicarului şi de a impune în atenţia publicului o nouă apariţie. Darul formulării o ajută pe comentatoare să atragă atenţia asupra unui autor, de exemplu: Nicolae Silade este „un trubadur îndrăgostit" (p.143); Mircea Lungu este „un poet al mării, al spaţiului infinit (…) El este un poet martor implicat, iniţiator cu voce audibilă, în virtutea unei realităţi sociale nedemne de conştiinţa lui" (p.131).

Diana Dobriţa Bîlea, romancieră care şi-a fidelizat pînă acum un public, scrie cronică literară din curiozitate şi respect pentru strădaniile colegilor de breaslă, împărtăşind cititorilor bucuria întîlnirii cu textele reuşite. Volumul publicat recent s-ar fi putut intitula tot atît de bine *Empatii literare*,

generozitatea criticului fiind de apreciat atît timp cît nu falsifică judecăţile de valoare. Ea se răsfrînge totodată pozitiv asupra scriitorilor care ajung mai greu în vizorul criticii centrale şi contribuie la buna funcţionare a republicii literelor dobrogene, unde instituţia criticii este încă în formare.

Î n s e m n ă r i

Florentina NIŢĂ

POEZIA DIASPOREI (VII)
O poezie evlavioasă, în duh de smerenie şi tînguiri melodioase

Pe Gherghina Tofan nu pot să mi-o imaginez altfel decât în ipostaze contemplative, la rugăciunea de seară, în toiul nopții, la căpătâiul vreunui suferind ori în biserică, aprinzând candela la icoane de gând pentru mântuirea sufletului și ocrotirea pașilor pelegrini prin lume. Într-un articol din „Republica" au numit-o „badanta-poetă care ține unită comunitatea la bibliotecă". Căci acolo ai s-o întâlnești pe femeia, mama, poeta și îngrijitoarea – dacă e să restabilim componența și ordinea firească – la Torino, unde își rânduiește timpul între zile cu trudă și nopți de veghe, aplecându-se pe pagini scrise, oprindu-se la ceas de taină, în reculegere, de vorbă cu sine, în graiul sfânt românesc:

„Mă bucur ori suspin...
Mai am şi clipe grele,
Dar seara mă închin
În graiul ţării mele."

O bisericuţă cu altar clădit din cele peste 2000 de cărţi de căpătâi şi icoane pe pereţi ale sfinţilor literaturii române este şi mica Bibliotecă Românească „Grigore Vieru" de la Torino, pe care o îngrijeşte cu sfinţenie din 2013, drept mărturie a acestei credinţe. O misiune asumată cu responsabilitate din dorinţa de a face ceva concret pentru comunitatea românească, aşa cum se mărturisea în poezia *Cum trecură anii*:

„Ci mă sperie înghețul — Dacă tot mi-ai dat simțire
Ce în inimi ni s-a pus, — Pentru neamul românesc,
Făcând din român răzleţul — Înmulţeşte a mea ştire -
Ce se pierde în Apus. — Cum să fac să îi slujesc..."

Nu e un sacrilegiu ci o dovadă de totală devoţiune faptul că de multe ori textele de factură religioasă ale Gherghinei, puse pe note, răsună în

interpretarea corului de copii în biserica românească situată în apropiere iar, alteori, enoriaşii vin la evenimentele culturale direct de la slujba de duminică.

„Departe de ţară, într-o lume agitată, în care zgomotul şi banul au pus stăpânire parcă pe tot, Mila Domnului mi-a purtat paşii spre Biserica Sfânta Parascheva, unde Cuvântul lui Dumnezeu mi-a străpuns inima." – scria Gherghina Tofan în 2006 la publicarea unei selecţii de 30 de poezii cu înregistrări audio, având titlul *Departe de ţară, mai aproape de Dumnezeu*. Tristeţi şi dureri, reflecţii amare şi frustrări înăbuşite converg spre găsirea unei soluţii mântuitoare printr-o credinţă eliberatoare şi conturarea unui profil liric predominant contemplativ şi evlavios:

„Învaţă-mă, Doamne, să plâng
Doar pentru păcate şi milă,
Alungă-mi tristeţea ce strâng
În zile trecute cu silă."

Uşa bibliotecii se deschide zilnic, nu doar pentru lectură, ci şi pentru numeroase acţiuni la care sunt antrenaţi îndeosebi copiii, având ca invitaţi scriitori, publicişti, artişti, spaţiul adăpostind de altfel şi sediul Asociaţiei socio-culturale „Frăţia". Încât praful n-are timp să se aştearnă pe rafturile frumos rânduite şi în sălile ornate cu costume şi motive populare şi găzduind expoziţii permanente cu lucrări ale micilor artişti.

Cel mai recent eveniment organizat aici, în ianuarie, pentru a sărbători Ziua Culturii Române, s-a intitulat sugestiv „Doi poeţi şi o singură iubire", după cum a dorit să transmită Gherghina, altfel decât în simple discursuri omagiale, profunda sa dragostea nutrită pentru Mihai Eminescu şi Grigore Vieru. Aceeaşi care, tot aici, în 20 ianuarie 2009, după trista veste a stingerii marelui poet de la Chişinău, a făcut-o să declame în versuri de mare intensitate durerea din suflet, în cadrul unui moment omagial:

„Iubite prieten şi frate,
Amară pâine-ai mâncat,
Arând ogoare-nghеţate
De gerul ce-n noi s-a lăsat.

Mi-e sufletul plin de păcate,
De n-am reuşit să-ţi frământ
O pâine, iubitul meu frate,
Din grâu de pe sfântu-ţi pământ."

De altfel, poezia *Amară pâine* va face parte dintr-un capitol întreg dedicat lui Grigore Vieru în volumul *Cerul de acasă*, apărut în 2011, la editura Opera Magna, Iaşi. Dincolo de cuvinte sunt gânduri nerostite, mari pasiuni tăinuite, scrisorile ascund mărturii preţioase, din amintiri răzbat întâmplări şi oameni dragi, se conturează destine intersectate, printre versuri se intuiesc sentimente profunde:

„A lui este toamna din plete,
Iubirea rănită de pietre,
A lui e cuvântul din urmă...
Păstorul! Păstor fără turmă!" (*Poetul*)

Pe Gherghina am întâlnit-o în mai multe ocazii, la Torino şi la Milano, dar am putut să o cunosc mai bine după ce i-am citit cărţile şi am ascultat-o

recitându-şi poeziile cu vocea sa domoală, poticnindu-se uneori de emoţie. O poezie evlavioasă şi melodioasă, din care răzbate un fior liric autentic, de factură clasică, în stare să impresioneze, să încânte şi să înalţe pe oricine, de la mare la mic, uneori până şi pe ea însăşi:

„Nu ştiu de-am scris eu –
Ori îngerul meu
Ori poate a scris
Chiar Dumnezeu..."

A discuta despre poezia cuiva făcând abstracţie de contextul în care trăieşte e aproape imposibil. Ar fi ca o imagine incompletă, în alb şi negru, a unei realităţi pline de culoare. Evoluţia lirică a poetei s-a conturat şi împletit armonios cu activităţile în care s-a implicat o dată cu aventurarea într-o viaţă nouă, prin venirea în Italia, lăsând în urmă cu nostalgie şi revenind mereu pe meleagurile tulcene. Zbuciumul şi suferinţa unui suflet dezrădăcinat, care tânjeşte la tot ceea ce a lăsat în urmă şi îşi caută cu greu limanul, marchează pregnant primele două volume publicate: *Cerul de acasă*, Ed. Opera Magna, Iaşi, 2011, şi *Spre ţărmul liniştit*, Ed. Fundaţia Scrisul Românesc, Craiova, 2012. Gândul poate să zboare departe, fără oprire, dar are nevoie de repere fizice şi geografice de care să se ancoreze, pe care le va găsi doar la a sa *Dunăre, soră bătrână*:

„Pentru fraţi înstrăinaţi
Şi cu dorul de Carpaţi –
Doar tu, Maică-Dunăre,
Ne ştii supărările". (*Dunăre*)

Această navigare spre un „ţărm liniştit" nu este lipsită de vântul îndoielilor şi furtunile suferinţei, la care suntem chemaţi să fim părtaşi în mod direct prin interogări retorice tulburătoare:

„Şi dacă ţara ne e mamă,
Iar dorul de părinţi ne cheamă,
O întrebare nu mă lasă:
De ce-am fugit, români, de-acasă?...

Şi dacă ţara ni-i frumoasă,
Iar casa nu ne este casă,
Azi mă întreb cutremurat:
De ce-am plecat? Cui le-am lăsat?"

Ancoră solidă rămâne credinţa statornică, o perpetuă stare *În rugăciune*, aşa cum se intitulează un capitol şi refuzul unor compromisuri care ar putea altera simţirea pură:

„La izvorul lacrimei
Creşte floarea dragostei
Şi-o culege cu folos
Numai omul credincios." (*Baladă*)

Pentru versiunea bilingvă, la modă nu doar printre autorii din diaspora, unde apare ca o necesitate stringentă de exprimare în contextul în care evoluează, ci şi pentru aceia din ţară, care doresc să depăşească pe cont propriu barierele lingvistice, Gherghina Tofan a optat în anul 2014, prin publicarea la Ed. Fundaţia Scrisul Românesc, Craiova, a volumului *Rubati da*

un'onda/ Răpiți de un val, conținând o selecție din cele două volume precedente traduse de profesorul Francesco Altieri. În prefața lucrării, scriitorul Gaetano Longo o definește drept: „O poezie care încântă, simplă la prima vedere, dar pătrunsă de o profunzime ce o face atât de necesară. «Răpiți de un val» este o surpriză plăcută, o lectură de bună calitate, care bucură și apropie de poezia frumoasă. O poezie de care lumea de azi, chiar dacă nu întotdeauna își dă seama, are mereu nevoie.". Volumul a fost lansat în cadrul unui eveniment organizat la Biblioteca Corghi, în prezența viceprimarului și consilier pe probleme culturale al orașului Torino.

Cea mai recentă apariție editorială a Gherghinei Tofan este *Scrisori către țară*, apărută în 2017, la aceeași Editură, Fundația Scrisul Românesc, Craiova, cu o grafică semnată de pictorul basarabean Iurie Brașoveanu. Menținându-se pe aceleași coordonate lirice, poeta vrea să intensifice legăturile cu cei de acasă, cărora li se adresează cu mesaje directe, prin care se revendică părtașă la evoluția evenimentelor din țară și se face ecoul lor în viața personală.

În capitolul *Cântecele pribegiei* tânguirea capătă pe alocuri tonuri de deziluzie profundă (*Și cad în cuvinte, Recurs la demnitate*), alteori de remușcări vinovate (*Cum trecură anii*), culminând cu accente de mândrie națională (*Îți poartă portul, În graiul țării mele*) și de speranță: „Mai am încă o Patrie.../ unde mă pot întoarce/ ori de câte ori/ gentileța interesată/ a străinilor mă rănește...".

Credința, ca refugiu și sens al existenței, se resimte mai pregnant în poeziile grupate sub titlul *Eu, Doamne, cred*, în care tonurile sunt cele de profundă evlavie cu care ne-a obișnuit poeta și care, ca formă, se încăpățînează să rămână în tiparele clasice:

„Miraculos e gândul bun
În orice suferință,
Iar tot ce vorbele nu pun
Preschimbă în căință.

Și tot ce ochiul nu cuprinde
În raza-i de lumină
Rămâne-ascuns, dar se aprinde
Din mila cea Divină."

Meditative și melodioase, poeziile din capitolul final *Armonii de toamnă* par sau, probabil, chiar sunt textele unor romanțe pentru festivalul cu același nume, care se organizează în fiecare an, la început de noiembrie, la Biblioteca Românească „Grigore Vieru" din Torino.

P A R O D I I d e **Lucian Perţa**

„Poezia”, nr. 4 (82), iarnă 2017

MANOLITA DRAGOMIR-FILIMONESCU
ALTĂ PRIMĂVARĂ

Sincere regrete
dimineţile de primăvară
când visele neîmplinite, cete-cete,
încep să doară.
Deşi ştiam unde şi când
puteam cu el să fiu,
în suflet curând
se face târziu.
Sincere regrete de-aici din Paris,
adio, draga mea Timişoară,
acum douăzeci de ani un vis
ţi-am lăsat. Sper să nu doară.
Uite,acum,aici totul înfloreşte,
e o altă primăvară,
desigur, copacii înfloresc franţuzeşte,
dar cam în acelaşi timp
ca în ţară!

ADRIANA WEIMER

Spre noi înşine

Eu m-aştern lugojeneşte la drum,
tu doar în gând la drum te-aşterni

şi iată că devenim drumuri acum,
dar numai al meu este etern

spre mine însămi pornesc
şi nu te mai zăresc

Tu priveşti nedumerit
şi profund intrigat
drumul meu spre infinit,
în iubire scăldat

şi pe ambele părţi
ale drumului meu

stau stive de cărți
și un cald curcubeu
mă-nsoțește mergând
pas cu pas către mine…
tu-ai pornit doar în gând
și nu-i bine!

OCTAVIAN DOCLIN
(din ciclul *Poeme libere*)
Amantul
Chiar dacă ați fost vreodată ,
stimați cititori,prin Caraș Severin,
sunt sigur că nu v-a fost recomandată
comuna mea,Doclin—
ei bine, acolo m-am născut eu,curat
și nebiruit și acolo,să se știe,
în subteranele ei m-am bucurat
în eroare de copilărie—
nu mă plâng, eram ziua bună
cu gândul doar la metafore
și măcar o dată pe lună
le făceam în poeme patriotice să scapere
(ehei,ce mai scăpăram pe atunci!)
m-am ridicat totdeauna în apărarea
poemului scurt,cu riscul epuizantelor munci
la care chemarea
muzei mele era de nerefuzat—
doar acum,când sunt liber
să scriu poeme libere,recunosc ,împăcat
cu mine și sincer deplin,
că uneori zborul spre poemul visat
m-a făcut să-i devin
muzei amant!

GEORGE ANCA
scriu aici
scriu din nou și la „Poezia” în loc să-mi văd de
traducerile mele din engleză și indiană,
însă nu sufăr din asta,orice s-ar crede,

se ştie că eu,fără scris,măcar şapte cărţi
pe an,aş muri de-a plictisului rană,
aşa că scriu şi româneşte în diferite părţi

noaptea deschid fereastra şi scriu despre doine în dodii
şi ziua o-nchid şi scriu doine cu variaţiuni,
fiindcă se petrec,mai nou,multe fenomene literare în zodii

şi departe de mine gândul că un geniu aş fi,
dar uneori mantrele mele fac minuni
şi toată natura mă-ndeamnă să scriu zi de zi!

DAN MINOIU

PLÎNS
Focul vervei tale a ajuns la mine
Atingând sublimul de câteva ori,
Mi-ai reglat condeiul şi mi-ai spus ce-i bine
Şi cum la poeme să am cititori.

Mi-ai spus ce e luna,lacul şi pădurea,
Ce este iubirea, teme pentru scris,
M-ai trezit la viaţă când visam aiurea
Şi mi-ai spus că scrisul e realul vis.

Clopotul uitării însă de o vreme
Lumea ne desparte,văd că m-ai uitat,
Pixul nu-mi mai scrie şi hârtia geme,
Spune-mi, chiar în şoaptă, ce s-a întâmplat?

Ce sfârşit de iarnă-i ăsta pentru mine
În care tu, muzo, nu m-ai vizitat?...
Intr-un primăvară, greu, printre suspine
Şi-o să-ţi scriu scrisoare din anonimat!

ION GHEORGHE PRICOP
Disoluție
Auzi, auzi, iubite cititor, cu îi pocnesc poemului
metaforele din cauza presiunii cuvintelor şi se
transformă în proză… Timpul doar
şi-ngăduinţa sistemului
îl mai pot salva de o disoluție; va fi în zadar

însă totul dacă poemul nu va reuși din nou
să muște din caligramele destinului
și nu va reînvăța terapiile invocației —
Ehe, nimeni n-o să-i dea șansa aceasta cadou,
dar merită să-ncerce, oftând, de dragul creației

dulce desfătare apoi… Vuietul vieții cotidiene
nu va pătrunde până-n satul vasluian
unde i se va strecura poetului în gene
și va ști că zbaterea nu a fost în van,
dar apoi, desigur, de va da din nou de huzur,
intră-n disoluție… Pot să jur!

PRIMA VERBA

Carmelia LEONTE

MARIA-MONICA POPESCU-MITROI
O poezie aparent jucăușă, prin candoarea ei, dar plină de filosofia vieții și de credință ne propune Maria- Monica Popescu-Mitroi. Rima clasică și cadența fermă dau o impresie de stabilitate în cuvânt, de siguranță profesorală. Această impresie este agreabilă și face bine cititorului suprasolicitat de prea multele manifestări ale sufletelor damnate care populează planeta. Avem nevoie de echilibru! Aș zice că aceasta este intenția ascunsă a acestor versuri: o invitație la echilibru.
Totuși, din punct de vedere stric literar, fără să ezit nici măcar o clipă aș strica echilibrul pentru un strop de nebunie, aș da siguranța lucrurilor bine știute pentru o umbră de ambiguitate. Aș fi în răspăr, m-aș așeza de-a curmezișul, aș face în ciudă afirmațiilor complete, aș sfida aserțiunile canonice și aș da cu tifla îmbuibaților cu marile adevăruri. Aș fi eu – sau măcar aș încerca. Dar asta este doar o opțiune posibilă…

Desculț n-am mai păşit prin iarba
Şi n-a păşit nici gândul,
Spre Cel ce a făcut pământul.

Şi hoinărind hai-hui în lume
Fără sa simt pământul,
La umbra morții am păşit, cu gândul.

Am vrut să fug, dar lutul,
Una cu mine se făcea
Şi paşii mei acoperea.

Şi totuşi morții i-am strigat
Eu nu sunt lut, ci chip ceresc,
N-am aripi, însă pot sa zbor
Fiindcă am înger păzitor!

Desculț păşesc acum prin spini
Şi-mi pare ca pământul,

E un loc sfânt, e colț de rai
Oriunde ajung cu gândul.

Și chiar de moartea pe pământ
Mai are biruință,
Cu fiecare pas spre cer
Învingători vom fi mereu:
Desculți și cu credință!

Desculț pășesc, ca să te simt.
Și chiar și în genunchi căzând,
Un pas spre Tine fac în gând,
Căci știu că-n marea Ta iubire
Tu faci doi pași ... spre mine!

IOAN JOHN GIONEA

John ne trimite poezii de peste mări și țări, și anume tocmai din Australia. Dar nu e vorba de orice fel de poezii, ci de rondeluri! Fără să vreau, m-am gândit la scene emoționante din filme cu naufragiați care încapsulau mesaje SOS în sticle goale și le lăsau să plutească pe ape. Ce șanse erau să fie găsit un obiect atât de insignifiant într-un ocean agitat? Dar, oricât ar fi fost de ipotetică salvarea, sticla aceea era o punte către lume sau măcar o punte către speranță, deci importanța ei pentru cel care a lansat-o era uriașă.

Nu-mi dau seama ce simte un suflet dezrădăcinat (deși nu este obligatoriu să fie așa), însă respect nevoia de a scrie în limba maternă, de a comunica lumii un mesaj având ca suport cuvintele întipărite în adâncul unei inimi de român.

RONDELUL LUI LILY

Lily-n englezește-nseamnă ***crin***
Și-ntr-adevăr tu semeni cu o floare
Privirea ta are un pic din soare
Din mohorît făcîndu-te senin

Ți-aș spune-o-n față,însă ma abțin,
Și-amîn mereu pe data viitoare
Că Lily-n englezește-nseamnă ***crin***
Și-ntr-adevăr tu semeni cu o floare...

De-ai fi un crin, eu te-aş culege din
Parcul cu miresme-mbătătoare
Dar îmi înec regretul c-un suspin
Şi repet din nou cu resemnare

Lily-n englezeşte-nseamnă ***crin...***

PS: Lily-n englezeşte-nseamnă ***crin***
Dar pentru unii-nseamnă... ***lăcrămioare***

SIMION VASILE
Primăvara bate în geam şi mugurii romantismului explodează, plini de sevă şi candoare… spun eu, numai şi numai pentru a fi în acord cu versurile primite la redacţie. Sigur că într-o lume puternic înclinată spre cinism şi mizantropie, poate fi o nesperată calitate curajul de a fi sensibil, receptiv la frumuseţea lumii şi, mai ales, îmbibat de poezie. Ce contează modelele şi modele literare în comparaţie cu dorinţa sinceră de a-ţi exprima sentimentele? Unii ar spune că totuşi contează, dar noi nu-i ascultăm, ci mergem înainte.

Cu glasu-ţi dulce, aromit,
Îmi tot şopteai, scumpă zeiţă,
Până ce valul s-a-îmblânzit,
La susuru-ţi de hulubiţă.

Iar doru-mi de sihastru, plin,
Cătă înaltul cerului albastru
Ca pe o apropiere de Divin,
În dulce amor al lunii astru.

Cu lacuri de smarald plutea
Deasupra noastră luna-far,
Spre ea zbura visarea mea
O, sfinte înger, plin de har!

În ochii tăi luceau duios
Valuri de argint sclipitor,
Păstrate-n versuri tânguios.
O, tainice clipe de amor!

Acum, tot mai sihastru poate,
Mă-ncearcă jalnic crudul dor,
Iluziile-mi rămân departe
Urmând al fulgilor dalb zbor.

Pe sufletu-mi bătrân de rime,
S-a aşezat oceanul de ninsori,
Dar tot te văd, a mea minune,
Când dorul mă înalţă-n sori.

Te-aş lua în braţe, amăgire,
Şi ţi-aş şopti un ultim gând,
Să mă-nsoţeşti la Despărţire,
Zeiţa mea cu chipul blând!

Cu gîndiri şi cu imagini

Cu gîndiri şi cu imagini
Înnegrit-am multe pagini:
Ş-ale cărţii, ş-ale vieţii,
Chiar din zorii tinereţii.

Nu urmaţi gîndirei mele:
Căci noianu-i de greşele,
Urmărind prin întuneric
Visul vieţii-mi cel himeric.

Neavînd învăţ şi normă,
Fantezia fără formă
Rătăcit-a, vai! cu mersul:
Negru-i gîndul, şchiop e viersul.

Şi idei, ce altfel împle,
Ard în frunte, bat sub tîmple:
Eu le-am dat îmbrăcăminte
Prea bogată, fără minte.

Ele samănă, hibride,
Egiptenei piramide:
Un mormînt de piatr-în munte
Cu icoanele cărunte,

Şi de sfinxuri lungi alee,
Monoliţi şi propilee,
Fac să crezi că după poartă
Zace-o-ntreagă ţară moartă.

Intri nuntru, sui pe treaptă,
Nici nu ştii ce te aşteaptă.
Cînd acolo! sub o faclă
Doarme-un singur rege-n raclă.